

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในระบบศาล
ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว:

ศึกษากรณีคดีทรัพย์สินทางปัญญา

LEGAL MEASURE IN ESTABLISHING ASSOCIATE JUDGE IN LAOS PDR
COURT: A CASE STUDY ON INTELLECTUAL PROPERTY CASES

ทองคำ ป้องปัญญา

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในระบบศาล
ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว:
ศึกษากรณีคดีทรัพย์สินทางปัญญา
LEGAL MEASURE IN ESTABLISHING ASSOCIATE JUDGE IN LAOS PDR
COURT: A CASE STUDY ON INTELLECTUAL PROPERTY CASES

ทองคำ ป้องปัญญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในระบบศาล
ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว:

ศึกษากรณีคดีทรัพย์สินทางปัญญา

LEGAL MEASURE IN ESTABLISHING ASSOCIATE JUDGE IN LAOS PDR
COURT: A CASE STUDY ON INTELLECTUAL PROPERTY CASES

ทองคำ ป้องปัญญา

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย อริยะนันตะกะ)

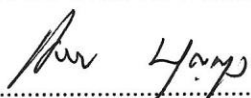
อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร. ฐเกียรติ น้อยนิม)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ อรพรรณ พันธุ์พัฒนา)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร. วรณชัย บุญบำรุง)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์โดยได้รับความกรุณาและช่วยเหลือจาก ดร. ชูเกียรติ น้อยนิม ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งรับฟังและแนะนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในทางวิชาการให้แก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี ทั้งยังได้ตรวจทานแก้ไขเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จอีกด้วย ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย อริยะนันทกะ และรองศาสตราจารย์ อรรถพร พนัสพัฒนา และดร. วรรณชัย บุญบำรุง เป็นอย่างสูง ที่เสียสละเวลาอันมีค่าให้เกียรติเป็นประธาน และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ว่าที่ร้อยตรี สมพร รุจิกิจดิษฐ์ มิตรที่ได้ให้คำแนะนำข้อมูลทางด้านวิชาการ ตรวจทานเนื้อหา และภาษาในเบื้องต้น และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำสำนักวิทยานิพนธ์ สำนักงานบัณฑิตศึกษาและส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้อำนวยความสะดวกในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณครอบครัว เพื่อน ๆ ที่ได้คอยให้กำลังใจอันยิ่งใหญ่และคอยให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา และขอบพระคุณครู อาจารย์ที่คอยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และปลูกฝังคุณธรรมความดีงามให้แก่ผู้เขียนด้วยดีเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจประการใด ผู้เขียนขอขอบความรู้ และคุณงามความดีนี้แก่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง บิดา มารดาและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย แต่ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องตรงส่วนใด ผู้เขียนขอน้อมรับความบกพร่องนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว และต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ทองคำ ป้องปัญญา

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในระบบศาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ศึกษากรณีคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ชื่อผู้เขียน

ทองคำ ป้องปัญญา

หลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร. ชูเกียรติ น้อยนิม

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในระบบศาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยทำการศึกษาคดีทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบถึงระบบผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทย และระบบลูกขุนของประเทศเวียดนาม เพื่อนำมาใช้เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระบบศาลของ สปป.ลาว ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ได้กำหนดให้มีคณะศาลการคำทำหน้าที่พิจารณาตัดสินการคำทั้งหลายรวมถึงคดีทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินคดีด้วย ซึ่งในคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้น ในขณะที่กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ก็ได้กำหนดให้เฉพาะผู้พิพากษาประจำคณะศาลการคำมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายไปพร้อม ๆ กัน มิได้กำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบในระบบความยุติธรรมแต่อย่างใด ซึ่งส่งผลให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว ไม่ได้รับการพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านทรัพย์สินทางปัญญาแต่อย่างใด ดังนั้น จึงทำให้การพิจารณาคัดสินคดีทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ในขณะที่สภาพความเป็นจริงของทรัพย์สินทางปัญญามีมูลค่ามหาศาลในทางเศรษฐกิจ ทำให้เมื่อเกิดเป็นคดีความแล้วย่อมเป็นคดีสำคัญที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสม และรวดเร็วจากผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในด้านกฎหมาย และด้านทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะไปพร้อมกัน ลำพังแต่องค์กรคณะผู้พิพากษาที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมาย

แต่เพียงอย่างเดียวนั้นย่อมไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความยุติธรรมด้านทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างแน่แท้

ดังนั้น เห็นควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 โดยให้มีการจัดตั้งคณะศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น เพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ และ/หรือควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 โดยกำหนดให้มีระบบผู้พิพากษาสมทบร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาด้วย อันจะทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว ได้รับการพิจารณาอย่างครบถ้วนและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย/ผู้พิพากษาสมทบ/ทรัพย์สินทางปัญญา/สปป.ลาว

Thesis Title	Legal Measure in Establishing Associate Judge in Laos PDR Court: A Case Study on Intellectual Property Cases
Author	Thongkham Pongpanya
Degree	Master of Law
Advisor	Chukeat Niochim, Ph. D.

ABSTRACT

The objective of this thesis is to study legal measures in establishing associate judge in Lao People's Democratic Republic (Lao PDR) court for intellectual property case, by comparative study associate judge of Thailand and jury system of Vietnam for clearly conclude and suggestion to the amendment of Lao PDR legal and court system.

The result of the study found that the Law on people's court of 2009 provides Trade Tribunal. This tribunal has authority to inquire all trade cases including intellectual property cases, while the Law on civil procedure of 2012 specially provides that judges of Trade Tribunal have authorized to inquire both legally and actually problem of intellectual property cases. This law did not provide to establish associate judge in Lao court system. Moreover, all intellectual property cases in Lao PDR do not currently make inquiries by expert of intellectual property field. Owing to the intellectual property case, it does not entirely obtain the fairness. In the commercial world, the intellectual property is the highest value in business. When it faces the problem as a case in the court, it shall properly and suddenly be inquired by expert of intellectual property law and/or expert of intellectual property management. Thus, judges of tribunal, who is expert in just legal process, do not enough to fully respond in intellectual property fair dealing.

Hence, in order to solve this issue, the Law on people's court of 2009 must be amended by establishing intellectual property tribunal for inquiring intellectual property cases specially and/or amended the Law on civil procedure of 2012 by establishing associate judge for intellectual property cases. This resolution would make more full fairness from inquire of intellectual property cases in Lao PDR.

Keywords: Legal Measures/Associate Judge/Intellectual Property/Lao PDR.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	5
2 แนวความคิด หลักการทั่วไปเกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบ	6
2.1 แนวความคิดของการมีผู้พิพากษา	6
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีผู้พิพากษาสมทบ	29
2.3 วัตถุประสงค์ของการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญา	34
3 ผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศ	37
3.1 ราชอาณาจักรไทย	37
3.2 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
4	
มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบ	
ในระบบความยุติธรรมด้านคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว	78
4.1 วิเคราะห์สภาพปัญหากระบวนการยุติธรรมด้านคดีทรัพย์สินทางปัญญา	
ของสปป.ลาว ในปัจจุบัน	78
4.2 ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบผู้พิพากษาสมทบของประเทศไทย	
และระบบลูกขุนของประเทศเวียดนาม	110
4.3 มาตรการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในกระบวนการยุติธรรมของ สปป.ลาว	125
5	
บทสรุป และข้อเสนอแนะ	129
5.1 บทสรุป	129
5.2 ข้อเสนอแนะ	132
รายการอ้างอิง	135
ภาคผนวก	140
ภาคผนวก ก กฎกระทรวง (พ.ศ. 2540)	141
ภาคผนวก ข กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน	144
ประวัติผู้เขียน	168

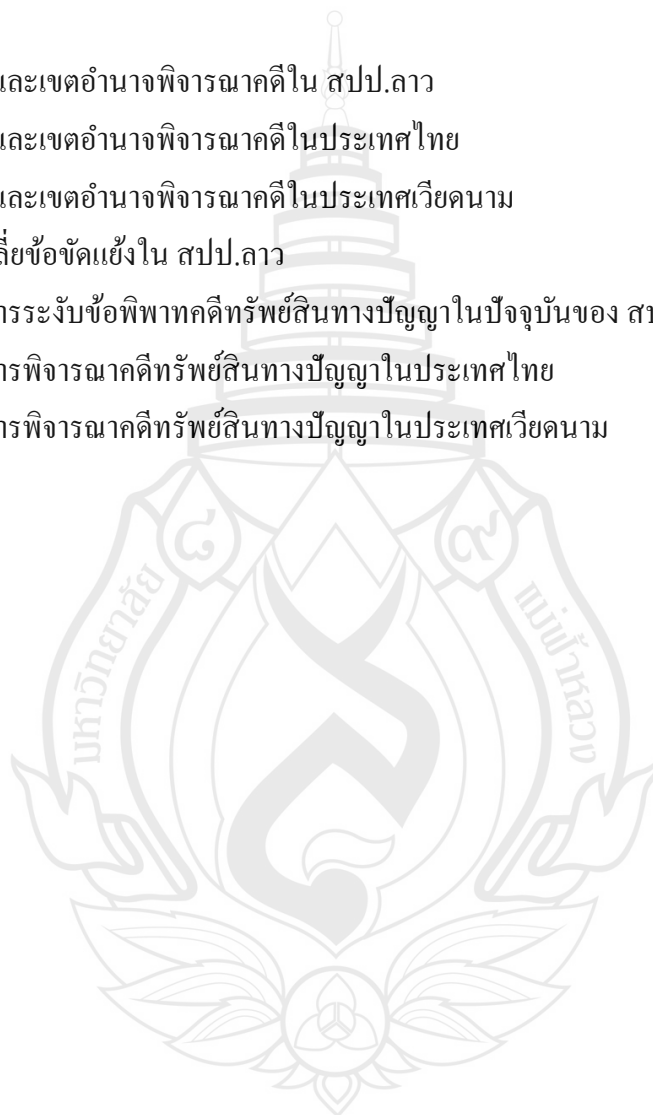
สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 สรุปเปรียบเทียบรูปแบบการปกครอง ระบบศาล และระบบผู้พิพากษาของประเทศไทย และเวียดนาม	75
4.1 เปรียบเทียบการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่าง สปป.ลาว ไทย และเวียดนาม	121

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
4.1 ระบบศาลและเขตอำนาจพิจารณาคดีใน สปป.ลาว	88
4.2 ระบบศาลและเขตอำนาจพิจารณาคดีในประเทศไทย	90
4.3 ระบบศาลและเขตอำนาจพิจารณาคดีในประเทศเวียดนาม	91
4.4 การไต่ถามข้อเท็จจริงใน สปป.ลาว	97
4.5 ลำดับชั้นการระงับข้อพิพาทคดีทรัพย์สินทางปัญญาในปัจจุบันของ สปป.ลาว	101
4.6 ลำดับชั้นการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย	107
4.7 ลำดับชั้นการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศเวียดนาม	109

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹ เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังพัฒนาความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการค้า การลงทุน จะเห็นได้จากมีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเริ่มเข้ามาลงทุนดำเนินธุรกิจ และกิจการต่าง ๆ² เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลแห่ง สปป.ลาว ได้ส่งเสริมการค้าการลงทุน และผลักดันความสามารถในการแข่งขันให้เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ทันสมัยทีละขั้นอย่างมีระบบ³ อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมการค้า การลงทุน ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้ จึงต้องมีการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ในการระงับข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นธรรม หนึ่งในหลายขององค์กรดังกล่าวคือ ศาล โดยมีผู้พิพากษาคณะต่าง ๆ ที่เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายคอยทำหน้าที่ในการชี้ขาดตัดสินคดี ในฐานะที่ศาลเป็นองค์กรหนึ่งของรัฐ มีหน้าที่ในการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคม เพื่อก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขแก่ทุกคนในชาติ ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษานั้นจะต้องมีหลักประกันในความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม

ในการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น (ศาลประชาชนเขต และศาลประชาชนจังหวัดหรือศาลประชาชนนครหลวง) ศาลอุทธรณ์ (ศาลประชาชนภาค) และศาลฎีกา (ศาลประชาชนสูงสุด) ของ สปป.ลาว จะมีองค์กรศาลแต่ละสาขาคอยทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น คณะศาลเด็ก จะทำหน้าที่พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน คณะศาลครอบครัว จะพิจารณาเฉพาะคดี

¹ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (The Lao People's Democratic Republic: Lao PDR.) ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า “สปป.ลาว” และ สปป.ลาว ใช้ปีศักราชที่เรียกว่า “คริสต์ศักราช (ค.ศ.)”.

² สนั่น ผิววรรณ, การระงับแห่งหนี้: ศึกษากรณีการนำวิธีการวางทรัพย์มาปรับใช้ในระบบกฎหมายของ สปป.ลาว, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2555), 1.

³ สภาแห่งชาติ, กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา ค.ศ. 2007, เลขที่ 08/สภช ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2007, มาตรา 1.

ครอบครัว คณะศาลการค้า จะพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้า ล้มละลายและทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ซึ่งผู้พิพากษาที่ประจำอยู่ในแต่ละองค์กรนั้น จะเป็นผู้พิพากษาประจำกล่าวคือ เป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้พิพากษาประจำอยู่ในชั้นศาลต่าง ๆ ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีที่ขึ้นสู่ศาล โดยพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายไปพร้อม ๆ กัน ในขณะที่คดีบางประเภท เช่น คดีทรัพย์สินทางปัญญา ที่นอกเหนือจากการมีผู้พิพากษาประจำคอยทำหน้าที่ในการพิจารณาข้อกฎหมายแล้ว ยังควรต้องให้ผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดีด้วย โดยเฉพาะคดีทรัพย์สินทางปัญญา นับว่าเป็นคดีที่มีความสำคัญยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนาศักยภาพของพลเมืองภายในประเทศ และยังเป็นตัวชี้วัดระดับการพัฒนาของประเทศชาติได้เป็นอย่างดี การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเข้มงวดและการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง จะช่วยให้ประเทศชาติพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด เช่นนี้ คดีทรัพย์สินทางปัญญาจึงต้องได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมเป็นการเฉพาะที่ต้องมีทั้งผู้พิพากษาประจำคอยพิจารณาข้อกฎหมาย และผู้พิพากษาสมทบ ที่คอยพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดี แต่ด้วยระบบการพิจารณาคดีของ สปป.ลาว ในปัจจุบันมิได้มีผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมด้วยในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ทำให้คดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคณะศาลการค้าเป็นองค์กรจะได้พิจารณาคดีโดยเน้นหนักในข้อกฎหมายเป็นหลัก มิได้ให้ความสำคัญกับทางปฏิบัติที่เป็นข้อเท็จจริงในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว มิได้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงให้แก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาและประเทศชาติ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า สปป.ลาว จะไม่ได้มีระบบ “ผู้พิพากษาสมทบ” ที่บรรจุเข้าในแต่ละคณะศาลในกระบวนการยุติธรรมก็ตาม แต่ก็ยังมี “ผู้เชี่ยวชาญ” คือ บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านวิชาเฉพาะในสาขาใดสาขาหนึ่ง เข้าร่วมในการประชุมศาลเพื่อให้ความเห็นประกอบในคดีนั้น ๆ ให้ความกระจ่างแจ้งมากยิ่งขึ้น กระนั้นก็ตาม “ผู้เชี่ยวชาญ” เหล่านี้ไม่มีสิทธิร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีใด ๆ เนื่องจากว่าผู้เชี่ยวชาญไม่มีสิทธิและอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจคดี ซึ่งแตกต่างจาก “ผู้พิพากษาสมทบ” ในประเทศไทย ที่มีบทบาทในการนั่งพิจารณาคัดสินคดีเท่าเทียมกับผู้พิพากษาประจำ

สำหรับกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีของประเทศไทยนั้น นอกจากจะมีผู้พิพากษาหลักที่ประจำอยู่แต่ละศาลแล้ว ยังมีความจำเป็นต้องมี “ผู้พิพากษาสมทบ” ในบรรดาศาลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางบางประเภท เช่น ศาลที่เกี่ยวกับคดีเด็กเยาวชนและครอบครัว คดีแรงงาน คดีทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น โดยมีหลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาว่าผู้ใดเหมาะสมที่จะมาเป็น “ผู้พิพากษาสมทบ” เช่น เป็นผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ ที่เป็นตัวแทนของสังคมให้มาปฏิบัติ

หน้าที่ในทางตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดี มีหน้าที่ให้ความเห็นหรือเสนอความเห็นแย้งหรือคัดค้านตามกับองค์คณะของผู้พิพากษาประจำ ดังนั้น เมื่อพิจารณาอย่างเป็นธรรมแล้ว การให้ผู้พิพากษาสมทบร่วมพิจารณาคดีไม่ว่าในส่วนของการเสนอความคิดเห็นแย้งหรือคัดค้านตามกับองค์คณะของผู้พิพากษาประจำ เพื่อให้ผลของการตัดสินคดีได้เข้าใกล้ความยุติธรรมมากที่สุด ถือได้ว่าเป็นการเพิ่มความยุติธรรมและความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน มากขึ้น เนื่องจาก “ผู้พิพากษาสมทบ” เป็นบุคคลที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานใดงานหนึ่งโดยเฉพาะ

ทั้งนี้ ตามกฎหมายของประเทศไทย “ผู้พิพากษาสมทบ” ไม่ใช่ข้าราชการตุลาการ⁴ “ผู้พิพากษาสมทบ” เป็นเพียงบุคคลที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานใดงานหนึ่งโดยเฉพาะที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษและศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เพื่อเข้าร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีให้สอดคล้องกับความประสงค์ในการจัดตั้งศาลเหล่านั้น ดังนั้น เมื่อ “ผู้พิพากษาสมทบ” มิได้เป็นข้าราชการตุลาการ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษที่มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะจึงได้กำหนดให้ “ผู้พิพากษาสมทบ” ในศาลดังกล่าวเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญาดำว⁵

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้กำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลนั้นได้ โดยผู้ที่มาดำรงตำแหน่งเป็น “ผู้พิพากษาสมทบ” มิได้เฉพาะในศาลศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ นับว่าผู้พิพากษาสมทบในแต่ละศาลเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นบุคคลที่อำนวยความสะดวกและให้ความเป็นธรรมในการตัดสินคดีของประชาชน และผู้พิพากษาสมทบนั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญและชำนาญการพิเศษมีอำนาจชี้ขาดในการพิพากษาคัดสินคดีเท่าเทียมกับผู้พิพากษาประจำ

ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มความยุติธรรม และให้ความเป็นธรรมกับประชาชนมากขึ้น รวมทั้งเพื่อให้ผลของการตัดสินคดีได้เข้าใกล้ความยุติธรรมมากที่สุด จึงได้ทำการศึกษาหาแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเพื่อนำมาส่งเสริมให้มีระบบผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว อันจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว เกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

⁴ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 117, ตอนที่ 44 ก, (18 พฤษภาคม 2543), 13, มาตรา 11.

⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 113, ตอนที่ 55 ก, (25 ตุลาคม 2539), 1, มาตรา 24.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ศึกษาแนวความคิด หลักการเกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบ และการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบ

1.2.2 ศึกษาเปรียบเทียบผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย และเวียดนาม

1.2.3 ศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายในปัจจุบันของ สปป.ลาว

1.2.4 ศึกษาวิเคราะห์หามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว ยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบในการร่วมพิจารณาข้อเท็จจริงของคดี ทำให้การพิจารณาคดีเกิดความยุติธรรมไม่เพียงพอแก่การรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประเทศและของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา จึงได้ทำการศึกษาเพื่อหามาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อนำมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมของ สปป.ลาว ให้เป็นไปตามหลักสากล โดยเน้นการศึกษาเปรียบเทียบ และวิเคราะห์หามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย และเวียดนาม เพื่อนำมาตรการทางกฎหมายมาส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยนี้จะเน้นการวิจัยทางเอกสาร (documentary research) เป็นหลัก และมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิจัย โดยจะศึกษาวิจัยและวิเคราะห์จากหนังสือ บทความ เอกสารและวารสารต่าง ๆ เช่น บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และกฎหมายต่าง ๆ ทั้งภาษาลาว ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ที่เป็นข้อมูลทางวิชาการ ในการสรุปปัญหาและเสนอแนะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.6.1 ทราบถึงแนวความคิด หลักการเกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบ และการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบ

1.6.2 ทราบถึงหลักกฎหมายของผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศ ไทย และเวียดนาม

1.6.3 ทราบถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายในปัจจุบันของสปป.ลาว

1.6.4 ได้มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว

บทที่ 2

แนวความคิด หลักการทั่วไปเกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบ

รัฐในอำนาจตุลาการโดยองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ศาล และบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ศาลเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้พิพากษา และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม⁶ ในการทำหน้าที่ตีความและบังคับใช้กฎหมายนั้น ศาล (ผู้พิพากษา) ย่อมอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเท่านั้น โดยไม่ต้องรับคำสั่งจากบุคคลอื่นใด⁷

ผู้พิพากษาเป็นบุคคลหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความสงบสุขภายในสังคม ซึ่งคำว่า “ผู้พิพากษา” นี้มีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ “ผู้พิพากษาประจำ” และ “ผู้พิพากษาสมทบ” โดยผู้พิพากษาสมทบจะมีขึ้นเฉพาะในคดีพิเศษ เช่น คดีเยาวชนและครอบครัว คดีแรงงาน คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น เพื่อให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดีอันจะทำให้การตัดสินคดีเกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึง (1) แนวความคิดเกี่ยวกับการมีผู้พิพากษาสมทบ (2) หลักการของผู้พิพากษาสมทบ (3) วัตถุประสงค์ของผู้พิพากษาสมทบ และ (4) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา รายละเอียดโดยสรุปปรากฏดังนี้

2.1 แนวความคิดของการมีผู้พิพากษา

ในการพิจารณาคดีในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษทั้งหลาย ล้วนแต่อาศัยผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ ร่วมเป็นผู้พิพากษาสมทบ เพื่อให้การพิจารณาคัดสินคดีเป็นไปด้วยความเป็นธรรมมากที่สุด ซึ่งการมีผู้พิพากษาสมทบนั้นมีหลักการอยู่ด้วยกันหลากหลายในแต่ละระบบกฎหมาย โดยสรุปดังนี้

ผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญในการใช้อำนาจตุลาการของรัฐ เมื่อคู่อรรถส่วนเปรียบเทียบระหว่างจำนวนผู้พิพากษาและทนายความในประเทศต่าง ๆ มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า จำนวน

⁶ วรรณชัย บุญบำรุง, ธนฤต วรรณชชากุล และสิริพันธ์ พลรบ, *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556), 167.

⁷ เรื่องเดียวกัน, 170.

ผู้พิพากษาในกลุ่มประเทศ Civil Law โดยเฉพาะในภาคพื้นยุโรปรวมทั้งในกลุ่มประเทศยุโรปที่เป็นสังคมนิยม เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรแล้ว จะมีมากกว่าและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากกว่าในกลุ่มประเทศ Common Law และผู้พิพากษาในกลุ่มประเทศ Civil Law จะมีบทบาทในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณา และการค้นหาข้อเท็จจริงของคดีมากกว่าผู้พิพากษาในกลุ่มประเทศ Common Law ซึ่งปล่อยให้มันเป็นบทบาทของทนายความ ส่วนกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์นั้น ผู้พิพากษา Civil Law จะยังคงดำเนินการสืบพยานค้นหาข้อเท็จจริงของคดีเพื่อทำการตัดสิน ในขณะที่ผู้พิพากษาในชั้นอุทธรณ์ของ Common Law ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับประเด็นข้อกฎหมายมากกว่า นอกจากนี้ในส่วนข้อกฎหมายผู้พิพากษา Civil Law ยังทุ่มเทความพยายามในการพิจารณาวิเคราะห์อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายโรมันที่ว่า “Jura novit law” (ข้อกฎหมายเป็นเรื่องของศาล) ในขณะที่ผู้พิพากษา Common Law จะพึ่งพาจากข้อสรุปของทนายความเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้พิพากษา Civil Law มีจำนวนมากกว่าผู้พิพากษา Common Law แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้น ผู้พิพากษา Common Law กับมีบทบาทสำคัญกว่าผู้พิพากษา Civil Law ในเรื่องการมีบทบาทในการสร้างกฎหมายอันเป็นผลมาจากในเรื่องบรรทัดฐานหรือหลักกฎหมายตามคำพิพากษา (Stare decisis) คำพิพากษาในคดีปกครอง คำพิพากษาในเรื่องที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

2.1.1 ประเภทของผู้พิพากษา

ระบบการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศที่ได้มีการแยกอำนาจการปกครองออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ เพื่อการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ซึ่งฝ่ายตุลาการนับเป็นฝ่ายที่สำคัญที่ต้องมีความเป็นอิสระอย่างสูงเพื่อให้บุคลากรที่เรียกว่า “ผู้พิพากษา” มีความเป็นอิสระในการพิจารณาคัดสินอรรถคดีได้อย่างปลอดจากอำนาจใด การนี้ในแต่ละประเทศต่างมีระบบกฎหมายที่แตกต่างกันออกไปโดยแบ่งได้เป็น 2 ระบบ คือ ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law system) และระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law system) โดยในแต่ละระบบกฎหมายนั้นได้มีการจัดแบ่งบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่แตกต่างกันไป โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1.1.1 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law

ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ “Civil Law system” สามารถเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า “ระบบกฎหมายโรมาน-เยอรมานิก” ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศซึ่งวิชานิติศาสตร์พัฒนามาจากกฎหมายโรมัน หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของกฎหมายเกิดจากข้อบังคับความประพฤติซึ่งเกี่ยวกับความผิดทางด้านความยุติธรรมและศีลธรรม โดยกฎหมายระบบนี้ถือกำเนิดขึ้นในทวีปยุโรปราวคริสต์ศตวรรษที่ 12 โดยผลของการศึกษาค้นคว้ากฎหมายโรมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายของพระเจ้า

จัดนิยาม ประกอบกับทั้งเพื่อเป็นการระลึกถึงความพยายามโดยมหาวิทยาลัยหลายแห่งในกลุ่มประเทศในยุโรปที่ใช้ภาษาละตินได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของโรมัน โดยเฉพาะประเทศอิตาลี และเยอรมนีที่ได้ร่วมกันพัฒนาให้เกิดเป็นระบบขึ้นอย่างจริงจัง

โดยระบบกฎหมาย Civil Law เป็นระบบประมวลกฎหมายที่มีรากฐานของระบบมาจาก “Jus Civile” ซึ่งมักใช้แยกความหมายจาก “Jus Gentium” ของโรมัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนจึงมีฐานเป็นกฎหมายเอกชน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ากฎหมายเอกชนเป็นรากแก้วของกฎหมายในระบบนี้

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายดังกล่าว ได้แก่ ประเทศอิตาลี เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และประเทศทางตะวันออกที่ได้รับอิทธิพลเข้ามาในกฎหมายของตน ได้แก่ สปป.ลาว ไทย ญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งลักษณะพิเศษของระบบกฎหมาย Civil Law มีดังนี้

1. ระบบกฎหมายนี้ ถือว่ากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรมีความสำคัญอย่างยิ่ง
2. ในระบบกฎหมายนี้ มีคำพิพากษาของศาลไม่ใช่ที่มาของกฎหมายแต่เป็นบรรทัดฐานแบบอย่างของการตีความหรือการใช้กฎหมายเท่านั้น
3. ในการศึกษากฎหมายต้องเริ่มต้นจากตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญจะถือเอาคำพิพากษาศาล หรือความเห็นของนักกฎหมายเป็นหลักไม่ได้
4. ระบบกฎหมายนี้ ถือว่ากฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนเป็นคนละส่วนกัน หลักกฎหมายและเกณฑ์ในการวินิจฉัยปัญหาในกฎหมายทั้งสองจึงแตกต่างกัน

อนึ่ง คำว่า “Civil Law” หรือกฎหมายแพ่งในภาษาอังกฤษบางครั้งใช้เพื่อแสดงความหมายแยกจาก “Criminal Law” ซึ่งหมายถึงกฎหมายอาญา⁸

ในระบบกฎหมาย Civil Law มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีประกอบไปด้วย “ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ” ซึ่งจะทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีไปพร้อมกัน โดยผู้พิพากษานั้นจะเป็นผู้พิพากษาอาชีพที่ได้รับการแต่งตั้งจากฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล หรือได้รับการคัดเลือกโดยการสมัครสอบแข่งขันเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาประจำในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีทั้งปวง ส่วนผู้พิพากษาสมทบนั้น เป็นบุคคลภายนอกที่ได้รับการแต่งตั้งเข้ามาทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในศาลใดศาลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนั้น ๆ โดยเฉพาะ เช่น ประเทศฝรั่งเศสมีผู้พิพากษาสมทบของศาลพาณิชย์ (les juges consulaires) ผู้พิพากษาสมทบของศาลแรงงาน (les conseillers prud’hommes) และผู้พิพากษาสมทบของศาลการเช่าเกษตรกรรม (les assesseurs des Tribunaux paritaires des baux ruraux) เป็นต้น

⁸ นพนิต สุริยะ, *Lecture notes กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557), 121-123.

ประเทศเยอรมนี มีผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นต้นแผนกคดีพาณิชย์จะได้รับการแต่งตั้งจากรายชื่อที่จัดทำโดยหอการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ (Les chambres de commerce et d'industrie) และผู้พิพากษาสมทบศาลแรงงาน (Arbeitsrichter) จากรายชื่อที่เสนอโดยองค์กรของนายจ้างและสหภาพแรงงาน เป็นต้น⁹

2.1.1.2 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law

คำว่า “Common Law” มาจากภาษาโบราณว่า “Commune Ley” ซึ่งเป็นคำภาษาฝรั่งเศส ทั้งนี้เพราะภาษาพูดที่นักกฎหมายใช้อยู่ในประเทศอังกฤษตั้งแต่สมัยที่ชาวนอร์แมน (Norman) เข้ายึดเกาะอังกฤษในปี ค.ศ. 1066 ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส ส่วนภาษาเขียนได้แก่ ภาษาละติน ซึ่งใช้มาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17

ความหมายที่แท้จริงของ “Common Law หรือ Commune ley” ก็คือ กฎหมายที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษที่มีรากฐานมาจากจารีตประเพณี และไม่ได้จัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนั้น Common Law ยังได้รับอิทธิพลจากกฎหมายอื่น ๆ มาผสม เช่นกฎหมายโรมันและกฎหมายคริสต์ศาสนา (Canon Law) อันเนื่องมาจากที่ศาล Common Law ได้นำกฎหมายเหล่านี้มาใช้ และในที่สุดคำพิพากษาของศาลได้กลายเป็นบ่อเกิดหรือที่มาของระบบ Common Law ด้วย¹⁰

ในระบบกฎหมาย Common Law มีบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยตัดสินคดีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ (1) ผู้พิพากษา และ (2) ลูกขุน ซึ่งผู้พิพากษามาจากการเลือกตั้งโดยตรงหรือจากการเสนอแต่งตั้งโดยนักการเมือง ผู้พิพากษาจึงมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักการเมือง โดยผู้พิพากษาของศาลสูงสุดสหรัฐ จะได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีด้วยความเห็นชอบของวุฒิสภา ในระดับมลรัฐ ผู้พิพากษาศาลสูงส่วนใหญ่มาจากการแต่งตั้งและส่วนน้อยมาจากการเลือกตั้งและผู้พิพากษาในศาลล่างส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้ง ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพทางกฎหมาย ส่วนหนึ่งมาจากอาจารย์สอนกฎหมายหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนในประเทศอังกฤษ ผู้พิพากษาไม่ถือเป็นอาชีพ เนื่องจากไม่มีระบบการสอบคัดเลือกหรือสถาบันอบรมผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษา การแต่งตั้งผู้พิพากษาจะกระทำโดยฝ่ายบริหาร โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้คัดเลือกจากทนายความ (Barristers) ซึ่งจะมีอายุประมาณ 40 ปี เพื่อเสนอให้แต่งตั้ง การแต่งตั้งโดยวิธีดังกล่าวใช้กับผู้พิพากษาในศาล County Courts ศาล High Court และศาล House of Lords แต่ผู้พิพากษาในศาล

⁹ วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ, *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1*, 209

¹⁰ กำธร กำประเสริฐ และสุเมธ งานประดับ, *ประวัติศาสตร์และระบบกฎหมายหลัก*, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), 154; หยุต แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*, (พิมพ์ครั้งที่ 19 แก้ไขปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย), (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 5-6; ประชุม โฉมฉาย, *วิวัฒนาการของกฎหมายโรมัน*, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), 107-108.

อุทธรณ์และศาลสูงสุดจะแต่งตั้งจากผู้พิพากษา High Court เช่นเดียวกับในประเทศนิวซีแลนด์และสหรัฐอเมริกา

ส่วนลูกขุนนั้น ภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า “Jury” แปลว่าสาบานตนแล้ว คำนี้ได้นำมาใช้ในภาษาอังกฤษโดยกษัตริย์ชาวนอร์แมน ระบบลูกขุนได้เริ่มมีขึ้นในสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 2 ระบบลูกขุนนี้มีประวัติเริ่มต้นจากพวกแฟรงก์ในยุโรปตะวันตกซึ่งมีอำนาจมาประมาณศตวรรษที่ 5-9 แล้วแผ่เข้ามาในฝรั่งเศส แต่ฝรั่งเศสไม่นิยมใช้ กลับมานิยมใช้ในอังกฤษ

ระบบลูกขุนเกิดขึ้นเพราะความเลื่อมของวิธีพิจารณาคดีที่เก่าแก่และล้าสมัยเดิมที่เรียกว่า ไตรอัล บาย แบตเทิล (Trial by battle) หรือการต่อสู้ระหว่างคู่ความ รวมทั้งการหาผู้ช่วยสาบานดังกล่าว¹¹ ต่อมาในสมัยพระเจ้าริชาร์ดที่ 3 ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก ทรงกำหนดปริมาณการถือครองทรัพย์สินของบรรดาผู้พิพากษา ทำให้การตัดสินใจเป็นไปได้อย่างขึ้น ทรงกำหนดหลักเกณฑ์ที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวกขึ้น และมีการสนับสนุนให้มีการแปลกฎหมายต่าง ๆ ทำให้เกิดความก้าวหน้าในการศึกษากฎหมาย และที่สำคัญได้มีการปฏิรูประบบลูกขุนและกฎหมายให้เป็นธรรมมากขึ้น รวมถึงการกำหนดหลักปฏิบัติต่อจำเลยว่า “ให้ถือเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าผิดจริง”¹² ซึ่งวัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนเป็นระบบการพิจารณาเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการยุติธรรมมากที่สุด แทนที่จะปล่อยให้อยู่ในมือของนักกฎหมายเท่านั้น การพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนเป็นวิวัฒนาการของการพิจารณาคดีในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะซึ่งสืบเนื่องกันมาหลายศตวรรษ ส่วนลูกขุนในระบบกฎหมายไทยดั้งเดิมถือว่าเป็นผู้พิพากษาประเภทหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ตรวจรับฟ้องและเมื่อศาลพิจารณาข้อเท็จจริงแล้ว ลูกขุนของไทยในสมัยก่อนนั้นจะเป็นผู้ชี้ขาดอีกครั้งหนึ่งว่าจำเลยผิดหรือไม่ผิด¹³

ในปี ค.ศ. 1933 ประเทศอังกฤษส่วนใหญ่ได้ยกเลิกการใช้ระบบลูกขุน และในปัจจุบันมีใช้กันไม่เกินหนึ่งเปอร์เซ็นต์ของคดีแพ่ง โดยใช้กันเฉพาะคดีละเมิดที่เกิดจากการฉ้อโกงและหมิ่นประมาท ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกายังใช้กันแพร่หลายมากกว่า โดยทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาจะใช้คณะลูกขุนประมาณ 6-12 คน และเฉลี่ยในแต่ละปีมีจำนวนประมาณ 3 ล้านคน จำนวนคดีประมาณ 3 แสนคดี โดยสิทธิการได้รับการตัดสินคดีโดยคณะลูกขุนนั้นได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่เป็คดีในระดับสหรัฐ ในขณะที่คดีของมลรัฐ

¹¹ กัธธ กำประเสริฐ และสุเมธ จานประดับ, *ประวัติศาสตร์และระบบกฎหมายหลัก*, 162.

¹² นิธินันท์ ยอแสงรัตน์, ริชาร์ดที่ 3 แห่งยอร์ก กุหลาบขาวเปื้อนเลือดหรือถูกป้ายสีเลือด? ข้อกังขาในประวัติศาสตร์ราชวงศ์อังกฤษ, *ศิลปวัฒนธรรม*, 36(5), (มีนาคม 2558), 155-168.

¹³ กัธธ กำประเสริฐ และสุเมธ จานประดับ, *ประวัติศาสตร์และระบบกฎหมายหลัก*, 162.

แต่ละมลรัฐมีสิทธิเด็ดขาดในการยกเลิกระบบลูกขุนแม้ว่าในทางปฏิบัติจะไม่มีรัฐใดที่จะทำเช่นนั้น และมลรัฐส่วนใหญ่ก็ได้รับการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม คู่ความก็มีสิทธิที่จะไม่ใช้ระบบลูกขุนกับคดีของตนได้ การที่มีระบบลูกขุนในทุกประเทศเริ่มมีการใช้กันน้อยในช่วงศตวรรษที่ 20 นั้น ก็เนื่องมาจากข้อวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องการขาดประสิทธิภาพและการใช้อารมณ์ความรู้สึกในการตัดสินคดี¹⁴

2.1.2 การคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษา¹⁵

เพื่อเป็นหลักประกันในการบริหารจัดการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมโดยศาลที่มีอิสระ เป็นไปด้วยดี กฎหมายควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษา โดยผู้สมัครควรมีคุณสมบัติทั้งในด้านความรู้ความสามารถ ไม่ว่าจะเป็นด้านกฎหมาย ประสิทธิภาพ ในการดำเนิน กระบวนการพิจารณา ความรู้ทั่วไป มีวิจารณญาณที่ดี (Bon sens) และคุณสมบัติในด้านความ ประพฤติหรือศีลธรรม (Oder moral)

ในประเทศลาตินอเมริกาจะกำหนดคุณสมบัติที่ดีของผู้พิพากษาว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สูง ซื่อสัตย์ มีความเป็นกลาง เป็นอิสระ กล้าหาญ มีความถ่อมตน และไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ในประเทศ แคนาดาผู้พิพากษาควรเป็นผู้ที่มีความขยัน มีความสุภาพ มีความเอาใจใส่ อดทน มีความรู้ทาง กฎหมาย ฉลาดและมีไหวพริบ และยุติธรรม และมีบางประเทศก็มีประมวลจริยธรรมตุลาการ (Code of conduct) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไทย เป็นต้น

ซึ่งอาจแบ่งแยกวิธีการคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษาออกเป็น 3 วิธีหลัก ๆ ดังนี้

- 1) การแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหาร
- 2) การเลือกตั้งโดยประชาชนหรือองค์กรของรัฐ
- 3) การเลือกตั้งโดยผู้พิพากษาด้วยกันเอง (La cooptation)

2.1.2.1 กลุ่มประเทศ Civil Law

ผู้พิพากษาในกลุ่มประเทศ Civil Law รวมทั้งในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นเป็นผู้พิพากษาภายหลังจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยไม่นานนัก โดยในบางประเทศจะต้องผ่านการอบรมทดสอบทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติก่อน จึงจะสามารถเป็นผู้พิพากษาได้ เช่น 6 ปี ในประเทศ เนเธอร์แลนด์ 3 ปี ในออสเตรเลีย และ 2 ปี ในอิตาลี สเปน กรีซ ตุรกี และญี่ปุ่น

1. ประเทศฝรั่งเศส สำหรับผู้พิพากษาของศาลคดีทั่วไปนั้นจะได้รับการแต่งตั้งโดย ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล แต่ผู้พิพากษาสมทบในศาลพิเศษต่าง ๆ ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสได้ใช้กันอย่าง

¹⁴ วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ, *หลักและทฤษฎี กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1*, 182.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 177-183.

กว้างขวาง เช่น ผู้พิพากษาสมทบของศาลพาณิชย์ ผู้พิพากษาสมทบของศาลแรงงาน และผู้พิพากษาสมทบของศาลการเช่าเกษตรกรรม มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยไม่มีค่าตอบแทน ดำรงตำแหน่งตามวาระ และได้รับการคัดเลือกเนื่องจากมีประสบการณ์ หรือความรู้ความสามารถในบางเรื่องโดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางกฎหมายเป็นพิเศษ

เงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดสำหรับตัวผู้สมัครเป็นผู้พิพากษาอาชีพนั้น ได้ถูกกำหนดขึ้นก็เพื่อเป็นหลักประกันเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้พิพากษา และยังช่วยหลีกเลี่ยงไม่ให้รัฐบาลคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษาตามอำเภอใจ

ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้พิพากษาจะต้องมีคุณสมบัติเหมือนกับข้าราชการทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีสัญชาติฝรั่งเศสและสามารถใช้สิทธิของพลเมืองได้ และนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1946 สุภาพสตรีก็มีสิทธิที่จะได้รับการเลือกตั้งแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาได้ ซึ่งโดยทั่วไปใช้วิธีการสอบแข่งขันเพื่อเป็นหลักประกันเกี่ยวกับคุณสมบัติทางวิชาการ (รัฐกำหนด ฉบับที่ 58-1270 ลงวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1958 มาตรา 15) จะต้องผ่านการฝึกอบรมดังนี้

ผู้สมัครต้องเป็นผู้จบการศึกษากฎหมายในระดับ la maîtrise (หลักสูตร 4 ปี ในมหาวิทยาลัย) ซึ่งปกติอายุต่ำกว่า 27 ปี และเมื่อสอบแข่งขันได้แล้วจะได้รับตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา (auditeurs de justice) จากนั้นต้องผ่านการฝึกอบรมเป็นเวลา 31 เดือน จากสถาบันตุลาการแห่งชาติ (l'Ecole nationale de la magistrature) ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1959 ตลอดระยะเวลาการฝึกอบรมจะมีการเรียน การฝึกและการทดสอบ บุคคลบางประเภทอาจได้รับยกเว้นไม่ต้องสอบแข่งขันเพื่อเข้าอบรมในสถาบันดังกล่าว โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาได้โดยตรง (ตามมาตรา 22 ของรัฐกำหนดดังกล่าว ซึ่งแก้ไขโดยรัฐบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 70-642 ฉบับลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1970) เช่น ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกทางกฎหมาย ทนายความ และอาจารย์ผู้ช่วย (Assistants) ในคณะนิติศาสตร์ หรือบุคคลอื่นใดที่กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับตำแหน่งหรือประสบการณ์ไว้ล่วงหน้า เมื่อจบหลักสูตรการฝึกอบรมก็จะได้มีการจัดอันดับตามแต่ละตำแหน่งที่ผู้ช่วยผู้พิพากษาได้ลงทะเบียน โดยจะได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งต่าง ๆ ของผู้พิพากษาอันดับสอง (Second grade) ซึ่งเป็นอันดับที่ต่ำสุดของผู้พิพากษา เช่น ผู้พิพากษาศาลแขวง ศาลชั้นต้น หัวหน้าศาลแขวง หัวหน้าแผนกในศาลชั้นต้น การแต่งตั้งในตำแหน่งต่าง ๆ นี้ ผู้พิพากษาที่ได้จัดอันดับก่อนก็สามารถที่จะเลือกตำแหน่งได้ก่อนผู้พิพากษาในอันดับหลัง ๆ (ตามมาตรา 26 แห่งรัฐกำหนดดังกล่าว)

นอกจากนี้ บุคคลบางประเภทอาจได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาโดยไม่ต้องผ่านการฝึกอบรมจากสถาบันดังกล่าว ได้แก่ ข้าราชการบางตำแหน่งที่ได้ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่าแปดปี ศาสตราจารย์ (Professeurs) และผู้ช่วยศาสตราจารย์ (Maitres de conference) ในคณะ

นิติศาสตร์ อาจารย์ผู้ช่วย (Charges de cours) ที่ทำการสอนอย่างน้อยสองปี ผู้ช่วยบรรยาย (Maitres assistants) ที่ทำการสอนอย่างน้อยสี่ปี ทนายความและเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลที่ใช้อำนาจรัฐ (Officiers ministeriels) (เช่น โนตารี จำศาลพาณิชย์ เจ้าพนักงานที่เรียกว่า “huissier de justice” ที่ทำหน้าที่ส่งคำคู่ความ เจ้าพนักงานบังคับคดี) (มาตรา 30 แห่งรัฐกำหนดดังกล่าว) อนึ่ง ในตำแหน่งผู้พิพากษาระดับสูงต่าง ๆ เช่น ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมสูงสุด ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์แห่งกรุงปารีสนั้น อาจได้รับการแต่งตั้งโดยตรงจากผู้พิพากษาศาลปกครองสูงสุด (Conseillers d’Etat) ศาสตราจารย์ทางกฎหมายที่ทำการสอนมากกว่าสิบปี ทนายความประจำศาลปกครองสูงสุดและศาลยุติธรรมสูงสุดซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่มาอย่างน้อยยี่สิบปี (มาตรา 40 แห่งรัฐกำหนดดังกล่าว) ดังนั้น การคัดเลือกผู้พิพากษาของประเทศฝรั่งเศสจึงเป็นระบบเปิด คือใช้ทั้งการสอบคัดเลือกโดยตรง และแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก

ผู้พิพากษาในประเทศฝรั่งเศส รวมทั้งในประเทศเนเธอร์แลนด์ เยอรมนี อิตาลี และตุรกีนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงโอนไปเป็นอัยการได้ โดยถือว่าเป็นข้าราชการประเภทเดียวกัน โดยในประเทศฝรั่งเศสและเนเธอร์แลนด์จะเรียกผู้พิพากษาว่า “ตุลาการนั่ง (Magistrate du siège)” และเรียกชื่อ อัยการว่า “ตุลาการยืน (Magistrate du paquet)”

2. ประเทศอิตาลี การแต่งตั้งผู้พิพากษาและการเลือกตำแหน่งเป็นอำนาจของคณะกรรมการตุลาการ (le Consiglio Superiore della Magistratura) (มาตรา 105 และมาตรา 106 ของรัฐธรรมนูญ) ผู้สมัครคัดเลือกต้องจบการศึกษากฎหมายในระดับ licene en droit (หลักสูตร 3 ปี ในมหาวิทยาลัย) และการสอบคัดเลือกกับคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการตุลาการผู้ที่สอบคัดเลือกได้จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็น Uditore giudiziario และทำการฝึกอบรมที่ศาลเป็นเวลาอย่างน้อย 15 เดือน จึงจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษา สำหรับในศาลยุติธรรมสูงสุด (La Corte di Cassazione) นั้นเป็นศาสตราจารย์ทางกฎหมาย และทนายความที่ปฏิบัติงานมาแล้วสิบห้าปีอาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาได้

3. ประเทศเยอรมนี มีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศสที่ได้รับการกำหนดวิธีการคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษาอยู่ 2 วิธี คือ (1) การแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหาร และ (2) การเลือกตั้ง โดยการแต่งตั้งนั้นยังแบ่งแยกออกเป็นกรณีการแต่งตั้งผู้พิพากษาโดยอาชีพ (Berufsrichter) และการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบ (ehrenamtlich Richter)

ผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นต้นแผนกคดีพาณิชย์จะได้รับการแต่งตั้งจากรายชื่อที่จัดทำโดยหอการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ (Les chambres de commerce et d’industrie) และผู้พิพากษาสมทบศาลแรงงาน (Arbeitsrichter) จากรายชื่อที่เสนอโดยองค์กรของนายจ้างและสหภาพแรงงาน

สำหรับผู้พิพากษาโดยอาชีพนั้นจะผ่านการทดสอบสองครั้ง โดยการสอบครั้งแรก เรียกว่า “Referendarexamen” ผู้สมัครจะต้องได้รับการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรไม่น้อยกว่าสามปีครึ่ง ผู้สอบผ่านจะได้รับการฝึกอบรมอีกสองปีแล้วจึงมีการสอบครั้งที่สองที่เรียกว่า “Assessorexamen” ซึ่งนับได้ว่าเป็นการแข่งขันกันอย่างจริงจังต่างกับการสอบครั้งแรก แต่ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาโดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือกดังกล่าว

4. ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีระบบการคัดเลือกที่แตกต่างไปจากกลุ่มประเทศ Civil Law อื่น ๆ โดยเนื่องจากตามหลักประชาธิปไตยที่แคว้นต่าง ๆ ต้องการความเป็นอิสระจากการแต่งตั้งผู้พิพากษาจากรัฐบาลส่วนกลาง การคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษาจึงใช้ระบบเลือกตั้งมานานหลายศตวรรษ เช่น กรณีผู้พิพากษา Oberrichter นั้น ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละแคว้นตั้งแต่หนึ่งปีจนถึงสิบปี และส่วนใหญ่แล้วจะกำหนดเวลาสี่ปี ส่วนผู้พิพากษาของศาลสมาพันธรัฐจะได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งมีกำหนดเวลาหกปี (มาตรา 5 ธรรมนูญศาลยุติธรรม) ผู้พิพากษาอาจได้รับการเลือกตั้งใหม่ได้อันเป็นหลักประกันในเรื่องความต่อเนื่องของการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม

ผู้ที่มีสิทธิทำการเลือกตั้งผู้พิพากษานั้นก็แตกต่างกันไปโดยอาจจะจะเป็นประชาชนทั่วไป เช่น การเลือกตั้งผู้พิพากษา “les juges de paix” และผู้พิพากษาของศาลชั้นต้นแคว้น เช่น Genève ก็กำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้พิพากษาทุกประเภทหรืออาจจะเป็นฝ่ายบริหาร สำหรับการคัดเลือกผู้พิพากษาของสมาพันธรัฐหรือผู้พิพากษาส่วนใหญ่ในศาลอุทธรณ์หรือจะเป็นผู้พิพากษาของศาลเอง เช่น ในแคว้น Vaud ศาลของแคว้นจะเป็นผู้เลือกตั้ง les juges de paix และผู้พิพากษาของศาลชั้นต้นที่ Fribourg ผู้พิพากษาสภาแห่งรัฐและศาลประจำแคว้นจะเป็นผู้เลือกตั้งผู้พิพากษาของศาล และในบางครั้งผู้พิพากษาของศาลจะเป็นผู้เลือกตั้งหัวหน้าศาลของตน

สำหรับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับการเลือกตั้งนั้น ต้องเป็นชาวสวิสและมีความสมบูรณ์อื่น ๆ เช่นเดียวกับข้าราชการทั่วไป รวมทั้งมีสิทธิพลเมืองต่าง ๆ (droits civiques)¹⁶ บางแคว้นก็ได้กำหนดอายุขั้นต่ำ (เช่น 25 ปีที่แคว้น Genève) หรืออายุขั้นสูงเอาไว้ มีบางแคว้นเท่านั้นที่กำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับวิชาชีพอันได้แก่ การจบการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเป็นทนายความ หรือคุณสมบัติต้องห้าม อันมีเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องความเป็นอิสระของศาล เช่น ผู้พิพากษาต้องไม่เป็นข้าราชการอื่นหรือประกอบอาชีพอื่น ๆ

¹⁶ เป็นสิทธิที่กฎหมายมอบให้ประชาชน เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิรับราชการ สิทธิที่จะเป็นพยานในกระบวนการยุติธรรม สิทธิที่จะมีและพกพาอาวุธปืน เป็นต้น.

Habscheid มีข้อสังเกตว่า โดยทั่วไปแล้วประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้น พรรคการเมืองจะเป็นผู้เสนอชื่อบุคคลผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งให้เป็นผู้พิพากษา และดูเหมือนว่าจะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมเท่าใดนัก

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งและแต่งตั้งผู้พิพากษาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้นใช้ระบบการเลือกตั้ง โดยในบางแคว้นก็ได้กำหนดคุณสมบัติทางด้านวิชาชีพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่สำหรับศาลสมาพันธ์รัฐและศาลชั้นสูงผู้พิพากษามักจะต้องจบการศึกษากฎหมายเสมอ Habscheid ได้ให้ความเห็นว่า การเลือกตั้งดังกล่าวนี้เป็นประโยชน์ในการช่วยไม่ให้เกิดรูปแบบของการแบ่งแยกลำดับชั้นของผู้พิพากษา (La formation d'une de juge) ซึ่งดูเป็นข้อเสียของระบบที่ยึดหลักเรื่องความไม่อาจเปลี่ยนแปลงสถานะได้ (Inamovibilit ) ซึ่งใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป แต่กระนั้นก็ตามหลักดังกล่าวอาจจะช่วยเป็นหลักประกันในเรื่องความเป็นอิสระของศาลได้ดีกว่าระบบของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (Le systeme helvetique) แต่ก็เป็นที่น่าประจักษ์กันทางปฏิบัติว่า ระบบของประเทศสวิตเซอร์แลนด์เองก็สามารถให้ศาลมีอิสระได้เพียงพอ เพราะประชาชนชาวสวิสเองก็คาดหวังในเรื่องดังกล่าวจากผู้พิพากษาที่ได้รับการเสนอจากพรรคการเมืองในการสมัครรับเลือกตั้งจากประชาชน ผู้พิพากษาเองก็มีภาระหน้าที่จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจังอยู่แล้ว

5. สปป.ลาว เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ใช้ระบบ Civil Law ที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศฝรั่งเศส ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นจึงจะสามารถเข้าเป็นองค์คณะตัดสินคดีความได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยระบบการเมืองการปกครองของ สปป.ลาว ที่รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและมีสภาเดียว ผู้พิพากษาศาลสูงจึงมีความใกล้ชิดกับภาคการเมืองเป็นอย่างยิ่ง และผู้พิพากษาก็จะต้องมีผลงานอันเป็นที่ยอมรับทั้งทางการเมืองและสังคม

2.1.2.2 กลุ่มประเทศ Common Law

ในระบบการคัดเลือกผู้พิพากษาซึ่งแตกต่างจากการคัดเลือกผู้พิพากษาในกลุ่มประเทศ Civil Law ที่คัดเลือกจากผู้จบกฎหมายจากมหาวิทยาลัยมาไม่นานนัก และมีสถาบันตุลาการในการฝึกอบรมเป็นการเฉพาะ แต่จะใช้วิธีคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพกฎหมายอื่นมาเป็นเวลานาน โดยจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความรู้ความสามารถหรือแม้กระทั่งความสัมพันธ์ทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างที่สำคัญจากระบบการคัดเลือกในกลุ่มประเทศ Common Law ด้วยกันคือ ไม่มีสถาบันวิชาชีพของผู้พิพากษา ผู้พิพากษามาจากการเลือกตั้งโดยตรงหรือจากการเสนอแต่งตั้งโดยนักการเมือง ผู้พิพากษาจึงมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักการเมือง โดยผู้พิพากษาของศาลสูงสุดสหรัฐ จะได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีด้วยความเห็นชอบของวุฒิสภา ในระดับมลรัฐ ผู้พิพากษาศาลสูงส่วนใหญ่มาจากการแต่งตั้งและส่วนน้อยมาจากการเลือกตั้ง

และผู้พิพากษาในศาลล่างส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้ง ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพทางกฎหมาย ส่วนหนึ่งมาจากอาจารย์สอนกฎหมายหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. ประเทศอังกฤษ มีระบบการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้พิพากษาที่มีลักษณะเฉพาะ โดยผู้พิพากษาไม่ถือว่าเป็นอาชีพ (ซึ่งแตกต่างจากประเทศ Civil Law ในภาคพื้นยุโรป) และบัณฑิตที่จบการศึกษากฎหมายจากมหาวิทยาลัยไม่สามารถที่จะเลือกประกอบอาชีพเป็นผู้พิพากษาได้ กล่าวคือไม่มีระบบการสอบคัดเลือกหรือสถาบันอบรมผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษา การแต่งตั้งผู้พิพากษาจะกระทำโดยฝ่ายบริหารโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้คัดเลือกจากทนายความ (Barristers) ที่มีชื่อเสียงซึ่งจะมีอายุประมาณ 40 ปี เพื่อเสนอให้กษัตริย์แต่งตั้ง¹⁷ การแต่งตั้งโดยวิธีดังกล่าวใช้กับผู้พิพากษาในศาล County Courts ศาล High Court และศาล House of Lords แต่ผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) และศาลสูงสุด (Supreme Court) ส่วนใหญ่จะแต่งตั้งจากผู้พิพากษา High Court ให้เข้ามาทำหน้าที่ เช่นเดียวกับในประเทศนิวซีแลนด์และสหรัฐอเมริกา

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยศาล (Courts Act) ปี ค.ศ. 1971 (Section 20 เป็นต้นไป) ได้กำหนดให้ผู้พิพากษาชั่วคราวที่เรียกว่า “Recorder” ปฏิบัติหน้าที่เพียงบางเวลาและได้รับการแต่งตั้งโดยกำหนดระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ในศาล County Courts หรือศาล High Court ผู้พิพากษาประเภทนี้จะได้รับการคัดเลือกจาก Barristers หรือจาก Solicitors ที่ปฏิบัติงานมาอย่างน้อย 10 ปี และภายหลังจากที่ Recorder ได้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษามาเป็นเวลา 5 ปีก็อาจได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาศาล County Courts ได้ (Section 16(3) แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว)

ส่วนคณะลูกขุนซึ่งทำหน้าที่ชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้น และปฏิบัติกันอยู่ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลียนั้น ในประเทศอังกฤษปรากฏว่าส่วนใหญ่ได้ยกเลิกการใช้ระบบลูกขุนในปี ค.ศ. 1933 และในปัจจุบันมีใช้กันไม่เกินหนึ่งเปอร์เซ็นต์ของคดีแพ่ง โดยใช้กันเฉพาะคดีละเมิดที่เกิดจากการถือโกงและหมิ่นประมาท ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกายังใช้กันแพร่หลายมากกว่า โดยทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาจะใช้คณะลูกขุนประมาณ 6-12 คน และเฉลี่ยในแต่ละปีมีจำนวนประมาณ 3 ล้านคน จำนวนคดีประมาณ 3 แสนคดี โดยสิทธิการได้รับการตัดสินคดีโดยคณะลูกขุนนั้นได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่เป็นการตัดสินในระดับสหรัฐ ในขณะที่คดีของมลรัฐ แต่ละมลรัฐมีสิทธิเด็ดขาดในการยกเลิกระบบลูกขุนแม้ว่า ในทางปฏิบัติจะไม่มีรัฐใดที่จะทำเช่นนั้น และมลรัฐส่วนใหญ่ก็ได้รับการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม คู่ความก็มีสิทธิที่จะไม่ใช้ระบบลูกขุนกับคดีของตนได้ การที่

¹⁷ สุนัย นโนมัยอุดม, ระบบกฎหมายอังกฤษ, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555),

มีระบบลูกขุนในทุกประเทศเริ่มมีการใช้กันน้อยในช่วงศตวรรษที่ 20 นั้น ก็เนื่องมาจากข้อวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องการขาดประสิทธิภาพและการใช้อารมณ์ความรู้สึกในการตัดสินคดี

3. ประเทศไทย การคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษามีลักษณะทำนองเดียวกับประเทศส่วนใหญ่ในระบบ Civil Law คือ ใช้วิธีการแต่งตั้งไม่ใช่การเลือกตั้งและให้ความสำคัญในระบบปิดมาแต่เดิม กล่าวคือ ใช้ระบบสอบคัดเลือกจากผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ซึ่งจะทำให้ได้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ด้านทฤษฎีเป็นอย่างดี และตั้งใจที่จะเป็นผู้พิพากษาดังแต่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมาไม่นาน พังจะเริ่มใช้ระบบเปิดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2543 ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 คือการคัดเลือกวิธีพิเศษจากผู้ประกอบอาชีพกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งจะแก้ไขปัญหาร่องจนวนผู้พิพากษาไม่เพียงพอได้ อีกทั้งจะช่วยให้งานการผู้พิพากษามีทัศนคติและมุมมองกว้างขวางขึ้น แต่ก็ปรากฏว่าในทางปฏิบัติแต่ก็ยังไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้แต่อย่างใด

กล่าวโดยสรุป การเป็นผู้พิพากษาอาจมีที่มาได้หลายวิธี ได้แก่ การเลือกตั้งโดยประชาชน การเลือกตั้งโดยฝ่ายบริหาร การสอบคัดเลือกโดยฝ่ายตุลาการด้วยตนเอง และการแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก

2.1.3 กฎระเบียบวินัยและความรับผิดชอบของผู้พิพากษา¹⁸

2.1.3.1 กฎระเบียบวินัยของผู้พิพากษา

กฎระเบียบวินัยของผู้พิพากษา สามารถแบ่งอธิบายรายละเอียดของประเทศต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีหลักอยู่ว่า องค์การทางด้านวินัยที่ควบคุมผู้พิพากษานั้นสามารถกระทำเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการศาลและคดีเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงในเรื่องที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของผู้พิพากษา ดังนั้นคู่ความที่ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลซึ่งเป็นการบังคับใช้กฎหมายกับคดีของคู่ความ จึงมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าวไปยังศาลสูง ซึ่งการควบคุมการบังคับใช้กฎหมายโดยกระบวนการดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่เพียงพอแล้ว และช่วยทำให้ศาลยังคงมีอิสระอยู่เนื่องจากการดำเนินการภายในอำนาจตุลาการด้วยตนเอง

เนื่องจากผู้พิพากษาถือเป็นตัวแทนของอำนาจตุลาการ ดังนั้นผู้พิพากษาจึงต้องมีความประพฤติที่เหมาะสมกับตำแหน่ง การกระทำใด ๆ ของผู้พิพากษาที่ไม่เหมาะสมกับตำแหน่งแล้วไม่ว่าจะเป็นต่อเกียรติยศ (Honneur) ต่อมารยาทอันดี (Délicatessen) หรือต่อศักดิ์ศรีก็อาจจะถูกลงโทษทางวินัยได้ เช่น การที่ผู้พิพากษาไม่ควบคุมเรื่องมารยาททำการหมิ่นประมาทนายความในระหว่างการพิจารณาหรือประพฤติตัวไม่เหมาะสมอื่น ๆ

¹⁸ วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ, *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1*, 183-188.

ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์มีหลายองค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมเรื่องระเบียบวินัยของผู้พิพากษาดังนี้สำหรับผู้พิพากษาของสมาพันธรัฐสภาของสมาพันธรัฐและรัฐสภาในบางแคว้นก็มีอำนาจสำหรับผู้พิพากษาในแคว้นนั้น เช่น Vaud Valais Zurich Fribourg บางแคว้น เช่น Genève Grisons เป็นอำนาจของรัฐบาล หรือในบางแคว้นก็เป็นการเสนอของคณะกรรมการตุลาการให้สภาแห่งรัฐ (ศาลปกครองสูงสุด) เป็นผู้ลงโทษและเป็นที่แน่นอนว่า ผู้พิพากษาที่ถูกลงโทษทางวินัยอาจไม่มีสิทธิได้รับการเลือกตั้งเข้ามาอีก

นอกจากนี้เกือบจะทุกแคว้นยังได้รับสิทธิผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาที่จะร้องเรียนไปยังองค์กรที่ควบคุมวินัยผู้พิพากษาได้ แต่ในบางแคว้น เช่น Genève Neuchatel Fribourg Zurich Schaffhouse St.Gall ก็จำกัดการร้องเรียนเฉพาะเรื่องการที่ศาลดำเนินการกระบวนการพิจารณาล่าช้าหรือการที่ถือว่าศาลได้ปฏิเสธการให้ความยุติธรรมหรือในแคว้น Berne Lucerne Zurich ก็จำกัดเฉพาะเรื่องการที่ศาลปฏิบัติไม่เหมาะสมต่อคู่ความในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาหรือแม้กระทั่งในแคว้น Lucerne และ Appenzell R.E ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังได้กำหนดให้องค์กรควบคุมวินัยของผู้พิพากษาสามารถยกคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินบทประหารชีวิตได้ ซึ่งในกรณีหลังนี้จะเป็นการผสมปนเปกันระหว่างการร้องเรื่องวินัยและการโต้แย้งคำพิพากษาของศาล ทำให้มีปัญหว่ากรณีดังกล่าวนี้จะเป็นการกระทบกระเทือนต่อเรื่องความเป็นอิสระของศาลหรือไม่

กล่าวโดยสรุป ผู้พิพากษาสมาพันธรัฐ (Tribunal fédéral) จะถูกควบคุมวินัยโดยสภาสมาพันธรัฐ (l'Assemblée fédérale) ส่วนในศาลของแคว้นต่าง ๆ องค์กรที่มีอำนาจควบคุมจะแตกต่างกันไปบางแคว้นควบคุมโดยสภาผู้แทนราษฎร บางแคว้นโดยฝ่ายบริหารและจะเป็นการควบคุมเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการ (la gestion des affaires) และเรื่องความประพฤติของผู้พิพากษา (le comportement des magistrats) เท่านั้น ไม่รวมถึงเรื่องบังคับใช้กฎหมายของศาลในคดี ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นอำนาจของศาลสูงที่จะควบคุมตรวจสอบ

2. ประเทศฝรั่งเศส องค์กรที่ควบคุมวินัยผู้พิพากษาคือคณะกรรมการตุลาการ (Conseil supérieur de la magistrature) (มาตรา 84 รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ค.ศ. 1958) ซึ่งมีทำการอยู่ที่ศาลยุติธรรมสูงสุด (la Cour de cassation) โดยมีประธานศาลยุติธรรมสูงสุดทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องวินัย นอกจากนี้ประธานศาลยุติธรรมสูงสุดยังสามารถสั่งให้มีการสอบสวนหรือสั่งไม่ให้ผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราวหากผู้พิพากษานั้นถูกกล่าวโทษทางอาญา รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมก็มีอำนาจสั่งห้ามไม่ให้ผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราวได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการก่อน (มาตรา 47 ตามรัฐกำหนดฉบับ 58-1270 ลงวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1958) แต่ตามมาตรา 43 ตามรัฐกำหนดฉบับดังกล่าวยังได้จำกัด

ความหมายของความผิดทางวินัยว่าเป็นกรณีผู้พิพากษาได้ละเลยต่อหน้าที่ตามสถานะของผู้พิพากษาอันได้แก่ ในเรื่องเกียรติยศ เรื่องมารยาทอันดี และเรื่องศักดิ์ศรี

สำหรับมาตรการการลงโทษ ได้แก่ การดำหนัดักเดือนโดยระบุไว้ในทะเบียนเอกสาร การย้าย (le déplacement d'office) การถอดถอนจากตำแหน่งบางตำแหน่ง (le retrait de certaines fonctions) การลดชั้น (l'abaissement d'échelon) การลดตำแหน่ง (le rétrogradation) การบังคับให้เกษียณอายุ (le retraite d'office) หรือให้ยุติการปฏิบัติหน้าที่ (l'admission à cesser ses fonctions) และการไล่ออก (la révocation) โดยมีหรือไม่มีสิทธิได้รับเงินบำนาญ นอกจากมาตรการการลงโทษทางวินัยอย่างเป็นทางการดังกล่าวแล้วอาจจะมีการดักเดือนตามธรรมดาโดยหัวหน้าศาล หัวหน้าราชการส่วนกลางหรือผู้ตรวจการ เป็นต้น

3. ประเทศเยอรมนี กรณีอาจแยกพิจารณาได้เป็นเรื่องการควบคุมดูแลตามธรรมดา (Dienstaufsicht) และการควบคุมดูแลเกี่ยวกับวินัย โดยในกรณีแรกนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าศาลและผู้บังคับบัญชาลำดับสูงขึ้นไป นอกจากนี้รัฐธรรมนูญของแคว้นหรือรัฐมนตรีกะทรวงยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในกรณีเกี่ยวกับผู้พิพากษา สหพันธ์รัฐยังสามารถควบคุมดูแลผู้พิพากษาของศาลสูงสุดของแคว้นหรือของประเทศแล้วแต่กรณี แต่ถูกจำกัดเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการและเรื่องความประพฤติ ไม่ครอบคลุมถึงเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจะทำให้กระทบกระเทือนถึงเรื่องกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตามมาตรการควบคุมดูแลขององค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวทำได้เพียงการดักเดือนตามธรรมดาเท่านั้น

ผู้พิพากษาที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตลอดชีวิตอาจถูกไล่ออกจากตำแหน่งพักราชการหรือโยกย้าย โดยผู้พิพากษานั้นไม่ยินยอมได้แต่เฉพาะคำตัดสินของศาลที่เรียกว่า “Dienstgerichte für Richter” (มาตรา 97 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญเยอรมัน) สำหรับผู้พิพากษาสหพันธ์รัฐ องค์กรที่มีอำนาจตัดสินในเรื่องวินัยคือแผนก (Senat) ในศาลสหพันธ์รัฐ (la Cour federale) นอกจากนี้ (Lander) ยังได้จัดตั้งองค์กรศาลวินัย (Dienstgerichte) ซึ่งถือเสมือนเป็นศาลปกครองพิเศษ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต

4. ประเทศอังกฤษ มีความเห็นที่ยังไม่ชัดเจนนักว่าน่าจะไม่มีมาตรการควบคุมทางด้านวินัยสำหรับผู้พิพากษาอังกฤษ โดยรัฐสภาที่มีอำนาจที่จะมีมติให้ไล่ออกซึ่งผู้พิพากษาทุกระดับชั้นได้ นอกจากนี้พระราชบัญญัติว่าด้วยศาล ค.ศ. 1971 ยังได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจควบคุม Circuit Judges และ Recorders โดยอาจมีคำสั่งให้ออกในกรณีที่ผู้พิพากษานั้นไม่มีความสามารถ (Incapacity) หรือประพฤติตัวไม่เหมาะสมได้ และผู้พิพากษาที่ถูกลงโทษตามคำสั่งดังกล่าวไม่สามารถโต้แย้งหรืออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้แต่อย่างใด

5. สำหรับ สปป.ลาว เมื่อผู้พิพากษาได้กระทำผิดก็ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย เช่น การลงวินัย การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น แต่กฎหมายของ สปป.ลาว ได้ให้ความสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองผู้พิพากษาเป็นพิเศษ โดยผู้พิพากษาจะถูกจับกุมตัวหรือถูกดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะประจําสภาแห่งชาติเสียก่อน เว้นแต่ในกรณีที่ได้จับกุมตัวผู้พิพากษาในกรณีเป็นการกระทำผิดซึ่งหน้า และรีบด่วน ผู้ดำเนินการจับกุมต้องรายงานต่อคณะประจําสภาแห่งชาติทันที เพื่อขอความเห็นชอบเกี่ยวกับการดำเนินคดีในขั้นต่อไป นอกจากนี้การจับกุมตัวผู้พิพากษาของศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง ศาลเด็ก และศาลประชาชนเขต ต้องรายงานให้ประธานศาลประชาชนสูงสุดทราบด้วย เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด คือ ศาลประชาชนสูงสุดที่ทำหน้าที่ดูแล ผู้พิพากษาทั้งปวงพิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะสืบสวน สอบสวนการกระทำผิดนั้น หรือจะโยกย้ายหรือปลดผู้ถูกจับกุมจากผู้พิพากษาก็ตามแต่ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้หน่วยงานต้นสังกัดดังกล่าวได้รับรู้รับทราบถึงการประพฤติปฏิบัติตนของผู้พิพากษา และควบคุมดูแลผู้พิพากษาให้อยู่ในจริยธรรมของการเป็นผู้พิพากษาให้มากที่สุด¹⁹

2.1.3.2 ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้พิพากษา

เป็นที่ยอมรับตามหลักกฎหมายทั่วไปว่า การที่ขอมให้คู่ความที่ไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลสามารถฟ้องศาลเป็นคดีได้นั้นจะมีผลกระทบต่อเรื่องความเป็นอิสระของศาลเป็นอย่างมาก และในกรณีที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นกระทำโดยองค์คณะผู้พิพากษาแล้วตามหลักทั่วไปเรื่ององค์คณะ (le principe de la collégialité) ก็ย่อมจะไม่สามารถทราบได้ว่าผู้พิพากษาคนใดในองค์คณะเป็นผู้ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ต้องไม่ลืมว่าคู่ความที่แพ้คดีสามารถที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลสูงได้อยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่มิเหตุร้ายแรงก็อาจจะมีคามจำเป็นที่จะให้สิทธิแก่ประชาชนที่สามารถฟ้องร้องให้ผู้พิพากษาหรือรัฐต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ โดยถือได้ว่าเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้พิพากษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยให้ศาลต้องรับผิดชอบต่อการบังคับใช้กฎหมายตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่และมีข้อสังเกตว่าผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษและเวลส์จะได้รับความคุ้มครองโดยเด็ดขาดในการปฏิบัติหน้าที่ แม้ว่าจะได้กระทำไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ตาม และแม้แต่ในประเทศที่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองดังกล่าวแก่ผู้พิพากษาแต่ก็เป็นการยากมากหรือเกิดขึ้นได้น้อยที่ผู้พิพากษาจะต้องรับผิดชอบเนื่องจากการดำเนินการในเรื่องนี้จะส่งผลกระทบต่อเรื่องความเป็นอิสระของผู้พิพากษา โดยศาลอาจจะเกิดความหวั่นไหวในการตัดสินใจที่ละเอียดอ่อนหรือคลุมเครือได้ เพราะเกรงว่าจะถูกคู่ความฟ้องให้ตนต้องรับผิดชอบทางแพ่ง

¹⁹ สภาแห่งชาติ, กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009, ฉบับเลขที่ 09/สพช. นครหลวงเวียงจันทน์, ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2009, มาตรา 48.

ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แต่เดิมนั้น รัฐบัญญัติฉบับลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1933 ได้กำหนดกระบวนการพิจารณาเฉพาะที่เรียกว่า “la prise à partie” ให้สิทธิในการที่จะฟ้องคดีให้ผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้พิพากษานั้นได้หลอกลวง (dol) โกงหรือน้อฉล (fraude) ชักชอก (concussion) หรือในกรณีกระทำผิดต่อหน้าที่อย่างร้ายแรงโดยต้องรับผิดชอบใช้คำเสียหายหรือในบางครั้งผู้ฟ้องคดีมีความประสงค์ที่จะให้มีการยกเลิกคำพิพากษาที่ตัดสินโดยผิดพลาด

ต่อมา หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไม่ใช้อย่างสิ้นเชิงกับผู้พิพากษาอาชีพโดยรัฐบัญญัติฉบับลงวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1972 และฉบับลงวันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1977 และได้กำหนดหลักการใหม่ให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบ (เช่นเดียวกับในประเทศเยอรมนี อิตาลี สเปน และโปแลนด์) ในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งเรียกว่า “ความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ (faute de service) แต่ความรับผิดชอบดังกล่าวจะเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีที่ผู้พิพากษาหรือองค์คณะผู้พิพากษาได้กระทำความผิดที่ร้ายแรง (une faute lourde) หรือเป็นการกระทำที่เป็นการ “ปฏิเสธที่จะให้ความยุติธรรม (un déni de justice) ดังนั้น ความผิดเล็กน้อยไม่มีผลทำให้รัฐต้องรับผิดชอบ สำหรับในกรณีที่ความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษานั้นเกิดจากความผิดเป็นการส่วนตัวของผู้พิพากษานั้นเองแล้ว รัฐก็อาจจะฟ้องไล่เบี้ย (une action récursoire) เอากับผู้พิพากษานั้นได้ โดยแผนกคดีแพ่งในศาลยุติธรรมสูงสุดจะเป็นผู้พิจารณาคดีนี้

ตามกฎหมายประเทศเยอรมนี § 839 BGB ประมวลกฎหมายแพ่งกำหนดให้ผู้พิพากษาต้องรับผิดชอบใช้คำสินไหมทดแทนเฉพาะในกรณีที่ผู้พิพากษานั้นได้กระทำความผิดอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือกรณีที่ผู้พิพากษาได้บังคับใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้องด้วยความจงใจ § 336 StGB (ประมวลอาญา) ในกรณีดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นเรื่องความผิดต่อส่วนตัวของผู้พิพากษานั้นก็ตาม ผู้ได้รับความเสียหายก็ยังคงฟ้องให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบ โดยรัฐสามารถที่จะฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้พิพากษานั้นได้ในกรณีที่ผู้พิพากษานั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ดังนั้น ในส่วนที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย ผู้พิพากษาจึงไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่เป็นเพียงความประมาทเลินเล่อหรือแม้กระทั่งประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แต่สำหรับในกรณีที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการคดีแล้ว ผู้พิพากษาต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น การที่ศาลได้ตัดสินคดีล่าช้ากว่าปกติธรรมดาถึง 3 ปี ในขณะที่ในเวลานั้นจำเลยได้ตกเป็นคนล้มละลายมาแล้ว 2 เดือน หรือในกรณีที่ผู้พิพากษาได้ตัดสินคดีผิดพลาดเนื่องจากการที่ได้ละเลยข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่ได้ปรากฏหรือมีการชี้แจงอยู่ในสำนวนคดี

สำหรับกฎหมายสวิสได้กำหนดหลักที่แตกต่างออกไปโดยมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมายเรื่องหนี้ (Code des obligations) ได้กำหนดข้อยกเว้นหลักเรื่องความรับผิดชอบของหนี้โดยกฎหมายของสหพันธรัฐหรือของแคว้นต่าง ๆ สามารถที่จะกำหนดคบทบบัญญัติที่ยกเว้นไม่ให้ประมวลกฎหมายเรื่องหนี้ไปใช้บังคับเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของรัฐในเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวได้

ในส่วนของแคว้นต่าง ๆ ของประเทศสวิสเซอร์แลนด์นั้น มีอยู่หลายแคว้น (เช่น Vaud Tessin Fribourg หรือ Zurich เป็นต้น) ที่กำหนดให้ผู้พิพากษาต้องรับผิดชอบเฉพาะในกรณีที่เป็น การหลอกลวงหรือเป็นความผิดอย่างร้ายแรง แต่บางแคว้นผู้พิพากษาต้องรับผิดชอบแม้จะเป็นการมาท เลินเล่อตามธรรมดา โดยบางแคว้นรัฐจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้พิพากษา (เช่น Berne Bâle-Camp) บางแคว้น รัฐรับผิดชอบแต่ผู้เดียว แต่สามารถฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้พิพากษาได้ (เช่น Schaffhouse Neuchâtel) สำหรับผู้พิพากษาสมาพันธรัฐนั้น สมาพันธรัฐได้ออกสมาพันธรัฐบัญญัติว่าด้วยความ รับผิดชอบของสมาพันธรัฐ ลงวันที่ 14 มีนาคม ค.ศ. 1958 โดยในมาตรา 12 ได้กำหนดยกเว้นไม่ให้ สมาพันธรัฐต้องรับผิดชอบในส่วนเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของคำพิพากษา แม้ว่าจะเป็น กรณีที่เป็นการหลอกลวงก็ตาม ดังนั้น สมาพันธรัฐจะต้องรับผิดชอบเฉพาะในกรณีที่เป็นความ เสียหายที่เกิดจากการบริหารจัดการคดีของศาลเท่านั้น ซึ่งสมาพันธรัฐสามารถที่จะฟ้องไล่เบี้ยเอา จากผู้พิพากษาได้ในกรณีที่เป็นการหลอกลวงหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ประเทศไทย สำหรับหลักการในเรื่องนี้ยังไม่เป็นที่ชัดเจนนัก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่ว่า ผู้พิพากษาจะต้องรับผิดชอบทางแพ่งหรือไม่ จะสามารถนำพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด ของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาใช้บังคับได้หรือไม่ ศาลแพ่งหรือศาลปกครองจะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณา พิพากษาคดีในเรื่องนี้

ศาลปกครองสูงสุดของไทยได้เคยมีคำสั่งที่ 120/2544 กรณีที่ผู้ฟ้องคดีถูกฟ้องเป็น จำเลยให้รับผิดทางแพ่งตามสัญญาเช่าและขับไล่ออกจากบ้านเช่า และศาลยุติธรรมส่วนคดีแพ่งได้มี คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าศาลจังหวัดนครสวรรค์พิจารณาคดีโดยรับฟัง พยานหลักฐานที่เป็นเท็จไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีคำสั่งในคดีไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นเป็นจำเลย ร่วมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีคำสั่งในคดีไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นเป็นจำเลยร่วมโดยไม่ชอบ ด้วยกฎหมาย เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีเป็นฝ่ายแพ้คดี จึงขอให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาและมีคำสั่ง ชี้ขาดคดีให้ถูกต้องและเป็นธรรม ซึ่งศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยว่า การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ของศาลเป็นการใช้อำนาจตุลาการ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายตามมาตรา 249 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

จึงไม่อาจถูกตรวจสอบได้โดยสภาพ เมื่อคดีถึงที่สุดในศาลยุติธรรมแล้ว ผู้ฟ้องคดีจะนำมาฟ้องต่อศาลปกครองอีกไม่ได้

2.1.4 หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา²⁰

ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เป็นหลักสากลที่ได้ยอมรับนับถือว่าเป็นหลักประกันความยุติธรรม หากผู้พิพากษาคงอยู่ภายใต้ความครอบงำจากอำนาจหรืออิทธิพลใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นภายนอกก็ดี อำนาจรัฐก็ดี อำนาจเศรษฐกิจก็ดี อำนาจในระบบก็ดี อำนาจนอกระบบก็ดี วิจารณ์ญาของผู้พิพากษาย่อมคล้อยตามอำนาจหรืออิทธิพลที่เข้ามาครอบงำนั้น ความยุติธรรมก็เกิดขึ้นไม่ได้ ประชาชนจะได้รับความเดือดร้อนเพราะต้องพลอยตกอยู่ภายใต้อำนาจหรืออิทธิพลต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นเช่นกัน

เมื่อกล่าวถึงความเป็นอิสระของผู้พิพากษา อาจมีผู้ตั้งคำถามว่า ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีไปตามอำเภอใจหรือไม่ วิทยุชนยอมตอบได้ทันทีว่าหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะหากผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษาคดีไปตามอำเภอใจ ผู้พิพากษาก็จะเป็นผู้บังคับการความยุติธรรมเสียเอง แต่การมิได้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาลไว้ว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความทุกฝ่าย และคู่ความมีสิทธิที่จะแต่งตั้งทนายความเข้ามาว่าต่างหรือแก้ต่างคดีของตนอย่างเต็มที่ อีกทั้งการนั่งพิจารณารวมตลอดทั้งการทำคำพิพากษาหรือคำชี้ขาดตัดสินคดี โดยปกติกฎหมายก็ไม่ยอมให้ผู้พิพากษามีอำนาจทำได้ตามลำพังคนเดียว หากแต่จะต้องประกอบด้วยผู้พิพากษามากกว่าหนึ่งคน จึงจะเป็นองค์คณะครบถ้วนที่จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม หลักการต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้พิพากษาต้องตัดสินชี้ขาดคดีตามตัวบทกฎหมายและพยานหลักฐานในสำนวนเท่านั้น ผู้พิพากษาจะใช้อำนาจอิสระตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขตไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นกฎหมายยังบัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความที่จะอุทธรณ์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างต่อศาลสูงได้ตามลำดับชั้นศาลอีกด้วย จึงยังเป็นหลักประกันอีกชั้นหนึ่งว่าศาลสูงจะทำหน้าที่กลั่นกรองตรวจสอบว่าศาลล่างได้พิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและตามพยานหลักฐานในสำนวนหรือไม่ และในศาลสูงเองก็ยังมีระบบงานตรวจสอบกลั่นกรองความถูกต้องของคำพิพากษาศาลสูงด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ยากยิ่งที่ผู้พิพากษาจะใช้อำนาจอิสระตามอำเภอใจได้

นักนิติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงหลายท่านของประเทศไทยกล่าวแสดงความคิดเห็นซึ่งแสดงลักษณะหรือความหมายของความเป็นอิสระของผู้พิพากษาไว้ดังต่อไปนี้

²⁰ ศักดา โมกขมรรคกุล, ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา, *บทบัญญัติ*, 52, 3(กันยายน 2539), 1-16.

หลวงจักรปาณิศรวิสุทธิ ได้กล่าวไว้ว่า “อำนาจวินิจฉัยอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล โดยเฉพาะ ผู้ใช้อำนาจบริหารจะแย่งเอาอำนาจนี้ไปจากศาลยุติธรรมไม่ได้ และผู้พิพากษาต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยในการปฏิบัติหน้าที่นั้น ผู้พิพากษามีสิทธิที่จะออกความคิดเห็นได้โดยไม่ถูกลบกลั่นจากอำนาจอื่น อีกทั้งได้รับความคุ้มครองกันเป็นต้องได้รับผิดเป็นส่วนตัว ถ้าผู้พิพากษาไม่มีความเป็นอิสระ ในการปฏิบัติหน้าที่ ราษฎรก็จะไม่มีโอกาสได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่และอาจจะถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารกดขี่ข่มเหงโดยไม่มีทางแก้ไข”²¹

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ได้ให้ความเห็นว่า “ความเป็นอิสระของของผู้พิพากษามีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติถึงความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีอันเป็นไปตามความประสงค์ของรัฐธรรมนูญที่จะให้เป็นไปตามหลักประกันเสรีภาพของบุคคล และเป็นหลักประกันที่แน่นอนว่า พระมหากษัตริย์หรือรัฐบาลจะตั้งศาลเตี้ยชำระความไม่ได้ ศาลใด ๆ จะตั้งขึ้นก็แต่โดยพระราชบัญญัติและเมื่อคดีมาสู่ศาลแล้ว ผู้พิพากษาย่อมมีความเป็นอิสระในการวินิจฉัยคดีนั้น ๆ ได้ และรัฐธรรมนูญบัญญัติให้แต่งตั้งโยกย้ายและถอดถอนผู้พิพากษาจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการก่อนนั้น เป็นหลักประกันอย่างดีของผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดีให้เป็นอิสระอย่างเต็มที่ เพราะไม่เกรงกลัวอิทธิพลใด ๆ จากฝ่ายบริหาร เป็นต้น เพราะการแต่งตั้งโยกย้ายและถอดถอนผู้พิพากษารวมทั้งการเลื่อนตำแหน่งกับการเลื่อนเงินเดือนก็เช่นกัน ถ้าอยู่ในมือฝ่ายบริหารเด็ดขาดแล้ว ฝ่ายบริหารย่อมใช้อิทธิพลเหนือผู้พิพากษาได้ และความเป็นอิสระของผู้พิพากษาจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องแบ่งแยกหน้าที่ตุลาการให้เสร็จเด็ดขาดไปจากฝ่ายบริหาร มิให้ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติเข้ามาเกี่ยวข้องใช้อำนาจเหนือฝ่ายตุลาการโดยตรงหรือโดยปริยายได้”²²

ศาสตราจารย์จิติ ดิงศกัณฑ์ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในตำรา “หลักวิชาชีพนักกฎหมาย” ของท่านว่า “ผู้พิพากษาจะต้องไม่มีความลำเอียงเพราะการแทรกแซงอย่างยิ่งทางการเมืองซึ่งเป็นหลักรัฐธรรมนูญทุกฉบับว่า ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ผู้พิพากษามีไม่มีความเป็นอิสระในการอื่นนอกจากการพิจารณาพิพากษาคดีและ (2) มิใช่มีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีตามใจชอบไม่มีขอบเขตจำกัด แต่พิจารณาพิพากษาคดีไปตามกฎหมาย กล่าวคือ ความเป็นอิสระของผู้พิพากษานั้น มิใช่ว่าผู้พิพากษาจะมีความเป็นอิสระไปหมดทุกเรื่องแต่มีความเป็นอิสระโดยจำกัดเฉพาะในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น ซึ่งถ้ามิใช่เป็นการพิจารณา

²¹ จักรปาณิศรวิสุทธิ, หลวง, หลักประกันอันสุดท้ายของประชาชน, นิตยสารกระทรวงยุติธรรม, 2 (ธันวาคม 2496), 37.

²² นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา, ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา, บทบันทึก, 27, 1(มกราคม 2513), 18-19.

พิพากษาคดีที่ไม่อยู่ในความหมายนี้ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งคือ แม้ผู้พิพากษาจะมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีก็ตามก็ต้องพิจารณาพิพากษาคดีตามตัวบทกฎหมายจะพิจารณาคดีตามใจชอบไม่ได้ เช่น ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีโดยรับฟังพยานหลักฐานนอกสำนวนคดีไม่ได้ เป็นต้น

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2511) เรียงมาตราและคำอธิบายรัฐธรรมนูญทั่วไปโดยย่อ” ของท่านว่า ตามรัฐธรรมนูญนั้น ผู้พิพากษามีสองฐานะ คือ ฐานะเป็นข้าราชการต้องอยู่ในระเบียบวินัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบราชการตุลาการ และกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นฝ่ายบริหารอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้พระมหากษัตริย์ คณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและคณะกรรมการตุลาการจะมีคำสั่งไปยังผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น จะสั่งให้เลื่อนคดี สั่งให้สืบพยาน หรือสั่งให้พิพากษายกฟ้อง หรือลงโทษจำเลยไม่ได้ นอกจากนี้บุคคลผู้หนึ่งผู้ใดจะฟ้องผู้พิพากษาเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษารอคดี จะลงโทษทางวินัย โดยอ้างว่าผู้พิพากษาไม่รู้จักกฎหมาย พิจารณาไม่เป็นยอมทำไม่ได้ การที่รัฐธรรมนูญให้ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี ผู้พิพากษาต้องพิจารณาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย จะพิจารณานอกเหนือจากกฎหมายไม่ได้

ตามกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ของ สปป.ลาว ได้มีการยึดหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาเช่นเดียวกับนานาประเทศ แต่มีได้อธิบายละเอียดมากจนถึงหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษานี้ อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างอิสระตามรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายที่ให้อำนาจเท่านั้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้พิพากษาต้องตัดสินใจคดีตามตัวบทกฎหมายและพยานหลักฐานในสำนวนคดี ทั้งนี้ ผู้พิพากษาจะใช้อำนาจอิสระตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขตไม่ได้²³

2.1.4.1 เหตุผลของผู้พิพากษาที่ต้องมีความเป็นอิสระ

จากคำกล่าวหรือข้อคิดเห็นเพื่อแสดงความหมายของความเป็อิสระของผู้พิพากษาที่บรรดานักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวมา จะเห็นว่าเพราะผู้พิพากษามีหน้าที่ต้องพิจารณาพิพากษารอคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ภาระหน้าที่อันสำคัญเช่นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันทำทุกวิธีทางให้ผู้พิพากษามีอิสระจากอำนาจหรืออิทธิพลใด ๆ ทั้งปวง เพราะมิฉะนั้นแล้วก็เป็นการยากยิ่งที่ผู้พิพากษาจะปฏิบัติหน้าที่ได้ กล่าวคือ หากผู้พิพากษาถูกอำนาจหรืออิทธิพลใด ๆ เข้ามาทำลายหรือแทรกแซงครอบงำทำให้ผู้พิพากษาเกิดความหวั่นเกรงหรือหวาดกลัวต่ออำนาจหรืออิทธิพลใด ๆ แล้ว ผู้พิพากษาก็พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีไปตามอำนาจหรืออิทธิพลที่บีบบังคับขงนั้น แทนที่จะมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตัดสินคดีไปตามตัวบทกฎหมาย ดังนั้นอิสระของผู้พิพากษา

²³ กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009, มาตรา 12.

หรือตุลาการผู้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่อาจเรียกได้ว่า เป็นหัวใจของอำนาจตุลาการก็ว่าได้ โดยเหตุนี้นานาชาติอารยประเทศต่างก็ตระหนักในความสำคัญของอำนาจอิสระนี้เป็นอย่างยิ่ง และต่างก็พยายามธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจอิสระของผู้พิพากษา เพื่อให้สถาบันตุลาการสามารถทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของประชาชนได้อย่างแท้จริง

2.1.4.2 หลักการสากลของความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

เป็นที่ยอมรับกันทุกประเทศทั่วโลกว่า ผู้พิพากษาต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี เพราะถ้าผู้พิพากษาไม่มีอิสระแล้ว ผู้พิพากษาย่อมไม่สามารถทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี อำนาจความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากแต่ละประเทศต่างก็มีหลักการคุ้มครองอิสระของผู้พิพากษาไว้แตกต่างกัน บางประเทศก็ให้การคุ้มครองมาก บางประเทศก็ให้การคุ้มครองน้อย ซึ่งย่อมมีผลให้ผู้พิพากษาของแต่ละประเทศมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีมากบ้าง น้อยบ้างตามแต่ความคุ้มครอง ทำให้ผู้พิพากษาแต่ละประเทศสามารถทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น องค์การสหประชาชาติในการประชุมครั้งที่ 7 ของสมัชชาสหประชาชาติ ในการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เมืองมิลาน ประเทศอิตาลี ระหว่างวันที่ 26 สิงหาคม-6 กันยายน 2548 จึงได้กำหนดมาตรฐานความเป็นอิสระของผู้พิพากษาไว้ เพื่อให้ประเทศสมาชิกถือปฏิบัติอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันทั่วโลก ดังนี้

1. ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

1) ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาจะต้องได้รับการประกันและได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของภูมิลำเนา และเป็นที่หนึ่งของรัฐบาลของประเทศและสถาบันอื่น ๆ ที่จะเคารพในความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

2) ผู้พิพากษาจะต้องตัดสินใจคดีต่าง ๆ ด้วยความเที่ยงธรรม บนรากฐานของข้อเท็จจริงซึ่งสอดคล้องกับกฎหมาย โดยปราศจากข้อจำกัด และปราศจากการใช้อิทธิพลหรืออำนาจบังคับที่ไม่ถูกต้อง การชักจูง ความกดดันบีบบังคับ การข่มขู่หรือการแทรกแซงต่าง ๆ โดยทางตรงหรือทางอ้อมจากสิ่งใด ๆ หรือด้วยเหตุผลใดก็ตาม

3) ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาล และมีอำนาจแต่ผู้เดียวในการตัดสินว่าคดีใด ๆ ที่ขึ้นมาสู่ศาล ภายใต้เขตอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้โดยกฎหมายหรือไม่

4) จะไม่มีการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เหมาะสมหรือปราศจากเหตุผล ซึ่งรวมทั้งการแก้ไขคำพิพากษาของศาล แม้ว่าหลักเกณฑ์นี้จะต้องไม่เสื่อมเสียต่อกระบวนการทบทวนของศาล หรือต่อการที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะบรรเทาโทษหรือลดโทษตามที่ศาลกำหนด

5) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาดีโดยศาลธรรมดาหรือศาลพิเศษซึ่งก่อตั้งโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

6) หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ให้สิทธิ และกำหนดให้ศาลต้องให้หลักประกันว่า กระบวนการยุติธรรมทางศาลนั้นจะมีการดำเนินการอย่างยุติธรรมและสิทธิของคู่ความทุกฝ่ายจะต้องได้รับการเคารพ

7) เป็นหน้าที่ของแต่ละรัฐสมาชิกที่จะจัดให้มีวิธีการหรือกลไกอย่างเพียงพอที่จะทำให้ศาลสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

2. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการเข้าสมาคม

1) เพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ผู้พิพากษามีสิทธิเช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองอื่น ๆ ทุกคน ในการมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น เชื่อเข้าสมาคม และเข้าร่วมชุมนุม อย่างไรก็ตามในการใช้สิทธิเช่นนี้ ผู้พิพากษาก็ต้องวางตนให้เหมาะสมเพื่อธำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของสถาบันความยุติธรรมตลอดจนความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

2) ผู้พิพากษามีอิสระที่จะจัดตั้งหรือเข้าร่วมสมาคมใด ๆ ที่จัดตั้งโดยคณะผู้พิพากษา รวมทั้งองค์กรอื่น ๆ เพื่อรักษาประโยชน์ของผู้พิพากษา เพื่อส่งเสริมการอบรมทางวิชาชีพ ตลอดจนเพื่อปกป้องความเป็นอิสระผู้พิพากษา

3. คุณสมบัติในการคัดเลือก และการฝึกอบรม

1) บุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สถาบันตุลาการ จะต้องมีความซื่อสัตย์มีความสามารถ และจะต้องได้รับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสม หรือมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายกำหนด

2) วิธีใดก็ตาม ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้พิพากษาจะต้องมีมาตรการป้องกันบุคคลซึ่งต้องการเข้าสู่สถาบันตุลาการด้วยความมุ่งหวังที่มีชอบ

3) ในการคัดเลือกผู้พิพากษาจะต้องไม่กีดกันต่อบุคคลใด ด้วยเหตุในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา การเมือง หรือความคิดเห็นอื่น ๆ สัญชาติ หรือสถานภาพทางสังคม เว้นแต่ข้อกำหนดที่ผู้สมัครเป็นตุลาการจะต้องเป็นคนในสัญชาติของประเทศที่เกี่ยวข้อง ข้อกำหนดนี้ไม่ถือว่าเป็นการกีดกัน

4. เงื่อนไขของค่าตอบแทน และระยะดำรงตำแหน่ง

1) ในช่วงระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ความเป็นอิสระ ความปลอดภัยและการได้รับเงินเดือนอย่างเหมาะสม เงื่อนไขของการทำงาน บำนาญ ตลอดจนการกำหนดอายุเกษียณราชการของผู้พิพากษา จะต้องได้รับการรับรองตามกฎหมาย

2) ผู้พิพากษาไม่ว่าจะได้รับตำแหน่งโดยการเลือกตั้งหรือโดยการแต่งตั้งจะได้รับหลักประกันในการดำรงตำแหน่งจนกว่าจะครบเกษียณอายุหรือครบวาระของการดำรงตำแหน่ง

3) ระบบของการเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษาจะต้องอยู่รากฐานของปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะ ความสามารถ ความซื่อสัตย์ และประสบการณ์

4) การจ่ายสำนวนแก่ผู้พิพากษาในศาลใดๆ ที่ผู้พิพากษานั้นดำรงตำแหน่งอยู่ ถือว่ากิจการภายในของฝ่ายบริหารงานในศาลนั้น

5. ความรับและความคุ้มกันในวิชาชีพ

1) ผู้พิพากษาต้องรักษาความลับในวิชาชีพ เกี่ยวกับเหตุผลแห่งความวินิจฉัย และความลับของข้อมูลที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่นอกจากหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีโดยเปิดเผย และจะต้องไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยในเรื่องดังกล่าว

2) ผู้พิพากษาควรได้รับความคุ้มกันจากการถูกดำเนินคดีแพ่ง เรียกค่าเสียหายเป็นเงิน อันเกิดจากการกระทำอันไม่เหมาะสม หรือการละเว้นการกระทำใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ในทางศาล

6. ระเบียบวินัย การพักราชการ และการปลดออกจากตำแหน่ง

1) ในกรณีที่ผู้พิพากษาถูกกล่าวหาว่า ผู้พิพากษาได้ตัดสินใจหรือในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้พิพากษาโดยไม่มีอำนาจจะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วและเป็นธรรม โดยการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม ผู้พิพากษามีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม การตรวจสอบเรื่องราวต่าง ๆ แต่ละขั้นตอนจะเก็บเป็นความลับ ถ้าไม่มีการร้องขอให้เปิดเผยโดยผู้พิพากษาผู้นั้น

2) เหตุผลเพียงประการเดียวที่ผู้พิพากษาจะถูกดำเนินการพิจารณาให้พักราชการหรือไล่ออก คือไร้ความสามารถหรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งเท่านั้น

3) กระบวนการพิจารณาทั้งหมดเกี่ยวกับเรื่องระเบียบวินัย การพักราชการ หรือการปลดออก จะถูกตัดสินให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประมวลจริยธรรมตุลาการ

4) การตัดสินใจเกี่ยวกับระเบียบวินัย การพักราชการ หรือการไล่ออกจะต้องเปิดให้มีการทบทวนอย่างเป็นอิสระ แต่หลักนี้จะไม่ถูกนำไปใช้ในการตัดสินของศาลสูงสุดและการตัดสินของฝ่ายนิติบัญญัติในกรณีของการกล่าวหา ในเรื่องความน่าเชื่อถือ (impeachment) หรือวิธีใดที่คล้ายกัน

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีผู้พิพากษาสมทบ

สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปมากเท่าใด ความจำเป็นที่จะต้องยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงหรือตรากฎหมายใหม่ย่อมมีมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ กฎหมายย่อมต้องเปลี่ยนสภาพไปตามสังคมนั้น ๆ ในแต่ละยุคสมัย เพราะกฎหมายเป็นกลไกสำคัญที่ใช้ควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยมิให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน และเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมในสังคมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายนั้น ๆ²⁴

โดยที่ในปัจจุบันการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการค้าทำให้สังคมอุปโภคบริโภคต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้น เนื่องจากค่าวัตถุดิบที่สูงขึ้น แม้กระทั่งค่าเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตสินค้าขึ้นด้วยก็ตาม แต่เหนือสิ่งอื่นใดคือการที่ผู้ซื้อสินค้าต้องจ่ายค่าทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นต้น ให้แก่เจ้าของสินค้านั้นด้วยโดยมีการคำนวณรวมกับราคาของสินค้า ทำให้ราคาของสินค้านั้นเพิ่มมากขึ้น²⁵

ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2527 กระทรวงยุติธรรมแห่งประเทศไทยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีผู้พิพากษาผู้ที่มีความชำนาญในกฎหมายเฉพาะทางเฉพาะด้าน เพื่อจะได้อำนวยความยุติธรรมโดยพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของประชาชนที่เกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าวได้อย่างถูกต้องตรงกัน จึงได้เพียรพยายามที่จะสร้างผู้พิพากษาให้มีความรู้และเข้าใจในกฎหมายพิเศษที่มีเทคนิควิชาการ และปรัชญากฎหมายเฉพาะให้มีจำนวนมากขึ้น โดยการจัดให้มีการอบรมและสัมมนาผู้พิพากษาในทุกระดับชั้นศาลเกี่ยวกับกฎหมายพิเศษขึ้นทุกปี เช่น การฝึกอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง กฎหมายแรงงานกฎหมายภาษีอากร กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อมีกฎหมายใหม่ออกมาใช้บังคับ กระทรวงยุติธรรมก่อนจะจัดให้มีการฝึกอบรมและสัมมนาผู้พิพากษาเกี่ยวกับกฎหมายใหม่เป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมตลอดมาทั้งนี้เพื่อให้ผู้พิพากษามีความพร้อมสำหรับปัญหาข้อพิพาทที่จะมาสู่ศาลตามกฎหมายใหม่

²⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา: กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยที่ 9-15, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ, 2546), 321.

²⁵ สมพร รุจิศักดิ์อัสสุร, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิบัตรยา: กรณีศึกษาการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2553), 5.

ตลอดจนมีการจัดเตรียมเอกสารทางวิชาการมอบให้แก่ผู้พิพากษาในทั่วประเทศใช้ประกอบการพิจารณาคดีไม่ว่าจะเป็นตำรา บทความ และคำพิพากษาศาลฎีกาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ²⁶

แนวความคิดในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น สืบเนื่องมาจากปริมาณคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าเพิ่มขึ้นมาก และมีความเห็นว่าคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีพื้นฐานและหลักการเฉพาะที่แตกต่างไปจากคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป กฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นกฎหมายพิเศษที่ผู้ใช้กฎหมายต้องทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างลึกซึ้งและเฉพาะเจาะจง การพิจารณาพิพากษาคดีเหล่านี้ต้องการความรู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ จึงสมควรให้ตัดสินโดยผู้พิพากษาที่มีความสันทัดจัดเจนคดีประเภทนี้ นอกจากนี้คดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศยังมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าการลงทุนระหว่างประเทศซึ่งต้องการความรวดเร็วและเป็นธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา²⁷ และต้องการผลของคำพิพากษาที่เป็นที่ยอมรับระดับสากล

เพื่อให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการพิจารณารับฟังข้อเท็จจริงได้ถูกต้องตรงกับเนื้อหาอย่างแท้จริงพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ยังได้บัญญัติให้บุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีในฐานะเป็นผู้พิพากษาสมทบอีกด้วย แต่บางกรณีที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเทคโนโลยีหรือวิทยาการบางด้านที่ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบไม่มีความรู้ความเข้าใจและความชำนาญเพียงพอพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 31²⁸ จึงบัญญัติให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ มาให้ความเห็นประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ เพื่อให้การฟังข้อเท็จจริงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด สมประสงค์ของการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว

²⁶ ธัชชัย สุกผลศิริ, ระบบทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2544), 221-223; นักรบ จิตตเกษม, บทบาทผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะการตัดสินคดีอาญา, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), 54.

²⁷ ผกากรอง ศรีทองสุข, บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 6-7.

²⁸ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539, มาตรา 31 บัญญัติว่า “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้ความเห็นทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสินพิพากษาในอันที่จะขอเรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นได้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว”.

2.2.1 การคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบ

ในการคัดเลือกแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบสามารถแยกอธิบายได้ตามระบบกฎหมาย Civil Law และ Common Law ได้ดังนี้

2.2.1.1 Civil Law

ในระบบกฎหมาย Civil Law อย่างประเทศฝรั่งเศส การเข้าสู่ตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลยุติธรรมของประเทศฝรั่งเศสมีที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งบุคคลที่จะได้รับการเลือกให้เป็นผู้พิพากษาสมทบนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งด้านกฎหมายและด้านใดอีกด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง และจะคัดเลือกมาจากข้าราชการพลเรือน²⁹ โดยผู้พิพากษาสมทบจะมีในเฉพาะศาลพิเศษต่าง ๆ เช่น ผู้พิพากษาสมทบของศาลพาณิชย์ (les juges consulaires) ผู้พิพากษาสมทบของศาลแรงงาน (les conseillers prud'hommes) และผู้พิพากษาสมทบของศาลการเช่าเกษตรกรรม (les assesseurs des Tribunaux paritaires des baux ruraux) ดำรงตำแหน่งตามวาระ (magistrats d'occasion) ทำหน้าที่ร่วมพิจารณาวินิจฉัยคดีกับผู้พิพากษาอาชีพเพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น ส่วนประเทศเยอรมนี ผู้พิพากษาสมทบในประเทศเยอรมนีมาจากการแต่งตั้ง เช่น ในศาลชั้นต้นแผนกคดีพาณิชย์จะได้รับการแต่งตั้งจากรายชื่อที่จัดทำโดยหอการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ (Les chambres de commerce et d'industrie) และผู้พิพากษาสมทบศาลแรงงาน (Arbeitsrichter) จากรายชื่อที่เสนอโดยองค์กรของนายจ้างและสหภาพแรงงาน เป็นต้น³⁰

2.2.1.2 Common Law

กลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบ Common Law มีความแตกต่างจากกลุ่มประเทศ Civil Law ที่ไม่มีผู้พิพากษาสมทบ แต่ทางตรงกันข้ามในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ได้มีการจัดตั้งคณะลูกขุนเข้าร่วมพิจารณาชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงในศาล เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย ได้มีการจัดตั้งคณะลูกขุนเข้ามาพิจารณาคดี ช่วยศาลชี้ขาดข้อเท็จจริงของคดีในศาลชั้นต้น ในประเทศอังกฤษปรากฏว่าส่วนใหญ่ได้ยกเลิกการใช้ระบบลูกขุนในปี ค.ศ. 1933 และในปัจจุบันมีใช้กันไม่เกินหนึ่งเปอร์เซ็นต์ของคดีแพ่ง โดยใช้กันเฉพาะคดีละเมิดที่เกิดจากการฉ้อโกงและหมิ่นประมาท ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกายังใช้กันแพร่หลายมากกว่า โดยทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาจะใช้คณะลูกขุนประมาณ 6-12 คน และเฉลี่ยในแต่ละปีมีจำนวนประมาณ 3 ล้านคน จำนวนคดีประมาณ 3 แสนคดี โดยสิทธิการได้รับการตัดสินคดีโดยคณะลูกขุนนั้นได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่เป็คดีในระดับสหรัฐ ในขณะที่

²⁹ สุกิจ พุนศรีเกษม, ปัญหาการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546), 59.

³⁰ วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ, หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1, 178-180.

คดีของมลรัฐ แต่ละมลรัฐมีสิทธิเด็ดขาดในการยกเลิกระบบลูกขุนแม้ว่าในทางปฏิบัติจะไม่มีรัฐใดที่จะทำเช่นนั้น และมลรัฐส่วนใหญ่ก็ได้รับการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม คู่ความก็มีสิทธิที่จะไม่ใช้ระบบลูกขุนกับคดีของตนได้ การที่มีระบบลูกขุนในทุกประเทศเริ่มมีการใช้กันน้อยในช่วงศตวรรษที่ 20 นั้น ก็เนื่องมาจากข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการขาดประสิทธิภาพและการใช้อำนาจความรู้สึกในการตัดสินคดี³¹

2.2.2 หลักการกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ช่วยศาล

2.2.2.1 หลักเพื่อนของศาล (Friend of the Court) ตามหลักกฎหมาย Common law

หลักเพื่อนของศาล เป็นหลักกฎหมาย Common law ในที่นี้ผู้เขียนทำการศึกษาหลักดังกล่าวโดยถือตามบทบัญญัติใน Federal Rules of Appellate Procedure ข้อ 29 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีหลักการว่า หมายถึงการที่บุคคลซึ่งไม่ได้เป็นคู่ความในคดียื่นความเห็นทางด้านกฎหมายซึ่งเรียกว่า brief of amicus curiae เข้าไปในคดีเพื่ออธิบายข้อกฎหมายในคดีนั้น และโน้มน้าวให้ศาลตัดสินคดีไปในทางใดทางหนึ่ง โดยอาจเป็นกรณีที่ศาลอนุญาตให้ยื่นหรือยื่นเข้ามาโดยคู่ความยินยอม การยื่น brief of amicus curiae นี้ไม่จำกัดเฉพาะคดีที่มีลักษณะที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในทางเทคนิคเป็นพิเศษแต่อย่างใด อาจพบได้ในคดีที่กระทบต่อกลุ่มผลประโยชน์หรือคนจำนวนมาก เนื่องจากคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกามีผลเป็นกฎหมายและผูกพันในคดีที่เกิดภายหลังต้องถือตามเสมือนเป็นกฎหมายที่ออกโดยใช้อำนาจตุลาการ จึงมีกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ (interest groups) เข้ามามีบทบาทในการชี้แนะให้ศาลวินิจฉัยคดีเพื่อวางบรรทัดฐานเป็นประโยชน์แก่ตนตามช่องทางที่กฎหมายอำนวย (Judicial policy-making) แม้ตามตัวบทจะระบุเพียงว่า บุคคลภายนอกซึ่งไม่ได้เป็นคู่ความในคดีสามารถเป็นเพื่อนของศาลได้ โดยการยื่นความเห็นทางกฎหมายเข้ามาในคดีเพื่อแสดงให้เห็นว่าคำพิพากษาศาลล่างนั้นตัดสินไม่ถูกต้องอย่างไร หรือคดีนี้มีความสำคัญที่ศาลสูงควรรับวินิจฉัยอย่างไร หลักการนี้ดูประหนึ่งว่าบุคคลภายนอกน่าจะเป็นผู้ที่เป็กลางในคดีและเข้ามาเพื่อเป็นผู้ช่วยศาลอย่างแท้จริง แต่ความเป็นจริงมักพบว่าบุคคลภายนอกเหล่านั้นโดยมากจะเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือเป็นที่เห็นได้ว่าคำตัดสินของศาลจะกลายเป็นบรรทัดฐานนั้นจะมีผลกระทบต่อตน เช่น กลุ่มแรงงาน กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ กลุ่มคุ้มครองผู้บริโภคหรือแม้แต่อาจารย์กฎหมายในมหาวิทยาลัย แนวความคิดนี้มีส่วนการเมืองอยู่ด้วย การที่กลุ่มนักกฎหมายหรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องหนึ่งเรื่องใดจะยื่นความเห็นทางกฎหมายเข้าไปในคดีแม้ตนจะไม่ได้เป็นคู่ความไม่มีผลได้เสียโดยตรงในคดี แต่ก็ปรากฏว่าเพื่อนของศาลเหล่านี้เป็นเพื่อนของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่าที่จะเป็นเพื่อนของ

³¹ วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ, *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1*, 182.

ศาลอย่างแท้จริง และการยื่นความเห็นทางกฎหมายนั้นทำไปเพื่อให้ศาลตัดสินตามที่ฝ่ายตนหรือฝ่ายกลุ่มของคนสนับสนุนจะได้ประโยชน์ เปรียบได้ทำนองเดียวกับการที่กลุ่มผลประโยชน์เป็น lobbyists วังเต็นสนับสนุนให้สมาชิกผู้แทนราษฎรตรากฎหมายใด ๆ ผ่านสภานิติบัญญัติ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของกลุ่มตน วิธีการวางแนวบรรทัดฐานเรื่องใด ๆ อาจทำโดยการฟ้องคดีตัวอย่าง (test cases) คือการหาบุคคลที่เต็มใจจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีขึ้นเพื่อให้มีคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐานหรือโดยวิธียื่นความเห็นทางกฎหมายเข้ามาในคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา ปัจจุบันการยื่นความเห็นทางกฎหมายต่อศาลในคดีที่กำลังดำเนินอยู่เป็นวิธีหนึ่งที่กลุ่มผลประโยชน์นิยมใช้เพื่อผลักดันให้ศาลมีคำวินิจฉัย (ซึ่งมีผลในระบบกฎหมาย Common law) ไปในทางที่ได้ประโยชน์แก่พวกของตนเช่นเดียวกับการทำคดีตัวอย่าง เพียงแต่วิธีการยื่นความเห็นทางกฎหมายนี้เสียค่าใช้จ่ายและมีความรับผิดชอบทางกฎหมายน้อยกว่า วิธีนี้จึงเป็นที่วิจารณ์กันมากถึงความเป็นกลางและความน่าเชื่อถือของความเห็นที่ยื่นนี้³²

2.2.2.2 หลักขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็น ไม่ถือว่าเป็นพยาน แต่เป็นเพื่อนของศาล ซึ่งนายวิชัย อริยานันทกะ ให้ความเห็นว่า “ในระบบกฎหมาย Common Law กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่มีส่วนได้เสียในคดีแถลงการณ์ในศาลเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่ศาลกำลังพิจารณาอยู่ ข้อกฎหมายเหล่านี้มักจะเป็นกฎหมายพิเศษซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาหรือข้อทั่วไปที่ศาลอาจมีปัญหาหรือข้อสงสัย บุคคลผู้แถลงการณ์ในลักษณะนี้ กฎหมาย Common Law เรียกว่า อมิกัส คิวรีอา (amicus curiae) เป็นภาษาละติน แปลเป็นไทยว่า “เพื่อนของศาล”³³

มีข้อสังเกตว่า เพื่อนของศาลในระบบกฎหมาย Common Law ต่างกับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญหรือเพื่อนของศาลในกฎหมายไทยในข้อที่ว่า เพื่อนของศาลในระบบกฎหมาย Common Law ให้ความเห็นเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายแต่เพื่อนของศาลในกฎหมายไทยให้ความเห็นทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง³⁴

หลักการดังกล่าวนับเป็นครั้งแรกที่ศาลชำนาญพิเศษของประเทศไทยมีบทบาทในเรื่องนี้ คือศาลเยาวชนและครอบครัว อันเป็นต้นแบบสำหรับศาลชำนาญพิเศษอื่น เช่น ศาลแรงงาน และ

³² ผลการรอง ศรีทองสุข, บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, 30-31.

³³ วิชัย อริยานันทกะ (แปล), วงการกฎหมายทั่วไป: ประมวลจริยธรรมของตุลาการแห่งเนติบัณฑิตยสภาอเมริกัน, บทบัญญัติ, 50, 35(กันยายน 2537), 107-125.

³⁴ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528, มาตรา 21.

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศก็ได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้เช่นกัน รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3

2.2.3 กฎระเบียบวินัยและความรับผิดชอบของผู้พิพากษาสมทบ

กฎระเบียบวินัยและความรับผิดชอบของผู้พิพากษาสมทบนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับกฎระเบียบวินัยและความรับผิดชอบของผู้พิพากษาดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น หมายความว่าผู้พิพากษาสมทบมีสถานะทางกฎหมายเป็นผู้พิพากษาประเภทหนึ่งเช่นกัน แต่เนื่องจากมิได้มีความเป็นอาชีพราชการในตำแหน่งผู้พิพากษาอย่างผู้พิพากษาประจำ ซึ่งเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาสมทบอันมีสิทธิและหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยตัดสินคดีเยี่ยงผู้พิพากษานายหนึ่งแล้ว จึงต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบวินัยและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันกับผู้พิพากษาประจำดังกล่าว

2.3 วัตถุประสงค์ของการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญา

โดยที่ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้มีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้นมากมายเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการค้า เช่น ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย และศาลประกันภัย เป็นต้น เพื่อให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีในสาขาต่าง ๆ ให้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้นนั้นย่อมต้องมีบุคลากรที่เรียกว่า “ผู้พิพากษา” ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม และศาลชำนาญพิเศษนี้ส่วนมากเป็นศาลที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งหรือเฉพาะคดีใดคดีหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น ศาลทรัพย์สินทางปัญญา เป็นศาลที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหลายที่เกิดขึ้นได้แย้งขึ้น ศาลล้มละลาย จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายเป็นการเฉพาะ เป็นต้น ซึ่งแต่ละศาลนั้นย่อมต้องมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนั้น ๆ เป็นกำลังหลักสำคัญในการทำหน้าที่ แต่ในบางครั้งต้องยอมรับถึงข้อจำกัดขององค์ความรู้ของผู้พิพากษาอาชีพหรือข้าราชการในตำแหน่งผู้พิพากษาที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายอย่างเป็นเลิศ ในขณะที่ความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือประเด็นแห่งคดีทางธุรกิจสาขาใด ๆ เช่น ธุรกิจทรัพย์สินทางปัญญา การค้า และหรือประกันภัยที่มีความละเอียด และสลับซับซ้อนยิ่งมีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้ผู้พิพากษาอาชีพไม่อาจตัดสินคดีได้อย่างครบถ้วนเป็นไปตามหลักของการดำเนินธุรกิจประเภทนั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมเพื่อรักษาประโยชน์ของกลุ่มความไว้ได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการนำผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในธุรกิจด้านใดด้านหนึ่งเข้ามาทำหน้าที่เป็นเพื่อนของศาลในการช่วยพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งการทำ

หน้าที่เป็นเพื่อนของศาลนั้นจึงกำเนิดเป็น “ผู้พิพากษาสมทบ” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทำหน้าที่ช่วยผู้พิพากษาพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดีนั้น ๆ ให้มีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การพิพากษาคดีเป็นไปด้วยความยุติธรรม

โดยที่คดีพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การพิจารณาคดีเหล่านี้มีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและอาศัยบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในลักษณะของคดี ทั้งนายความ พนักงานอัยการ และศาล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนทั้งชาวไทยและต่างประเทศอันจะมีผลช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นปัจจัยประการหนึ่งในการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้คดีเหล่านี้ได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ ด้วยวิธีพิจารณาที่รวดเร็ว และการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ลักษณะประการหนึ่งของศาลนี้ที่นำมาใช้แก้ไขข้อบกพร่องและคำครหาเกี่ยวกับการไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้พิพากษาคือ การกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี³⁵ ซึ่งมีความสอดคล้องกับเหตุผลของการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่ว่า “โดยที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งหากได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วย จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น”³⁶ ด้วยเหตุนี้จะได้มีการบัญญัติให้มีผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมด้วยในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยมีวัตถุประสงค์ดังกล่าว

การมีผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นอุทธรณ์เป็นหลักการที่สอดคล้องกับแนวโน้มของพัฒนาการกระบวนการยุติธรรมสากล เนื่องจากเมื่อสังคมและเศรษฐกิจมีการพัฒนามากขึ้น ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อนและเป็นเรื่องเฉพาะทาง กระบวนการยุติธรรมต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่ออำนวยความยุติธรรมและส่งเสริมธุรกิจการค้าของ

³⁵ ผกากรอง ศรีทองสุข, บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, 1.

³⁶ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539.

ประเทศ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ดังจะเห็นได้จากนารายประเทศซึ่งมุ่งส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศก็จะมีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษ เช่น การจัดตั้งศาลสิทธิบัตรในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ เป็นต้น ซึ่งมีข้อสังเกตว่าประเทศในระบบ Civil Law จะมีการกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมพิจารณาคดีด้วย สำหรับประเทศในระบบกฎหมายในระบบ Common Law มักจะมีศาลชำนาญพิเศษซึ่งไม่มีผู้พิพากษาสมทบ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกระบวนการสรรหาผู้พิพากษาแตกต่างจากประเทศไทย ซึ่งอยู่ในระบบ Civil Law นอกจากนี้ การจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมาจากบุคคลภายนอกที่เป็นที่ยอมรับในวงการนั้น ๆ เข้ามาร่วมพิจารณาพิพากษาคดียังมีประโยชน์ในแง่ของภาพลักษณ์ที่ประชาชนมีต่อศาลยุติธรรม ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการศาลมีบุคลากรที่มีประสบการณ์ทางธุรกิจอย่างแท้จริงเข้ามาร่วมเป็นองค์คณะย่อมจะมีความเข้าใจในการปฏิบัติของการดำเนินธุรกิจด้านทรัพย์สินทางปัญญา³⁷ อันจะทำให้การพิจารณาคดีสินคดีทรัพย์สินทางปัญญามีความยุติธรรมสอดคล้องกับการกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างยิ่ง

³⁷ ผลการรอง ศรีทองสุข, บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, 11-12.

บทที่ 3

ผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศ

จากการที่ได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาจากผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ ทำให้คดีดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งผู้พิพากษาดังกล่าวนั้นมีทั้งผู้พิพากษาอาชีพหรือข้าราชการในตำแหน่งผู้พิพากษา ผู้เชี่ยวชาญในด้านข้อกฎหมายที่ทำหน้าที่ในการพิจารณานั้นหนักทางด้านข้อกฎหมายเป็นสำคัญ ในขณะที่ผู้พิพากษาอีกประเภทหนึ่งคือ ผู้พิพากษาสมทบ อันเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินธุรกิจทรัพย์สินทางปัญญา ทำหน้าที่ในการพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ เพื่อให้การตัดสินคดีเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรมถูกต้องหลักการดำเนินธุรกิจและหลักกฎหมาย ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึง ผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยสรุปได้ดังนี้

3.1 ราชอาณาจักรไทย

ราชอาณาจักรไทย หรือประเทศไทย มีระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีการแบ่งแยกอำนาจการปกครองออกเป็น 3 ฝ่ายตามหลักการแบ่งแยกอำนาจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ³⁸ แต่ละฝ่ายต่างมีอำนาจอิสระในการบริหารราชการแผ่นดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะฝ่ายตุลาการที่มีอำนาจอย่างเอกเทศในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีทั้งปวงที่เกิดขึ้นในเขตอธิปไตย เพื่อผลคงไว้ซึ่งความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในสังคม

พื้นฐานของกฎหมายไทยมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของฮินดู โดยกฎหมายในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี (พ.ศ. 1781-1893) นั้น พบเห็นได้จากความในหลักศิลาจารึกซึ่งบทบัญญัติของ

³⁸ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน่วยที่ 8-15, พิมพ์ครั้งที่ 2, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ, 2544), 220.

กฎหมายได้รวบรวมเอาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมไทย สมัยนั้นเข้าไปในเนื้อหาแห่งบทบัญญัติกฎหมายด้วย

สมัยกรุงศรีอยุธยาแบบกฎหมายไทยประกอบด้วยพระธรรมศาสตร์ราชศาสตร์ ศักดินา และพระราชกำหนดโดยในยุคแรกคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมนูสาราจารย์เป็นกฎหมายที่มีอิทธิพลสูงยิ่งต่อระบบกฎหมายไทย ต้นฉบับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นภาษาสันสกฤตถูกแปลเป็นภาษารามัญ (มอญ) ที่สุดแล้วซึ่งเป็นเป็นภาษาไทยโดยดัดแปลงให้สอดคล้องกับจารีตประเพณี

ส่วนพระบรมราชวินิจฉัยของกษัตริย์ในอรรถคดีต่าง ๆ ก็กลับกลายเป็นกฎหมายภายหลังเรียกว่า “ราชศาสตร์” โดยช่วงต้นแห่งกรุงศรีอยุธยามีการนำเอา “ระบบศักดินา” เข้ามาใช้เป็นเครื่องกำหนดฐานะของบุคคลตามจำนวนการถือครองที่ดิน นอกจากนี้แล้วยังมีพระราชกำหนดกฎหมายอื่น ๆ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงโปรดให้ตราขึ้นบังคับใช้ ดังเช่น กฎหมายลักษณะพยาน (พ.ศ. 1894) สมัยแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดี (อู่ทอง) กฎหมายลักษณะฟัวเมีย (พ.ศ. 1905) ในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ กฎมณเฑียรบาล (พ.ศ. 2002) ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และยังมีการตรากฎหมายลักษณะอุทธรณ์ (พ.ศ. 2178) กฎหมายลักษณะทาส (พ.ศ. 2180) และกฎหมายลักษณะกัณฑ์เยี่ยมสิน (พ.ศ. 2191) เป็นต้น

เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 พม่าเผาผลาญพระราชกำหนดกฎหมายและเอกสารสำคัญทางการปกครองไปเสียจนเกือบสิ้น เหตุการณ์บ้านเมืองในยุคแรกเต็มไปด้วยการศึกสงคราม ล่วงเลยมาจนกระทั่งสิ้นสมัยกรุงธนบุรีสู่กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. 2348 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 จึงได้ทรงมีพระบรมราชโองการตรัสให้อาลักษณ์ 4 คน ลูกขุน 3 คน และพระราชบัณฑิตอีก 4 คน รวม 11 คน ชำระพระราชกำหนดบทพระอัยการในแผ่นดินอันมีอยู่ในหอหลวงจัดระบบแบ่งเป็นหมวดหมู่ให้ต้องตามครรลองแห่งความยุติธรรม กฎหมายฉบับซึ่งกำเนิดขึ้นนี้เป็นที่เรียกขานกันโดยทั่วไปว่า “กฎหมายตราสามดวง” คือ มีดวงตราพระราชสีห์ อันเป็นตราประจำตำแหน่งสมุหนายก ตราพระคชสีห์ อันเป็นตราประจำตำแหน่งสมุหพระกลาโหม และตราบัวแก้ว อันเป็นตราประจำตำแหน่งโกษาธิบดีประทับไว้ ทำให้รู้ปลักษณะของกฎหมายตราสามดวงมีลักษณะเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทย เพราะเป็นการชำระสะสางนำเอาบทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายมารวมไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน ซึ่งในกฎหมายตราสามดวงนั้นจะมีทั้ง ลักษณะพยาน ลักษณะค่าน้ำลูขเพลิง ลักษณะอุทธรณ์ และลักษณะฟัวเมีย ประกอบรวมอยู่โดยใช้กฎหมายนี้เป็นหลักทางการปกครองมาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ถึงรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเวลากว่า 100 ปี จึงได้ปรับปรุงระบบกฎหมายเสียใหม่ ตามแนวทางแห่งชาติตะวันตก³⁹

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวล ระบบประมวลกฎหมายนั้นมีลักษณะพิเศษต่างจากพระราชบัญญัติธรรมดา โดยประมวลกฎหมายนั้น คือ การรวบรวมเอากฎหมายเรื่องใหญ่ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปมารวมไว้ในที่เดียวกัน แล้วจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบ สร้างข้อความคล้องจองสัมพันธ์เชื่อมโยงถึงกันและกัน ในขณะที่พระราชบัญญัติจะเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง ต้นตอของประมวลกฎหมายเกิดจากความคิดในระบบกฎหมายโรมัน โดยมีประเทศภาคพื้นยุโรปตอนกลางนำมาเสริมเพิ่มเติมขึ้นใหม่ และประเทศต่าง ๆ เช่น ญี่ปุ่น ตุรกี และไทย เป็นต้น ลอกเลียนทำตามแบบอย่าง⁴⁰

อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันนี้จะเป็ระบบประมวลกฎหมาย แต่เป็นระบบประมวลกฎหมายที่ดูเหมือนจะมีลักษณะพิเศษเป็นของตัวเอง หาได้เป็นแบบหรือระบบของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะไม่ แต่เป็นการรวบรวมเอาหลักกฎหมายของนานาประเทศที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมเข้ามาไว้ด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยหลาย ๆ ประการทางการเมือง และอิทธิพลของเทศมหาอำนาจอย่างฝรั่งเศสและอังกฤษ จึงทำให้รูปแบบของประมวลกฎหมายของประเทศไทยมีรูปแบบของตัวเองคือ จัดทำเป็นรูปแบบประมวลกฎหมายแต่ได้รับเอากฎหมายของอังกฤษซึ่งเป็นกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ มาใช้ด้วย เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยมีปัญหาในการจัดทำในชั้นร่าง กล่าวคือ ได้จัดทำโครงร่างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามแบบของฝรั่งเศสก่อน แต่ยังไม่เหมาะสม จึงหันไปใช้แนวทางที่ญี่ปุ่นเคยทำมาก่อน คือ ยึดประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศเยอรมนีเป็นพื้นฐานในการร่าง และประเทศไทยได้นำประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาเป็นแม่แบบอีกทอดหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันได้นำหลักการบางเรื่องจากประมวลกฎหมายของประเทศอื่น ๆ เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมนี ฝรั่งเศส เป็นต้น มาประกอบการร่างด้วย นอกจากนี้การที่ประเทศไทยมีการค้ากับประเทศอังกฤษ ขณะนั้นจึงยอมรับเอากฎหมายบางส่วนของอังกฤษมาบัญญัติไว้ ดังเห็นได้จากบรรพ 3 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางเรื่อง บางลักษณะ เช่น กฎหมายลักษณะซื้อขาย ตัวเงิน หุ้นส่วนบริษัท เป็นต้น⁴¹

³⁹ พิชัย นิลทองคำ, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา พระธรรมนูญศาลยุติธรรม*, ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพฯ: อทตยา มิเลินเนียม, 2552), X-XI.

⁴⁰ พิชัย นิลทองคำ, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6 อาญา ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม*, ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพฯ: อทตยา มิเลินเนียม, 2552), 7.

⁴¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *เอกสารการสอนชุดวิชา ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน่วยที่ 8-15*, 215-216.

ที่บังคับใช้และปรับปรุงเรื่อยมาจนปัจจุบัน ซึ่งต่อไปจะได้กล่าวถึง ระบบศาล ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ โดยสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

3.1.1 ระบบศาล

ศาลยุติธรรมมีอยู่หลายศาลกระจายไปทั่วราชอาณาจักร บางศาลเป็นศาลพิเศษหรือศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษที่มีวิธีพิจารณาแบบพิเศษ ตามลักษณะของคดีที่มีความแตกต่างจากคดีธรรมดาที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีของศาลนั้น ๆ แต่คงยังต้องใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมบังคับใช้ในศาลดังกล่าวด้วยบางส่วน จึงอาจแบ่งศาลยุติธรรมตามลักษณะของคดีและวิธีพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมออกได้เป็น 3 ประเภท⁴² คือ

3.1.1.1 ศาลธรรมดา เป็นศาลตามพระธรรมนูญที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง และคดีอาญาทั่วไป โดยใช้วิธีพิจารณาตามแบบที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำหรับคดีแพ่งถ้าเป็นคดีผู้บริโภคนซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลจังหวัด และศาลแขวงในการพิจารณาตามแบบที่ได้บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. 2551 ส่วนคดีอาญาถ้าเป็นคดียาเสพติด ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญารธนบุรี ศาลจังหวัด และศาลแขวงใช้วิธีพิจารณาตามแบบที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2551 ถ้าเป็นคดีเล็ก ๆ น้อย ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงใช้วิธีพิจารณาความตามแบบที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 แม้ในศาลจังหวัดที่ไม่มีศาลแขวงตั้งอยู่ก็ใช้บังคับด้วยตามพระราชบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ. 2520 มาตรา 3

3.1.1.2 ศาลพิเศษ เป็นศาลชั้นต้นที่ใช้วิธีพิจารณาตามแบบที่บัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาความของศาลนั้นเป็นพิเศษ ที่แตกต่างจากศาลธรรมดาทั่วไป เพื่อให้เหมาะสมกับคดีที่มีลักษณะพิเศษ ศาลพิเศษในกรณีนี้คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งแยกไว้เป็นคนละประเภทกับศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษที่จะกล่าวต่อไป เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลนี้มีได้ใช้ความรู้ความเข้าใจในการชี้ขาดตัดสินคดีที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและครอบครัวยิ่งไปกว่าคดีธรรมดาถึงแม้จะมีความแตกต่างจากศาลธรรมดาทั่วไปก็ตาม จึงมิได้จัดเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ ประกอบกับการจัดให้มีศาลเยาวชนและครอบครัวแยกต่างหากจากศาลธรรมดานั้นก็เพื่อต้องการให้คดีเด็กและเยาวชน

⁴² ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554), 43-45.

ได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสม อันจะทำให้คดีได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เยาวชนได้กลับเข้าสู่สังคมในการดำเนินชีวิตตามปกติต่อไป

ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีเยาวชนและครอบครัวจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 8 และมาตรา 9 แบ่งออกเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด

อนึ่งศาลแขวงไม่ใช่ศาลพิเศษ เป็นเพียงศาลธรรมดาที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น

3.1.1.3 ศาลชำนาญพิเศษ เป็นศาลชั้นต้นที่ใช้วิธีพิจารณาตามแบบที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีของศาลนั้นเป็นพิเศษที่แตกต่างไปจากศาลธรรมดา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับศาลพิเศษ แต่คดีที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาคดีของศาลชำนาญพิเศษนี้เป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษที่จะต้องให้ผู้พิพากษาที่มีความรู้และเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวแตกต่างจากผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีธรรมดา และบุคคลที่จะมาเป็นผู้พิพากษาก็ต้องสำเร็จการศึกษาด้านกฎหมายในสาขาหนึ่งสาขาใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน โดยต้องใช้ความรู้ทางด้านกฎหมายในสาขานั้น ๆ มาใช้ในการพิจารณาคัดสินคดีร่วมกับประเพณีปฏิบัติในวงการนั้น ๆ เช่น วงการแรงงาน วงการทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น โดยมีวิธีพิจารณาคดีที่เป็นการเฉพาะแตกต่างหากจากวิธีพิจารณาคดีโดยทั่วไป จึงจัดให้เป็นศาลชำนาญพิเศษที่สังกัดอยู่ในศาลยุติธรรมเช่นกัน

ศาลชำนาญพิเศษ ตั้งขึ้นโดยมีข้อบังคับสำหรับศาลนั้น ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายที่วางพิจารณาของศาลนั้น จะนำประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ไม่ได้⁴³ ในขณะนี้มียู่ 4 ศาล เรียงตามลำดับที่มีการจัดตั้ง ดังนี้

1. ศาลแรงงาน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ข้อพิพาทส่วนแพ่งที่เป็นคดีแรงงานต้องขึ้นศาลแรงงานและที่ใช้บทบัญญัติวิธีพิจารณาแรงงาน จะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไปใช้ไม่ได้ เว้นแต่ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ไม่มีบัญญัติไว้ ซึ่งในมาตรา 31 ของกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้

2. ศาลภาษีอากร ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 ข้อพิพาทส่วนแพ่งที่เป็นคดีภาษีอากร ต้องขึ้นศาลภาษีอากรและใช้บทบัญญัติว่า

⁴³ อุคม เพ็ญพุ่ม, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 1, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), 4-5.

ด้วยวิธีพิจารณาคดีภาชีอากร เว้นแต่กรณีก็ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาชีอากรวิธีพิจารณาคดีภาชีอากร พ.ศ. 2528 ไม่มีบัญญัติไว้ จึงจะนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลมตามมาตรา 17

3. ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาก็คือคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 แห่งบทบัญญัติดังกล่าวกระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามมาตรา 26 ของบทกฎหมายดังกล่าว

4. ศาลล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 คดีที่อยู่ในอำนาจศาลล้มละลาย หมายถึงคดีตามมาตรา 3 ของกฎหมายดังกล่าว คือคดีตามกฎหมายล้มละลายที่มีโชคคืออาญาและให้รวมถึงคดีแพ่งที่เกี่ยวพันกับคดีดังกล่าวด้วย ซึ่งในคดีล้มละลายนี้นั้นจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามมาตรา 14 ของบทกฎหมายดังกล่าว

สำหรับคดีผู้บริโภคนั้นเป็นคดีที่มีอยู่ในอำนาจศาลธรรมดาไม่ได้จัดตั้งเป็นศาลคดีผู้บริโภค เพียงแต่มีวิธีพิจารณาเป็นแบบพิเศษใช้เฉพาะตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เท่านั้น คดียาเสพติดก็มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2551 บัญญัติไว้เฉพาะเช่นกัน

ศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษ มีเฉพาะในศาลชั้นต้น ไม่มีในชั้นอุทธรณ์และฎีกาเป็นการเฉพาะ การอุทธรณ์หรือการฎีกาต้องยื่นต่อศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาคและฎีกาต่อไปตามลำดับชั้นศาลหรืออุทธรณ์โดยตรงต่อฎีกาแล้วแต่กรณี

อย่างไรก็ตามคดีของศาลพิเศษ หรือศาลชำนาญพิเศษดังกล่าวที่ขึ้นมาสู่ศาลสูงก็จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค กับแผนกคดีล้มละลายในศาลอุทธรณ์ หรือแผนกคดีแรงงาน แผนกคดีภาชีอากร แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และแผนกคดีล้มละลายในศาลฎีกาแล้วแต่กรณี โดยใช้วิธีพิจารณาแบบพิเศษที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะบังคับแก่คดีดังกล่าวในชั้นอุทธรณ์และฎีกาด้วย⁴⁴

⁴⁴ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, 45.

ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ได้แบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น 3 ชั้น⁴⁵ คือ

1. ศาลชั้นต้น เป็นศาลที่รับคดีไว้ชั้นต้น ผู้มีอรรถคดีทั้งหลายจะเริ่มฟ้องหรือร้องขอต่อศาลอื่นอันไม่ใช่ศาลชั้นต้นหาไม่ได้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 170 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ฟ้อง พิจารณาและชี้ขาด ตัดสินคดีเป็นครั้งแรกในศาลหรือโดยศาลอื่นนอกจากศาลชั้นต้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนเป็นอย่างอื่น” กฎหมายที่บัญญัติไว้ชัดเจนเป็นอย่างอื่น เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 308 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือข้าราชการการเมืองอื่นผู้ถูกกล่าวหาว่าร้ายรายผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งข้าราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีอำนาจพิจารณาพิพากษา...” ดังนั้นหากบุคคลที่กฎหมายกำหนดเหล่านี้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวก็ต้องถูกฟ้องที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่ต้องเริ่มฟ้องที่ศาลชั้นต้นเหมือนคดีทั่ว ๆ ไป ศาลชั้นต้นมีอยู่มากหลายศาลทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานครเป็นศาลใหญ่ มีคดีปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก แบ่งศาลออกตามประเภทคดีคือ ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี นอกจากนั้นยังมีศาลแขวง สำหรับชำระคดีแพ่งซึ่งเป็นทุนทรัพย์เล็กน้อย และคดีอาญาที่มีอัตราโทษไม่สูง ส่วนในต่างจังหวัดก็มีศาลจังหวัดอยู่ทุก ๆ จังหวัดอย่างน้อยจังหวัดละหนึ่งศาล มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง มิได้แบ่งตามประเภทคดีเหมือนศาลกรุงเทพมหานคร จังหวัดใดที่มีจำนวนคดีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ก็มีศาลแขวงช่วยแบ่งเบาภาระของศาลจังหวัด สำหรับคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ศาลชั้นต้นเหล่านี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นศาลชำระคดีทั่ว ๆ ไปที่เกิดขึ้นทั้งหมดของบ้านเมือง นอกจากนั้นยังมีศาลที่มีอำนาจเฉพาะ เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลเหล่านี้อาจเรียกว่าเป็นศาลชำนาญพิเศษ

ศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลแพ่งธนบุรี และศาลอาญาธนบุรี ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย⁴⁶

⁴⁵ ชีระ ศรีธรรมรักษ์, ชุศักดิ์ ศรีนิล, เดชา ศิริเจริญ และวิณัฏฐา วุ่นศิริ, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), 234-235.

⁴⁶ ชุมพล จันทราทิพย์, *พระธรรมนูญศาลยุติธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 13 แก้ไขเพิ่มเติมโดย สมลักษณ์ จักรบรรณพล, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 68-69.

2. ศาลอุทธรณ์ เป็นศาลสูงชั้นกลาง แต่เดิมเมื่อแรกตั้งกระทรวงยุติธรรม มี 2 ศาล คือ ศาลอุทธรณ์คดีราษฎร และศาลอุทธรณ์คดีหลวง ต่อมาศาลอุทธรณ์คดีหลวงคงเหลือแต่ศาลอุทธรณ์คดีราษฎร เมื่อ ร.ศ. 115 ได้จัดตั้งข้าหลวงพิเศษไปจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลหัวเมืองให้เข้ามารวมอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ข้าหลวงพิเศษนี้ทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์หัวเมืองด้วย เมื่อ ร.ศ. 128 ได้ประกาศแก้ไขอำนาจศาลมณฑลเพื่อตัดอำนาจมิให้รับพิจารณาคดีอุทธรณ์ ความอุทธรณ์จากศาลเมืองจึงให้อุทธรณ์มายังข้าหลวงพิเศษ ซึ่งนับเป็นศาลอุทธรณ์ที่กระทรวงยุติธรรม เรียกว่าศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษ ศาลอุทธรณ์จึงกลับมี 2 ศาลตามเดิม แต่ต่อมาภายหลังได้รวมเป็นศาลเดียวตามประกาศกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2469 เรียกว่าศาลอุทธรณ์ เนื่องจากจำนวนคดีในศาลอุทธรณ์เพิ่มมากขึ้น จึงได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค พ.ศ. 2535 จัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาคขึ้นเพื่อแบ่งภาระของศาลอุทธรณ์ และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาเปิดทำการศาลอุทธรณ์ภาคขึ้น 3 ศาล คือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-3 มีที่ทำการ ณ กรุงเทพมหานคร ต่อมาเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2543 มีพระราชกฤษฎีกาเปิดที่ทำการศาลอุทธรณ์ภาค 4-9

การที่ต้องมีศาลอุทธรณ์ ก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความใดมีสิทธิขอให้ศาลสูง ซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษาที่มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าได้ทำการพิจารณาพิพากษาอีกชั้นหนึ่ง เป็นการประกันความยุติธรรมได้ดียิ่งขึ้น ศาลอุทธรณ์มีประธานศาลเป็นผู้บังคับบัญชา นับได้ว่าเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในวงการตุลาการ⁴⁷

นอกจากนี้ ศาลอุทธรณ์ยังมีอำนาจสรุปได้ดังนี้⁴⁸

1) พิจารณายืนตาม แก้ไข หรือกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตในเรื่องคดีนั้นได้ส่งขึ้นมายังศาลอุทธรณ์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2) วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยตามกฎหมายอื่น

3. ศาลฎีกา เป็นศาลสูงสุดของประเทศ ตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร มีศาลเดียว เดิมเป็นพระราชอำนาจของพระเจ้าอยู่หัว เมื่อตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในปี ร.ศ. 110 ได้ยกศาลฎีกาเป็นศาลอุทธรณ์คดีหลวง คดีที่จะฎีกาต่อไปได้ก็เฉพาะถวายฎีกากล่าวโทษคำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีหลวง และศาลอุทธรณ์คดีราษฎร และกล่าวโทษเสนาบติเจ้ากระทรวงเท่านั้น ซึ่งจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งองคมนตรีเป็นผู้ชำระไต่สวนนำความเห็นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย หรือถ้าเป็นคดีสำคัญก็อาจให้ที่ประชุมเสนาบติปรึกษาตัดสินเป็นคราว ๆ ไป ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 ซึ่งประกาศใช้ในเวลาต่อมา แบ่งศาลออกเป็น 3 แผนก ศาลฎีกายังคงรับผิดชอบต่อพระบาทสมเด็จพระ

⁴⁷ ชุมพล จันทราทิพย์, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, 123.

⁴⁸ วีระ ศรีธรรมรักษ์, และคณะ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, 235.

พระเจ้าอยู่หัวมิได้ขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติธรรม เพ็งยกศาลฎีกามารวมอยู่ในกระทรวงยุติธรรมตามประกาศจัดระเบียบกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 3 เมษายน ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455) พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 วรรคสอง บัญญัติว่า “คดีใดซึ่งศาลฎีกาได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว คู่ความหาสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาค้นค้านคดีนั้นต่อไปอีกไม่ หมายความว่าคดีเป็นอันเด็ดขาดถึงที่สุด จะคัดค้านร้องเรียนอย่างหนึ่งอย่างใดอีกไม่ได้”⁴⁹

3.1.2 ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ

ในวงการของการพิจารณาคดีของศาลในประเทศไทยได้ประกอบมีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ คำว่า “ผู้พิพากษา” จะพบเห็นถ้อยคำนี้ได้จากในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ในกฎหมายวิธีสบัญญัติ อันได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และยังได้กล่าวถึงในในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ยิ่งไปกว่านั้นในกระบวนการพิจารณาของศาลย่อมถือว่าเมื่อพูดถึงศาลย่อมหมายถึงศาลยุติธรรม หรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญา⁵⁰ ดังที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(1)⁵¹ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(1)⁵² หรืออีกนัยหนึ่งเมื่อกล่าวถึงศาลย่อมหมายถึงผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีในศาลด้วย ดังนั้น ศาล จึงหมายถึงศาลยุติธรรมอันเป็นสถาบันนั้นประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งหมายถึง ผู้พิพากษา ซึ่งพิจารณาพิพากษาคดี คือ ผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่เป็นศาล⁵³ นั่นเอง ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบได้ดังนี้

3.1.2.1 ผู้พิพากษา

เดิมในสมัยตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้นใหม่ ๆ นั้น ผู้ที่สอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตมักจะได้ประกอบอาชีพผู้พิพากษาเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นผู้ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม เมื่อทุกอย่างในองค์การกฎหมายพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ การศึกษามีกันอย่างกว้างขวาง กฎหมายต่าง ๆ มีบัญญัติขึ้นใหม่มากมาย และอีกหลายด้านหลายอย่างที่ได้พัฒนาไปนั้น รวมถึงการคัดเลือกบุคคลที่จะทำหน้าที่

⁴⁹ ชุมพล จันทราทิพย์, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, 132.

⁵⁰ สุข หงสไกร, หน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ, 150, สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2558, จาก http://elibrary.coj.go.th/Article/d9_2_3.pdf

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 1(1) บัญญัติว่า “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง.

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(1) บัญญัติว่า “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา.

⁵³ ชุมพล จันทราทิพย์, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, 39.

ผดุงความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นต่อสังคมนั้น นั่นก็คือ “ผู้พิพากษา” ซึ่งได้พัฒนาขึ้นมาสู่หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เป็นการกลั่นกรองเพื่อที่จะให้ได้บุคคลที่จะไปประกอบอาชีพดังกล่าวให้ดีและเหมาะสมกับวิชาชีพเป็นอย่างยิ่ง⁵⁴

เกณฑ์สำคัญที่ใช้พิจารณาคัดเลือกบุคคลผู้จะสอบเข้ารับราชการตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาอยู่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) ผู้สมัครสอบคัดเลือกหรือผู้สมัครทดสอบความรู้ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษ ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- (3) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- (4) เป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (5) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (6) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (7) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกสั่งให้พักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น
- (8) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ
- (9) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (10) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในระเบียบของ ก.ต. และ
- (11) เป็นผู้ที่ผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจโดยคณะกรรมการแพทย์จำนวนไม่น้อยกว่าสามคนซึ่ง ก.ต. กำหนด และ ก.ต. ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการแพทย์แล้วเห็นสมควรรับสมัครได้...”

⁵⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน่วยที่ 8-15, 263.

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ได้วางระเบียบเกี่ยวกับผู้ที่เข้ามาสอบคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาไว้อย่างละเอียดหลายประการ เพื่อให้ได้คนที่ดีเข้าไปประกอบอาชีพเพื่อความยุติธรรมต่อไป

อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษา ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 24 และมาตรา 25 ดังนี้

มาตรา 24 บัญญัติว่า “ให้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) ออกหมายเรียก หมายอาญา หรือหมายสั่งให้ส่งคนมาจากหรือไปยังจังหวัดอื่น
- (2) ออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี”

มาตรา 25 บัญญัติว่า “ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นคนเดียวเป็นองค์คณะมีอำนาจเกี่ยวแก่คดีซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้น ดังต่อไปนี้

- (1) ไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีทั้งปวง
- (2) ไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย
- (3) ไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา

(4) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสามแสนบาท ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินดังกล่าวอาจขยายได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

(5) พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษจำคุกเกินหกเดือน หรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กำหนดแล้วไม่ได้

ผู้พิพากษาประจำศาลไม่มีอำนาจตาม (3) (4) หรือ (5)”

จะเห็นได้ว่าอำนาจของผู้พิพากษาศาลชั้นต้นเป็นอำนาจของผู้พิพากษาในศาลแขวงด้วยตามที่บัญญัติไว้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ซึ่งระบุว่า ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี และมีอำนาจทำการไต่สวนหรือมีคำสั่งใด ๆ ซึ่งผู้พิพากษาศาลชั้นต้นมีอำนาจตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 24 และมาตรา 25 วรรคหนึ่ง

3.1.2.2 ผู้พิพากษาสมทบ

คำว่า “ผู้พิพากษาสมทบ” มีลักษณะถ้อยคำแตกต่างจากคำว่า “ผู้พิพากษา” เพราะมีคำว่า “สมทบ” บวกเข้ามาด้วย คำว่า “สมทบ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง “การ

รวมเข้ากัน”⁵⁵ ฉะนั้นที่ใช้คำว่าผู้พิพากษาสมทบจึงหมายถึงบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าร่วมเป็นองค์คณะกับผู้พิพากษาประจำ เช่น คดีเด็กและเยาวชน คดีแรงงานและคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ผู้พิพากษาสมทบนี้ มิใช่หมายถึงผู้พิพากษาประจำโดยตรงดังที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม⁵⁶

ผู้พิพากษาสมทบไม่ใช่ข้าราชการตุลาการ ผู้พิพากษาสมทบได้รับการแต่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษและศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อเข้าร่วมเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับความประสงค์ในการจัดตั้งศาลเหล่านั้น ดังนั้นเมื่อผู้พิพากษาสมทบมิได้เป็นข้าราชการตุลาการ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษที่มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะจึงกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบในศาลดังกล่าวเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย⁵⁷

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีของศาลต่าง ๆ เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ล้วนแต่บัญญัติให้มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี การกำหนดคุณสมบัติและจำนวนของผู้พิพากษาสมทบแต่ละศาลต่างกันแล้วแต่วัตถุประสงค์ของแต่ละศาลในการจัดให้มีผู้พิพากษาสมทบขึ้น เช่น ในศาลแรงงานนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 17 องค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีแรงงาน ต้องมีผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง ฝ่ายละเท่า ๆ กัน ส่วนพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 23 กำหนดให้องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ในจำนวนผู้พิพากษาสมทบ 2 คนนี้ต้องเป็นสตรีหนึ่งคน องค์คณะของศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งต้องมีไม่น้อยกว่า 4 คน ส่วนพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน และมาตรา 12 บัญญัติให้มีผู้พิพากษาสมทบอีก 1 คน จึงเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี

การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบของแต่ละศาลก็ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีของแต่ละศาล

⁵⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์, 2546), 1142.

⁵⁶ สุข หงสไกร, *หน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ*, 152.

⁵⁷ ไพโรจน์ วายุภาพ, *คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม*, 145.

ผู้พิพากษาสมทบไม่มีเงินเดือนประจำ แต่ได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่น เมื่อมาร่วมพิจารณาคดีที่ศาล ส่วนมากผู้พิพากษาสมทบเป็นคนมีฐานะคืออยู่แล้ว มิได้หวังเงินค่าป่วยการแต่อย่างใด สมัยแรกเข้ามาเพื่อมุ่งประสงค์จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมมากกว่า⁵⁸

3.1.3 ผู้พิพากษาสมทบในศาลพิเศษและศาลชำนัญพิเศษ

3.1.3.1 ศาลเยาวชนและครอบครัว

การจัดตั้งศาลเยาวชนครั้งแรกในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2494 คือศาลคดีเด็กเยาวชน โดยตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด วัตถุประสงค์ของศาลนี้ไม่ใช่การมุ่งเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษแต่เน้นการฟื้นฟูแก้ไขเด็กและเยาวชน ผู้พิพากษาสมทบในศาลนี้จึงคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเพื่อช่วยในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดี อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมามีความเห็นว่าพระราชบัญญัติ 2 ฉบับดังกล่าวมีความไม่เหมาะสมหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลคดีเด็กและเยาวชนไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับครอบครัวจึงไม่อาจใช้วิธีพิเศษที่จะช่วยเหลือและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสสามีภรรยาและบุตรได้อย่างเต็มที่ จึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2538 ขึ้นและจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวแทนศาลคดีเด็กและเยาวชน เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่จัดตั้งศาลนี้ขึ้นก็เพื่อให้คดีครอบครัว คือคดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวได้รับการพิจารณาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว คดีครอบครัวเป็นคดีที่บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 บางมาตราที่บัญญัติถึงการคุ้มครอง สิทธิประโยชน์และส่วนได้เสียผู้เยาว์ และเพื่อเสริมสร้างค่านิยมทางจริยธรรม และความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนต่อสังคมและลดปัญหาความแตกแยกของครอบครัวที่ไม่ปกติสุข⁵⁹ ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2538 พร้อมทั้งตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ขึ้นบังคับใช้แทน โดยมีเหตุผลว่า “โดยที่ปัจจุบันได้มีการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็น

⁵⁸ ชุมพล จันทราทิพย์, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, 160.

⁵⁹ บุญเพราะ แสงเทียน, คำบรรยายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2541), 37.

อิสระและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่ ประกอบกับสมควรปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของการกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

1. เขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 10 ได้บัญญัติให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจในการพิจารณาคดีดังต่อไปนี้

- 1) คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด
- 2) คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 97
- 3) คดีครอบครัว
- 4) คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ
- 5) คดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว

ในกรณีที่มีความสงสัยว่าคดีใดจะเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนหรือครอบครัวอันจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ นั้น มาตรา 11 ได้บัญญัติไว้ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลยุติธรรมอื่น ไม่ว่าจะเกิดปัญหขึ้นในศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลยุติธรรมอื่น ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุดการขอให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดตามวรรคหนึ่ง คู่ความจะต้องร้องขอก่อนวันสืบพยานแต่ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรให้กระทำได้ก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลนั้นรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา ไม่มีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาของศาลที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

2. ผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งประกอบมีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ การแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

ซึ่งเป็นผู้มีอรรถาธิบายและความประพฤติเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน และเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว⁶⁰

3. ผู้พิพากษาสมทบ

ภายใต้บังคับมาตรา 23 ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบอีกสองคน ซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี จึงเป็นองค์คณะพิจารณาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องทำโดยองค์คณะพิจารณาคดีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องบังคับตามคะแนนเสียงฝ่ายข้างมากของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะพิจารณาคดีนั้น ในกรณีที่มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวใดจะต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะหรือไม่ให้เป็นไปตามมาตรา 147⁶¹

คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 25 ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

- 1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- 2) มีหรือเคยมีบุตร หรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือเคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน หรือครอบครัว มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี
- 3) มีคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เว้นแต่พื้นฐานความรู้ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นผู้พิพากษาสมทบ

⁶⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 127, ตอนที่ 72 ก, (22 พฤศจิกายน 2553), 12, มาตรา 16.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 147 บัญญัติว่า “ในการกำหนดองค์คณะตามมาตรา 23 ถ้าศาลเห็นว่าคดีครอบครัวใดที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาเป็นคดีที่ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียก่อนเริ่มพิจารณาคดีให้ศาลสอบถามคู่ความว่าประสงค์จะให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วยหรือไม่ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วย ให้ผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้

ในระหว่างการพิจารณาของศาลที่ไม่มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะ ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าคดีนั้นเป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ให้ศาลกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบตามมาตรา 23 เป็นองค์คณะแต่ทั้งนี้ไม่มีผลกระทบกระเทือนกระบวนการพิจารณาที่ได้ดำเนินไปแล้ว

ในกรณีจำเป็นต้องฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์จิตวิทยา การให้คำปรึกษา แนะนำการสังคมสงเคราะห์และการคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นศาลอาจเรียกบุคคลดังกล่าวมาร่วมปรึกษาหารือหรือให้ความเห็นตามมาตรา 31 ก็ได้”.

4) มีความสุขุมรอบคอบ ทักษะคดีอาญา และความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

5) ไม่เป็นข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาหรือทนายความ

ก่อนเข้ารับตำแหน่ง ผู้พิพากษาสมทบจะต้องได้รับการอบรมความรู้และผ่านการทดสอบในเรื่องเจตนาธรรมและการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์การให้คำปรึกษาแนะนำ และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตลอดจนหน้าที่ของตุลาการ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในระเบียบประธานศาลฎีกา และจะต้องปฎิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งตนจะเข้าสังกัด แล้วแต่กรณีว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตด้วยความเที่ยงธรรม และรักษาความลับในราชการ

ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละสามปีและจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ที่พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้ผู้พิพากษาสมทบที่พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระให้คงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าผู้พิพากษาสมทบคนใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น มาตรา 26 ได้บัญญัติให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาดำรง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงานที่ได้อธิบายไว้แล้วในตอนต้น และในมาตรา 29 ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวแล้วแต่กรณีกำหนดเวรปฏิบัติการของผู้พิพากษาสมทบซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่

ผู้พิพากษาสมทบที่นั่งพิจารณาคดีใด จะต้องพิจารณาคดีนั้นจนเสร็จ เว้นแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้เพราะเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้มีอำนาจตามวรรคหนึ่งจัดให้ผู้พิพากษาสมทบอื่นเข้าปฏิบัติหน้าที่แทน

ผู้พิพากษาสมทบจะได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

3.1.3.2 ศาลแรงงาน

ศาลแรงงานเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 เป็นศาลสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม เปิดเป็นศาลแรงงานแห่งแรก เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2523 ศาลแรงงานแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ศาลแรงงานกลาง (รวมทั้งศาลแรงงานกลางสาขา)
2. ศาลแรงงานภาค
3. ศาลแรงงานจังหวัด

อนึ่ง จนถึงปัจจุบันได้มีการจัดตั้งและเปิดดำเนินการศาลแรงงานภาคในบางภาคโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ส่วนศาลแรงงานจังหวัดมิได้เปิดทำการ การจัดตั้งและการเปิดทำงานของศาลแรงงานจังหวัดต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ⁶²

เดิมข้อพิพาทระหว่างบุคคลในแวดวงแรงงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องนายจ้างกับลูกจ้างในประเทศไทยอันมีอยู่มาก ทั้งนี้เพราะชนบทรบธรรมเนียมประเพณีที่สั่งสมความคิดอันสืบเนื่องมาว่าผู้เป็นเจ้าของงานหรือเรียกว่านายจ้าง นั้นเป็น “นาย” มีอำนาจที่จะสั่งงานและลงโทษได้และผู้ที่ทำงานที่เรียกว่า “ลูกจ้าง” นั้นมีฐานะเหมือนลูก อันจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งตลอดจนยอมรับประโยชน์เพียงเท่าที่ผู้เป็นเจ้าของงานจะกำหนดให้เท่านั้น

เมื่อระบบอุตสาหกรรมเข้าสู่การแรงงานไทย ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของงานกับผู้ที่ทำงานที่เคยใกล้ชิดอย่างคนในครัวเรือนเปลี่ยนไป แนวความคิดอย่าง “นาย” กับ “ลูก” ก็เปลี่ยนไปด้วย ประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างหลายฉบับ เช่น กฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ เป็นต้น ข้อพิพาทเกี่ยวกับผลประโยชน์ตลอดจนสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายจนมีมากขึ้นเป็นลำดับ⁶³

การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับแรงงานในระยะแรกราว พ.ศ. 2500–2510 นั้นส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการบริหารแรงงาน เหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง คลื่นที่นำไปฟ้องในศาลมีน้อยมาก เช่น มีคดีเกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานไปสู่การวินิจฉัยของศาลฎีกาคดีแรกใน พ.ศ. 2510 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 270/2510 เป็นคดีฟ้องเรียกเงินทดแทนในขณะนั้นเป็นบทบัญญัติในกฎหมายคุ้มครองแรงงาน)

⁶² พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, คำอธิบายกฎหมายแรงงานเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2553), 662.

⁶³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา: กฎหมายแรงงาน หน่วยที่ 8-15, ฉบับปรับปรุง, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ, 2548), 431.

การระงับข้อพิพาทแรงงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่บริหารแรงงานของรัฐนั้น จะดำเนินการโดยวิธีรับเรื่องราวร้องเรียน สอบข้อเท็จจริง และวินิจฉัยหรือออกคำสั่งให้ปฏิบัติเช่นปรากฏในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 19 ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ข้อ 4 และ ข้อ 7 ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ซึ่งกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งมีอำนาจวินิจฉัยข้อพิพาทแรงงานเกี่ยวกับการทำงาน ค่าจ้างและการคงค่าจ้างได้ และมีอำนาจออกคำสั่งให้นายจ้างปฏิบัติตามข้อกำหนดที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานบัญญัติไว้ได้ การระงับข้อพิพาทแรงงานโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่บริหารแรงงานของรัฐดังกล่าว โดยทั่วไปได้ผลดีพอสมควร แต่บางครั้งบางรายที่มีปัญหา โดยเฉพาะนายจ้างบางรายบางสถานประกอบการที่ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่หรือไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายแม้จะได้ดำเนินคดีอาญา จนมีการลงโทษปรับไปแล้วก็ตาม ลูกจ้างก็ยังไม่ได้ประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนั้น การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ เช่น การสอบข้อเท็จจริงหรือการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ก็ไม่สะดวกเพราะไม่มีอำนาจเด็ดขาดเป็นเหตุให้การพิจารณาล่าช้า ไม่ทันกับความยุ่งยากของลูกจ้าง ซึ่งเป็นบุคคลยากจน และบางครั้งก็เป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเดือดร้อนด้วย เจ้าหน้าที่บริหารแรงงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในสมัยนั้นทราบปัญหาดังกล่าวนี้นี้ บางคนเสนอให้การออกกฎหมายให้มีการพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับแรงงาน โดยเฉพาะค่าทดแทนให้เร็วขึ้น หากนำคดีไปสู่ศาลได้ ก็กำหนดให้ศาลหนึ่งศาลใดเป็นผู้พิจารณาและให้คดีถึงที่สุดด้วย ถ้าเป็นศาลแรงงานก็ยิ่งดี

สิงหาคม พ.ศ. 2519 ได้มีการร่างกฎหมายจัดตั้งศาลแรงงาน โดยคณะรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้มีมติมอบให้กระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าของเรื่องพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยศาลแรงงานขึ้น คณะกรรมการที่ดำเนินการร่างมี 15 คน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม นายจำรัส เขมะจารุ นายมานิช เพียรสนอง ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกรมอัยการ ผู้แทนกรมแรงงาน ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา นายสุวรรณ รื่นยศ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล นายอบ วสุรัตน์ ร้อยตำรวจโทชาญ มนุธรรม นายสนั่น วงศ์สุธี นายทะนง เหล่าวนิช นายไพศาล กุมลย์วิสัย และนายเฉลิม การปลื้มจิตต์ เมื่อได้ร่างเสร็จแล้วก็เสนอต่อกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมเสนอต่อคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีลงมติรับหลักการและเมื่อส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้วคณะรัฐมนตรีก็เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522⁶⁴ จนนำไปสู่การตราเป็นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ด้วยเหตุผลว่า “โดยที่คดีแรงงานเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป เพราะเป็นข้อขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานหรือเกี่ยวกับสิทธิของนายจ้างและลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและกฎหมายว่าด้วย

⁶⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา: กฎหมายแรงงาน หน่วยที่ 8-15, 431-433.

แรงงานสัมพันธ์ซึ่งข้อขัดแย้งดังกล่าวควรได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจในปัญหาแรงงานร่วมกับผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง ทั้งการดำเนินคดีควรเป็นไปโดยสะดวก ประหยัด รวดเร็ว เสมอภาคและเป็นธรรมเพื่อให้คู่ความมีโอกาสประนีประนอมยอมความและสามารถกลับไปทำงานร่วมกันโดยไม่เกิดความรู้สึกเป็นอริต่อกัน จำเป็นต้องยกเว้นขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหลายกรณีด้วยกันเพื่อให้เกิดการคล่องตัวยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”⁶⁵

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 17 บัญญัติว่า “ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 18 ศาลแรงงานต้องมีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้าง ฝ่ายละเท่า ๆ กัน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี”

1. เขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดี คือ⁶⁶

- 1) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงาน หรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง
- 2) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมาย ว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์
- 3) กรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์
- 4) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ หรือรัฐมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์
- 5) คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง สืบเนื่องจากข้อพิพาทแรงงาน หรือเกี่ยวกับทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน
- 6) ข้อพิพาทแรงงานที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทยขอให้ศาลแรงงานชี้ขาดตามกฎหมาย ว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์คดีตามวรรคหนึ่งในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์บัญญัติให้ร้องเรียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ จะดำเนินการในศาลแรงงานได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติไว้แล้ว

⁶⁵ หมายเหตุท้าย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ, เล่ม 96, ตอนที่ 76, (11 พฤษภาคม 2522), 1.

⁶⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522, มาตรา 8.

2. ผู้พิพากษา

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 12 บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้พิพากษาศาลแรงงานจากข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมและเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจในปัญหาแรงงาน”

ผู้พิพากษาศาลแรงงานจะต้องข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมเท่านั้น การแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลแรงงานนอกจากจะปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการตุลาการ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 17 ซึ่งกำหนดให้คำนึงถึง “ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ ประวัติการปฏิบัติราชการของบุคคลนั้น”) แล้วยังจะต้องพิจารณาด้วยว่าที่จะได้รับการแต่งตั้งนั้น “เป็นผู้ที่มีความเข้าใจปัญหาแรงงาน” ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาศาลแรงงานสามารถพิจารณาพิพากษาคดีแรงงานซึ่งเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษกว่าคดีทั่วไปได้อย่างละเอียดรอบคอบและเที่ยงธรรม ทำนองเดียวกับการคัดเลือกแพทย์ที่ยังไม่ชำนาญเฉพาะโรคเฉพาะทาง⁶⁷ ทั้งนี้เนื่องจากการคัดสรรคดีแรงงาน ข้อเท็จจริงที่ศาลแรงงานพึงถือเป็นยุติ คู่ความจะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลฎีกาไม่ได้⁶⁸

ปัจจุบันผู้พิพากษาศาลแรงงานประกอบด้วย อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง ผู้พิพากษาอาวุโสศาลแรงงานกลาง ผู้พิพากษาศาลแรงงานกลางและเลขานุการศาลแรงงานกลาง

3. ผู้พิพากษาสมทบ

ศาลแรงงานซึ่งเป็นองค์กรสุดท้ายของระบบการแรงงานสัมพันธ์ยังได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีหรือข้อพิพาททางด้านแรงงานโดยระบบไตรภาคีมาใช้ด้วย โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 17 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 18 ศาลแรงงานต้องมีผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้าง และผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้างฝ่ายละเท่า ๆ กัน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี” แสดงให้เห็นว่าการพิจารณาพิพากษาคดีแรงงานในทุกคดีจะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้พิพากษาของสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งถือว่าเป็นผู้พิพากษาฝ่ายหลาย ผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้าง ซึ่งถือเสมือนเป็นตัวแทนของฝ่ายนายจ้าง และได้้นำความคิดเห็นของฝ่ายนายจ้างมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีและผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้างซึ่งถือเสมือนเป็นตัวแทนของฝ่ายลูกจ้างในอันที่จะนำความคิด

⁶⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา: กฎหมายแรงงาน หน่วยที่ 8-15, 438.

⁶⁸ พงษ์รัตน์ เกรือกลั่น, คำอธิบายกฎหมายแรงงานเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์, 665.

ความเห็นของบุคคลที่เป็นลูกจ้างมาประกอบในการพิจารณาพิพากษาคดี ผู้พิพากษาทั้งสามฝ่าย ฝ่ายละเท่า ๆ กัน จะเป็นผู้ร่วมการพิจารณาพิพากษา ซึ่งจะทำให้คดีแรงงานนั้นเป็นไปโดยความ ยุติธรรมทั้งด้านกฎหมายด้านข้อเท็จจริงและด้านสภาพของเศรษฐกิจสังคมประกอบกันไป⁶⁹

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีแรงงานทุกคดีจะต้องมีผู้พิพากษาสามฝ่าย ร่วมนั่งพิจารณาคดีและร่วมพิพากษาคดี คือ ผู้พิพากษาศาลแรงงาน ซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการที่มี ความรู้และความเข้าใจในปัญหาแรงงานตามมาตรา 12 กับผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคล ตามบัญชีรายชื่อผู้แทนนายจ้างตามที่กรมสวัสดิการและคุ้มครอง แรงงานเสนอจากการลงคะแนนเสียงของสมาคมนายจ้าง ตามมาตรา 14 และผู้พิพากษาสมทบฝ่าย ลูกจ้าง ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลตามบัญชีรายชื่อผู้แทนฝ่ายลูกจ้าง ตามที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเสนอจากการลงคะแนนเสียงของสหภาพแรงงานตาม มาตรา 14 ร่วมกันพิจารณาพิพากษา จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ การนั่งพิจารณา คราวใดที่ผู้พิพากษานั่งไม่ครบองค์คณะ ก็ถือว่าการพิจารณานั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งผู้พิพากษาศาลแรงงาน ผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้างจะร่วม ประชุมกันปรึกษาคดีกันโดยผู้พิพากษาศาลแรงงานจะเป็นประธาน การประชุมจะถกเถียงถึงปัญหา ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นข้อพิพาทในคดีนั้น และประเด็นข้อกฎหมายในคดี ถ้าผู้พิพากษาแต่ละฝ่าย มีความเห็นแตกต่างกันก็ใช้การลงมติแล้วก็จะตัดสินคดีนั้นไปตามเสียงข้างมาก⁷⁰

คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงาน ทั้งผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้าง และผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้าง ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14/1 ดังนี้

- 1) มีสัญชาติไทย
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันที่ได้มีการเสนอชื่อผู้แทนฝ่าย นายจ้างหรือผู้แทนฝ่ายลูกจ้างตามมาตรา 14
- 3) มีภูมิลำเนาหรือสถานที่ทำงานอยู่ในเขตศาลแรงงานนั้นไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันที่ได้มีการเสนอชื่อตามมาตรา 14
- 4) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคย เป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงาน

⁶⁹ เกษมสันต์ วัฒวรรณ, กฎหมายแรงงาน (การบรรยายครั้งที่ 13 วันพุธที่ 20 สิงหาคม 2557), ใน *รวมคำบรรยาย เล่มที่ 13 ภาคหนึ่ง สมัยที่ 67 ปีการศึกษา 2557*, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557), 184-185.

⁷⁰ เกษมสันต์ วัฒวรรณ, กฎหมายแรงงาน (การบรรยายครั้งที่ 15 วันพุธที่ 3 กันยายน 2557), ใน *รวมคำบรรยาย เล่มที่ 15 ภาคหนึ่ง สมัยที่ 67 ปีการศึกษา 2557*, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557), 195.

5) ในวันที่ได้มีการเสนอชื่อผู้แทนฝ่ายนายจ้างตามมาตรา 14 นั้น ในกรณีที่สมาคมนายจ้างหรือรัฐวิสาหกิจเป็นผู้เสนอ ต้องเป็นกรรมการสมาคมนายจ้างมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีและสมาคมนายจ้างนั้นได้จดทะเบียนที่ตั้งสำนักงานในเขตศาลแรงงานนั้น หรือเป็นฝ่ายบริหารของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์มาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีแล้วแต่กรณีหรือในกรณีที่ประชุมผู้แทนฝ่ายนายจ้างของสถานประกอบกิจการเป็นผู้เสนอ ผู้ได้รับการเสนอชื่อต้องเป็นเจ้าของสถานประกอบกิจการหรือลูกจ้างของสถานประกอบกิจการซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการแทนนายจ้างสำหรับกรณีการจ้าง การให้บำเหน็จ การลดค่าจ้าง หรือการเลิกจ้างและสถานประกอบกิจการดังกล่าวอยู่ในเขตศาลแรงงานนั้น

6) ในวันที่ได้มีการเสนอชื่อผู้แทนฝ่ายลูกจ้างตามมาตรา 14 นั้น ในกรณีที่สหภาพแรงงานเป็นผู้เสนอ ต้องเป็นกรรมการสหภาพแรงงานมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีและสหภาพแรงงานนั้นได้จดทะเบียนที่ตั้งสำนักงานในเขตศาลแรงงานนั้น หรือในกรณีที่ประชุมผู้แทนฝ่ายลูกจ้างของสถานประกอบกิจการเป็นผู้เสนอ ผู้ได้รับการเสนอชื่อต้องเป็นลูกจ้างของสถานประกอบกิจการซึ่งอยู่ในเขตศาลแรงงานนั้น

7) ในวันที่ได้มีการเสนอชื่อผู้แทนฝ่ายนายจ้างหรือผู้แทนฝ่ายลูกจ้างตามมาตรา 14 นั้น ในกรณีที่กระทรวงแรงงานหรือคณะกรรมการหรือองค์กรที่เกี่ยวกับแรงงานเป็นผู้เสนอชื่อผู้แทนฝ่ายนายจ้างหรือผู้แทนฝ่ายลูกจ้าง ผู้ได้รับการเสนอชื่อต้องมีคุณสมบัติตาม (5) หรือ (6) แล้วแต่กรณี

8) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

9) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน มีจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในระเบียบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

10) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

11) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์กฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม หรือกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีหรือพ้นระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดในการรอการลงโทษแล้ว

12) ไม่เคยต้องคำสั่งของศาลถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและศาลไม่ได้สั่งคืนทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

13) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้ง หรือทนายความ

14) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

15) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

16) ไม่เคยพ้นจากตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบตามมาตรา 15(6)

ส่วนอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบนั้น ผู้พิพากษาสมทบบมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีตามที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแรงงานนั้น

การพิจารณา คือการร่วมนั่งพิจารณาลงของโจทก์ จำเลย การไต่ถาม การสืบพยาน ส่วนการพิจารณาคดี คือ การแสดงผลและลงคะแนนเสียงในการชี้ขาดตัดสินคดี

ผู้พิพากษาสมทบคนใดนั่งพิจารณาคดีใดแล้ว จะต้องพิจารณาคดีนั้นจนเสร็จ เว้นแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้เพราะเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น

ผู้พิพากษาสมทบอาจถูกคัดค้านในการพิจารณาคดีได้เช่นเดียวกับการคัดค้านผู้พิพากษาทั่วไป

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา” หมายความว่า ถ้าผู้ใดกระทำโดยมิชอบต่อผู้พิพากษาสมทบ หรือผู้พิพากษาสมทบกระทำการใดอันมิชอบด้วยหน้าที่ ย่อมจะมีความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้พิพากษา เพื่อจูงใจให้กระทำการใด หรือไม่กระทำการใด หรือประสงค์การกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ย่อมจะมีความผิดทางอาญา หรือผู้พิพากษาสมทบคนใดเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ย่อมจะมีความผิดทางอาญา

ผู้พิพากษาสมทบมิใช่ข้าราชการ แต่จะต้องประพฤติและปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบวินัย และต้องรักษาวินัยเช่นเดียวกับข้าราชการฝ่ายตุลาการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมโดยอนุโลม⁷¹

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 14/3 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละสามปีแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ต้องออกตามวาระไปแล้วให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ ให้ถือว่าวันที่มาปฏิบัติหน้าที่เป็นวันทำงานให้แก่ฝ่ายของผู้พิพากษาสมทบนั้น และให้นายจ้างอำนวยความสะดวกตามสมควร”

3.1.3.3 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 2 ว่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิในทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผลงานที่เกิดจากการคิดหรือการริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งกฎหมายได้ให้ความสำคัญโดยให้การรับรองและคุ้มครองผลงานนั้น เพื่อจูงใจให้ผู้คิดสร้างสรรค์งานอันเป็นประโยชน์แก่สังคมจึงให้สิทธิทางเศรษฐกิจแก่ผู้เดียวแก่สร้างสรรค์งานดังกล่าว อย่างไรก็ตามก็ได้นำถึงผลประโยชน์ของสาธารณชนให้มีโอกาสได้ใช้งานเหล่านั้นด้วย⁷²

เมื่อประเทศไทยได้ประกาศใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งกฎหมายก็ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับลักษณะทั่วไป การได้มาซึ่งสิทธิ และขอบเขตแห่งสิทธิอันเป็นการจำกัดการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท โดยแม้ว่าได้มีบทบัญญัติพิเศษบางประการเกี่ยวกับการดำเนินคดีละเมิดสิทธิดังกล่าวไว้ เช่น อายุความฟ้องร้อง ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายและคำสั่งศาลอันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ เป็นต้น แต่ก็หาได้มีบทบัญญัติเฉพาะว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทไม่ ทั้งที่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องกระทำอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และต้องใช้ผู้พิจารณาที่มีความรู้เฉพาะทางด้านนี้เป็นหลักไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าคดีประเภทอื่น ๆ เช่น คดีแรงงาน และคดีภาษีอากร เป็นต้น ซึ่งได้มีการประกาศจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษสำหรับคดีในประเภทดังกล่าวแล้ว

นอกจากนี้ เมื่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการคมนาคมได้เพิ่มทวีขึ้นอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการติดต่อกับนานาชาติและมีการถ่ายทอดศิลปวิทยาการในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมาในลักษณะของงานสร้างสรรค์ทางวรรณกรรม

⁷¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา: กฎหมายแรงงาน หน่วยที่ 8-15, 442.

⁷² ไชยยศ หะมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2548), 29-31.

ศิลปะ สิ่งประดิษฐ์คันคิด และชื่อเสียงทางการค้า อันเป็นการสร้างสรรค์ทางปัญญา ซึ่งในทางสากลต่างถือว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอันมีค่ามหาศาลทางเศรษฐกิจ ความเพิ่มพูนทางการลงทุน และการผลิตอุตสาหกรรม และพาณิชย์การในแต่ละแขนงจึงเริ่มมากขึ้น จนมีผลต่อความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ตลอดจนการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในองค์กรและความตกลงทางการค้าต่าง ๆ รวมทั้งอนุสัญญาเกี่ยวกับการคุ้มครองการสร้างสรรค์ และการคันคิดทางปัญญาในประเภทต่าง ๆ ในระดับระหว่างประเทศ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนากฎหมายในแต่ละเรื่อง ซึ่งเกี่ยวกับการค้าการลงทุนให้ทันสมัย และเป็นไปตามหลักการมาตรฐานสากล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ ที่ติดต่อทางด้านเศรษฐกิจด้วย โดยนอกจากการพัฒนากฎหมายอันเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทโดยตรงแล้ว การปรับปรุงหลักเกณฑ์ว่าด้วยการระงับข้อพิพาทใด ๆ เกี่ยวกับคดีทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม จึงเป็นการดำเนินการที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสนับสนุนและก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่การค้าการลงทุนของคนไทยและชาวต่างชาติ อันทำให้กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าเป็นไปอย่างสะดวกและราบรื่น

ด้วยเหตุนี้ ในเดือนตุลาคมปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการพิจารณาความอันเกี่ยวกับคดีทรัพย์สินทางปัญญา อันได้แก่ “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ซึ่งมีผลใช้บังคับในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นเครื่องมือในการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาการด้านการค้า การลงทุนของประเทศ ดังที่ปรากฏในหมายเหตุของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ว่า “โดยที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งทั่วไป ซึ่งหากได้พิจารณาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้และเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีด้วย จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพเหมาะสมยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น เพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะ โดยมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

สาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล การแต่งตั้งและถอดถอนผู้พิพากษา วิธีพิจารณาคดี และการอุทธรณ์ ส่วนในกรณีกระบวนการพิจารณาบางเรื่อง ไม่ว่าทางแพ่งหรือทางอาญา เช่น การแก้ไขกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบหรือผิดหลง การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามที่คู่ความตกลงกัน วิธีติดต่อระหว่างศาล คำฟ้องคำคู่ความ การยื่นคำคู่ความ การขานัดขึ้นคำให้การ การขอให้

คุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้อง การสืบพยาน การรับฟังพยาน เป็นต้น ให้เป็นไปตามข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 แต่ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม⁷³

1. เขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 บัญญัติให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาคดีดังต่อไปนี้

- 1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร
- 2) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271 ถึงมาตรา 275
- 3) คดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์สิทธิบัตร และคดีพิพาทตามสัญญาถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- 4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 271 ถึงมาตรา 275
- 5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์รีชีท รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว
- 7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- 8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุบตลาด และการอุดหนุนสินค้าหรือการให้บริการจากต่างประเทศ
- 9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทในการออกแบบบวจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้า และการคุ้มครองพันธุ์พืช
- 10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

⁷³ ไชยยศ หเมธรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, 487-489.

11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10) คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหรือไม่ ไม่ว่าปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหรือศาลยุติธรรมอื่น ให้ศาลนั้นรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้วเสนอปัญหานั้นให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุด⁷⁴

2. ผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 12 บัญญัติให้มีผู้พิพากษตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในศาลทรัพย์สินทางปัญญา โดยผู้พิพากษาจะได้ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ⁷⁵

3. ผู้พิพากษาสมทบ

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 12 บัญญัติให้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทุกศาลต้องมีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยผู้พิพากษาสมทบต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 ดังต่อไปนี้

- 1) มีสัญชาติไทย
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- 3) ได้รับการอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและหน้าที่ตุลาการมาแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
- 4) มีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ

⁷⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539, มาตรา 9.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 14.

5) เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
 6) เป็นผู้หนีสินล้นพ้นตัว
 7) เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

8) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง

9) เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจ หรือทนายความ

ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละห้าปีแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้

ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้พิพากษาสมทบต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ

นอกจากนี้มาตรา 16 ยังกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบสิ้นสุดลงเมื่อ

- 1) ออกตามวาระ
- 2) ตาย
- 3) ลาออก
- 4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 15
- 5) ขาดการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดถึงสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร

6) ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่การเป็นผู้พิพากษาสมทบ

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางหรือผู้ทำการแทน กำหนดเวรปฏิบัติการของผู้พิพากษาสมทบซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่⁷⁶ ทั้งนี้เพื่อให้ครบองค์คณะให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีที่รับฟังและจำเลยรับสภาพ

⁷⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539, มาตรา 22 วรรคแรก.

นอกจากมีอำนาจแล้วผู้พิพากษาสมทบมีหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อนั่งพิจารณาคดีใด จะต้องพิจารณานั้นจนเสร็จ⁷⁷ ทั้งนี้เพื่อจะได้เห็นพยานเบิกความตามหลักพยานโดยตรง แต่ถ้าผู้พิพากษาสมทบไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้เพราะเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ต้องจัดผู้พิพากษาสมทบอื่นปฏิบัติหน้าที่แทนได้⁷⁸

ผู้พิพากษาสมทบ จะได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่น เป็นครั้งคราวเมื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้จัดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอยู่ด้วยกัน 3 ศาล ได้แก่ (1) ศาลแรงงาน (2) ศาลเยาวชนและครอบครัว และ (3) ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งศาลดังกล่าว ล้วนแต่เป็นศาลที่รับคดีเฉพาะที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินั้น ๆ เพื่อให้คดีแต่ละประเภทได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว โดยมีผู้พิพากษาสมทบผู้มีความรู้ความสามารถด้านข้อเท็จจริง และผู้พิพากษาประจำแต่ละศาลผู้มีความรู้ทางด้านข้อกฎหมายเป็นอย่างดีร่วมกันพิจารณาพิพากษาให้คดีเกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความ สมประสงค์ของการจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษแต่ละประเภทดังกล่าว

3.2 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม หรือประเทศเวียดนาม มีการปกครองระบอบสังคมนิยม มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของรัฐ มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารหรือเรียกว่า คณะรัฐมนตรี มีพรรคการเมืองพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (Communist Party of Vietnam)⁷⁹ มีรูปแบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมการผูกขาดและรวมศูนย์ที่รัฐบาลกลาง ปัจจุบันประเทศเวียดนามใช้รัฐธรรมนูญแห่งเวียดนาม ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535)⁸⁰ ซึ่งกำหนดให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจสูงสุด เป็นผู้นำของประชาชน และกำหนดแนวนโยบายในการบริหารประเทศแก่รัฐบาล โดยมี

⁷⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539, มาตรา 22 วรรคสอง.

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 22 วรรคสาม.

⁷⁹ กระทรวงการต่างประเทศ, ข้อมูลประเทศและเขตเศรษฐกิจในภูมิภาค (สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม), สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2558, จาก <http://www.eastasiawatch.in.th/information.php?id=14>

⁸⁰ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา การเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7, พิมพ์ครั้งที่ 3, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ, 2550), 4-61-4-62.

ประธานาธิบดี เป็นผู้นำสูงสุด และนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้ารัฐบาล มีการกระจายอำนาจไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแต่ละจังหวัดจะมีคณะกรรมการประชาชน (Provincial People's Committee) ทำหน้าที่บริหารงานภายในท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ นโยบาย กฎ และระเบียบต่าง ๆ ที่บัญญัติโดยองค์กรของรัฐที่อยู่ในระดับสูงกว่า ระบบการบริหารราชการท้องถิ่นของเวียดนามแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) ระดับจังหวัดและเทียบเท่า มี 58 จังหวัดกับอีก 5 เทศบาลนคร⁸¹ คือ ฮานอย โฮจิมินห์ ไฮฟอง ด่านัง และเกิ่นเทอ รวมทั้งสิ้น 63 จังหวัด ซึ่งจะได้รับงบประมาณจากส่วนกลางโดยตรง รวมทั้งข้าราชการจะได้รับการแต่งตั้งโดยตรงจากส่วนกลาง จึงมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงาน (2) ระดับเมืองและเทศบาล มีประมาณ 700 หน่วย และ (3) ระดับตำบลมีประมาณ 10,000 ตำบล โดยโครงสร้างการปกครองจะแบ่งเป็น 3 ฝ่ายหลัก ๆ คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และตุลาการ⁸²

รัฐธรรมนูญแห่งเวียดนาม ค.ศ. 1980 กำหนดให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเป็นกำลังหลักในการนำรัฐและสังคม (The force leading the state and the society) ดังนั้นพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามจึงเป็นแกนกลางที่กำหนดบทบาททางการเมืองและระบบกฎหมายต่าง ๆ นอกจากนั้นพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามจะมีการจัดโครงสร้างองค์กรคู่ขนานไปกับองค์กรของรัฐและหน่วยงานสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับรัฐบาลส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคไปจนถึงการปกครองระดับท้องถิ่น อีกทั้งมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อองค์กรตุลาการ องค์กรการศึกษา องค์กรวิชาชีพ อีกทั้งกฎบัตรพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ข้อ 41 วางหลักให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามนำพาประเทศผ่านนโยบายการเมือง กลยุทธ์ ทิศทางการเมือง อุดมคติ กิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นหรือได้รับการแนะนำและประเมินผลโดยองค์กรและเจ้าหน้าที่ของพรรค เช่น การเลือกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้บริหารองค์กรรัฐนั้น พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามจะเป็นผู้เลือกหรือเสนอรายชื่อให้ประชาชนเลือก อนึ่งเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งเวียดนามไม่ได้กำหนดหลักการแบ่งแยกอำนาจไว้ อำนาจสูงสุดจึงรวมศูนย์อยู่ที่สภาแห่งชาติ (National Assembly) หรือรัฐสภา ซึ่งมีวาระ 5 ปี มีหน้าที่นิติบัญญัติ ตัดสินใจนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม ควบคุมการเงินการคลัง อนุมัติงบประมาณและเป็นที่ปรึกษาให้แก่รัฐบาล ศาล และอัยการ นอกจากนั้นสภาแห่งชาติยังเป็นผู้แต่งตั้งประธานประเทศ รองประธานประเทศ ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี ประธานศาลประชาชนสูงสุด (ศาลฎีกา) และอัยการประชาชนสูงสุด (อัยการสูงสุด)

⁸¹ กระทรวงการต่างประเทศ, ข้อมูลประเทศและเขตเศรษฐกิจในภูมิภาค (สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม).

⁸² รายงานการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศในอาเซียน, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 130.

ทั้งนี้การดำเนินการและการตัดสินใจในสภาแห่งชาติจะยึดหลักประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ (Democratic Centralism) และตัดสินใจตามหลักเสียงข้างมาก (Majority Voting)⁸³ เป็นหลัก

ระบบกฎหมายในปัจจุบันของประเทศเวียดนาม ได้ถูกก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1986 ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการปฏิรูป (Renovation) หรือที่เรียกว่า *Doi Moi* ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดตั้งระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยกลไกของตลาด เพื่อการตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ และรูปแบบของการเป็นเจ้าของที่แตกต่างกัน รวมถึงการเปิดเสรีทางการค้าทั้งภายในและภายนอก การตระหนักถึงทรัพย์สินส่วนบุคคล และการอนุญาตให้มีการลงทุนจากต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจแบบการวางแผนโดยศูนย์กลาง ซึ่งรัฐเป็นผู้ตัดสินใจในการจัดสรรทรัพยากรมาเป็นเศรษฐกิจแบบกลไกตลาด กฎหมายจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ดังนั้น พัฒนาการในการออกกฎหมายของประเทศเวียดนามจึงเกิดขึ้นพร้อมกันกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แม้ว่าการออกกฎหมายของประเทศเวียดนามจะพัฒนาขึ้นมากแต่ก็ยังคงมีจุดอ่อนในระบบกฎหมายซึ่งไม่เพียงพอและไม่มั่นคง เหตุผลหนึ่งก็เพราะสภาแห่งชาติของประเทศเวียดนามไม่ได้ประกอบไปด้วยผู้ประกอบวิชาชีพและบุคคลที่มีความสามารถเฉพาะในการออกกฎหมาย สมาชิกของสภาแห่งชาติเป็นบุคคลที่มาร่วมกันเพียงปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 30 วัน เพื่อดำเนินการอนุมัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นโยบายการเงินและการคลัง งบประมาณของประเทศ รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลก็ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการหารือเพื่อการออกกฎหมาย ดังนั้นในทางปฏิบัติ ผู้ที่ออกกฎหมายจึงเป็นฝ่ายบริหารคือกระทรวงต่าง ๆ การออกกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ ของประเทศเวียดนาม จึงมีลักษณะการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้⁸⁴

1. กระทรวงที่เกี่ยวข้องร่างกฎหมาย รัฐบาลให้ความเห็นชอบ และสภาแห่งชาติอนุมัติ
2. กระทรวงที่เกี่ยวข้องร่างกฎหมายให้ใช้กฎหมาย และรัฐบาลเป็นผู้ประกาศใช้ และ
3. กระทรวงที่เกี่ยวข้องออกหนังสือเวียนให้ใช้กฎหมาย

เนื่องจากสมาชิกสำคัญในองค์กรนิติบัญญัติต่างก็เป็นเจ้าหน้าที่ในฝ่ายบริหารซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในของสภาแห่งชาติ เนื่องจากกฎหมายมักจะถูกร่างให้มีลักษณะเป็นการทั่วไปและไม่สามารถบังคับใช้ได้หากไม่มีการออกกฎหมายและหนังสือเวียน นอกจากนี้ แม้ว่าการตีความกฎหมายจะเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการถาวรแห่งสภาแห่งชาติ (Standing Committee of

⁸³ ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า, *รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน*, สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2558, จาก <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน>

⁸⁴ บริษัท ที่ปรึกษา เอชเอ็นพี จำกัด, *รายงานฉบับสมบูรณ์: การศึกษาผลกระทบของนโยบายและกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีต่อ SMEs ไทย*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), 2555), 83-84.

National Assembly) แต่เนื่องจากการขาดบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการตีความรัฐธรรมนูญและความถูกต้องตามกฎหมายของเอกสารทางกฎหมาย ในบางครั้งการตีความกฎหมายขององค์กรฝ่ายบริหารจึงมีผลเป็นการแก้ไขกฎหมาย ทั้งนี้ หลักกฎหมายทั่วไปไม่ถือว่าเป็นบ่อเกิดแห่งกฎหมายและไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติทุกปีศาลสูงจัดทำกรรวบรวมคดีตัวอย่างพร้อมความเห็นและคำแนะนำ ซึ่งศาลภายในประเทศจะยึดถือเอาความเห็นและคำแนะนำนี้เป็นบรรทัดฐาน

สรุปได้ว่า เวียดนามเป็นประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเมืองที่มีเอกภาพสูง มีพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเพียงพรรคเดียว ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดแนวทางการบริหารประเทศทุกด้าน ทำให้การบริหารประเทศเป็นไปอย่างราบรื่นและนโยบายต่าง ๆ ได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันรัฐบาลเวียดนามมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนการบริหารประเทศ และมีความมุ่งมั่น ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง ส่งผลให้การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของเวียดนามเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

3.2.1 ระบบศาล

เมื่อพิจารณาถึงระบบศาล ประเทศเวียดนามจัดอยู่ในระบบศาลคู่ขนาน ประกอบด้วย (1) ศาลประชาชนสูงสุด (ฎีกา) เป็นศาลสูงสุดของประเทศ มีผู้พิพากษาประมาณ 100 คน (2) ศาลประชาชนประจำนครหรือจังหวัด มีทั้งสิ้น 63 ศาลใน 63 จังหวัด มีผู้พิพากษาประมาณ 1,000 คน (3) ศาลประชาชนประจำแขวงหรือเมือง มีประมาณ 700 ศาล มีผู้พิพากษาประมาณ 3,000 คน (4) ศาลทหาร และ (5) ศาลพิเศษอื่น ๆ ที่ตั้งขึ้นตามความตกลงของสภาแห่งชาติ (รัฐสภา)⁸⁵ สำหรับระบบกฎหมายนั้นประเทศเวียดนามใช้ระบบซีวิลลอว์ โดยระบบกฎหมายของเวียดนามได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายคอมมิวนิสต์และระบบประมวลกฎหมายของฝรั่งเศส ประเทศเวียดนามมีประมวลกฎหมายที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา ประมวลกฎหมายแรงงาน และประมวลกฎหมายพาณิชย์ฯ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่ากฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะถูกบัญญัติในยุคทศวรรษที่ 1990 หรือหลังจากนั้น เนื่องจากประเทศเวียดนามได้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจครั้งใหญ่ที่เรียกว่า “ดอยมอย (Doi Moi)” ในปี ค.ศ. 1986 พัฒนาการทางเศรษฐกิจส่งผลให้ระบบกฎหมายเวียดนามพัฒนาอย่างรวดเร็วเช่นกัน⁸⁶

⁸⁵ Black, E. A., & Bell, G. F., (Eds.), *Law and legal institutions of Asia: Traditions, adaptations and innovations*, (London: Cambridge University, 2011), 200.

⁸⁶ ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า, *รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน*.

กฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน (The organization of the people's courts) ฉบับเลขที่ 33/2002/QH10 ลงวันที่ 2 เมษายน ค.ศ. 2002 มาตรา 18 ได้กำหนดโครงสร้างของศาลประชาชนประกอบด้วย

3.2.1.1 ศาลประชาชนสูงสุด (Supreme People's Court) หรือศาลฎีกา คือ ศาลประชาชนชั้นสูงสุด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นสูงสุดของประเทศ เวียดนาม โดยศาลประชาชนสูงสุดประกอบด้วย

1. สภาผู้พิพากษา (Council of Judges) แห่งศาลประชาชนสูงสุด
2. ศาลทหารกลาง (Central Military Court)
3. ศาลอาญา (Criminal Courts)
4. ศาลแพ่ง (Civil Courts)
5. ศาลเศรษฐกิจ (Economic Courts)
6. ศาลแรงงาน (Labor Courts)
7. ศาลปกครอง (Administrative Courts)
8. ศาลอุทธรณ์ (Appellate Courts)
9. ศาลพิเศษ (Specialized Courts) อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสภาแห่งชาติ

กำหนดตามการร้องขอจากอธิบดีผู้พิพากษา (Chief Judge) ศาลประชาชนสูงสุด

ในส่วนของอำนาจการพิพากษาคัดสินคดีนั้น ศาลประชาชนสูงสุดมีอำนาจ คือ (1) พิจารณาทบทวนคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาลชั้นถัดลงไปซึ่งยังไม่ได้มีการบังคับ ตามกระบวนการอุทธรณ์ และ (2) พิจารณาทบทวนคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยซึ่งมีการบังคับตามกฎหมาย ตามที่ได้มีการโต้แย้งภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีหรือกระบวนการพิจารณาคดีใหม่

3.2.1.2 ศาลประชาชนประจำนครหรือจังหวัด (People's Courts) อยู่ภายใต้การดูแลของศาลประชาชนสูงสุด โดยศาลประชาชนประจำนครหรือจังหวัด ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการผู้พิพากษา (Judge Committee)
2. ศาลอาญา
3. ศาลแพ่ง
4. ศาลเศรษฐกิจ
5. ศาลแรงงาน
6. ศาลปกครอง
7. ศาลพิเศษอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสภาแห่งชาติกำหนดตามการร้องขอจาก

ประธานศาลประชาชนสูงสุด

ในส่วนของอำนาจการพิพากษาคดีสันคดี ศาลประชาชนจังหวัดมีอำนาจ คือ (1) พิจารณาพิพากษาคดีในชั้นต้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (2) วินิจฉัยคำอุทธรณ์คำพิพากษาชั้นต้นของศาลชั้นถัดลงไปซึ่งยังไม่ได้มีการบังคับ และ (3) พิจารณาทบทวนคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยซึ่งมีการบังคับตามกฎหมาย ตามที่ได้มีการโต้แย้งภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีหรือกระบวนการพิจารณาคดีใหม่

3.2.1.3 ศาลประชาชนประจำแขวงหรือเมือง ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของส่วนภูมิภาค คือ ศาลประชาชนจังหวัด โดยศาลประชาชนแขวงมิได้มีคณะกรรมการผู้พิพากษา และไม่ได้แบ่งออกเป็นศาลที่รับผิดชอบในการพิจารณาพิพากษาคดีในแต่ละสาขาเป็นการเฉพาะ เช่น คดีอาญา คดีแพ่ง คดีเศรษฐกิจ คดีแรงงาน และหรือคดีปกครอง ดังเช่นในกรณีของศาลประชาชนจังหวัด

ในส่วนของอำนาจการพิพากษาคดีสันคดี ศาลประชาชนแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงในชั้นต้น เช่น ข้อพิพาททางแพ่ง ข้อพิพาทแรงงาน ข้อพิพาททางธุรกิจและการค้า คำขอทางแพ่งและคดีปกครอง ยกเว้นคดีพิเศษซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจของศาลประชาชนแขวงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

3.2.1.4 ศาลทหาร คือ ศาลที่จัดตั้งขึ้นภายในกองทัพประชาชนเวียดนาม (Vietnam People's Army) เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการทหาร เช่น คดีหนีราชการทหาร คดีละทิ้งการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร เป็นต้น และคดีอื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยศาลทหารรวมถึงศาลทหารกลาง ศาลทหารภูมิภาค (regional military courts) ศาลทหารประจำมณฑลทหาร (military courts of military regions) และที่เทียบเท่า

นอกจากนี้กฎหมายยังเปิดช่องให้สามารถจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นอีกได้ เพื่อให้พิจารณาพิพากษาคดีบางประเภทเฉพาะเรื่องได้อีกด้วย⁸⁷

ผู้พิพากษาศาลประชาชนสูงสุดได้รับการแต่งตั้งและสามารถถอดออกจากตำแหน่งได้โดยประธานาธิบดี โดยผู้พิพากษาศาลประชาชนสูงสุดมีวาระคราวละ 5 ปี ทั้งนี้ประธานศาลประชาชนสูงสุดจะเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และศาลชั้นต้นด้วย⁸⁸

⁸⁷ รายงานการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศในอาเซียน, 130.

⁸⁸ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, ความสอดคล้องของกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน, (กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม, ม.ป.ป), 150.

3.2.2 ผู้พิพากษาและคณะลูกขุน

3.2.2.1 ผู้พิพากษา

กฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002⁸⁹ ได้ให้นิยามว่า ผู้พิพากษา หมายถึง บุคคลที่มีมาตรฐานและได้รับการแต่งตั้งจากสภาแห่งชาติ ตามการเสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุด ให้มีสิทธิพิจารณาพิพากษาคดี และเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายเท่านั้น ในการพิจารณาคดีของศาลประชาชนเวียดนาม นอกจากผู้พิพากษาที่ประจำอยู่ศาลแต่ละศาลแล้วยังมีคณะลูกขุนที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายให้ทำหน้าที่ร่วมกับผู้พิพากษา โดยผู้พิพากษามีคุณสมบัติตามมาตรา 37 ดังนี้⁸⁹

1. เป็นพลเมืองเวียดนาม มีคุณธรรมทางด้านการเมืองหนักแน่น มีความซื่อสัตย์ และจงรักภักดีต่อระบอบสังคมนิยมเวียดนาม และเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายที่แน่นนอน ได้รับการฝึกอบรมด้านผู้พิพากษา

2. มีความซื่อสัตย์ต่อประชาชนเวียดนาม

3. มีความตื่นตัวต่อกฎหมาย รักษาความลับต่อหน้าที่การงาน ถ้าหากมีการละเมิดกฎหมายต้องรับผิดชอบต่อการกระทำตามที่กฎหมายกำหนดโทษไว้

4. ถ้าก่อความเสียหายขึ้น (กรณีทางแพ่ง) ในระหว่างการพิจารณาคดีผู้พิพากษาและคณะลูกขุนต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งนั้น

5. ปฏิบัติตามระเบียบเฉพาะที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

จะเห็นได้ว่า การเป็นผู้พิพากษาในประเทศเวียดนามนั้นมิได้มีคุณสมบัติมากมายดังเช่นประเทศไทย แต่ผู้พิพากษาของประเทศเวียดนามจะต้องมีความเกี่ยวพันในทางการเมืองด้วย กล่าวคือ ต้องมีคุณธรรมทางด้านการเมืองและมีความจงรักภักดีในระบอบสังคมนิยมเวียดนาม ประกอบกับในการแต่งตั้งผู้พิพากษานั้น สภาแห่งชาติจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทอย่างมากในการแต่งตั้ง เพื่อให้การบังคับใช้และตีความกฎหมายเป็นไปในแนวทางของระบอบการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยม เช่นนี้ องค์กรตุลาการและองค์กรนิติบัญญัติจึงมีความใกล้ชิดและเกี่ยวพันกันอย่างมาดังกล่าว

3.2.2.2 คณะลูกขุน

Jury หรือ ที่ในภาษาไทยเรียกว่า “ลูกขุน” เป็นระบบและวิธีการพิจารณาคดีอีกระบบหนึ่งซึ่งเป็นที่แพร่หลายมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์

⁸⁹ กฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002, ฉบับที่ 33/2002/QH10 สานอัย 02 พฤษภาคม ค.ศ. 2002 (QUỐC HỘI. Số: 33/2002/QH10. CỘNG HOÀ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM. Độc lập-Tự do-Hạnh phúc. Hà Nội, ngày 02 tháng 04 năm 2002).

ซึ่งคำว่า Jury เป็นคำภาษาฝรั่งเศสโบราณ แปลว่า ได้สาบานตนแล้วและคำนี้ได้นำมาใช้ในประเทศอังกฤษ โดยกษัตริย์ชาวนอร์มัน ดังนั้นระบบลูกขุนก็ได้เริ่มมีขึ้นในสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 2 (Henry II) และเป็นที่แพร่หลายอย่างมาก แม้กระทั่งกลุ่มประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้นำมาใช้ เช่น ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และประเทศเวียดนาม

คำว่า “ลูกขุน” นี้ ต้องเข้าใจในเบื้องต้นว่า หมายความว่า ประชาชนธรรมดาที่ถูกเกณฑ์ให้มาตัดสินคดีอาญาและคดีแพ่งบางประเภท เฉพาะในข้อเท็จจริงเท่านั้น ส่วนปัญหาข้อกฎหมายเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษา⁹⁰

ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 หมวด 8 มาตรา 79 ของประเทศเวียดนาม แบ่งคณะลูกขุนออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) คณะลูกขุนประชาชน และ (2) คณะลูกขุนทหาร

1. คุณสมบัติ

กฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 มาตรา 80 ได้กำหนดคุณสมบัติของการเป็นลูกขุนไว้ดังนี้

- 1) เป็นพลเมืองของประเทศเวียดนาม มีความจงรักภักดีต่อรัฐธรรมนูญแห่งเวียดนาม มีคุณธรรมที่ดีอันเป็นที่ยอมรับของชุมชนและทางการเมือง มีความมุ่งมั่นต่อการปกป้องและรักษาความยุติธรรมด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
- 2) มีความรู้ความเข้าใจทางกฎหมายเป็นอย่างดี
- 3) มีความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในประเทศ
- 4) มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ และไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง

2. การสรรหาและแต่งตั้ง

กฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 มาตรา 81 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการสรรหาและแต่งตั้งลูกขุนประชาชน และลูกขุนทหาร ดังนี้

- 1) ศาลประชาชนประจำนครหรือจังหวัด ศาลประชาชนแขวงหรือเมือง ที่มีความจำเป็นและต้องการลูกขุนประชาชน ให้ทำการคัดเลือกและเสนอแนะบุคคลที่มีคุณสมบัติตาม มาตรา 80 แห่งกฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 ไปยังคณะกรรมการสรรหาลูกขุนของศาลประชาชนสูงสุด โดยให้ศาลประชาชนประจำนครเสนอไปยังคณะกรรมการสรรหาลูกขุนในศาลประชาชนสูงสุด และให้ศาลประชาชนประจำแขวงเสนอไปยังศาลประชาชนประจำนคร เพื่อให้เสนอไปยังศาลประชาชนสูงสุดตามลำดับ

⁹⁰ ประทีป ทองสิมา, ระบบลูกขุนสำหรับประเทศไทย, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), 1-2.

2) เมื่อคณะกรรมการสรรหาลูกขุนของศาลประชาชนสูงสุดได้มีมติเป็นประการใดแล้ว ให้เสนอรายงานการสรรหาต่อประธานศาลประชาชนสูงสุด เพื่อให้ประธานศาลประชาชนสูงสุดนำเสนอต่อสภาแห่งชาติ เพื่อดำเนินการแต่งตั้งตามรายชื่อที่ได้นำเสนอขึ้นไป

3) ในกรณีศาลทหารกลาง ศาลทหารภูมิภาคมีความต้องการลูกขุนทหาร ให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทหารกลาง หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทหารภูมิภาค แล้วแต่กรณีเสนอคำร้องขอไปยังเสนารธิการทหารร่วม (ผู้บัญชาการทหารสูงสุด) เพื่อให้แต่งตั้งบุคคลในกองทัพ (ส่วนกลาง) มาทำหน้าที่ลูกขุน

4) ในกรณีศาลทหารประจำมณฑลทหาร ให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำมณฑลทหารเสนอคำร้องขอไปยังหน่วยทหารที่ประจำอยู่ในจังหวัด (แขวง) โดยให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยทหารประจำจังหวัดดำเนินการแต่งตั้งบุคคลในหน่วยทหารดังกล่าวมาทำหน้าที่ลูกขุน

3. อำนาจหน้าที่

กฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 มาตรา 79 และ 81 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของลูกขุนไว้ดังนี้

1) ลูกขุนประชาชน มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยคดีในเขตอำนาจของศาลประชาชนที่ตนได้รับการแต่งตั้ง หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

2) ลูกขุนทหาร มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับทหารภายใต้เขตอำนาจของศาลทหารที่ตนได้รับการแต่งตั้ง หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

3) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของศาล

อย่างไรก็ตาม ในการทำหน้าที่ของลูกขุนนั้น คู่ความสามารถคัดค้านลูกขุนเป็นรายบุคคลได้ กระนั้นก็ตามในการพิจารณาคดีก็ยังคงมีลูกขุนร่วมด้วยเสมอ การพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนจะเป็นคดีอาญามากกว่าคดีแพ่ง เนื่องจากระบบศาลของเวียดนามได้ใช้ระบบไต่สวนเป็นหลัก ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนั้น ลูกขุนจะนั่งตามที่ศาลได้จัดให้โดยเฉพาะเพื่อฟังการพิจารณา และมีสิทธิอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับผู้พิพากษาที่ประจำอยู่ในแต่ละศาล

4. ความรับผิดชอบ การเลิกจ้างหรือปลดตำแหน่ง

ความรับผิดชอบของลูกขุนตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 มาตรา 84 สรุปได้ดังนี้

1) ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำผิดที่ละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวกับการประพฤติผิดวินัยร้ายแรง

2) ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำผิดทางอาญา และถูกดำเนินคดีอาญาตาม

กฎหมายที่ได้บัญญัติโทษไว้

3) หากในระหว่างการพิจารณาคดีลูกขุนได้ก่อให้เกิดความเสียหาย (ทางแพ่ง) ขึ้น ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทดแทนด้วย

ส่วนการเลิกจ้างหรือปลดจากตำแหน่งลูกขุนนั้น กฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 มาตรา 85 ได้บัญญัติเหตุแห่งการปลดจากตำแหน่ง ดังนี้

1) ลูกขุนอาจถูกเลิกจ้างหรือปลดจากตำแหน่งเพราะเหตุสุขภาพที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่

2) ลูกขุนได้กระทำความผิดกฎหมายอย่างร้ายแรง หรือละเมิดต่อจริยธรรมแห่งการทำหน้าที่ลูกขุนอย่างร้ายแรง

3) มีความประพฤติไม่เหมาะสมไม่ควรค่าแก่การเป็นลูกขุน

5. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของลูกขุนตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 มาตรา 82 ได้บัญญัติระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งลูกขุนให้เป็นไปตามระยะเวลาของสภาแห่งชาติ (5 ปี) และเมื่อลูกขุนได้หมดระยะเวลาลงกฎหมายให้ลูกขุนยังคงทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งลูกขุนคนใหม่เข้าทำหน้าที่แทน

3.2.3 คณะลูกขุนในคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ตามบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ก่อนที่ศาลจะมีการพิจารณาคดีต้องมีข้อโต้แย้งกันเกิดขึ้นในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา ค.ศ. 2005 มาตรา 198 ถึงมาตรา 200 ได้ให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสามารถปกป้องสิทธิของตนได้ ด้วยการให้ผู้ละเมิดหยุดการกระทำละเมิด หรือจะเรียกร้องให้ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือจะใช้สิทธิทางศาลก็ได้ ซึ่งหากผู้ทรงทรัพย์สินทางปัญญาได้ใช้สิทธิทางศาลโดยการฟ้องร้องผู้กระทำผิดให้ต้องรับโทษแล้ว กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2004 ได้บัญญัติให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเสนอคดีต่อศาลแพ่ง ตามมาตรา 25 และมาตรา 29 ที่บัญญัติให้ศาลแพ่งมีเขตอำนาจในการรับคดีทรัพย์สินทางปัญญาไว้วินิจฉัย โดยใช้วิธีพิจารณาความแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2004 อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวก็มิได้มีมาตราใดบัญญัติให้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาต้องมีคณะลูกขุนเข้าร่วมในการพิจารณาคดีด้วย หมายความว่าในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญามีเพียงผู้พิพากษาแต่เพียงอย่างเดียวที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงไปพร้อมกัน หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า คณะลูกขุนจะมีได้เฉพาะคดีอาญาหรือคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาแต่เพียงอย่างเดียวเพื่อให้ทำหน้าที่ร่วมพิจารณาข้อเท็จจริงกับผู้พิพากษาอาชีพด้วย

ตารางที่ 3.1 สรุปเปรียบเทียบรูปแบบการปกครอง ระบบศาล และระบบผู้พิพากษาของประเทศไทย และเวียดนาม

รายการ	ประเทศไทย	ประเทศเวียดนาม	หมายเหตุ
1. รูปแบบการปกครอง	มีระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีการแบ่งแยกอำนาจการปกครองออกเป็น 3 ฝ่ายตามหลักการแบ่งแยกอำนาจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ แต่ละฝ่ายต่างมีอำนาจอิสระในการบริหารราชการแผ่นดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด	มีการปกครองระบอบสังคมนิยม มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของรัฐ มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารหรือเรียกว่า คณะรัฐมนตรี มีพรรคการเมืองพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจสูงสุด เป็นผู้นำของประชาชน และกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศแก่รัฐบาล โดยมีประธานาธิบดี เป็นผู้นำสูงสุด และนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้ารัฐบาล มีการกระจายอำนาจไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแต่ละจังหวัดจะมีคณะกรรมการประชาชน ทำหน้าที่บริหารงานภายในท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ นโยบาย กฎ และระเบียบต่าง ๆ โดยโครงสร้างการปกครองจะแบ่งเป็น 3 ฝ่ายหลัก ๆ คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และตุลาการ	ประเทศไทย และประเทศเวียดนามมีการแบ่งแยกการปกครองออกเป็น 3 ฝ่ายเหมือนกัน คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ และมีได้มีพรรคการเมืองพรรคเดียว ในขณะที่ประเทศเวียดนามมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐ มีพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเป็นสถาบันการเมืองที่มีอำนาจสูงสุดเพียงพรรคเดียว

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

รายการ	ประเทศไทย	ประเทศเวียดนาม	หมายเหตุ
2. ระบบศาล	ใช้ระบบประมวล โดยได้รับอิทธิพลจากระบบซีวิลลอว์จากฝรั่งเศสและระบบกฎหมายในภาคพื้นยุโรป เช่น เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น และมีการนำต้นแบบจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาปรับใช้ด้วย ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ได้แบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น คือ (1) ศาลชั้นต้น (2) อุทธรณ์ และ (3) ศาลฎีกา นอกจากนี้ยังมีศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษอีก 5 ศาลมีฐานะเป็นศาลชั้นต้น คือ (1) ศาลเยาวชนและครอบครัว (2) ศาลภาษีอากร (3) ศาลแรงงาน (4) ศาลล้มละลาย และ (5) ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ	ใช้ระบบซีวิลลอว์ โดยระบบกฎหมายของเวียดนามได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายคอมมิวนิสต์ และระบบประมวลกฎหมายของฝรั่งเศส ประเทศเวียดนามจัดอยู่ในระบบศาลคู่ขนาน ประกอบด้วย (1) ศาลประชาชนสูงสุด (ฎีกา) (2) ศาลประชาชนประจำนครหรือจังหวัด (อุทธรณ์) (3) ศาลประชาชนประจำแขวงหรือเมือง (ชั้นต้น) (4) ศาลทหาร และ (5) ศาลพิเศษอื่น ๆ ที่ตั้งขึ้นตามความตกลงของสภาแห่งชาติ (รัฐสภา)	ประเทศไทย และประเทศเวียดนามมีโครงสร้างระบบกฎหมายและระบบศาลที่แตกต่างกันมากพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นระบบกฎหมาย ประเทศไทยใช้ระบบประมวล ส่วนประเทศเวียดนามใช้ระบบซีวิลลอว์ ส่วนระบบศาล คือ ประเทศเวียดนามมีการจัดตั้งศาลในระดับเมือง (ตำบล) ซึ่งประเทศไทยไม่มีการจัดตั้งเช่นนั้น ประเทศเวียดนามสามารถจัดตั้งศาลพิเศษอื่น ๆ อีกได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาแห่งชาติที่จะจัดตั้งขึ้นเป็นกรณีไป ซึ่งตรงข้ามกับประเทศไทย แต่สิ่งที่มีความใกล้เคียงกันคือลำดับศาล ซึ่งทั้งประเทศไทยและประเทศเวียดนามมีการจัดตั้งศาลแบ่งเป็น 3 ชั้นศาลเช่นกัน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

รายการ	ประเทศไทย	ประเทศเวียดนาม	หมายเหตุ
3. ระบบผู้พิพากษา	ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 กำหนดให้การได้มาซึ่งผู้พิพากษาอยู่ 3 ทาง คือ (1) โดยการสมัครสอบคัดเลือก (2) โดยการทดสอบความรู้ และ (3) การคัดเลือกพิเศษ โดยผู้เข้ารับการคัดเลือกหรือทดสอบต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 26 นอกจากนั้นในศาลพิเศษและศาลชั้นอุทธรณ์ยังกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบร่วมด้วยในการพิจารณาตัดสินคดี ซึ่งผู้พิพากษาสมทบนี้อาจมีได้แต่เฉพาะศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งการได้มาของผู้พิพากษาสมทบจะใช้ระบบคัดเลือก โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษนั้น ๆ	ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 ได้กำหนดให้สภาแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้งผู้พิพากษามาโดยเฉพาะประธานศาลประชาชนสูงสุดแล้วให้ประธานศาลประชาชนสูงสุดเสนอรายชื่อผู้พิพากษาทั้งหลายเพื่อให้สภาแห่งชาติเป็นผู้รับรองและแต่งตั้งต่อไป โดยผู้พิพากษามีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 37 นอกจากนี้ยังมีลูกขุนทำหน้าที่ร่วมด้วยในการพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดี ซึ่งการได้มาของลูกขุนนั้นใช้ระบบสรรหาและแต่งตั้ง โดยต้องมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 80	ทั้งประเทศไทยและประเทศเวียดนามล้วนแต่มีผู้พิพากษาร่วมกันทั้งสิ้น แต่การได้มาซึ่งผู้พิพากษานั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยประเทศไทยใช้ระบบการสอบคัดเลือกและการทดสอบเพื่อให้ได้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายเป็นสำคัญ ส่วนประเทศเวียดนามใช้ระบบการเสนอชื่อเพื่อแต่งตั้ง โดยมีสภาแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้ง ส่วนคุณสมบัติโดยทั่วไปของบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษานั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศ อีกประเด็นที่แตกต่างกันคือ ประเทศไทยมีผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งแตกต่างจากประเทศเวียดนามนั้นมีลูกขุน ซึ่งประเทศไทยไม่มีลูกขุนดังกล่าว

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในระบบ ความยุติธรรมด้านคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว

หลังจากที่ได้มีการสถาปนาประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1975 ได้มีการยกเลิกระบบกฎหมายภายในสมัยราชอาณาจักรลาวทั้งหมด และได้มีการออกคำสั่งเลขที่ 53/นย. ลงวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1976 เพื่อใช้บังคับกับการบริหารราชการแผ่นดินทั้งหมด ซึ่งคำสั่งดังกล่าวได้กำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาคดี และพิจารณาตัดสินผู้กระทำความผิด โดยให้ศาลถือเอาคำสั่งดังกล่าวเป็นหลักในการปฏิบัติกรพิจารณาคดี และพิจารณาตัดสินผู้กระทำผิดในเวลานั้น ศาลประชาชนเป็นเพียงกรมหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม เรียกว่า “กรมพิพากษา” ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษารรคดี และดูแลการพิจารณาคดีในเขตอำนาจศาลทั่วประเทศ ซึ่งในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงระบบศาลและการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว โดยสรุปได้ดังนี้

4.1 วิเคราะห์สภาพปัญหากระบวนการยุติธรรมด้านคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว ในปัจจุบัน

ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของระบบศาล และปัญหาของการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว โดยแยกศึกษาได้ดังนี้

4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบศาลโดยทั่วไปของ สปป.ลาว ไทย และเวียดนาม

ในปี ค.ศ. 1893 เป็นช่วงที่ประเทศฝรั่งเศสได้เข้ามาปกครองราชอาณาจักรลาว (ชื่อในขณะนั้น) ได้มีการนำระบบกฎหมายและระบบศาลจากฝรั่งเศสเข้ามาบริหารงานในราชอาณาจักรลาวด้วย โดยมีการแบ่ง สปป.ลาว ออกเป็นจังหวัด (แขวง) มีผู้ว่าการจังหวัดเป็นชาวฝรั่งเศส เรียกว่า คอมมิสแซร์ (Commissaire) ในจังหวัดมีการแบ่งเป็นอำเภอ (เมือง) และในระดับอำเภอมีการแบ่งเป็นตำบล (ตาแสง) (ต่อมาตำบลได้ถูกยกเลิกแล้วจวบจนปัจจุบัน) ซึ่งในระดับตำบลก็จะมีการแบ่งเป็นหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้าน (นายบ้าน) เป็นผู้ปกครอง แต่มีหัวหน้าเป็นชาวฝรั่งเศส ส่วนระบบศาลนั้น

ประเทศฝรั่งเศสผ่อนผันให้ใช้กฎหมายเดิมและสนับสนุนกฎหมายเดิมให้เป็นประมวลกฎหมาย เช่น ใน ค.ศ. 1908 เกิดกฎหมายยึดครองแบบศักดินา เป็นต้น ใน ค.ศ. 1927-1941 ได้แบ่งศาลออกเป็น 2 ประเภท คือ ศาลพลเมืองลาว และศาลพลเมืองฝรั่งเศส⁹¹ โดยมี 3 ชั้น คือ (1) ศาลชั้นต้น มีอยู่ทุกอำเภอ มีผู้พิพากษา อัยการ จำศาล เป็นชาวลาว (2) ศาลชั้นกลาง มีอยู่ทุกจังหวัด มีผู้พิพากษาเป็นชาวลาวและฝรั่งเศส และ (3) ศาลพิเศษหรือศาลสูงสุด อยู่ที่เวียงจันทน์ มีอัยการ 2 คน คนหนึ่งเป็นชาวฝรั่งเศส อีกคนหนึ่งเป็นชาวลาว และให้จำศาลเป็นชาวฝรั่งเศส ซึ่งศาลทั้งสามชั้นนั้นจะใช้กับพลเมืองลาว ผู้พิพากษาศาลชั้นกลางและศาลสูงสุดเป็นชาวฝรั่งเศส โดยมีผู้สำเร็จราชการชาวฝรั่งเศสมีอำนาจแต่งตั้งผู้พิพากษา⁹² จึงนับได้ว่า สปป.ลาว ได้รับอิทธิพลทางด้านศาลและกฎหมายในระบบชีวิตล่อว์จากประเทศฝรั่งเศส ซึ่งระบบศาลและการพิจารณาคดีดังกล่าวได้บังคับใช้เรื่อยมาจนกระทั่ง ค.ศ. 1975 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในราชอาณาจักรลาว และสถาปนาประเทศขึ้นพร้อมเปลี่ยนชื่อเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ซึ่งในระยะเวลานี้ได้มีการประกาศยกเลิกระบบกฎหมายในยุคราชอาณาจักรลาวทั้งหมด รวมทั้งระบบศาลและการพิจารณาคดีก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน โดยได้มีการจัดตั้งศาลประชาชนขึ้น อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงยุติธรรม มีสถานะเป็นเพียงกรมเท่านั้น เรียกว่า “กรมพิพากษา” มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในระดับส่วนกลาง และดูแลแนะนำการแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ ทั่วประเทศ ส่วนการแก้ไขข้อขัดแย้งในระบบจังหวัด มีแผนกยุติธรรมจังหวัด และในระดับอำเภอ มีแผนกยุติธรรมอำเภอ ทำหน้าที่ในการยุติปัญหาและแก้ไขข้อขัดแย้ง ต่อมาในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 1983 ได้มีการปฏิรูประบบศาลใหม่ โดยมีการจัดตั้งศาลขึ้นอย่างเป็นทางการตามมติข้อตกลงของคณะประจำสภาประชาชนสูงสุด หรือสภาแห่งชาติในปัจจุบัน (รัฐสภา) ฉบับเลขที่ 1/สปส. ลงวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 1983 ส่งผลให้ศาลประชาชนแยกออกจากกรมพิพากษาของกระทรวงยุติธรรม และจัดตั้งเป็นศาลประชาชนสูงสุด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีทั่วประเทศ เมื่อการเปลี่ยนสถานะและจัดตั้งศาลประชาชนสูงสุดสำเร็จแล้ว ก็ได้มีการรับรองสถานะศาลอย่างเป็นทางการตามมติข้อตกลงของคณะประจำสภาประชาชนสูงสุด ฉบับเลขที่ 74/สปส. ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ. 1983

ส่วนการพิจารณาคดีในระยะที่ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสนั้น ศาลชั้นต้นจะเป็นผู้มีอำนาจไต่สวนคำฟ้องหลังจากได้รับคำฟ้องจากอัยการในเขตอำนาจศาล นอกจากผู้พิพากษาประจำ

⁹¹ ลำพันธ์ ชัยนุราช, *สิทธิของทนายท โดยธรรมที่เป็นคนต่างด้าวในการสืบทอดมรดกที่ดินภายใต้กฎหมายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2557), 2

⁹² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, *เอกสารการสอนชุดวิชา การเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7*, 5-15.

แล้วยังต้องมีตุลาการประชาชน⁹³ เข้าร่วมในการตัดสินคดีอีก ประกอบด้วยหัวหน้าศาลหรือคณะศาล (ผู้พิพากษาประจำ) 1 ท่าน และตุลาการประชาชนอีก 2 ท่าน พร้อมด้วยจำศาลอีก 1 คน ถูกแต่งตั้งจากกระทรวงยุติธรรมตามการเสนอของคณะปกครองแขวงหรือกำแพงนคร ผู้พิพากษาและตุลาการประชาชนมีอำนาจนั่งบัลลังก์รวมกันเป็นคณะ มีสิทธิออกความเห็นคนละเสียงให้ตัดสินตามเสียงข้างมาก โดยให้หัวหน้าศาลชั้นต้นเป็นผู้กำหนดวันเวลาในการไต่สวนคดีตามความจำเป็น การไต่สวนคดีนั้นจะต้องทำอย่างเปิดเผยต่อหน้าประชาชน แต่การเปิดเผยดังกล่าวหากกระทบกระเทือนต่อความความสงบเรียบร้อยหรือจารีตประเพณีอันดีงามแล้ว ผู้พิพากษาจะสั่งไต่สวนลับก็ได้ แต่ผู้พิพากษาต้องอ่านคำตัดสินอย่างเปิดเผย⁹⁴ ในชั้นอุทธรณ์นั้นมีประธานศาลอุทธรณ์เป็นหัวหน้า 1 คน ผู้พิพากษาประจำ 2 คน และตุลาการประชาชนอีก 2 คน เป็นองค์คณะ และการแต่งตั้งคณะศาลมีลักษณะเช่นเดียวกับศาลชั้นต้น⁹⁵

ต่อมาในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1991 สปป.ลาว ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกในยุคสมัย สปป.ลาว ด้วยความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญของเยอรมนี ตะวันออกในการร่างรัฐธรรมนูญและฝึกเจ้าหน้าที่ในกระทรวงยุติธรรมของ สปป.ลาว⁹⁶ โดยในคำปรารภแห่งรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1991 ได้กล่าวถึงยุคสมัยของความเปลี่ยนแปลงอันเป็นยุคแห่งเอกราชที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญถือเป็นเครื่องยืนยันถึงสิทธิร่วมกันของประชาชนที่บัญญัติตามกฎหมายภารกิจสำคัญของประเทศ คือ การสร้างลาวให้เป็นประเทศแห่งสันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพให้วัฒนาถาวร แต่ไม่ได้กล่าวถึงสังคมนิยมหรือแนวทางสู่ความเป็นสังคมนิยมแต่ประการใด ในส่วนของสถาบันตุลาการหรือองค์การตุลาการนั้น

⁹³ ตุลาการประชาชนที่ประกอบเป็นคณะศาลตัดสินคดีได้เป็นผู้พิพากษา หมายความว่า เป็นสามัญชนที่ถูกเลือกจากประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องนั้น และองค์กรจัดตั้งต่าง ๆ ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวแทนในการดูแลสิทธิผลประโยชน์ของประชาชนให้ทำหน้าที่เป็นตุลาการประชาชน.

⁹⁴ มิถุนาวรรณ กองมณี, *ความคิดฐาน “ทำมีคละจาน” ตามมาตรา 126 กฎหมายอาญาของ สปป.ลาว: ศึกษาปัญหาและผลกระทบทางกฎหมาย*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2555), 4.

⁹⁵ เวียงวิสัย เทียงจันชัย, *บทสอนการดำเนินคดีอาญา*, ฉบับปรับปรุง, (นครหลวงเวียงจันทน์: มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว 2006), 5.

⁹⁶ การดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญมีสมาชิกสภาประชาชนสูงสุดจำนวน 46 คน มีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธาน มีหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ถึง ค.ศ. 1989 แต่ไม่แล้วเสร็จ แม้จะได้มีการเฉลิมฉลองครบรอบ 10 ปีของการปฏิวัติลาวใน ค.ศ. 1985 แล้วก็ตาม สมาชิกสภาประชาชนสูงสุดที่มาจากการเลือกตั้งใน ค.ศ. 1989 ได้มอบหมายให้กรรมการเมืองแต่งตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดใหม่ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 7 คน มีนายหนุฮัก ภูมิสุวรรณค์ เป็นประธาน รัฐธรรมนูญจึงดำเนินการแล้วเสร็จ, ดู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, *เอกสารการสอนชุดวิชา การเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7*, 5-43.

ตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1991 ประกอบด้วย ศาลประชาชน (People's Court) และองค์การอัยการประชาชน (Offices of Public Prosecution)

โดยมาตรา 65 ได้บัญญัติว่า “ศาลประชาชนเป็นองค์กรตุลาการหรือองค์กรพิพากษาของรัฐ ประกอบด้วยศาลประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนแขวง ศาลประชาชนกำแพงนคร ศาลประชาชนเมือง และศาลทหาร” ศาลประชาชนสูงสุดเป็นสถาบันตุลาการสูงสุดทำหน้าที่ตรวจสอบคำพิพากษาคัดสินของศาลประชาชนท้องถิ่นและศาลทหาร สภาแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้งประธานศาลประชาชนสูงสุด คณะกรรมการประจำสภาเป็นผู้แต่งตั้งรองประธานประชาชนสูงสุดและผู้พิพากษาทุกคน

ส่วนองค์การอัยการประชาชนสูงสุด ประกอบด้วย องค์การอัยการประชาชน องค์การอัยการประชาชนจังหวัด องค์การอัยการประชาชนกำแพงนคร องค์การอัยการอำเภอ องค์การอัยการทหารมีสิทธิและหน้าที่ตรวจตราเคารพกฎระเบียบและกฎหมายอย่างถูกต้องของหน่วยราชการ องค์การทุกแห่งและพลเมือง และการปฏิบัติสิทธิกล่าวฟ้องให้อัยการเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานขององค์การอัยการทั้งหมดของ สปป.ลาว คณะกรรมการประจำสภาแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งอัยการประชาชน รองอัยการประชาชน และอัยการประชาชนเป็นผู้แต่งตั้งอัยการ อัยการทหารและรองอัยการ

ในการนี้เพื่อให้ระบบศาลใน สปป.ลาว ได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1991 จึงได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 1991 ขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีระบบแบบแผน เพื่อความยุติธรรมของสังคมมากยิ่งขึ้น⁹⁷ อย่างไรก็ตามกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 1991 ก็ยังมีช่องว่างและควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศต่อไป

ต่อมาในปี ค.ศ. 2003 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญและยกเลิกรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1991 พร้อมทั้งประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2003 แทน โดยมาตรา 79 แห่งรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2003 ได้บัญญัติว่า “ศาลประชาชนเป็นองค์กรพิพากษาของรัฐ ประกอบด้วย

1. ศาลประชาชนสูงสุด
2. ศาลอุทธรณ์
3. ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง
4. ศาลประชาชนอำเภอ
5. และศาลทหาร”

⁹⁷ บุญขวาง ทวีศักดิ์ และทิพสร ลาดวงส์ไชย, 30 ปี แห่งการเติบโตใหญ่ขยายตัวของศาลประชาชนแห่ง สปป.ลาว 1982-2012, (นครหลวงเวียงจันทน์: ศาลประชาชนสูงสุด, 2012), 9.

ทั้งนี้ มาตรา 80 แห่งรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2003 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลประชาชนสูงสุดให้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลงานด้านบริหารของศาลประชาชนทุกชั้นศาล รวมถึงศาลทหารด้วย และยังมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจตราคำพิพากษาของศาลล่างทั่วประเทศ

การนี้ จากมาตรา 79 แห่งรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2003 ดังกล่าว จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 1991 ให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2003 โดยในปี ค.ศ. 2009 ได้ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 1991 และประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 แทน เพื่อให้ระบบศาลและการดำเนินงานของศาลเป็นระเบียบและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว และเพื่อตอบสนองต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

โดยมาตรา 19 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 บัญญัติว่า “ระบบศาลประชาชนแห่ง สปป.ลาว ประกอบด้วย

1. ศาลประชาชนสูงสุด
2. ศาลประชาชนภาค
3. ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก
4. ศาลประชาชนเขต
5. ศาลทหาร”

และในมาตรา 34 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ได้บัญญัติว่า “คณะของศาลประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง ประกอบด้วย คณะศาลอาญา คณะศาลแพ่ง คณะศาลการค้า คณะศาลครอบครัว คณะศาลเด็ก และคณะศาลอื่น

ส่วนคณะศาลประชาชนเขต ประกอบด้วย คณะศาลอาญา คณะศาลแพ่ง และคณะศาลอื่น”

ข้อสังเกตจะพบว่ารัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2003 ได้บัญญัติให้มีศาลประชาชนอำเภอ แต่ในกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 มิได้กำหนดให้มีศาลประชาชนอำเภอ แต่กลับบัญญัติให้มีศาลประชาชนเขต ซึ่งเดิมทีก่อนปี ค.ศ. 2009 มีการจัดตั้งศาลประชาชนอำเภอ มีเขตอำนาจเฉพาะอำเภอนั้น ๆ แต่เนื่องจากเขตการปกครองระดับอำเภอใน สปป.ลาว มีเป็นจำนวนมาก และศาลประชาชนอำเภอก็มีมากเช่นกัน ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณในการบริหารจัดการ ประกอบกับบางอำเภอก็ไม่มีคดีขึ้นสู่ศาลเลย เนื่องจากใน สปป.ลาว มีการนำระบบการไต่ถามไต่สวนข้อขัดแย้งระดับหมู่บ้านเข้ามาใช้ เพื่อให้ปัญหาหรือข้อขัดแย้งเล็กน้อยได้รับการไต่ถามไต่สวนและยุติคดีลงในระดับหมู่บ้าน ทำให้มีปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในจำนวนที่น้อยและบางท้องที่ที่ไม่มีคดีขึ้นสู่ศาล ด้วยเหตุนี้ กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 จึงมิได้กำหนดให้มีศาลประชาชนอำเภอ และกำหนดให้มีศาลประชาชนเขตขึ้นแทน ซึ่งศาลประชาชนเขตนี้ มีลักษณะเป็นการรวม

ศาลประชาชนอำเภอหลายอำเภอเข้าด้วยกัน เช่น ในจังหวัด เอ มีศาลประชาชนอำเภอทั้งสิ้น 10 แห่ง ก็จะมีการยุบศาลประชาชนอำเภอแล้วรวมเป็นศาลประชาชนเขต โดยแบ่งออกเป็น 3 เขต แต่ละเขต จะมีเขตอำนาจพิจารณาคดีเหนืออำเภอเท่า ๆ กัน เช่น ศาลประชาชนเขต 1 มีเขตอำนาจพิจารณาคดี 3 อำเภอ ศาลประชาชนเขต 2 มีเขตอำนาจพิจารณาคดี 3 อำเภอ และศาลประชาชนเขต 3 มีเขตอำนาจพิจารณาคดี 4 อำเภอ เป็นต้น ซึ่งการยุบรวมศาลประชาชนอำเภอและจัดตั้งเป็นศาลประชาชนเขตตามกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 นี้ นับเป็นสิ่งดีที่ช่วยให้ประหยัดงบประมาณของรัฐ และสามารถบริหารงานบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศาลประชาชนมีอำนาจหน้าที่แยกตามชั้นศาลได้ดังนี้

4.1.1.1 ศาลประชาชนสูงสุด

ศาลประชาชนสูงสุดเป็นองค์กรพิพากษาสูงสุดของ สปป.ลาว มีบทบาทดำเนินการพิพากษาคดี และดูแลศาลทั้งหมด รวมทั้งงานบริหาร งานตรวจราชการ งานด้านวิชาการ ให้ข้อเสนอแนะ ชี้้นำการพัฒนา และการปฏิบัติงานของศาลส่วนท้องถิ่น และศาลทหาร ตามมาตรา 21 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ดังนี้

1. พิจารณาและมีคำพิพากษาอันเป็นที่สุดท้าย ทางด้านข้อกฎหมายตามคดีที่ศาลอุทธรณ์ภาคได้มีคำพิพากษาและคู่ความได้ฎีกา หรือมีข้อเสนอคัดค้านโดยอัยการประชาชนสูงสุด
2. พิจารณารื้อฟื้นคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสิน และคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้วใหม่ ในกรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาดเดิมของศาล
3. ออกข้อแนะนำทางด้านประเพณีการปฏิบัติงานของศาล ให้คำอธิบายและแนะนำปัญหาข้อกฎหมายในขอบเขตอำนาจศาลให้ศาลประชาชนระดับท้องถิ่น และศาลทหารได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน
4. แนะนำและตรวจตราความถูกต้องและความเป็นเอกภาพทางด้านกฎหมายในการดำเนินคดีของศาลประชาชนท้องถิ่น และศาลทหาร
5. พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับคดีแต่ละประเภทว่าอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเขตอำนาจศาล
6. จัดทำคำอธิบายเกี่ยวกับมติที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา (การประชุมผู้พิพากษาทั่วประเทศ) เพื่อให้ศาลประชาชนทุกชั้น และศาลทหารได้เข้าใจและปฏิบัติอย่างถูกต้องในแนวทางเดียวกัน
7. ออกคำสั่งการปฏิบัติงาน การค้นคว้า การเสนอร่างกฎหมาย นิติกรรมอื่น ๆ และเสนอการตีความหมายของกฎหมายต่อคณะประจำสภาแห่งชาติ เพื่อพิจารณาให้ความกระจ่าง

8. แนะนำและคุ้มครองศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนแขวง ศาลประชาชนนครหลวง ศาลประชาชนเด็ก และศาลประชาชนเขต

9. ออกมาตรการอันจำเป็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดตั้ง การปรับปรุง และการบริหารงานของศาล

10. แนะนำการฝึกอบรมผู้พิพากษา ผู้ช่วยผู้พิพากษา จำศาล และพนักงานของศาล

11. ตรวจสอบการปฏิบัติงานของศาล ค้นคว้าวิจัย รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศาล เก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานและสถิติเพื่อทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนางานศาล

12. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานระหว่างประเทศเกี่ยวกับงานด้านการยุติธรรม และกฎหมาย

13. สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานต่อสภาแห่งชาติ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย

4.1.1.2 ศาลประชาชนภาค

ศาลประชาชนภาคเป็นส่วนหนึ่งในระบบศาลประชาชนมีบทบาทพิพากษาคดี 2 สถานะ คือ

1. เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ ในกรณีที่ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก ได้ทำหน้าที่ตัดสินคดีในฐานะศาลชั้นต้น ซึ่งถูกอุทธรณ์โดยคู่ความหรือมีคำเสนอคัดค้านโดยอัยการประชาชน

2. เป็นศาลชั้นสูงหรือศาลฎีกา ในกรณีที่คดีที่ศาลประชาชนจังหวัด หรือศาลประชาชนนครหลวง ได้ตัดสินคดีในชั้นอุทธรณ์ (รายละเอียดจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป)

อนึ่ง ตามมาตรา 79 แห่งรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2003 ใช้ถ้อยคำว่า “ศาลอุทธรณ์” แต่ในมาตรา 19 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ใช้คำว่า “ศาลประชาชนภาค” อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำใดก็สื่อความหมายว่าเป็นศาลชั้นอุทธรณ์นั่นเอง

ตามมาตรา 23 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ได้บัญญัติให้ศาลประชาชนภาคมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ คำสั่ง คำชี้ขาดและคดีความที่ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก ได้มีคำตัดสินในฐานะศาลชั้นต้น ซึ่งขออุทธรณ์โดยคู่ความหรือคำเสนอคัดค้านโดยอัยการประชาชน

2. พิจารณาเป็นขั้นฎีกา คำสั่ง คำชี้ขาดและคดีความที่ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก ได้มีคำตัดสินในฐานะศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งขอฎีกาโดยคู่ความ หรือคำเสนอคัดค้านโดยอัยการประชาชน

3. เรียกสำนวนคดีจากศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง มาดำเนิน และพิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ด้วยตนเอง ถ้าหากเห็นว่าคดีดังกล่าวมีความสำคัญเป็นพิเศษหรือมีความยุ่งยากที่จะพิจารณาในศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง การเรียกสำนวนคดีดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบของคณะประธานศาลประชาชนจังหวัด หรือศาลประชาชนนครหลวง แล้วแต่กรณี

4. ให้คำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำแนะนำทางด้านกฎหมายและประเพณีศาลของ ศาลประชาชนสูงสุดให้ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง ศาลเด็ก และศาลประชาชน เขต เพื่อรับประกันความถูกต้องและเป็นเอกภาพในการปฏิบัติตามกฎหมาย

5. คຸ້ມครองทางด้านการจัดตั้งและการปฏิบัติงานของศาลตนและตรวจตรา ทางด้านวิชาการของศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน

6. นำส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำพิพากษา แก่ศาลประชาชนสูงสุด และองค์การอัยการ ประชาชนภาค เพื่อตรวจสอบ

7. ติดต่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศในด้านการ ยุติธรรม และกฎหมาย ตามที่ได้รับมอบหมายจากศาลประชาชนสูงสุด

8. สรุป รวบรวม และรายงานการปฏิบัติงานต่อศาลประชาชนสูงสุดทราบ และ ปฏิบัติงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้

4.1.1.3 ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก

ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก เป็นส่วนหนึ่งในระบบ ศาลประชาชน มีบทบาทดำเนินการตัดสินอยู่ 2 สถานะ คือ

1. มีสถานะเป็นศาลชั้นต้น ในกรณีคดีที่พิพาทกันมีทุนทรัพย์ 3 ร้อยล้านกีบขึ้นไป ตามมาตรา 22 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 หรือมีโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปีขึ้นไป หรือในกรณีที่ไม่มีศาลเด็ก ให้มีเขตอำนาจรับคดีเด็กไว้พิจารณาด้วยโดยไม่คำนึงถึงทุนทรัพย์หรือ อัตราโทษของเด็ก ตามมาตรา 160 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินอาญา ค.ศ. 2012

2. มีสถานะเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ ในกรณีคดีที่พิพาทกันมีทุนทรัพย์ต่ำกว่า 3 ร้อย ล้านกีบ หรือมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ที่ได้รับการพิจารณาในศาลประชาชนเขตอันเป็นศาลชั้นต้น (รายละเอียดจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป)

อนึ่ง ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการจัดตั้งศาลเด็กขึ้นใน สปป.ลาว แต่กฎหมายบัญญัติเปิดช่องไว้สำหรับอนาคตหากได้มีการจัดตั้งศาลเด็กขึ้น

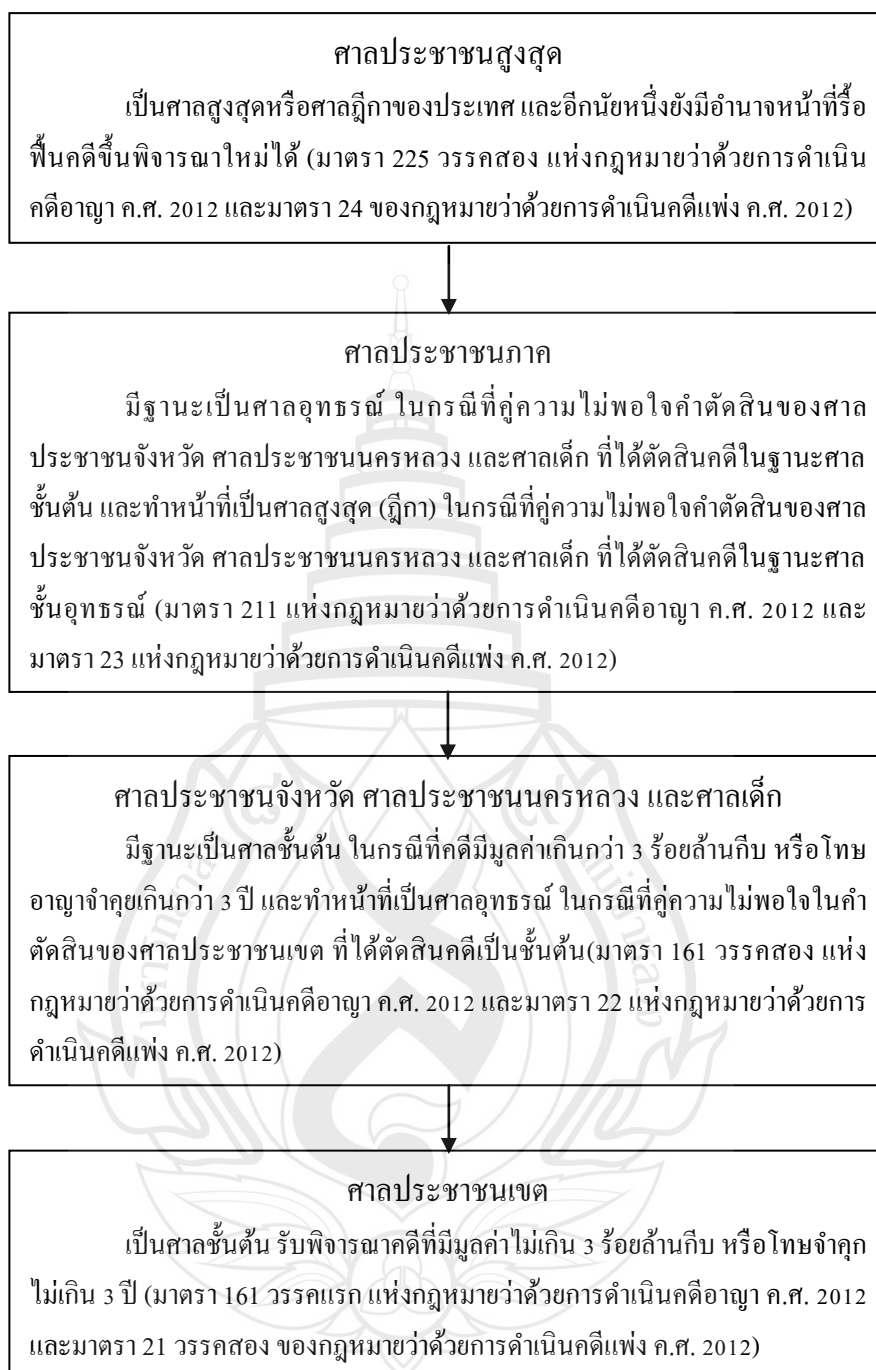
ตามมาตรา 25 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก ดังนี้

1. พิจารณาออกคำสั่ง คำชี้ขาด และตัดสินเป็นขั้นต้น ในคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลประชาชนเขต
2. พิจารณาพิพากษาคดีเป็นขั้นอุทธรณ์คำสั่ง คำชี้ขาด และคดีที่ศาลประชาชนเขตได้ตัดสินในขั้นต้น ซึ่งขออุทธรณ์โดยคู่ความหรือมีคำเสนอคัดค้านโดยอัยการประชาชน
3. เรียกสำนวนคดีจากศาลประชาชนเขต มาดำเนินและพิจารณาในขั้นต้น ถ้าหากเห็นว่าคดีดังกล่าวมีความสำคัญเป็นพิเศษหรือมีความยุ่งยากที่จะพิจารณาในศาลประชาชนเขต การเรียกสำนวนคดีดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบของคณะประธานศาลประชาชนเขต
4. จัดส่งสำนวนคดีที่ศาลประชาชนเขตได้ตัดสินขั้นต้นแล้ว ซึ่งเห็นว่ามีความยุ่งยากซับซ้อนที่จะดำเนินพิจารณาเป็นขั้นอุทธรณ์ที่ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง ให้ศาลประชาชนภาคเป็นผู้พิจารณา แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากประธานศาลประชาชนภาคเสียก่อน
5. ให้คำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำแนะนำทางด้านกฎหมายและประเพณีศาลของศาลประชาชนสูงสุดและศาลประชาชนภาคให้ศาลประชาชนเขต เพื่อรับประกันความถูกต้องและเป็นเอกภาพในการปฏิบัติตามกฎหมาย
6. คุ้มครองทางด้านการจัดตั้งและการปฏิบัติงานศาลและตรวจตราทางด้านวิชาการเฉพาะของศาลประชาชนเขตที่อยู่ในความรับผิดชอบและเขตอำนาจ
7. นำส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำพิพากษา แก่ศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนสูงสุด และองค์การอัยการประชาชนจังหวัด องค์การอัยการประชาชนนครหลวงเพื่อตรวจสอบ
8. นำส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสิน และคำพิพากษาที่ถึงที่สุดให้กรมบังคับคดี และเรือนจำ ศูนย์ฝึกอบรมและองค์กรที่เกี่ยวข้อง สำหรับโทษที่มีการจำกัดอิสรภาพ
9. ติดต่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศในด้านการยุติธรรม และกฎหมาย ตามที่ได้รับมอบหมายจากศาลประชาชนสูงสุด
10. สรุปรวบรวม และรายงานการปฏิบัติงานต่อศาลประชาชนภาค และศาลประชาชนสูงสุดทราบ และปฏิบัติงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้

4.1.1.4 ศาลประชาชนเขต

ศาลประชาชนเขตเป็นส่วนหนึ่งในระบบศาลประชาชน มีบทบาทพิจารณาคดีเฉพาะคดีชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจของตน ศาลประชาชนเขตจัดตั้งขึ้นโดยรวมศาลประชาชนอำเภอหลายอำเภอเข้ากันเป็นหนึ่งเขต ตามสภาพภูมิศาสตร์พื้นที่และการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือมีการขยายตัวทางด้านปริมาณคดี ซึ่งตามมาตรา 21 ของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ได้กำหนดให้คดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 3 ร้อยล้านบาท หรือตามมาตรา 160 ของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ค.ศ. 2012 ได้กำหนดให้คดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี อยู่ในเขตอำนาจของศาลประชาชนเขตทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในการพิจารณาคดีดังกล่าว ซึ่งตามมาตรา 27 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ได้กำหนดให้ศาลประชาชนเขตมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ศึกษาอบรม ใกล้เคียงข้อพิพาทของกลุ่มความในเบื้องต้นเป็นสาระสำคัญ
2. พิจารณาตัดสินคดีในชั้นต้น คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 3 ร้อยล้านบาท และคดีเกี่ยวกับครอบครัว คดีอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษไม่เกิน 3 ปี ยกเว้นคดีความผิดเกี่ยวกับเด็ก
3. ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานในศาลของตน
4. นำส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสิน แก่ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และองค์การอัยการประชาชนเขต เพื่อตรวจตรา
5. นำส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสิน และคำพิพากษาที่ถึงที่สุดให้กรมบังคับคดี และเรือนจำ ศูนย์ฝึกอบรมและองค์กรที่เกี่ยวข้องสำหรับโทษที่มีการจำกัดอิสรภาพ
6. สรุป รวบรวม และรายงานความเคลื่อนไหวในการปฏิบัติงานของศาลตนให้ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง ทราบและปฏิบัติงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้

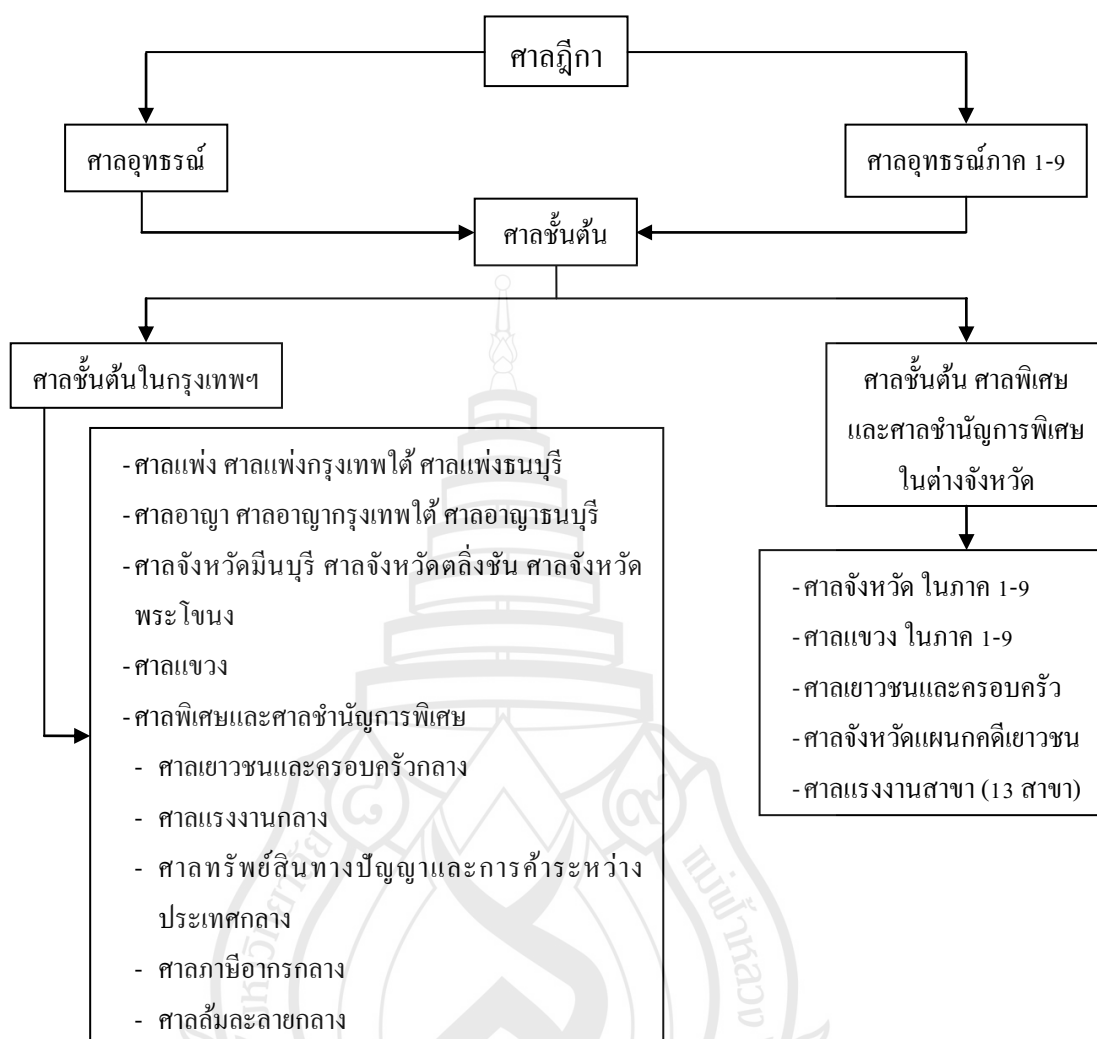
ภาพที่ 4.1 ระบบศาลและเขตอำนาจพิจารณาคดีใน สปป.ลาว

จากระบบศาลทั้งหลายที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ของ สปป.ลาว มีการจัดตั้งศาลตามแนวทางของประเทศที่มีระบบการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยม กล่าวคือ จัดตั้งศาลตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ โดยใช้ชื่อเรียกว่า “ศาลประชาชน”

และมิได้มีการจัดตั้งศาลพิเศษหรือศาลชำนาญพิเศษขึ้นเลย โดยในแต่ละศาลที่ประจำอยู่ในแต่ละท้องถื่นจะมีการแบ่งออกเป็นคณะศาลต่าง ๆ เพื่อแยกการพิจารณาประเภทแห่งคดีออกจากกันเท่านั้น เช่น คณะศาลแพ่ง คณะศาลการค้า คณะศาลอาญา เป็นต้น ซึ่งแต่ละคณะศาลต่างมีอำนาจหน้าที่พิจารณาคดีแยกจากกันตามที่ได้อธิบายมาแล้วในตอนต้น อย่างไรก็ตาม สปป.ลาว ก็มิได้มีการบัญญัติให้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญามีได้รับการพิจารณาในศาลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยในปัจจุบันเมื่อเกิดข้อพิพาททางด้านทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น ผู้เสียหายต้องฟ้องคดีต่อศาลประชาชนจังหวัดที่อยู่ในเขตอำนาจและดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป นับว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความเหมาะสมนักกับการพิจารณาคัดสินคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องการความรวดเร็ว เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และนับว่าเป็นข้อจำกัดมากของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว

สำหรับประเทศไทย ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ได้แบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น คือ (1) ศาลชั้นต้น (2) อุทธรณ์ และ (3) ศาลฎีกา นอกจากนี้ยังมีศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษอีก 5 ศาลมีฐานะเป็นศาลชั้นต้น คือ (1) ศาลเยาวชนและครอบครัว (2) ศาลภาษีอากร (3) ศาลแรงงาน (4) ศาลล้มละลาย และ (5) ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ⁹⁸ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระบบศาลของประเทศไทย มีการแบ่งออกเป็น 3 ชั้นศาล และมีชื่อเรียกโดยเฉพาะเจาะจงอันเป็นการแบ่งชั้นศาลไปในตัว เช่น ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ เป็นต้น ในขณะที่ศาลชั้นต้นได้มีการจัดตั้งศาลขึ้นหลายศาลกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ นอกจากนั้นยังได้มีการจัดตั้งศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษขึ้นอีกเป็นการเฉพาะ เช่น ได้มีการตรากฎหมายจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เพื่อให้พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะเจาะจง แยกต่างหากจากการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งการมีศาลเฉพาะนี้ย่อมส่งผลดีต่อการพิจารณาคดีที่มีความรวดเร็ว และคดีก็ได้รับการพิจารณาจากผู้พิพากษาประจำและผู้พิพากษาสมทบที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา (รายละเอียดของผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป) อันทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม สามารถรักษาผลประโยชน์ของผู้ทรงทรัพย์สินทางปัญญาและผลประโยชน์ของประเทศชาติไว้ได้เป็นอย่างดี

⁹⁸ สมลักษณ์ จัดกระบวนพล, ระบบศาลและหลักทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), 189.

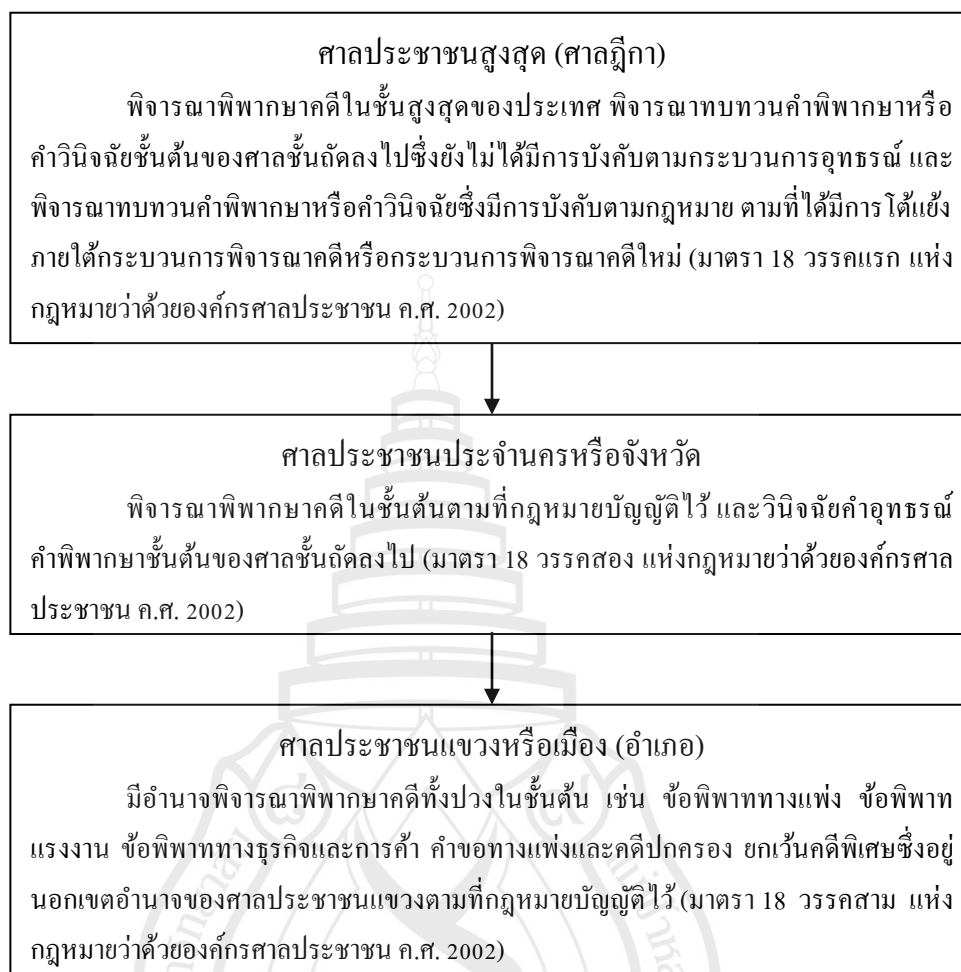

ภาพที่ 4.2 ระบบศาลและเขตอำนาจพิจารณาคดีในประเทศไทย⁹⁹

สำหรับประเทศเวียดนาม ระบบศาลของประเทศเวียดนามได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทาง
ปัญญอย่างประเทศไทยเช่นกัน อย่างไรก็ตามแม้ถึงว่าจะได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา
ขึ้น แต่คดีทรัพย์สินทางปัญญาก็ได้รับการพิจารณาในศาลแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ
แพ่ง ค.ศ. 2004 โดยกระบวนการพิจารณาความแพ่งทั่วไป นับว่ามีความใกล้เคียงกับ สปป.ลาว ในการ
พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญายัง

ทั้งนี้ ประเทศเวียดนามได้มีการจัดระบบศาลภายในประเทศตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 3 สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

⁹⁹ สมถักยณั้ จัฏกระบวนพล, ระบอบศาลและหลักรัฐว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี, 189.

ภาพที่ 4.3 ระบบศาลและเขตอำนาจพิจารณาคดีในประเทศเวียดนาม

สรุปได้ว่า ในการจัดระบบศาลของแต่ละประเทศนั้นขึ้นอยู่กับระบบการเมืองการปกครองของประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ กล่าวคือ ประเทศฝรั่งเศสเข้ามาปกครอง สปป.ลาว เป็นเวลาหลายสิบปี และได้วางพื้นฐานระบบการเมืองการปกครองและกฎหมายให้ สปป.ลาว ยึดรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินมาจนกระทั่งปัจจุบัน โดยระบบศาลก็ได้รับอิทธิพลดังกล่าวด้วย แต่ต่อมา สปป.ลาว ได้รับอิทธิพลระบบการเมืองการปกครองแบบคอมมิวนิสต์จากประเทศเวียดนาม ส่งผลให้มีการเปลี่ยนรูปแบบการจัดระบบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ตามแบบอย่างคอมมิวนิสต์ที่รวมศูนย์เข้าสู่ส่วนกลาง หมายความว่า ส่วนกลางมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินทั้งหมด โดยมีการแบ่งอำนาจการปกครองให้แก่ส่วนภูมิภาคบ้าง แต่อำนาจการปกครองจะมากหรือน้อยนั้น

ก็ขึ้นอยู่กับความพอใจจากส่วนกลางที่จะมอบให้ และอำนาจที่มอบให้แล้วก็สามารถเรียกคืนได้¹⁰⁰ ด้วยเหตุนี้ ระบบศาลของ สปป.ลาว จึงมีลักษณะเป็นศาลเดี่ยว โดยศาลสูงสุดมีอำนาจบังคับบัญชา ศาลชั้นถัดลงมา ดังจะเห็นได้จากการที่ศาลชั้นถัดลงมาต้องรายงานคำสั่ง คำตัดสิน และรายงานการปฏิบัติงานต่อศาลชั้นสูงกว่า เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติราชการต่าง ๆ และในการนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลชั้นต่าง ๆ เมื่อได้ตัดสินชี้ขาดคดีแล้วต้องส่งคำตัดสินให้แก่องค์กรอัยการประชาชน เพื่อตรวจสอบด้วยตามที่กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 บัญญัติไว้ และหากองค์กรอัยการประชาชนไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินก็ให้ยื่นคัดค้านคำตัดสินนั้น ๆ ต่อศาลที่สูงกว่าขึ้นไป เช่น ในกรณีที่ศาลประชาชนจังหวัดได้พิจารณาตัดสินคดีเป็นชั้นต้น แล้วส่งคำตัดสินไปให้อัยการประชาชนจังหวัดตรวจสอบ¹⁰¹ หากอัยการจังหวัดไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาลประชาชนจังหวัดดังกล่าว ให้อัยการประชาชนจังหวัดยื่นคำคัดค้านของคำตัดสินไปยังศาลประชาชนภาค เพื่อให้พิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ต่อไป¹⁰² และเมื่อศาลอุทธรณ์ภาคได้พิจารณาตัดสินแล้ว ก็ต้องส่งคำตัดสินนั้นให้อัยการประชาชนภาคตรวจสอบ¹⁰³ และถ้าอัยการประชาชนภาคไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาลประชาชนภาค ก็ให้ยื่นคำคัดค้านของคำตัดสินไปยังศาลประชาชนสูงสุด เพื่อให้พิจารณาในชั้นฎีกาต่อไป¹⁰⁴ และเมื่อศาลประชาชนสูงสุดได้พิพากษาคดีแล้วย่อมเป็นที่สุด จะเห็นได้ว่าระบบศาลของ สปป.ลาว มีการตรวจสอบจากองค์กรอัยการประชาชนด้วย นับว่าเป็นข้อจำกัดยิ่งของการปฏิบัติหน้าที่ของศาลอันส่งผลถึงความเป็นอิสระของศาลด้วย

ในขณะที่ระบบศาลของประเทศไทย มีการจัดระบบศาลตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส โดยมีการจัดระบบศาลเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา มีอำนาจหน้าที่พิจารณาบรรดาคดีทั้งปวงที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักร นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นอีก 5 ศาล ได้แก่ ศาลล้มละลาย ศาลแรงงาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลภาษีอากร ทำหน้าที่พิจารณาคดีด้านนั้น ๆ เป็นการเฉพาะเจาะจงตามที่กฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจไว้ และเมื่อศาลทั้งหลายได้พิจารณาตัดสินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะไม่มีการส่งคำตัดสินให้อัยการตรวจสอบแต่อย่างใด คำตัดสินของศาลนั้นขึ้นอยู่กับคู่ความที่จะใช้สิทธิ

¹⁰⁰ สมหมาย ศรีอุดมพันธ์, เอกสารการสอนกฎหมายมหาชน, (หลวงพระบาง: วิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ, 2004), 7.

¹⁰¹ กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชนสูงสุด ค.ศ. 2009, มาตรา 25 ข้อ 8.

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 23 ข้อ 1.

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 23 ข้อ 7.

¹⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 21 ข้อ 1.

อุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้¹⁰⁵ เพื่อให้ศาลที่สูงกว่าได้พิจารณาพิพากษาตาม พยานหลักฐานต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ นับเป็นความอิสระของศาลที่จะพิจารณาคัดสินคดีได้อย่างเอกเทศไม่ต้องกังวลกับการถูกตรวจสอบจากองค์กรอื่น อย่างไรก็ตามระบบศาลเป็นระบบหนึ่งที่สำคัญของการผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมของประเทศ ทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบศาลและการยุติธรรม เช่น พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น อยู่เนื่อง ๆ เพื่อให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป อันสามารถให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนระบบศาลของประเทศเวียดนาม มีการจัดระบบศาลออกเป็น 3 ชั้นศาลเช่นเดียวกัน คือ ศาลประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนประจำนครหรือจังหวัด และศาลประชาชนแขวงหรือเมือง ซึ่งระบบศาลของประเทศเวียดนามนี้มีการจัดตามระบบการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง โดยพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้กำหนดนโยบายต่าง ๆ ในการบริหารงานราชการแผ่นดิน โดยระบบศาลก็มีการรวมศูนย์อยู่ที่ศาลประชาชนสูงสุดที่มีอำนาจควบคุมดูแลศาลชั้นถัดลงมา เช่นเดียวกับ สปป.ลาว และการมีศาลอยู่ในแขวงหรือเมืองต่าง ๆ นั้น ก็เป็นการควบคุมดูแลประชาชนทางหนึ่งให้อยู่ในระบบการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยมดังกล่าวด้วย อันเป็นการควบคุมการปกครองแบบรวมศูนย์ รัฐสภาเป็นผู้ทำหน้าที่แต่งตั้งประธานศาลประชาชนสูงสุด และเป็นที่ปรึกษาให้แก่ศาลประชาชนสูงสุดด้วย นับได้ว่าเป็นระบบศาลที่มีความเป็นกึ่งอิสระในการบริหารงานเช่นเดียวกับการระบบศาลของ สปป.ลาว อย่างไรก็ตามทั้งประเทศเวียดนาม และ สปป.ลาว ไม่มีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นอย่างประเทศไทย เพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง มีเพียงการจัดตั้งคณะศาลต่าง ๆ ขึ้นทำหน้าที่ให้พิจารณาคดีเพียงอย่างเดียว เช่น คณะศาลการค้า คณะศาลแพ่ง คณะศาลอาญา เป็นต้น โดยมีวิธีพิจารณาคดีแพ่งหรืออาญาเป็นวิธีพิจารณาโดยทั่วไปที่ทุกคณะศาลยึดหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งแต่ละคณะศาลก็จะทำหน้าที่พิจารณาคดีตามที่กฎหมายได้กำหนดมอบอำนาจหน้าที่ให้ ส่งผลให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว และเวียดนาม ไม่ได้รับการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาอย่างประเทศไทย

4.1.2 ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว ไทย และเวียดนาม

โดยทั่วไปแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดเกี่ยวกับทรัพย์สินคือการที่ผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นสามารถที่จะใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของตนได้ตามแต่ที่ปรารถนา และไม่มีผู้ใดที่จะนำทรัพย์สิน

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477, มาตรา 229 และมาตรา 247.

นั้นมาหาประโยชน์โดยปราศจากความยินยอมของผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น แต่กระนั้นยังมีข้อจำกัดบางประการตามแต่ที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือข้อกำหนดของฝ่ายปกครองในการจำกัดการใช้สิทธิของผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน เช่น ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่มีอิสระเสมอไปในการที่จะปลูกสร้างอาคารในรูปทรง ขนาด หรือความสูงต่าง ๆ ตามที่ตนต้องการในที่ดินของตน โดยต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับที่ถูกตราขึ้นโดยฝ่ายปกครองในท้องถิ่นซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ ซึ่งทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งจึงต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าวเช่นกัน

ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) อันได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์จากจิตใจและปัญญาของมนุษย์ กล่าวได้ว่า ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับข้อมูลที่น่ามาประกอบในการสร้างวัตถุที่มีรูปร่างโดยไม่จำกัดจำนวน โดยทรัพย์สินอันมีที่มาจากวัตถุเหล่านั้นไม่ได้อยู่ในวัตถุที่สร้างขึ้น แต่อยู่ที่ข้อมูลหรือความคิดที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ขึ้นมา อย่างไรก็ตามขอบเขตแห่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานี้มีลักษณะเช่นเดียวกับสิทธิในสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งย่อมต้องมีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ เช่น ระยะเวลาในการคุ้มครองสิทธิอันถูกจำกัดโดยกฎหมายในกรณีลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร เป็นต้น¹⁰⁶

ด้วยเหตุที่ทรัพย์สินทางปัญญามีบ่อเกิดมาจากความคิดสร้างสรรค์และปัญญาของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นงานวรรณกรรม ศิลปกรรม นาฏกรรม และดนตรีกรรมอันเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ การประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการอุตสาหกรรมอันเกี่ยวกับการได้รับสิทธิบัตร การใช้เครื่องหมายการค้าและบริการเพื่อป้องกันการลอกเลียนแบบอ้างทางการพาณิชย์ เป็นต้น โดยกว่าที่จะได้มีการสร้างสรรค์งานออกมาให้ปรากฏแก่มนุษยชาติเพื่อใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านการส่งเสริมอารยธรรมและวิชาการ ผู้สร้างสรรค์หรือผู้คิดค้นจะต้องใช้ความคิด ความพยายามอดสาหัส ทักษะ ตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งการดำเนินการใด ๆ เพื่อความสำเร็จของการสร้างสรรค์หรือคิดค้นนั้น อาจจะต้องใช้การลงทุนที่สูงทั้งทางปัญญาและทางการเงิน เช่น การคิดค้นยารักษาโรคเอดส์ เป็นต้น ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทจึงประสงค์จะใช้ประโยชน์และได้รับค่าตอบแทนให้คุ้มค่ามากที่สุด อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ปรากฏแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา คือ มักจะมีบุคคลที่เห็นแก่ได้ทำการลอกเลียนงานสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์หรือเครื่องหมาย สัญลักษณ์ทางการค้า ตลอดจนสิ่งสร้างสรรค์ทางปัญญาอื่น ๆ เพื่อหาประโยชน์ทางการพาณิชย์ โดยมีได้รับอนุญาตหรือตอบแทนแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ อันทำความเสียหายไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจหรือชื่อเสียงคุณค่าทางการค้าของเจ้าของ และเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้น ความสำคัญของการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนั้นแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดแนวความคิดและข้อเรียกร้องเพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยการใช้

¹⁰⁶ ไซยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, 8-9.

มาตรการทางกฎหมายขึ้นมา ทั้งนี้ด้วยเหตุผลพื้นฐานที่ว่าทรัพย์สินทางปัญญาก็ถือว่าเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งเช่นเดียวกัน¹⁰⁷

ซึ่งการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว มีอยู่ 2 แนวทาง คือ (1) การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย และ (2) การระงับข้อพิพาทโดยศาล

4.1.2.1 การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย

ปัจจุบันรัฐบาลแห่ง สปป.ลาว ได้มีนโยบายในการระงับข้อพิพาทหรือคดีความต่าง ๆ โดยการไกล่เกลี่ย เพื่อให้คู่ความได้ทำการตกลงกันก่อนในเบื้องต้นอันนำไปสู่การกลับคืนดีกันโดยสันติ และไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายที่สูงในการสู้กันในชั้นศาล การแก้ไขข้อขัดแย้งจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการระงับข้อพิพาท และนับวันก็จะมีความสำคัญมากขึ้น¹⁰⁸ ในอดีตการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยไม่เป็นที่นิยมเท่าใด จนเมื่อรัฐบาลได้ส่งเสริมสนับสนุนอย่างเป็นจริงโดยการตรากฎหมายว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 2005¹⁰⁹ ขึ้นบังคับใช้ ทำให้การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว มีหลักสำคัญดังนี้

เมื่อเกิดข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญารึขึ้นในท้องที่ใด และผู้เสียหายหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประสงค์จะทำการไกล่เกลี่ย มาตรา 123 แห่งกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา ค.ศ. 2005 กำหนดให้สามารถทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ โดยให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 2005 ด้วยการให้ผู้ทรงทรัพย์สินทางปัญญาเสนอข้อพิพาทนั้นต่อแผนกแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจระดับจังหวัด¹¹⁰ ในจังหวัดนั้น ๆ เพื่อให้ทำการไกล่เกลี่ยกันในเบื้องต้น เมื่อแผนกแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจได้รับคำร้องขอเรียบร้อยแล้ว ให้ดำเนินการเรียกคู่ความที่เกี่ยวข้องเข้ามาเพื่อปรึกษาหารือหรือดำเนินการแก้ไขต่อไป¹¹¹

การดำเนินการแก้ไขข้อขัดแย้งโดยวิธีการไกล่เกลี่ย คือ การแก้ไขข้อขัดแย้งด้วยวิธีการให้คู่ความมีสิทธิเลือกผู้ไกล่เกลี่ยได้ด้วยตนเอง แต่ทั้งนี้ผู้ทำหน้าที่เป็นคนไกล่เกลี่ยต้องมีจำนวนเป็นเลขคี่ เช่น 1 คน 3 คน 5 คน เป็นต้น โดยให้คู่ความตกลงเลือกจากบัญชีรายชื่อที่แผนกแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจได้จัดทำไว้ เช่น ในกรณีที่คู่ความต้องการผู้ไกล่เกลี่ยเพียง 1 คน ให้คู่ความ

¹⁰⁷ สมพร รุจิกิจดิษฐ์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิบัตรยา: กรณีศึกษาการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ, 5-6.

¹⁰⁸ ไชยวัฒน์ บุญนา, อนุญาโตตุลาการ ทฤษฎีและปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, 2552), 5.

¹⁰⁹ สภาแห่งชาติ, กฎหมายว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 2005, เลขที่ 02/สภช. ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005.

¹¹⁰ กฎหมายว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 2005, มาตรา 11.

¹¹¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 20.

ตกลงเลือกจากบัญชีรายชื่อที่แผนกแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจเสนอมาในจำนวน 3 คน ในกรณีที่คู่ความตกลงเลือกผู้ไกล่เกลี่ยจำนวน 3 คน ให้คู่ความตกลงเลือกจากบัญชีรายชื่อที่แผนกแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจเสนอมาในจำนวน 5 คน โดยให้คู่ความแต่ละฝ่ายเลือกฝ่ายละ 1 คน รวมเป็น 2 คน แล้วให้ผู้ไกล่เกลี่ยที่ถูกเลือกนั้น เลือกผู้ไกล่เกลี่ยจากบัญชีชื่อดังกล่าวอีกจำนวน 1 คนเป็นประธาน เป็นต้น และบุคคลที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความเที่ยงธรรม¹¹²

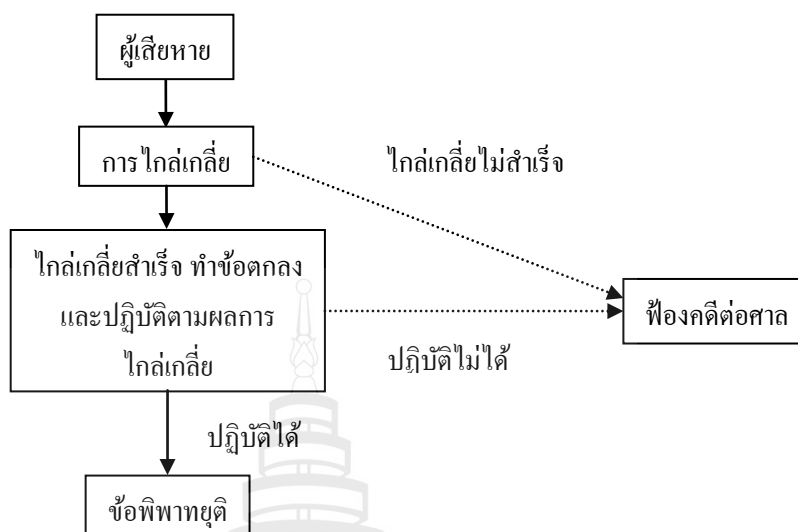
เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยภายใน 15 วัน ในระหว่างเวลาไกล่เกลี่ยคู่ความสามารถยื่นเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ผู้ไกล่เกลี่ยและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ตลอดระยะเวลาของการไกล่เกลี่ย และผู้ไกล่เกลี่ยก็มีสิทธิเสนอทางแก้ไขให้คู่ความได้ตลอดระยะเวลาของการไกล่เกลี่ยได้เช่นกัน ซึ่งการไกล่เกลี่ยแต่ละครั้งต้องทำการบันทึกผลการไกล่เกลี่ยเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย¹¹³ เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานของการไกล่เกลี่ย และเมื่อคู่ความตกลงกันได้ตามการไกล่เกลี่ยแล้ว การไกล่เกลี่ยย่อมสิ้นสุดลงและคู่ความทั้งหลายต้องปฏิบัติตามผลการไกล่เกลี่ยนั้น แต่ถ้าคู่ความไม่สามารถปฏิบัติตามผลไกล่เกลี่ยได้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็มีอำนาจนำข้อพิพาทขึ้นสู่ชั้นศาลได้ เช่นเดียวกัน ในกรณีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยแล้ว คู่ความไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้หรือไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จ คู่ความหรือผู้เสียหายหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาย่อมสามารถนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลได้¹¹⁴ เพื่อให้ศาลได้พิจารณาพิพากษาต่อไป

นับได้ว่าการนำระบบไกล่เกลี่ยเข้ามาใช้ระงับข้อพิพาทในเบื้องต้นในคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นทางออกที่สะดวกและรวดเร็ว ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย อันส่งผลดีต่อการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันที่เน้นความรวดเร็วเป็นสำคัญ แต่ระบบไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งของ สปป.ลาว ยังมีความไม่ทันสมัยพอควร โดยเฉพาะบุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยยังมีความรู้ ความสามารถทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา และการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่อย่างจำกัด และไม่น่าเชื่อถือของคู่ความ นับเป็นข้อจำกัดด้านบุคลากรที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการไกล่เกลี่ยคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว ที่ควรต้องพัฒนาและปรับปรุงให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามสามารถสรุปเป็นแผนภาพของการไกล่เกลี่ยได้ดังนี้

¹¹² กฎหมายว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 2005, มาตรา 21.

¹¹³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 23.

¹¹⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 25.

ภาพที่ 4.4 การไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งใน สปป.ลาว

จากภาพที่ 4.4 จะเห็นได้ว่าการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว มีกระบวนการขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากนัก แต่การไกล่เกลี่ยนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับคู่ความที่จะตกลงกัน และขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยด้วย อย่างไรก็ตามหากการไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จคือ คู่ความไม่สามารถตกลงกันได้ ย่อมทำให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อเข้ารับการพิจารณาในระบบยุติธรรมต่อไป หากคู่ความสามารถตกลงกันได้ย่อมทำให้การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง และคู่ความทั้งหลายก็ต้องปฏิบัติตามผลการไกล่เกลี่ยที่ตกลงกันนั้น และเมื่อได้ปฏิบัติตามผลการไกล่เกลี่ยที่ตกลงกันย่อมทำให้คดีสิ้นสุดลง อย่างไรก็ตาม หากคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายไม่สามารถปฏิบัติตามผลการไกล่เกลี่ยที่ได้ตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษร คู่ความฝ่ายที่เสียประโยชน์ย่อมสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อรับการวินิจฉัยจากศาลได้ อันเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลต่อไป

4.1.2.2 การระงับข้อพิพาทโดยศาล

จากการที่ สปป.ลาว ได้มีการจัดระบบศาลดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 4.1.1 ซึ่งในแต่ละศาลจะมีการจัดเป็นคณะศาลเพื่อให้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละขอบเขตอำนาจหน้าที่ โดยที่การแบ่งคณะศาลในแต่ละศาลตามมาตรา 34 ของกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 ดังนี้

“คณะของศาลประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง ประกอบด้วย คณะศาลอาญา คณะศาลแพ่ง คณะศาลการค้า คณะศาลครอบครัว คณะศาลเด็ก และคณะศาลอื่น

ส่วนคณะศาลประชาชนเขต ประกอบด้วย คณะศาลอาญา คณะศาลแพ่ง และคณะศาลอื่น”

ในกรณีนี้สามารถอธิบายขอบเขตอำนาจหน้าที่ของแต่ละคณะศาลได้ดังนี้

1. คณะศาลอาญา

ตามมาตรา 161 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ค.ศ. 2012 ได้กำหนดเขตอำนาจหน้าที่ของคณะศาลอาญาไว้ ดังนี้

1) ทุกการกระทำผิดทางอาญาตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่ได้กำหนดให้เป็นความผิดอาญา ซึ่งกำหนดโทษจำคุกต่ำกว่า 3 ปี อยู่ในเขตอำนาจของคณะศาลอาญาในศาลประชาชนอำเภอ

2) ทุกการกระทำผิดทางอาญาตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่ได้กำหนดให้เป็นความผิดอาญา ซึ่งกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป และทุกการกระทำผิดของเด็กในกรณีที่ไม่มีศาลเด็ก จะอยู่ในเขตอำนาจของคณะศาลอาญาในศาลประชาชนจังหวัดหรือศาลประชาชนนครหลวง แล้วแต่กรณี

3) สำหรับการกระทำผิดทางอาญาที่มีผู้ร่วมกระทำผิดหลายคน และมีผู้กระทำผิดบางคนต้องรับโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปีขึ้นไป ให้คดีดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจของคณะศาลอาญาในศาลประชาชนจังหวัดหรือศาลประชาชนนครหลวง แล้วแต่กรณี

2. คณะศาลแพ่ง

ตามมาตรา 31 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ได้บัญญัติขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะศาลแพ่งไว้ดังนี้

1) ข้อขัดแย้งเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และมรดก
2) ข้อขัดแย้งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางแพ่ง ยกเว้นข้อขัดแย้งทางการค้า ที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 37 ของกฎหมายฉบับนี้

3) ข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการเรียกให้ชดเชยค่าเสียหาย

3. คณะศาลการค้า

มาตรา 37 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 กำหนดขอบเขตอำนาจของคณะศาลการค้าไว้ ดังนี้

1) สัญญาเกี่ยวกับหุ้นส่วนทั้งหลาย

2) สัญญาทางด้านธุรกิจ การค้า หรือเอกสารทางการค้า เช่น หนังสือสัญญา หนังสือชำระหนี้ พันธบัตรแลกเงิน เช็ค เป็นต้น

3) สัญญากู้ยืมทางการค้า

4) การล้มละลายของวิสาหกิจ และการชำระสะสางบัญชีทางด้านการค้า

5) การส่งออกหรือการนำเข้าสินค้า การประกันภัย

6) ข้อขัดแย้งและคำฟ้องร้องเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร และการกระทำอื่นที่พาให้เกิดความไม่เป็นธรรม ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา

4. คณะศาลครอบครัว

มาตรา 44 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ได้กำหนดขอบเขตอำนาจของคณะศาลครอบครัว ไว้ดังนี้

1) คดีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา เช่น การหย่าร้าง การแบ่งปันสินสมรส หนี้สินของสามีภริยา เป็นต้น

2) การฟ้องร้องเรียกค่าเลี้ยงดูบุตร

3) การฟ้องร้องเรียกค่าเลี้ยงดูสามีหรือภริยา บิดา มารดาและบุตรที่บรรลุนิติภาวะแต่ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

4) ความสัมพันธ์ทางครอบครัว เช่น การเป็นทายาท เป็นต้น

5) การฟ้องร้องเกี่ยวกับอำนาจการเลี้ยงดูบุตร

6) การปลดสิทธิอำนาจปกครองบุตรของบิดา มารดา

7) คดีเกี่ยวกับบุตรบุญธรรม

8) คดีเกี่ยวกับการรับรองบุตรของบิดา

9) ผลประโยชน์ของเด็ก เช่น การตั้งชื่อ นามสกุล และสัญชาติของเด็ก

10) ความเสียหายที่เนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามการหมั้นหมาย การสู่ขอ การร่วมประเวณีก่อนการเป็นสามี ภริยา เป็นต้น

5. คณะศาลเด็ก

มาตรา 51 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ได้กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลเด็กไว้ดังนี้

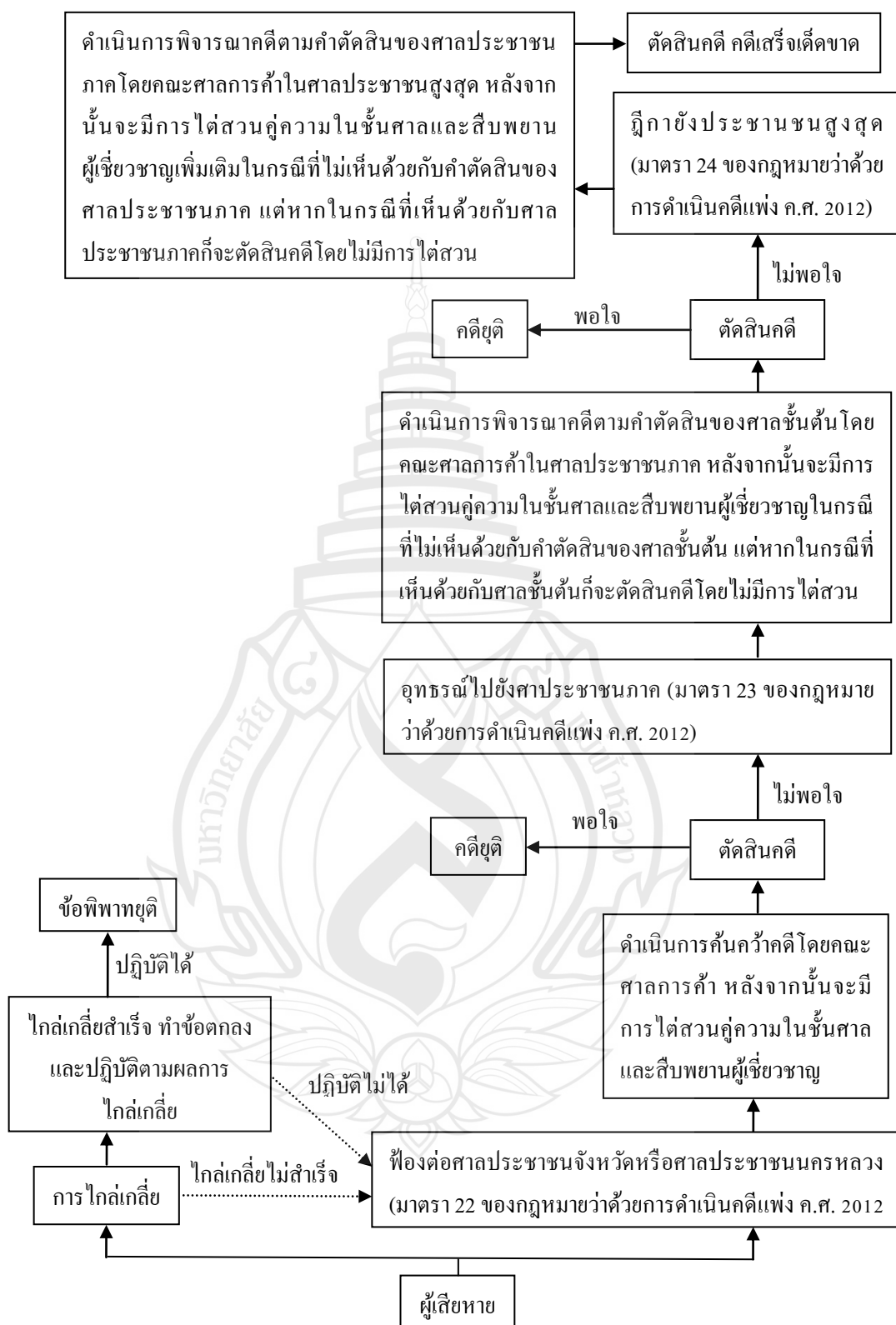
1) คดีเกี่ยวกับการทดแทนค่าเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

2) คดีเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็ก

3) คดีเกี่ยวกับการกระทำผิดระหว่างเด็กด้วยกัน

4) คดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของเด็ก

จะเห็นได้ว่าการระงับข้อพิพาทคดีทรัพย์สินทางปัญญาโดยทางศาลของ สปป.ลาว นั้น คดีทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวไม่ได้มีการนำขึ้นพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ ส่วนหนึ่งเนื่องจาก สปป.ลาว ยังไม่ได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อทำหน้าที่พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหลายเป็นการเฉพาะเจาะจง และอีกส่วนหนึ่งคือคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว ไม่ได้รับการพิจารณาโดยคณะศาลทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ผู้เสียหายหรือผู้ทรงทรัพย์สินทางปัญญาสามารถเลือกการระงับข้อพิพาทได้ 2 วิธีคือ (1) การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย และ (2) การระงับข้อพิพาทโดยทางศาล อย่างไรก็ตาม เมื่อการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลหรือไม่อาจปฏิบัติตามผลของการไกล่เกลี่ยได้ ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาก็สามารถนำคดีมาฟ้องยังศาลได้ เมื่อผู้ทรงทรัพย์สินทางปัญญาได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ซึ่งศาลที่มีอำนาจรับฟ้องคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว คือ ศาลประชาชนจังหวัดศาลประชาชนนครหลวง ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีคณะศาลการค้าทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาคดี และใช้วิธีพิจารณาคดีตามวิธีพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป มิได้มีการบวนวิธีพิจารณาทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ดังนี้ เมื่อพิจารณาถึงองค์คณะศาลการค้าแล้วจะพบว่า คดีทรัพย์สินทางปัญญากับคดีการค้าเป็นคนละประเภทกัน การที่จะให้อำนาจหน้าที่ที่คณะศาลการค้ามาพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาดูแลมีความไม่เหมาะสมเท่าที่ควร เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการโต้แย้งกันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาและผลประโยชน์ของการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้ทรงทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ในขณะที่คดีการค้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการผิสัญญาซื้อขายหรือหุ้นส่วนทั้งหลายของธุรกิจหรือคดีเชิคว เป็นต้น ส่งผลให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว ได้รับการพิจารณาอย่างไม่เป็นเหมาะสมนัก ประกอบกับผู้พิพากษาใน สปป.ลาว ก็เป็นผู้พิพากษาที่ประจำอยู่ในแต่ละคณะศาลคอยทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีโดยให้ความสำคัญกับข้อกฎหมายเป็นหลักและเห็นความสำคัญของข้อเท็จจริงเป็นรอง ทั้งที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากคดีทั่วไป และผู้พิพากษาที่มาทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวก็มีความรู้แต่ทางกฎหมายด้านการค้า เนื่องจากเป็นผู้พิพากษาคณะศาลการค้า เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว มีกระบวนการตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 4.5 ลำดับขั้นการระงับข้อพิพาทคดีทรัพย์สินทางปัญญาในปัจจุบันของ สปป.ลาว

จากภาพที่ 4.5 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์ที่จะยุติคดีด้วยการใช้สิทธิทางศาลนั้น ผู้เสียหายต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลจังหวัดหรือศาลประชาชนนครหลวงที่อยู่ในเขตอำนาจตามมาตรา 22 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ซึ่งในการพิจารณาคดีนั้นจะมีคณะศาลการค้าเป็นองค์คณะพิจารณาคดีโดยสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วก็จะตัดสินคดีไปตามพยานหลักฐานนั้น ๆ หากคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจในคำพิพากษาที่สามารถอุทธรณ์ได้ โดยให้อุทธรณ์ไปยังศาลประชาชนภาค ตามมาตรา 23 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ซึ่งจะดำเนินการพิจารณาคดีตามคำตัดสินของศาลชั้นต้น โดยคณะศาลการค้าในศาลประชาชนภาค หลังจากนั้นจะมีการไต่สวนคู่ความในชั้นศาลและสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาลชั้นต้น แต่หากในกรณีที่เห็นด้วยกับศาลชั้นต้นก็จะตัดสินคดีโดยไม่มีไต่สวน อย่างไรก็ตามหากคู่ความไม่พอใจในคำพิพากษายุทธรณ์ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมขอฎีกาต่อไปได้ โดยให้ยื่นฎีกาต่อศาลประชาชนสูงสุด ตามมาตรา 24 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2013 โดยมีการดำเนินการพิจารณาคดีตามคำตัดสินของศาลประชาชนภาคโดยคณะศาลการค้าในศาลประชาชนสูงสุด หลังจากนั้นจะมีการไต่สวนคู่ความในชั้นศาลและสืบพยานผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาลประชาชนภาค แต่หากในกรณีที่เห็นด้วยกับศาลประชาชนภาคก็จะตัดสินคดีโดยไม่มีไต่สวน ซึ่งคำตัดสินของศาลประชาชนสูงสุดนี้ถือเป็นที่สุด

ในขณะที่การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย จะได้รับการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจหรือกล่าวอย่างง่ายคือ คดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นคดีเศรษฐกิจประเภทหนึ่งที่มีมูลค่าด้านการตลาดมหาศาล การพิจารณาคัดสินคดีจึงต้องดำเนินการให้เร็วที่สุดเพื่อให้ธุรกิจทรัพย์สินทางปัญญาสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่องโดยส่งผลกระทบต่อผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาให้น้อยที่สุด จึงทำให้ต้องมีการบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน โดยสามารถสรุปกระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ของประเทศไทย ได้ดังนี้

โดยมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้กระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญา ต้องเป็นไปตามแห่งบทบัญญัติพระราชบัญญัติฉบับนี้ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามมาตรา 30 แต่ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติ

และข้อกำหนดดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 กำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาไว้ในหมวด 3 โดยมีสาระสำคัญดังนี้¹¹⁵

1. การนั่งพิจารณาคดี

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ต้องกำหนดการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกัน ไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาวันแต่มีเหตุอันมีอาจกล่าวอ้างได้ และเมื่อเสร็จการพิจารณาคดีให้รับทำคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็วตามมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

2. การสืบพยานหลักฐาน

ในกรณีที่บุคคลใดเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนอาจจะต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาเมื่อมีคดีทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้น หรือในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดในคดีเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนจำนองจะอ้างอิงจะสูญหายเสียก่อนที่จะนำมาสืบ หรือเป็นการยากที่จะนำมาสืบในภายหลัง บุคคลนั้นหรือคู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยทำเป็นคำร้องขอหรือคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานนั้นไว้ทันที ทั้งนี้ ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมาศาล และเมื่อได้ฟังบุคคลเหล่านั้นแล้วให้ศาลสั่งคำขอตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่มิเหตุฉุกเฉิน เมื่อมีการยื่นคำขอตามมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

ผู้ยื่นคำขอจะยื่นคำร้องรวมไปด้วย เพื่อให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอโดยไม่ชักช้าและถ้าจำเป็นจะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไว้ก่อน โดยมีเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาก็ได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบ

¹¹⁵ ไซยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, 497-499.

และไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้ง หรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

3. การรับคำคู่ความหรือเอกสาร

ในคดีแพ่ง คู่ความจะแต่งตั้งบุคคลใด ซึ่งมีภูมิลำเนาในเขตศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อรับคำคู่ความหรือเอกสารแทนตนก็ได้ โดยยื่นคำขอต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เมื่อศาลอนุญาตแล้วจะส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งนั้นก็ได้ แต่ถ้าคู่ความไม่มีภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานในเขตศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่พิจารณาคดี ศาลนั้นจะสั่งให้คู่ความแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาในเขตศาลนั้น ซึ่งจะเป็นการสะดวกในการส่งคำคู่ความหรือเอกสารภายในเวลาที่ศาลกำหนด เพื่อรับคำคู่ความหรือเอกสารแทนก็ได้

ในกรณีที่คู่ความไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลดังกล่าว การส่งคำคู่ความหรือเอกสารจะกระทำโดยวิธีปิดประกาศไว้ ณ ศาลที่พิจารณาคดี แจ้งให้คู่ความมารับคำคู่ความหรือเอกสารนั้น แทนการส่งโดยวิธีอื่นก็ได้ การส่งคำคู่ความหรือเอกสารเช่นนี้ ให้มีผลใช้ได้เมื่อพ้น 15 วัน นับแต่วันปิดประกาศ ส่วนการส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้กระทำได้เช่นเดียวกับการส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่คู่ความ หรือการส่งโดยวิธีอื่นแทนดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งดังกล่าวนี้ ให้มีผลใช้ได้เมื่อพ้น 7 วันนับแต่วันส่ง หรือ 15 วันนับแต่วันที่ได้มีการส่งโดยวิธีอื่นแทน

ในคดีแพ่ง เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ แจ้งกำหนดนัดพิจารณาให้คู่ความฝ่ายใดทราบแล้ว คู่ความฝ่ายนั้น ไม่มาศาลตามกำหนดนัด ให้เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายนั้นมารับทราบกำหนดนัดต่อไปจากศาลเอง ในกรณีนี้ หากไม่มารับทราบ ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบกำหนดนัดต่อไปแล้ว

4. การรับพิจารณาความผิดทางอาญา

ในคดีอาญา การฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นความผิดเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นไว้ด้วยตามมาตรา 35 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

ส่วนในการฟ้องคดีอาญา สำหรับการกระทำอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันในความผิดที่เกี่ยวข้องกัน และบางกรรมไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะรับพิจารณาทุกกรรมหรือไม่รับพิจารณาพิพากษาเฉพาะกรรมใดกรรมหนึ่ง หรือหลายกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาล

ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยให้โจทก์แยกฟ้องเป็นคดีใหม่ยังศาลที่มีอำนาจก็ได้ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความสะดวกและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นสำคัญตามมาตรา 36

นอกจากนั้น กระบวนการพิจารณาทรัพย์สินทางปัญญายังมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีโดยทั่วไป เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศมีความรวดเร็ว เป็นธรรม ทันต่อการเยียวยาความเสียหายของกลุ่มความ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจึงได้พัฒนาปรับปรุงการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศหลายประการ¹¹⁶ เช่น

1. การดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีระหว่างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางกับศาลยุติธรรมอื่นอาจทำผ่านทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ E-mail เป็นต้น แทนการติดต่อทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษหรือใช้ประกอบกัน

2. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจนสามารถทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่ในห้องที่ห่างไกลด้วยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) อันเป็นการช่วยให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของกลุ่มความเป็นอย่างมาก ที่ผ่านมาการสืบพยานด้วยระบบดังกล่าวได้ใช้สืบพยานบุคคลทั้งที่พำนักอยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น เป็นต้น

3. กลุ่มความในคดีทรัพย์สินทางปัญญาสามารถยื่นคำขอให้คุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้องคดีได้ อนุญาตให้กลุ่มความเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริง หรือความเห็นของพยานแทนการซักถามต่อหน้าศาล อนุญาตให้ไม่ต้องทำคำแปลเอกสารภาษาอังกฤษส่งต่อศาลหากเอกสารนั้นมีใช้พยานหลักฐานในประเด็นหลักแห่งคดี อนุญาตให้รับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ กรณีมีเหตุฉุกเฉินและจำเป็น จะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานไว้ก่อนก็ได้

ภายหลังกลุ่มความได้นำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลแล้ว กลุ่มความอาจตกลงกันเลือกกระบวนข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยก็ได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวกและไม่ยุ่งยากซับซ้อน ในการนี้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้อำนวยความสะดวกแก่กลุ่มความที่เลือกใช้วิธีการไกล่เกลี่ยโดยจัดให้มีห้องไกล่เกลี่ยซึ่งมีบรรยากาศผ่อนคลายสำหรับการเจรจาปรึกษาหารือหากกลุ่มความเป็นชาวต่างประเทศ ก็จัดให้มีการไกล่เกลี่ยเป็นภาษาอังกฤษ

¹¹⁶ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, *ความเป็นมา*, สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2558, จาก

นอกจากนี้ ศาลได้ออกระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท เพื่อให้การดำเนินการไต่ถามมีความเหมาะสม เป็นธรรม สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันถือได้ว่าการไต่ถามในศาลประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง โดยคู่ความต่างพอใจในระบบการไต่ถามทั้งผลของการไต่ถามและความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกัน

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้โดยตรงภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงกำหนดให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือศาลรอการลงโทษ หรือศาลรอการกำหนดโทษ หรือศาลลงโทษปรับเกินห้าพันบาท ในคดีแพ่งที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ไม่เกินสองแสนบาท ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้นได้ทำความเห็นแย้งไว้ หรือรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือ

อนึ่ง ผู้มีอำนาจฟ้องคดีทรัพย์สินทางปัญญามีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท¹¹⁷ คือ

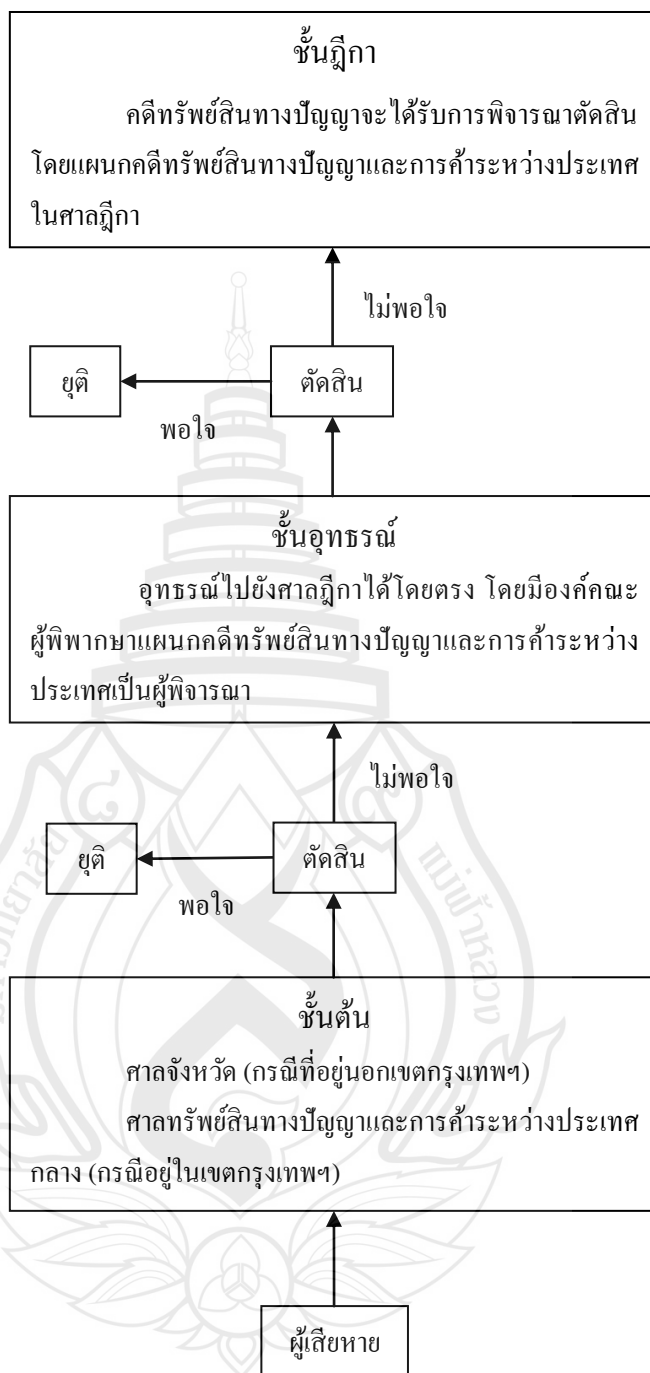
1. ผู้มีอำนาจฟ้องคดีแพ่ง

การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทใด ผู้ที่มีอำนาจฟ้องได้แก่ ผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิทางแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญานั้น เช่น เจ้าของสิทธิตามกฎหมายในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ด้วยการทำซ้ำงานวรรณกรรมอันมีลิขสิทธิ์ หรือด้วยการผลิตผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรือการนำเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นมาใช้กับผลิตภัณฑ์ของตน และคู่สัญญาตามสัญญาให้ใช้สิทธิในกรณีพิพาทใด ๆ เกี่ยวกับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มีเขตอำนาจได้มาตรา 55 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2. ผู้ที่มีอำนาจฟ้องในคดีอาญา

ในการฟ้องคดีอาญานี้ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยผู้ที่มีอำนาจฟ้องจะต้องเป็นผู้เสียหาย หรือพนักงานอัยการ ตามมาตรา 28 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

¹¹⁷ ไซยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, 491-492.

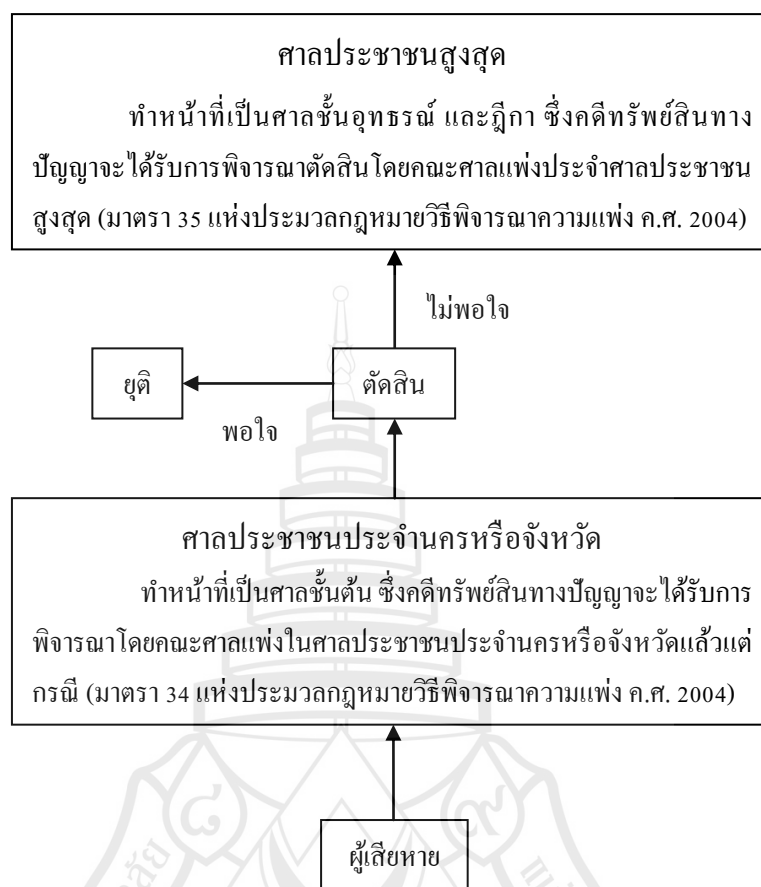

ภาพที่ 4.6 ลำดับขั้นการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย

จากภาพที่ 4.6 การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยจะเห็นได้ว่า ในการดำเนินการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย ให้ผู้เสียหายเสนอคดีต่อศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจ และดำเนินการพิจารณาคดีไปตามวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า

ระหว่างประเทศตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เมื่อศาลชั้นต้นได้ตัดสินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พอใจในคำตัดสินของศาลชั้นต้น ให้คู่ความฝ่ายนั้นอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ที่อยู่ในเขตอำนาจ โดยให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้โดยตรง โดยมีองค์คณะผู้พิพากษาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นผู้พิจารณา ตามมาตรา 38 และหากคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจในคำพิพากษานชั้นอุทธรณ์ก็ชอบที่จะขอฎีกาได้ โดยให้ยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาโดยตรง ซึ่งจะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในศาลฎีกานั้น และคำพิพากษาของศาลฎีกาถือเป็นที่สุด

ในประเด็นเดียวกันนี้ ประเทศเวียดนาม ก็มีได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะอย่างประเทศไทย ดังนั้น ประเทศเวียดนาม และ สปป.ลาว จึงมีลักษณะของการจัดตั้งศาลยุติธรรมที่ใกล้เคียงกัน โดยคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนามจะได้รับการพิจารณาโดยคณะศาลแพ่งในศาลประชาชนแห่งท้องที่ที่มีเขตอำนาจ คือ ศาลประชาชนประจำนครหรือศาลประชาชนจังหวัด อันเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการรับคดีทรัพย์สินทางปัญญาไว้วินิจฉัยเป็นชั้นต้น และให้อุทธรณ์ ฎีกา ไปยังศาลประชาชนสูงสุดได้โดยตรง ตามมาตรา 34 และมาตรา 35 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2004 และวินิจฉัยคดีไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2004 อันเป็นวิธีพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป โดยมีกระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศเวียดนามที่สามารถสรุปเป็นรูปภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.7 ลำดับชั้นการพิจารณาคดีทรัพยากรปัญหาในประเทศเวียดนาม

จากภาพที่ 4.7 จะเห็นได้ว่า ในการพิจารณาคดีทรัพยากรปัญหาของประเทศเวียดนามนั้น มิได้มีการจัดตั้งศาลทรัพยากรปัญหาขึ้นพิจารณาคดีทรัพยากรปัญหาเป็นการเฉพาะ และได้มีวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรปัญหาเป็นการเฉพาะเช่นกัน ทำให้คดีทรัพยากรปัญหาได้รับการพิจารณาในศาลประชาชนประจำนครหรือจังหวัดที่มีเขตอำนาจตามมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2004 และเมื่อได้มีคำพิพากษาจากศาลชั้นต้นแล้ว หากคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่พอใจในคำพิพากษาก็ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อไปยังศาลประชาชนสูงสุด เพื่อให้พิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ และหากคู่ความฝ่ายใด ๆ ไม่พอใจในคำพิพากษชั้นอุทธรณ์อีกก็ให้ยื่นฎีกาต่อศาลประชาชนสูงสุด เพื่อให้พิจารณาฎีกาต่อไป ซึ่งคำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุดชั้นฎีกานี้ให้ถือเป็นที่สุด ตามมาตรา 35 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2004

อนึ่ง ศาลประชาชนสูงสุด จะทำหน้าที่เป็นสองสถานะในคดีทรัพยากรปัญหา คือ สถานะศาลอุทธรณ์ มีอำนาจพิจารณาคดีที่คู่ความได้อุทธรณ์ขึ้นมา และสถานะศาลฎีกา มีอำนาจ

พิจารณาคดีที่คู่ความขอฎีกาขึ้นมา และในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้น ก็ใช้วิธีพิจารณาอย่างวิธีพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป และมีคณะศาลแพ่งที่ประจำอยู่ในศาลประชาชนนั้น ๆ เป็นองค์คณะพิจารณาโดยไม่มีลูกขุนเข้าร่วมการพิจารณาแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าประเทศเวียดนามจะมีการใช้ระบบลูกขุนร่วมด้วยในการพิจารณาคดีก็ตาม แต่ระบบลูกขุนดังกล่าวจะมีแต่ในคดีอาญาเพียงอย่างเดียว จึงทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนามมีเพียงคณะผู้พิพากษาศาลแพ่งเป็นองค์คณะพิจารณาเพียงอย่างเดียว

สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยมีวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นของตัวเอง ในทางตรงกันข้ามประเทศเวียดนาม และ สปป.ลาว มิได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะเจาะจง และมีได้มีวิธีพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะเช่นกัน โดยคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนาม และ สปป.ลาว จะได้รับการพิจารณาในศาลประชาชนประจำท้องที่ที่มีเขตอำนาจ โดยนำวิธีพิจารณาคดีแพ่งทั่วไปมาใช้ในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา จึงนับว่ามีความแตกต่างกันพอสมควร ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องทางการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศ จึงทำให้การจัดระบบศาลและการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย เวียดนาม และ สปป.ลาว มีความแตกต่างกันดังกล่าว

4.2 ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบผู้พิพากษาสมทบของประเทศไทย และระบบลูกขุนของประเทศเวียดนาม

ในการพิจารณาคดีของ สปป.ลาว เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลประชาชน โดยมีผู้พิพากษาคณะศาลต่าง ๆ ของศาลแต่ละชั้นที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายคอยทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคัดสินคดี โดยใช้การพิจารณาคดีตามวิธีดำเนินคดีแพ่งหรือคดีอาญาแบบทั่วไป ถึงแม้ว่าบางคดีจะเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษก็ตาม เช่น คดีทรัพย์สินทางปัญญา อยู่ในอำนาจของคณะศาลการค้าเป็นผู้พิจารณา ดังนี้ เมื่อพิจารณาถึงองค์คณะศาลการค้าแล้วจะพบว่า ทรัพย์สินทางปัญญากับการค้าเป็นคนละประเภทกัน การที่จะให้อำนาจหน้าที่คณะศาลการค้ามาพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวคงมีความไม่เหมาะสมเท่าที่ควร ส่งผลให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว ได้รับการพิจารณาอย่างไม่เป็นธรรมนัก ประกอบกับผู้พิพากษาใน สปป.ลาว ก็เป็นผู้พิพากษาที่ประจำอยู่ในแต่ละคณะศาลคอยทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีเพียงแต่ข้อกฎหมายเป็นหลักไม่ได้เห็นความสำคัญของข้อเท็จจริง ทั้งที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากคดีทั่วไปและ

ผู้พิพากษาที่มาทำหน้าที่ดังกล่าวก็มีความรู้แต่ทางกฎหมายเห็นได้จากนิยามของผู้พิพากษา คุณสมบัติ การแต่งตั้ง และการปกป้องคุ้มครอง ดังนี้

1. ผู้พิพากษา

พิพากษาเป็นบุคลากรที่มีสิทธิพิจารณาตัดสินคดี ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นจึงสามารถเข้าเป็นองค์คณะตัดสินคดีความได้ ฉะนั้นบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษาต้องผ่านกระบวนการในการปฏิบัติงานของศาล และเป็นบุคคลที่มีผลงานอันเป็นที่ยอมรับ

2. คุณสมบัติ

มาตรา 45 และมาตรา 46 ของกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชนสูงสุด ค.ศ. 2009 ได้กำหนดให้ผู้พิพากษาเป็นบุคลากรที่มีสิทธิพิจารณาตัดสินคดี ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นจึงสามารถเข้าเป็นองค์คณะตัดสินคดีความได้ ฉะนั้นบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษาต้องผ่านกระบวนการในการปฏิบัติงานของศาล และเป็นบุคคลที่มีผลงานอันเป็นที่ยอมรับ ฉะนั้นโดยทั่วไปผู้พิพากษาต้องประกอบด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ต้องเป็นพลเมืองลาวโดยกำเนิด มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป
- 2) เป็นผู้ที่มิอุดมการณ์ทางการเมืองหนักแน่น หมายถึง เป็นบุคคลที่มีทัศนคติบนพื้นฐานผลประโยชน์ของประชาชน รู้จักจำแนกมิตร และศัตรู ยึดมั่นในความถูกต้อง และมีความเด็ดขาดต่อสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
- 3) เป็นผู้ที่มีศีลธรรม ยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐประชาธิปไตย มีแบบแผนการเคลื่อนไหวปฏิบัติงาน การดำรงตนในสังคม และครอบครัวที่ดี เป็นบุคคลที่มีจริยธรรมที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่
- 4) เป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้านวิชาการกฎหมาย เคยผ่านงาน และการฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้พิพากษา
- 5) เป็นบุคคลที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

3. การแต่งตั้งผู้พิพากษา

ตามมาตรา 45 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชนสูงสุด ค.ศ. 2009 ได้กำหนดให้ผู้พิพากษาใน สปป.ลาว ได้รับการแต่งตั้ง โยกย้าย และปลดตำแหน่งโดยคณะประจำสภาแห่งชาติ ตามการเสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุด และมาตรา 37 แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชนสูงสุด ค.ศ. 2009 ก็ได้กำหนดให้ประธานศาลประชาชนสูงสุด จะได้รับการแต่งตั้งและปลดตำแหน่งโดยสภาแห่งชาติ ตามการเสนอของประธานประเทศ และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ซึ่งเท่ากับวาระของสภาแห่งชาติ รองประธานศาลประชาชนสูงสุดได้รับการแต่งตั้งและปลดตำแหน่งโดยประธานประเทศ ตามการเสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุดตามมาตรา 38

4. การปกป้องคุ้มครองผู้พิพากษา

มาตรา 48 ของกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชนสูงสุด ค.ศ. 2009 ได้กำหนดให้ผู้พิพากษาเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญยิ่งของประเทศ เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่อันหนักยิ่งในการพิจารณาตัดสินคดีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อสังคม ผดุงไว้ซึ่งความผาสุกของประชาชนภายในประเทศ ดังนั้น สปป.ลาว จึงได้ให้ความสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองผู้พิพากษาเป็นพิเศษ โดยผู้พิพากษาจะถูกจับกุมตัวหรือถูกดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะประจำสภาแห่งชาติเสียก่อน เว้นแต่ในกรณีได้จับกุมตัวผู้พิพากษาในกรณีเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า และรีบด่วน ผู้ดำเนินการจับกุมต้องรายงานต่อคณะประจำสภาแห่งชาติทันที เพื่อขอความเห็นชอบเกี่ยวกับการดำเนินคดีในขั้นต่อไป นอกจากนี้การจับกุมตัวผู้พิพากษาของศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง ศาลเด็ก และศาลประชาชนเขต ต้องรายงานให้ประธานศาลประชาชนสูงสุดทราบด้วย เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด คือ ศาลประชาชนสูงสุดที่ทำหน้าที่ดูแลผู้พิพากษาทั้งปวงพิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะสืบสวน สอบสวนการกระทำความผิดนั้น หรือจะโยกย้ายหรือปลดผู้ถูกจับกุมจากผู้พิพากษาก็ตามแต่ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้หน่วยงานต้นสังกัดดังกล่าวได้รับรู้รับทราบถึงการประพฤติปฏิบัติตนของผู้พิพากษา และควบคุมดูแลผู้พิพากษาให้อยู่ในจริยธรรมของการเป็นผู้พิพากษาให้มากที่สุด

ในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว มีคณะศาลการค้าในแต่ละชั้นศาลทำหน้าที่พิจารณาคดี และมีการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญด้วย ซึ่งคำว่า “ผู้เชี่ยวชาญ” ในที่นี้ตามมาตรา 82 แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ให้ความหมายว่าเป็น บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ได้รับการยอมรับจากสถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถให้ความกระจ่างแจ้งต่อปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิชาเฉพาะของตน และในมาตราเดียวกันนี้ยังให้อำนาจผู้เชี่ยวชาญทำการพิสูจน์หลักฐานเพื่อให้ความกระจ่างแจ้งหรือความเห็นเกี่ยวกับหลักฐานที่ได้พิสูจน์ต่อศาล และเมื่อได้พิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความเห็นต่อศาลนั้นมาในชั้นการไต่สวนในชั้นศาลเพื่อให้ความเห็นประกอบเกี่ยวกับคดีนั้น ๆ เกี่ยวกับหลักฐานทั้งหลายที่ตนได้พิสูจน์มา จึงมีความไม่แตกต่างจากพยานผู้เชี่ยวชาญนัก เนื่องจากตามบทบัญญัติมาตรา 82 ว่าด้วยเรื่องผู้เชี่ยวชาญ แห่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 จะอยู่ลำดับถัดจากพยานในมาตรา 80 ประกอบกับมาตรา 82 ที่ได้บัญญัติให้ผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจพิสูจน์หลักฐานได้ด้วย เช่นนี้จึงต้องถือว่าผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวเป็นพยานที่ศาลเรียกเข้ามาหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายกล่าวอ้างเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อประกอบความเห็นในการพิจารณาคดีหรือเบิกความเพื่อสนับสนุนกล่าวอ้างของฝ่ายตน ดังนั้น ผู้เชี่ยวชาญจึงมิได้มีอำนาจใด ๆ ในการร่วมพิจารณาคัดสินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลร่วมกับผู้พิพากษาแต่อย่างใด ส่งผลให้คดีทรัพย์สิน

ทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว ได้รับการพิจารณาจากผู้พิพากษาศาลการค้าที่ประจำอยู่ ณ
ศาลนั้น ๆ แต่เพียงอย่างเดียว

ในขณะที่ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ
การค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.
2539 ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบทำหน้าที่พิจารณาคดีร่วมกับ
ผู้พิพากษาประจำหรือผู้พิพากษาอาชีพในคดีทรัพย์สินทางปัญญาด้วย ซึ่งผู้พิพากษาสมทบในคดี
ทรัพย์สินทางปัญญานั้นคือ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับในวงการทรัพย์สินทาง
ปัญญา และสามารถให้ความเห็นด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาในการพิจารณาของ
ศาลได้อย่างชัดเจน เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับข้อกฎหมายแล้วต้องสามารถตัดสินคดีได้อย่าง
เป็นธรรมและมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย ทั้งนี้การที่ประเทศไทยได้กำหนดให้มีผู้พิพากษา
สมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้นเพื่อให้การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการพิจารณา
จากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ และพิจารณาในศาล
เฉพาะด้วย เพื่อให้คดีได้รับการพิจารณาตัดสินไปได้อย่างรวดเร็ว

โดยที่มาตรา 12 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้
ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทุกศาลต้องมีผู้พิพากษาและผู้พิพากษา
สมทบตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยผู้พิพากษาสมทบต้องมีคุณสมบัติ
และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 ดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
3. ได้รับการอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า
ระหว่างประเทศและหน้าที่ตุลาการมาแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
4. มีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ
5. เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
6. เป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว
7. เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ
ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
8. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่
สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ใน
กฎกระทรวง

9. เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจ หรือทนายความ

ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละห้าปีแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้

ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้พิพากษาสมทบต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลทฤษฎีสันทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ

และมาตรา 16 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทฤษฎีสันทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทฤษฎีสันทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ยังกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบสิ้นสุดลงเมื่อ

1. ออกตามวาระ
2. ตาย
3. ลาออก
4. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 15
5. ขาดการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดถึงสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร
6. ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่การเป็นผู้พิพากษาสมทบ

นอกจากมีอำนาจแล้วผู้พิพากษาสมทบมีหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อนั่งพิจารณาคดีใดจะต้องพิจารณานั้นจนเสร็จ¹¹⁸ ทั้งนี้เพื่อจะได้เห็นพยานเบิกความตามหลักพยานโดยตรง แต่ถ้าผู้พิพากษาสมทบไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้เพราะเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น อธิบดีผู้พิพากษาศาลทฤษฎีสันทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ต้องจัดผู้พิพากษาสมทบอื่นปฏิบัติหน้าที่แทนได้¹¹⁹

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ได้บุคคลที่จะมาเป็นผู้พิพากษาสมทบในคดีทฤษฎีสันทางปัญญาตามที่ได้บัญญัติไว้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทฤษฎีสันทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทฤษฎีสันทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เป็นไปด้วยความ

¹¹⁸ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทฤษฎีสันทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทฤษฎีสันทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539, มาตรา 22 วรรคสอง.

¹¹⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 22 วรรคสาม.

เรียบร้อยสมเจตนารมณ์จึงได้มีการตรากฎกระทรวง (พ.ศ. 2540)¹²⁰ เพื่อกำหนดคุณสมบัติของการเป็นผู้พิพากษาสมทบให้มีความชัดเจนขึ้น

จะเห็นได้ว่า ผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย นอกเหนือจากตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 กำหนดคุณสมบัติในเบื้องต้นไว้แล้ว ยังต้องมีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ด้านต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (พ.ศ. 2540) อีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานและรับประกันคุณภาพของผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาให้ตัดสินคดีอย่างเป็นธรรมมากที่สุด

ในทางกลับกันประเทศเวียดนาม โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2004 มิได้มีมาตราใดบัญญัติให้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาต้องมีคณะลูกขุนเข้าร่วมพิจารณาคดีด้วย หมายความว่าในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาจะมีเพียงองค์คณะผู้พิพากษาแต่เพียงอย่างเดียวที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงไปพร้อมกัน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกระบวนการเมืองการปกครองที่มีลักษณะแตกต่างจากประเทศไทย ทำให้โครงสร้างศาลยุติธรรมในประเทศเวียดนามมีความแตกต่างจากของประเทศไทย แต่มีความใกล้เคียงกับของ สปป.ลาว จะเห็นได้จากคุณสมบัติ และการแต่งตั้งผู้พิพากษาในประเทศเวียดนามตามมาตรา 37 แห่งกฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 ได้กำหนดว่า ผู้พิพากษาจะต้องได้รับการแต่งตั้งจากสภาแห่งชาติ ให้มีสิทธิพิจารณาพิพากษาคดี โดยผู้พิพากษาต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นพลเมืองเวียดนาม มีคุณธรรมทางด้านการเมืองหนักแน่น มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อระบอบสังคมนิยมเวียดนาม และเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายที่แน่นอน ได้รับการฝึกอบรมด้านผู้พิพากษา
2. มีความซื่อสัตย์ต่อประชาชนเวียดนาม
3. มีความตื่นตัวต่อกฎหมาย รักษาความลับต่อหน้าที่การงาน ถ้าหากมีการละเมิดกฎหมายต้องรับผิดชอบต่อการกระทำตามที่กฎหมายกำหนดโทษไว้
4. ถ้าก่อความเสียหายขึ้น (กรณีทางแพ่ง) ในระหว่างการพิจารณาคดีผู้พิพากษาและคณะลูกขุนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายทางแพ่งนั้น
5. ปฏิบัติตามระเบียบเฉพาะที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

¹²⁰ กฎกระทรวง (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 114, ตอนที่ 40 ก, (27 สิงหาคม 2540), 59.

จะเห็นได้ว่าการเป็นผู้พิพากษาในประเทศเวียดนาม และ สปป.ลาว นั้นมิได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้มากมายอย่างเช่นประเทศไทย ที่มีการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษาไว้อย่างเข้มงวด เช่น ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาในสาขานิติศาสตร์ และต้องสำเร็จการศึกษาชั้นเนติบัณฑิตประกอบด้วย (ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 3) เป็นต้น และเมื่อสอบผ่านข้อเขียนแล้ว ต้องมีการสัมภาษณ์เพื่อพิจารณาความรู้สึคนึกคิดทั้งหลาย และที่สำคัญต้องพิจารณาถึงความสมบูรณ์พร้อมทางด้านร่างกายที่ต้องมีความสมบูรณ์ และจิตใจสติปัญญาที่ต้องไม่ว้าวุ่นและต้องมีสติสัมปชัญญะครบบริบูรณ์ เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณภาพมากที่สุด ซึ่งมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับ สปป.ลาว นัก ดังที่ได้กล่าวมา ทำให้ผู้พิพากษาใน สปป.ลาว ในบางบุคคลก็มีได้มีความรู้ทางด้านกฎหมายอย่างแท้จริง ส่งผลให้การพิจารณาคดีไม่เกิดความเป็นธรรมเท่าที่ควร

ในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของเวียดนามมีลักษณะทั่วไปคล้ายกับ สปป.ลาว การพิจารณาคดีก็เหมือนคดีแพ่งทั่วไป กล่าวคือ ไม่มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นการเฉพาะ และมีได้มีการจัดตั้งคณะศาลทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาดูด้วยกัน เช่นกัน และการเป็นผู้พิพากษาในประเทศเวียดนามนั้นมิได้มีคุณสมบัติมากมายดังเช่นประเทศไทย แต่ผู้พิพากษาของประเทศเวียดนามจะต้องมีความเกี่ยวพันในทางการเมืองด้วย กล่าวคือ ต้องมีคุณธรรมทางการเมืองและมีความจงรักภักดีในระบอบสังคมนิยมเวียดนาม ประกอบกับในการแต่งตั้งผู้พิพากษานั้น สภาแห่งชาติจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทอย่างมากในการแต่งตั้ง เพื่อให้การบังคับใช้และตีความกฎหมายเป็นไปในแนวทางของระบอบการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยม เช่นนี้ องค์กรตุลาการและองค์กรนิติบัญญัติจึงมีความใกล้ชิดและเกี่ยวพันกันอย่างมาก ดังนั้น ในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของเวียดนาม และ สปป.ลาว จึงมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันดังกล่าว

ในขณะที่ในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยจะมีผู้พิพากษาสมทบทำหน้าที่ร่วมกับผู้พิพากษาประจำในการพิจารณาคดี โดยผู้พิพากษาสมทบจะทำหน้าที่พิจารณาข้อเท็จจริงเป็นหลัก เพื่อให้คดีที่ตัดสินเข้าใกล้ความยุติธรรมมากที่สุด ในขณะที่ประเทศเวียดนาม มิได้มีผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาแต่อย่างใด โดยคดีทรัพย์สินทางปัญญาจะได้รับการพิจารณาจากคณะผู้พิพากษาศาลแพ่ง หรือคณะศาลแพ่งที่ประจำอยู่ในแต่ละศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดี ทำหน้าที่ในการพิจารณาคัดสินคดีทรัพย์สินทางปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ใน สปป.ลาว ผู้เขียนมีความเห็นว่า การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในปัจจุบันที่คณะศาลการค้ามีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีนั้น ยังมีความไม่เหมาะสมเนื่องจากคณะศาลการค้ามีความรู้ความชำนาญทางด้านกฎหมายการค้ามิได้มีความรู้ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญามากนัก ประกอบกับคดีทรัพย์สินทางปัญญาก็เป็นคดีคนละประเภทกับคณะ

การค้า แต่การที่ให้คณะศาลการค้ามาทำหน้าที่นั้นจึงส่งผลให้คดีทรัพย์สินทางปัญญามีได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร

นอกจากนี้ ผู้พิพากษาสมทบไม่ใช่ข้าราชการตุลาการ ผู้พิพากษาสมทบได้รับการแต่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษเพื่อเข้าร่วมเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับความประสงค์ในการจัดตั้งศาลเหล่านั้น ดังนั้นเมื่อผู้พิพากษาสมทบมิได้เป็นข้าราชการตุลาการ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษที่มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะจึงกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบในศาลดังกล่าวเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย ผู้พิพากษาสมทบบมีบทบาทในการเข้าร่วมพิจารณาคดีร่วมกับผู้พิพากษาประจำในศาลพิเศษและศาลชำนาญการพิเศษ อย่างน้อย 1 คนแล้วแต่การกำหนดของแต่ละศาล เช่น ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จะต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ จำนวน 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 1 คน ทุกครั้ง แม้จะเป็นการนั่งพิจารณาเพื่อไต่สวนคำร้องขอใด ๆ จึงต้องประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คนเสมอ

ลูกขุนมิได้เป็นผู้พิพากษาหรือข้าราชการ¹²¹ เป็นเพียงสามัญชนที่ถูกเลือกจากประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนมาอยู่ศาล ลูกขุนประชาชนมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยคดีในเขตอำนาจของศาลประชาชนที่ตนได้รับการแต่งตั้งหรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาล คณะลูกขุนมีบทบาทในการเข้าร่วมพิจารณาคดีร่วมกับผู้พิพากษาประจำ เช่น การพิจารณาคดีอาญาของศาลชั้นต้น ประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ และลูกขุน (ตุลาการประชาชน) นั่งบัลลังก์ร่วมกันเป็นคณะมีสิทธิออกความเห็นคนละ 1 เสียง และให้ตัดสินตามเสียงข้างมาก

จะเห็นได้ว่าผู้พิพากษาสมทบและลูกขุนต่างก็มีไม่ใช่ข้าราชการตุลาการของรัฐเช่นกัน ซึ่งเป็นคนภายนอกที่ได้รับการแต่งตั้งให้มาทำหน้าที่ร่วมกับผู้พิพากษาประจำ ไม่มีเงินเดือนประจำ แต่ได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่น เมื่อมาร่วมพิจารณาคดีที่ศาล แต่ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละสามถึงห้าปี และจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ผู้ต้องออกตามวาระไปแล้วให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้ เช่น ผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงานดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี และผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้ ส่วนลูกขุนของประเทศเวียดนาม มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของลูกขุนตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 มาตรา 82 ได้บัญญัติระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งลูกขุนให้เป็นไปตามระยะเวลาของสภาแห่งชาติ (5 ปี) และเมื่อ

¹²¹ ประทีป ทองสิมา, ระบบลูกขุนสำหรับประเทศไทย, 118.

ลูกขุนได้หมดระยะเวลาลงกฎหมายให้ลูกขุนยังคงทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งลูกขุนคนใหม่เข้าทำหน้าที่แทน

อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีผู้พิพากษาสมทบและคณะลูกขุนในคดีทรัพย์สินทางปัญญาในกระบวนการยุติธรรมมีผลดี และผลเสีย ได้ดังนี้

4.2.1 วิเคราะห์ผลดี และผลเสียของการมีระบบผู้พิพากษาสมทบของประเทศไทย

4.2.1.1 ผลดีของการมีผู้พิพากษาสมทบ

1. ผู้พิพากษาสมทบเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพิจารณาพิพากษาคดี เพราะผู้พิพากษาสมทบจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้พิพากษาจากศาลยุติธรรมที่เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาในส่วนของการสงเคราะห์ข้อมูลด้านการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นคดีที่มีความละเอียดอ่อนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับผู้ใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนมีผลเกี่ยวเนื่องกับทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา จึงต้องใช้วิธีพิจารณาที่พิเศษแตกต่างจากการพิจารณาพิพากษาคดีทั่วไป ผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาจึงนับได้ว่ามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาให้ดำเนินไปได้ตามบทบัญญัติของกฎหมายและเพิ่มประสิทธิภาพเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนั้น ๆ

2. เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในระดับสูง นอกจากนั้นผู้พิพากษาสมทบบังคับปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตัดสินคดี ดังนั้นผู้พิพากษาสมทบจึงเป็นผู้ที่ทราบถึงสภาพปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดีพิพาทเป็นอย่างดี จึงทำให้สามารถตัดสินคดีความได้ยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

3. การมีผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้น จะทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการพิจารณาวินิจฉัยจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงของการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ และได้รับการพิจารณาวินิจฉัยทางด้านข้อกฎหมายจากผู้พิพากษาประจำพร้อม ๆ กัน อันจะส่งผลให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

4. จำนวนผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละคดีใช้เพียงหนึ่งถึงสองคน ทำให้สามารถหาบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ได้ง่าย และประหยัดงบประมาณ

4.2.1.2 ผลเสียของการมีผู้พิพากษาสมทบ

1. ผู้พิพากษาสมทบเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ก้าวเข้ามาเป็นผู้พิพากษาอย่างเต็มตัวอย่างเช่นผู้พิพากษาประจำ ทำให้ผู้พิพากษาสมทบบังคับเพียงแนวความคิดในการเข้ารับตำแหน่งเพียงแต่ให้ได้ชื่อเป็นผู้พิพากษา เป็นเกียรติยศแก่วงศ์ตระกูล เป็นที่นับหน้าถือตาในวงสังคมเท่านั้น จนส่งผลให้ไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน และในบางคราวอาจแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่

เหมาะสมแก่การดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ เช่น แสดงออกถึงความสนิทยุติธรรมในคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน หรือขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย เป็นต้น จนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีผู้พิพากษาสมทบ เป็นต้น

2. บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญาอย่างแท้จริงนั้นมืออย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการมีผู้พิพากษาสมทบในแต่ละคดีและในแต่ละชั้นศาล ส่งผลให้ในบางครั้งไม่สามารถสรรหาและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบได้

3. ขาดการอบรมศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการรักษาวินัยและจริยธรรมของตุลาการอย่างเพียงพอ ขาดความเข้าใจบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ขาดการฝึกฝนการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบมิได้มาจากการสอบแข่งขันที่เข้มงวดดังเช่นผู้พิพากษาจากศาลยุติธรรม ทำให้การทำคำพิพากษาไม่เป็นที่กระจ่างแจ้งเท่าที่ควร หรือในบางครั้งมีผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญาแต่ก็มีความไม่เหมาะสมที่จะเข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบได้ เช่น มีพฤติกรรมติดสุราหรือสิ่งมีพิษมา แสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการวางตนของการเป็นผู้พิพากษาสมทบ เช่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง มีความใกล้ชิดกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น เช่นนี้จึงทำให้ผู้พิพากษาสมทบมีอยู่อย่างจำกัด

4. การแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเป็นรายปีอันมีกำหนดวาระอย่างแน่นอนนั้น ส่งผลให้สิ้นเปลืองงบประมาณเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้จะมีจำนวนผู้พิพากษาสมทบไม่มากก็ตาม แต่ก็ต้องจ่ายเพื่อให้เป็นขวัญและกำลังใจในการทำหน้าที่ ตลอดจนไม่ต้องการให้ผู้พิพากษาสมทบต้องเรียกรับสินบนจากคู่ความในคดี

4.2.2 วิเคราะห์ผลดี และผลเสียของการมีระบบลูกขุนของประเทศเวียดนาม¹²²

4.2.2.1 ผลดีของการมีระบบลูกขุน

1. เนื่องจากว่าการกระทำความผิดทางแพ่งหรือทางอาญา เป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ การที่ยอมให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงเป็นผู้พิจารณาการกระทำนั้นเองย่อมถือได้ว่าเป็นการให้บุคคลเหล่านั้นระมัดระวังผลประโยชน์ของสมาชิกที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ซึ่งเป็นหลักใกล้เคียงกับหลักธรรมชาติที่สุด

2. ลูกขุนอาจจะระมัดระวังผลประโยชน์ของคดีได้ดีกว่าผู้พิพากษา เพราะผู้พิพากษาส่วนมากเป็นข้าราชการและอาจจะไม่ใช่คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้ไม่เข้าใจถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นได้ดีกว่าลูกขุนเพราะลูกขุนเป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั่นเอง

¹²² ประทีป ทองสิมา, ระบบลูกขุนสำหรับประเทศไทย, 181-183.

3. เป็นการถ่วงดุลอำนาจผู้พิพากษาในการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ระบอบประชาธิปไตยคือ ทำให้ราษฎรมีส่วนมีเสียงในการปกครองแผ่นดินโดยการใช้อำนาจอธิปไตย กล่าวคือ มีการใช้อำนาจอธิปไตยด้วยการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา ทา งบริหารด้วยการร่วมบริหารราชการแผ่นดินในคณะรัฐบาล และทางตุลาการด้วยการเป็นลูกขุน

4. โดยปกติแล้วลูกขุนต้องประกอบด้วยหลายคนจึงจะเป็นองค์คณะที่สมบูรณ์ และการมีลูกขุนหลายคนนี้ก็เป็นสิ่งดีที่ทำให้สามารถพิจารณารายละเอียดของเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างละเอียดและครบถ้วน ส่งผลให้คดีได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบจากคณะลูกขุนที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญหลากหลายคน นับเป็นผลดีต่อคดีเป็นอย่างยิ่ง

4.2.2.2 ผลเสียของการมีระบบลูกขุน

1. การพิจารณาชี้ขาดของลูกขุนไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนเหมือนผู้พิพากษา เพราะลูกขุนทำการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีโดยการฟังคำพยาน คำแถลงของคู่ความแต่ละฝ่ายเป็นสำคัญ เมื่อคู่ความฝ่ายใดมีวาทลลป้ในการแถลงคดีได้อย่างจับใจ โน้มน้าวจิตใจของลูกขุนได้ดี สามารถทำให้ลูกขุนเชื่อได้ ก็มีโอกาศที่จะชนะคดี ลักษณะการเช่นนี้ทำให้การชี้ขาดคดีไม่ได้มีมาตรฐานที่แน่นอน เพราะคดีบางคดีมีข้อเท็จจริงเป็นอย่างเดียวกัน แต่ลูกขุนต่างคณะกันผลของคดีอาจแตกต่างกันได้

2. ลูกขุนขาดความรู้ความชำนาญในตัวบทกฎหมาย คำชี้ขาดคดีของลูกขุนอาจผิดพลาดได้ง่าย ประกอบกับการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีของลูกขุนนั้นต้องอาศัยกระบวนการทางกฎหมาย เช่น การสรุปคดีโดยผู้พิพากษาเจ้าของคดี ซึ่งในการสรุปคดีนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้พิพากษาแต่ละคนว่าจะให้ลูกขุนเข้าใจประเด็นแห่งคดีนั้น ๆ ได้เพียงใด การที่ลูกขุนจะเข้าใจประเด็นแห่งคดีได้โดยตลอดจำเป็นอย่างยิ่งที่ลูกขุนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางกฎหมายอยู่บ้าง การที่ลูกขุนไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายเลยอาจจะทำให้การพิจารณาคดีนั้นผิดพลาดได้

3. เมื่อคู่ความเรียกให้ลูกขุนพิจารณาคดีของตนแล้ว แต่ลูกขุนได้ชี้ขาดคดีเป็นประการใด ทำให้คู่ความอุทธรณ์ข้อเท็จจริงไม่ได้ การมีหลักเกณฑ์ในการตัดสินคดีการอุทธรณ์เช่นนี้ ทำให้คู่ความไม่กล้าเสี่ยงที่จะให้มีลูกขุนพิจารณาคดีของตน เพราะถ้าให้ผู้พิพากษาพิจารณาคดีโดยลำพังแล้ว คู่ความอาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้อีก

4. เนื่องจากคณะลูกขุนประกอบด้วยบุคคลหลายคน ดังนั้นบางคดีในการชี้ขาดตัดสินคดีของลูกขุนอาจแตกแยกเป็นหลายฝ่ายได้ ทำให้ยากต่อการชี้ขาดคดี ส่งผลให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความล่าช้า เพราะอาจมีการเปลี่ยนคณะลูกขุนเพื่อทำการพิจารณาคดีนั้นใหม่

5. การมีลูกขุนจำนวนหลายคน ย่อมต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบการพิจารณาสิทธิพลเมืองระหว่าง สปป.ลาว ไทย และเวียดนาม

รายการ	สปป.ลาว	ประเทศไทย	ประเทศเวียดนาม	หมายเหตุ
1. ระบบศาล	ใช้ระบบชีวิลลอว์ โดยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศฝรั่งเศส ระบบศาลของ สปป.ลาว ประกอบด้วย (1) ศาลประชาชนสูงสุด (ฎีกา) (2) ศาลประชาชนภาค (ฎีกาและอุทธรณ์) (3) ศาลประชาชนจังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง และศาลเด็ก (อุทธรณ์และชั้นต้น) และ (4) ศาลประชาชนเขต (ชั้นต้น)	ใช้ระบบประมวล โดยได้รับอิทธิพลจากระบบชีวิลลอว์จากฝรั่งเศสและระบบกฎหมายในภาคพื้นยุโรป เช่น เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น และมีกรนำต้นแบบจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาปรับใช้ด้วย ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ได้แบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น คือ (1) ศาลชั้นต้น (2) อุทธรณ์ และ (3) ศาลฎีกา นอกจากนี้ยังมีศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษอีก 5 ศาลมีฐานะเป็นศาลชั้นต้น คือ (1) ศาลเยาวชนและครอบครัว (2) ศาลภาษีอากร (3) ศาลแรงงาน (4) ศาลล้มละลาย และ (5) ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ	ใช้ระบบชีวิลลอว์ โดยระบบกฎหมายของเวียดนามได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายคอมมิวนิสต์ และระบบประมวลกฎหมายของฝรั่งเศส ศาลของประเทศเวียดนาม ประกอบด้วย (1) ศาลประชาชนสูงสุด (ฎีกา) (2) ศาลประชาชนประจำนครหรือจังหวัด (อุทธรณ์) (3) ศาลประชาชนประจำแขวงหรือเมือง (ชั้นต้น) (4) ศาลทหาร และ (5) ศาลพิเศษอื่น ๆ ที่ตั้งขึ้นตามความตกลงของสภาแห่งชาติ (รัฐสภา)	สปป.ลาว ไทย และเวียดนาม ต่างมีระบบกฎหมายชีวิลลอว์ด้วยกันทั้งสิ้น แต่การจัดระบบศาลนั้นขึ้นอยู่กับระบบการเมือง การปกครองของแต่ละประเทศ เป็นสำคัญ โดย สปป.ลาว และเวียดนาม มีการจัดระบบศาลที่ใกล้เคียงกันเป็นอย่างยิ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่ามีระบบศาลเหมือนกัน คือ มีการจัดระบบศาลออกเป็น 3 ชั้นศาล มีการใช้ชื่อเรียกศาลอย่างเดียวกันคือ ศาลประชาชน กระจายอยู่ในระดับท้องถิ่น ส่วนภูมิภาค และส่วนกลาง ในขณะที่ประเทศไทย ก็มีการแบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้นศาลเช่นกัน แต่ไม่มีการกระจายศาลออกอยู่ในระดับอำเภอ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	สปป.ลาว	ประเทศไทย	ประเทศเวียดนาม	หมายเหตุ
2. ระบบผู้พิพากษา	ผู้พิพากษาใน สปป.ลาว ได้รับการแต่งตั้ง โยกย้าย และปลด โดยคณะประจำสภาแห่งชาติ ตามการเสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุด ส่วนประธานศาลประชาชนสูงสุด จะได้รับการแต่งตั้งและปลดตำแหน่งโดยสภาแห่งชาติ ตามการเสนอของประธานประเทศ และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ซึ่งเท่ากับวาระของสภาแห่งชาติ รองประธานศาลประชาชนสูงสุดได้รับการแต่งตั้งและปลดตำแหน่งโดยประธานประเทศ ตามการเสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุด โดยต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชนสูงสุด ค.ศ. 2009 มาตรา 45 และมาตรา 46 และไม่มีระบบผู้พิพากษาสมทบ	ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 กำหนดให้การได้มาซึ่งผู้พิพากษาอยู่ 3 ทาง คือ (1) โดยการสมัครสอบคัดเลือก (2) โดยการทดสอบความรู้ และ (3) การคัดเลือกพิเศษ โดยผู้เข้ารับการคัดเลือกหรือทดสอบต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 26 นอกจากนั้นในศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษยังกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบ ร่วมด้วยในการพิจารณาตัดสินคดี ซึ่งการได้มาของผู้พิพากษาสมทบจะใช้ระบบคัดเลือก โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษนั้น ๆ	ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002 ได้กำหนดให้สภาแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้งผู้พิพากษา มา โดยเฉพาะ ประธาน ศาลประชาชนสูงสุด แล้วให้ประธานศาลประชาชนสูงสุดเสนอรายชื่อผู้พิพากษาทั้งหลายเพื่อให้สภาแห่งชาติเป็นผู้รับรองและแต่งตั้งต่อไป โดยผู้พิพากษาต้องมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 37 นอกจากนี้ยังมีลูกขุนทำหน้าที่ร่วมด้วยในการพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดี ซึ่งการได้มาของลูกขุนนั้นใช้ระบบสรรหาและแต่งตั้ง โดยต้องมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 80	การได้มาซึ่งผู้พิพากษาใน สปป.ลาว และเวียดนามมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ ได้มาด้วยการแต่งตั้งจากสภาแห่งชาติและคณะประจำสภาแห่งชาติ แต่ในเวียดนามมีระบบลูกขุน ซึ่ง สปป.ลาว ไม่มี ในขณะที่การได้มาซึ่งผู้พิพากษาในประเทศไทยใช้ระบบ (1) สมัครสอบคัดเลือก (2) ทดสอบความรู้ และ (3) การคัดเลือกพิเศษ โดยไม่มีระบบการแต่งตั้งผู้พิพากษาจากรัฐสภาหรือคณะกรรมการประจำสภา และไม่มีระบบลูกขุน แต่มีระบบผู้พิพากษาสมทบในศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษ เพื่อร่วมพิจารณาคัดสินคดีกับผู้พิพากษาประจำ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	สปป.ลาว	ประเทศไทย	ประเทศเวียดนาม	หมายเหตุ
3. การพิจารณาคดี ทรัพย์สินทางปัญญา	คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้น ใน สปป.ลาว จะได้รับการพิจารณา โดยคณะกรรมการค้าในศาลประชาชน จังหวัด ศาลประชาชนนครหลวง แล้วแต่กรณี อันเป็นศาลชั้นต้นในคดี ทรัพย์สินทางปัญญา ตามกฎหมายว่า ด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 มาตรา 37 โดยใช้กระบวนการ ดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาอย่าง คดีแพ่งทั่วไป มิได้มีการแยกการ ดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาออก ต่างจาก และไม่ระบบการนำผู้ พิพาทมาสมทบเข้าร่วมด้วยในการ พิจารณาคัดสินคดี ประกอบกับมิได้ มีการจัดตั้งคณะศาลทรัพย์สินทาง ปัญญา และ/หรือศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาขึ้นเพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สิน ทางปัญญาเป็นการเฉพาะเช่นกัน	คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่ เกิดขึ้นในประเทศไทย ให้ดำเนินขึ้น ฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้าระหว่างประเทศ อันเป็นศาล ชำนาญพิเศษที่มีวิธีพิจารณาคดีแยก ต่างหากจากการพิจารณาคดีแพ่ง ทั่วไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดี ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 โดยใน มาตรา 12 กำหนดให้ในการ พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาต้อง มีผู้พิพาทมาสมทบเข้าร่วมด้วย	คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้น ในประเทศเวียดนามจะได้รับการ พิจารณาโดยคณะกรรมการในศาล ประชาชนแห่งท้องที่มีเขตอำนาจ และวินิจฉัยคดีไปตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2004 อันเป็นวิธีพิจารณาคดีแพ่ง ทั่วไป ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมิได้มี มาตราใดบัญญัติให้ในการดำเนิน กระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทาง ปัญญาต้องมีคณะลูกขุนและ/หรือผู้ พิพาทมาสมทบเข้าร่วมในการ พิจารณาคดีด้วย และไม่มีคณะศาล ทรัพย์สินทางปัญญา และ/หรือศาล ทรัพย์สินทางปัญญาทำหน้าที่ พิจารณาคดีทรัพย์สินเป็นการเฉพาะ	การพิจารณาคดีทรัพย์สินทาง ปัญญาของ สปป.ลาว และ เวียดนาม มีลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ ไม่มีการจัดตั้งศาล ทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นการ เฉพาะ และมิได้มีการจัดตั้งคณะ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อ พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา ด้วยเช่นกัน โดยคดีทรัพย์สินทาง ปัญญาใน สปป.ลาว นั้นจะได้รับ การพิจารณาจากคณะกรรมการค้า และเวียดนามจะพิจารณาคดี ทรัพย์สินทางปัญญาโดยคณะ ศาลแพ่ง ซึ่งทั้ง 2 ประเทศ ต่างก็ มิได้มีผู้พิพาทมาสมทบเข้าร่วม ในการพิจารณาคดี และใช้ กระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง ทั่วไปในการพิจารณา

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	สปป.ลาว	ประเทศไทย	ประเทศเวียดนาม	หมายเหตุ
3. (ต่อ)				ในขณะที่ประเทศไทย มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ อันเป็นศาลชำนาญพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา เป็นการเฉพาะ และมีผู้พิพากษาสมทบร่วมด้วยในการพิจารณา โดยมีวิธีพิจารณาคดีแตกต่างหากจากการพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป

4.3 มาตรการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในกระบวนการยุติธรรมของ สปป.ลาว

จากผลดี และผลเสียของระบบผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการศึกษาเกี่ยวกับศาลพิเศษ และศาลชำนาญพิเศษของประเทศไทย อย่างศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งศาลทั้งหลายดังกล่าวเป็นศาลที่มีกฎหมายกำหนดให้จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อให้ทำหน้าที่พิจารณาคดีตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัวทำหน้าที่พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน รวมถึงคดีที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการดูแลบุตร ค่าอุปการะเลี้ยงดูต่าง ๆ ระหว่างสามี ภรรยา และบุตร เป็นต้น ศาลแรงงาน ทำหน้าที่พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานทั้งหลาย หรือข้อพิพาทระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างที่เกี่ยวกับสภาพการจ้าง เป็นต้น และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ทำหน้าที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหลาย เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า เป็นต้น และทำหน้าที่พิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศด้วย เช่น สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ สัญญาจ้างรับขนระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งศาลทั้ง 3 ที่ได้กล่าวมา จะมีลักษณะพิเศษตรงที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบในแต่ละคดีด้วย เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 17 องค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีแรงงาน ต้องมีผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง ฝ่ายละเท่า ๆ กัน ส่วนพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 23 กำหนดให้องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ในจำนวนผู้พิพากษาสมทบ 2 คนนี้ต้องเป็นสตรีหนึ่งคน องค์คณะของศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งต้องมีไม่น้อยกว่า 4 คน ส่วนพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน และตามมาตรา 12 บัญญัติให้มีผู้พิพากษาสมทบอีก 1 คน จึงเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี จะเห็นได้ว่าผู้พิพากษาสมทบตามที่กฎหมายบัญญัติให้มีนั้นก็เพื่อต้องการให้การพิจารณาคดีเรื่องนั้น ๆ ได้รับการพิจารณาตัดสินอย่างเป็นธรรมตามข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง อันจะทำให้คู่ความได้รับความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

ในประเด็นของการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว ในปัจจุบันนี้มีลักษณะที่แตกต่างจากประเทศไทย กล่าวคือ เมื่อเกิดคดีทรัพย์สินทางปัญญารึ้นใน สปป.ลาว ผู้เสียหายหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีสิทธิเลือกกระบวนคดีได้คือ

1. โดยการไต่ถาม
2. โดยการฟ้องคดีความต่อศาล

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว (ซึ่งศาลในที่นี้หมายถึงศาลประชาชนจังหวัดหรือศาลประชาชนนครหลวง เนื่องจาก สปป.ลาว ยังไม่มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นการเฉพาะดังประเทศไทย จึงทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาคดีต่อศาลประชาชนจังหวัดหรือศาลประชาชนนครหลวง แล้วแต่กรณีว่าคดีจะเกิดในท้องที่ใด) จะมีองค์คณะศาลการค้าเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวแต่เพียงคนเดียว มิได้มีการนำผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมนั่งบัลลังก์ช่วยในการพิจารณาคดี และถึงแม้ว่าตามมาตรา 82 ของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 จะได้บัญญัติถึงผู้เชี่ยวชาญ แต่ผู้เชี่ยวชาญที่ได้บัญญัติไว้ก็มีลักษณะเป็นเพียงพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลได้แต่งตั้งให้ทำหน้าที่พิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ความเห็นต่อศาลในคดีดังกล่าวเท่านั้น มิได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีแต่อย่างใด และถึงแม้ว่ากฎหมายจะมีได้กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญตามมาตรา 82 เป็นพยานตามบทบัญญัติมาตรา 80 ก็ตาม แต่จากถ้อยคำและอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 82 และมาตรา 83 นั้นมีความชัดเจนเพียงพอที่จะให้ตีความเป็นเช่นนั้นได้ เพราะผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจในการพิสูจน์หลักฐานทั้งหลายตามที่ศาลได้มอบหมายเพื่อทำให้มีความกระจ่างแจ้งมากยิ่งขึ้น กระนั้นก็ตาม “ผู้เชี่ยวชาญ” เหล่านี้ไม่มีสิทธิร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีใด ๆ เนื่องจากว่าผู้เชี่ยวชาญไม่มีสิทธิและอำนาจหน้าที่ในการตัดสินคดี ซึ่งแตกต่างจาก “ผู้พิพากษาสมทบ” ในประเทศไทย ที่มีบทบาทในการนั่งพิจารณาคัดสินคดีเท่าเทียมกับผู้พิพากษาประจำ ดังนั้น การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว จึงมีแต่เพียงคณะผู้พิพากษาแต่เพียงอย่างเดียว

ในขณะที่สภาพความเป็นจริงของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมูลค่ามหาศาลในทางเศรษฐกิจทำให้เมื่อเกิดเป็นคดีความแล้วย่อมเป็นคดีที่สำคัญยิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมและรวดเร็วจากผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในด้านกฎหมาย และด้านทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ ลำพังแต่องค์คณะผู้พิพากษาที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวนั้นย่อมไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความยุติธรรมด้านทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างแน่แท้

ส่วนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศเวียดนามนั้น ถึงแม้ว่าในกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลของประเทศเวียดนามจะได้กำหนดให้มีคณะลูกขุนทำหน้าที่ร่วมช่วยในการพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคดีก็ตาม แต่คณะลูกขุนก็จะมีได้ในคดีอาญาเท่านั้น หมายความว่าในคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนามจะมีเพียงคณะผู้พิพากษาแต่เพียงอย่างเดียวทำหน้าที่ในการพิจารณาทั้งปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงแห่งคดี มิได้มีคณะลูกขุนเข้าร่วมในการพิจารณาข้อเท็จจริงด้วยแต่อย่างใด และจริงอยู่ว่าคดีทรัพย์สินทางปัญญาจะมีความผิดที่กฎหมาย

บัญญัติโทษทางอาญาไว้ก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นคดีอาญาที่ต้องมีคณะลูกขุนเข้าร่วมพิจารณาคดีด้วย และในประเทศเวียดนามก็มิได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นการเฉพาะดังประเทศไทย ทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศเวียดนามได้รับการพิจารณาในชั้นศาลทั่วไป ที่เรียกว่า “ศาลประชาชน” ที่อยู่ในเขตท้องที่ต่าง ๆ ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 3 ซึ่งระบบศาลของประเทศเวียดนามนี้มีลักษณะโครงสร้างที่ใกล้เคียงกับ สปป.ลาว เป็นอย่างมากดังที่ได้กล่าวแล้ว

ดังนั้น ด้วยความพิเศษของคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงที่ต้องใช้บุคลากรหลายด้านในการร่วมพิจารณาพิพากษาคดี จึงเห็นควรส่งเสริมให้มีการนาระบบผู้พิพากษาสมทบเข้ามาร่วมในการพิจารณาคดีสินคดีทรัพย์สินทางปัญญา และส่งเสริมให้มีการตรากฎหมายจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยมีวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่แยกออกต่างหากจากวิธีพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป เพื่อให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสม รวดเร็วและสามารถผดุงความยุติธรรมให้เกิดมีขึ้นใน สปป.ลาว ต่อไป

จากการศึกษาเปรียบเทียบระบบผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทย ระบบลูกขุนของประเทศเวียดนาม และผู้เชี่ยวชาญใน สปป.ลาว พบว่า การที่มีผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีโดยทำหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเพื่อให้ความเห็นเพิ่มเติมให้มีความกระจ่างแจ้ง หรือความเห็นเกี่ยวกับหลักฐานที่ตนได้พิสูจน์มา และเมื่อพิจารณาละเอียดแล้ว จึงไม่แตกต่างกับพยานผู้เชี่ยวชาญของประเทศไทยนัก ดังที่ได้อธิบายไว้ในข้างต้น แต่ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ก็ไม่มีอำนาจหน้าที่เข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีสินคดีใด ๆ ร่วมกับผู้พิพากษา เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญเป็นบุคคลธรรมดาที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาลให้เข้าร่วมชี้แจงหลักฐานในคดีที่ประชุมศาล แต่ไม่มีอำนาจนั่งบัลลังก์ตัดสินคดีกับผู้พิพากษาประจำได้เหมือนกับระบบผู้พิพากษาสมทบกับระบบลูกขุน ส่วนระบบลูกขุนก็ไม่ใช่ว่าเป็นผู้พิพากษา ซึ่งได้คัดมาจากสามัญชนที่ถูกคัดเลือกจากประชาชนท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนให้แก่ประชาชนมาทำหน้าที่เป็นคณะลูกขุน มีอำนาจหน้าที่นั่งบัลลังก์ร่วมกับผู้พิพากษาประจำเป็นรายคดี มีสิทธิออกความคิดเห็นคนละเสียงและให้ตัดสินตามเสียงข้างมาก แต่ลูกขุนในที่นี้ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายเท่าใดนัก อย่างไรก็ตามลูกขุนมีอำนาจพิจารณาคดีเพียงข้อเท็จจริงเท่านั้น มีอำนาจพิจารณาตัดสินคดีตามการแต่งตั้งจากหัวหน้าศาล พิจารณาเป็นรายคดี ส่วนระบบผู้พิพากษาสมทบของประเทศไทย ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการเข้าร่วมพิจารณาคดีทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกับผู้พิพากษาประจำในศาลพิเศษและศาลชำนาญพิเศษ มีสิทธินั่งบัลลังก์ตัดสินคดีร่วมกับผู้พิพากษาประจำ แต่สิ่งสำคัญผู้พิพากษาสมทบต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายในสาขานั้น ๆ ในระดับดี

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบผู้พิพากษาสมทบและระบบลูกขุน ผู้เขียนเห็นว่า ควรนาระบบผู้พิพากษาสมทบเหมือนดังประเทศไทยมาใช้ เนื่องจากว่าการพิจารณาคดี

ทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว ยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านทรัพย์สินทางปัญญา ด้านบริหารทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น เข้ามาร่วมพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของคดีกับผู้พิพากษาประจำ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาเกิดความยุติธรรมไม่เพียงพอแก่การรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประเทศและของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา จึงได้ทำการศึกษาเพื่อหามาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้มีผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยก็มีข้อเสียอยู่บ้าง กล่าวคือ ผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยมีการดำรงตำแหน่งที่นานถึง 5 ปี ซึ่งมีลักษณะของการครองอำนาจโดยไม่จำเป็น จึงเห็นควรมีการกำหนดเป็นรายคดีไป เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่มีได้ก้าวเข้ามาเป็นผู้พิพากษาอย่างเต็มตัวอย่างเช่นผู้พิพากษาประจำ ทำให้ผู้พิพากษาสมทบมีเพียงแนวความคิดในการเข้ารับตำแหน่งเพียงแค่ว่าได้ชื่อเป็นผู้พิพากษา เป็นเกียรติยศแก่วงศ์ตระกูล เป็นที่นับหน้าถือตาในวงสังคมเท่านั้น ส่งผลให้ไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน และในบางคราวอาจแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่การดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ เช่น แสดงออกถึงความสนิทสนมในคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน หรือขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย เป็นต้น จนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีผู้พิพากษาสมทบ และการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบเห็นควรมีการแต่งตั้งจากหัวหน้าศาล ไม่จำเป็นต้องได้รับโปรดเกล้าแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์หรือจากสภาแห่งชาติก็ได้ เนื่องจากว่าเพื่อความสะดวกรวดเร็วประหยัดเวลา และให้ทันกับความต้องการของศาล แต่งตั้งสำคัญในการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบต้องเลือกบุคคลที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายและมีความเชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ตนจะมาเป็นผู้พิจารณาตัดสิน จะไม่ใช่เหมือนลูกขุนที่มาจากประชาชนธรรมดาที่ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย

สรุปแล้ว สปป.ลาว ควรนำข้อดีของทั้งสองระบบมาปรับใช้กล่าวคือ นำระบบผู้พิพากษาสมทบดังที่ประเทศไทยมาใช้ แต่ปรับปรุงโดยให้ผู้พิพากษาสมทบไม่ควรให้มีวาระดำรงตำแหน่งยาวเกินไป ซึ่งจะทำให้บุคคลดังกล่าวที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาสมทบใช้หน้าที่ไปในทางไม่ถูกต้องจนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีผู้พิพากษาสมทบ โดยให้ผู้พิพากษาสมทบทำหน้าที่เป็นรายคดีไป และทำหน้าที่ต่อเนื่องกันไปตลอดจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้นจะทำให้ผู้พิพากษาสมทบใน สปป.ลาว มีความยืดหยุ่นมากกว่าการให้ดำรงตำแหน่งเป็นวาระที่มีกำหนดแน่นอนอย่างประเทศไทย กล่าวคือ การกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบทำหน้าที่พิจารณาคดีเป็นรายคดีนั้นย่อมได้ผู้พิพากษาสมทบที่หลากหลาย และเหมาะสมกับคดี ๆ ไป ส่งผลดีต่อการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เน้นความรวดเร็วเป็นอย่างยิ่ง

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property rights: IPRs) ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญต่อเอกชนและมีบทบาทต่อสังคมเศรษฐกิจมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยจะเห็นถึงพัฒนาการของปัจจัยการผลิตและวัตถุแห่งสิทธิที่สำคัญในทางเศรษฐกิจว่าเริ่มต้นมาจากแรงงาน (Labor) และเปลี่ยนเป็นที่ดิน (Land) จนกระทั่งเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์และข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้ทรัพย์สินทางปัญญากลายมาเป็นปัจจัยการผลิตและวัตถุแห่งสิทธิที่มีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นในทุกวันนี้ ทั้งนี้ เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งได้แก่ ลิขสิทธิ์ (Copyrights) เครื่องหมายการค้า (Trademarks) สิทธิบัตร (Patents) ความลับทางการค้า (Trade secrets) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical indications) เป็นต้น มีความแตกต่างจากทรัพย์สินตามกฎหมายทั่วไปทั้งในส่วนของคุณลักษณะทางกายภาพและเชิงเนื้อหาความคิดทางกฎหมายเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ลักษณะของการแย่งใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และหลักการในการจัดการให้การแย่งใช้สิทธิดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพมีความแตกต่างออกไปจากลักษณะของทรัพย์สินตามกฎหมายทั่วไปด้วย โดยจะเห็นได้ว่าการตรากฎหมายเฉพาะสำหรับทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นพิเศษเมื่อมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการแย่งใช้ทรัพย์สินทางปัญญานั้น ศาลจะพิพากษาโดยใช้กฎหมายเฉพาะสำหรับทรัพย์สินทางปัญญา¹²³ ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวสรุปเนื้อหา และเสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 บทสรุป

ภายหลังที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองและสถาปนาประเทศขึ้นพร้อมเปลี่ยนชื่อเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ในปี ค.ศ. 1975 ถือว่า สปป.ลาว ได้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก ในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองซึ่งมีผลทำให้เกิดการเติบโตในด้านต่าง ๆ

¹²³ ศักดา ธนิตกุล, แนวคิด หลักกฎหมายและคำพิพากษากฎหมายกับธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2557), 57-58.

อย่างรวดเร็ว และเป็นการเปิดกว้างการลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศ จะเห็นได้จากมีนักธุรกิจจากต่างประเทศเริ่มเข้ามาลงทุนดำเนินธุรกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลแห่ง สปป.ลาว ได้ส่งเสริมการค้าการลงทุน และผลักดันความสามารถในการแข่งขันให้เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ทันสมัยที่ละขั้นอย่างมีระบบ อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมการค้า การลงทุน ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะข้อขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้นรัฐจึงได้มอบให้องค์กรที่มีอำนาจในการระงับข้อพิพาท ก็คือศาล โดยมีผู้พิพากษาคณะต่าง ๆ ที่เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายคอยทำหน้าที่ในการชี้ขาดตัดสินคดีในฐานะที่ศาลเป็นองค์กรหนึ่งของรัฐ มีหน้าที่ในการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคม เพื่อก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขแก่ทุกคนในชาติ ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษานั้นจะต้องมีหลักประกันในความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม

อย่างไรก็ตาม ในการระงับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว มีอยู่ด้วยกัน 2 วิธี คือ (1) การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย คือ ในกรณีที่คู่ความประสงค์ไม่ต้องการฟ้องคดีข้อพิพาทต่อศาล ให้คู่ความนำข้อพิพาทดังกล่าวเข้าสู่การไกล่เกลี่ย อันทำให้ข้อพิพาทได้รับการระงับอย่างรวดเร็วและประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย กระนั้นก็ตามหากไกล่เกลี่ยแล้วไม่เป็นผลสำเร็จหรือไม่สามารถปฏิบัติตามผลการไกล่เกลี่ยได้ คู่ความก็สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไปได้ (2) การระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องคดีต่อศาล คือ คู่ความสามารถนำคดีขึ้นสู่ชั้นศาลโดยไม่ต้องมีการไกล่เกลี่ยหรือมีการไกล่เกลี่ยมาก่อนแล้วแต่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้หรือไกล่เกลี่ยได้แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามผลการไกล่เกลี่ยได้ เพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดในข้อพิพาทแห่งคดีนั้น อันทำให้ข้อพิพาทยุติลง

ซึ่งในการพิจารณาคดีของศาลประชาชนแห่ง สปป.ลาว มีองค์คณะศาลแต่ละชั้นศาลคอยทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีตามสิทธิ์อำนาจของตนของแต่ละคณะศาล เช่น คณะศาลเด็กจะทำหน้าที่พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน คณะศาลครอบครัว จะพิจารณาเฉพาะคดีครอบครัว คณะศาลการค้า จะพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้า ล้มละลาย และทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ซึ่งผู้พิพากษาที่ประจำอยู่ในแต่ละองค์คณะนั้นจะเป็นผู้พิพากษาประจำ กล่าวคือเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้พิพากษาประจำอยู่ในชั้นศาลต่าง ๆ ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีที่ขึ้นสู่ศาล โดยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายไปพร้อม ๆ กัน ในขณะที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาจะได้รับการพิจารณาจากคณะศาลการค้า ซึ่งผู้พิพากษาคณะศาลการค้านี้จะมีความเชี่ยวชาญในด้านการค้าและข้อสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าทั้งภายในและระหว่างประเทศ มิได้มีความรู้ในด้านทรัพย์สินทางปัญญาแต่อย่างใด ทำให้คดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคณะศาลการค้าเป็นองค์คณะได้พิจารณาคดีโดยเน้นหนักในข้อกฎหมายเป็นหลัก มิได้ให้

ความสำคัญกับทางปฏิบัติที่เป็นข้อเท็จจริงในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว มิได้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงให้แก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาและประเทศชาติ ประกอบกับตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ก็มิได้มีมาตราใดบัญญัติให้ในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาต้องมีผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย มิแต่เพียงให้ “ผู้เชี่ยวชาญ” เข้าร่วมในการดำเนินคดีในชั้นศาลเท่านั้น ซึ่ง “ผู้เชี่ยวชาญ” ในกรณีนี้มีสถานะเป็นเพียงพยานผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น และผู้เชี่ยวชาญก็มิได้อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยตัดสินคดีด้วยแต่อย่างใด ทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว มิได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ด้านทรัพย์สินทางปัญญา ส่งผลให้การพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาไม่เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความเท่าใดนัก

ซึ่งแตกต่างจาก ประเทศไทย ที่ได้มีการตรากฎหมายจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นการเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เพื่อให้พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะเจาะจง แยกต่างหากจากการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งมีสถานะเป็นศาลชำนาญพิเศษ ซึ่งการมีศาลเฉพาะนี้ย่อมส่งผลดีต่อการพิจารณาคดีที่มีความรวดเร็วและคดีก็ได้รับการพิจารณาจากผู้พิพากษาประจำและผู้พิพากษาสมทบที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านกฎหมายและทรัพย์สินทางปัญญาไปพร้อม ๆ กัน ทำให้การพิจารณาคดีตัดสินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมีความยุติธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย และส่วนประเทศเวียดนาม ถึงแม้ไม่ได้บัญญัติให้มีผู้พิพากษาสมทบโดยตรงก็ตาม แต่ประเทศเวียดนามได้บัญญัติให้มีคณะลูกขุนเข้าร่วมด้วยในการพิจารณาคัดสินคดี แต่การพิจารณาของคณะลูกขุนได้กำหนดให้มีอำนาจในการพิจารณาเฉพาะคดีอาญาเท่านั้น ส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาไม่มีคณะลูกขุน และได้กำหนดให้อยู่ในคณะศาลแพ่ง โดยมีวิธีพิจารณาทั่วไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2004 ซึ่งระบบศาลและการพิจารณาคดีของประเทศเวียดนามนั้นจะมีความใกล้เคียงกับของ สปป.ลาว เหตุเพราะส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการเมืองการปกครองของ สปป.ลาว และเวียดนาม มีความใกล้เคียงกันอย่างมาก รวมตลอดทั้งโครงสร้างของศาลยุติธรรมและระบบความยุติธรรมก็ใกล้เคียงกันยิ่ง อย่างไรก็ตาม คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว ก็ควรที่จะมีการปรับปรุงให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาเพื่อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยใครที่จะเสนอแนะ 2 แนวทาง ดังนี้

5.2.1 แนวทางในระยะสั้น (เร่งด่วน)

เห็นควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009 โดยให้มีการบัญญัติจัดตั้งคณะศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นในศาลประชาชนในเขตท้องที่ต่าง ๆ พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 ให้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้คณะศาลทรัพย์สินทางปัญญามีขอบเขตอำนาจในการรับคดีทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหลาย เช่น คดีลิขสิทธิ์ คดีสิทธิบัตร คดีเครื่องหมายการค้า คดีความลับทางการค้า หรือคดีความผิดอื่นที่คาบเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ไว้พิจารณาด้วย โดยผู้ที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาในคณะศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้นต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และมีความรู้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา หรือมีประสบการณ์ด้านทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่สามารถพิจารณาได้ว่าการกระทำเช่นใดละเมิดหรือไม่เป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ทรงสิทธิ อันจะทำให้การพิจารณาตัดสินคดีทรัพย์สินทางปัญญาใน สปป.ลาว มีความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

5.2.2 แนวทางในระยะยาว

แนวทางในระยะยาวนี้ มีลักษณะต่อเนื่องจากแนวทางในระยะสั้น คือ ในอนาคตหากคดีทรัพย์สินทางปัญญามีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เห็นควรให้มีการแยกคณะศาลทรัพย์สินทางปัญญาออกจากศาลประชาชน แล้วดำเนินการตรากฎหมายจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นเอกเทศ โดยในกฎหมายนั้นต้องบัญญัติถึงวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาด้วย อันจะทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว ได้รับการพิจารณาในศาลที่เป็นการเฉพาะเจาะจงที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างหากจากการพิจารณาคดีโดยทั่วไป อันจะทำให้การพิจารณาตัดสินคดีทรัพย์สินทางปัญญามีความสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นในกฎหมายจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็น “ผู้พิพากษาประจำ” ศาลทรัพย์สินทางปัญญาด้วย เช่น

1. ต้องจบการศึกษาด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหรือการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรง
2. ต้องยึดมั่นต่ออุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองของ สปป.ลาว อย่างเคร่งครัด
3. เป็นผู้มี ความประพฤติปฏิบัติที่เที่ยงธรรมเหมาะสมต่อการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา

4. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น อันจะทำให้ผู้พิพากษาประจำมีความรู้ในข้อกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่จะนำมาวินิจฉัยคดีได้อย่างแม่นยำ

เห็นควรต้องมีการบัญญัติในกฎหมายจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว ให้มี “ผู้พิพากษาสมทบ” ขึ้นในคดีทรัพย์สินทางปัญญาด้วย โดยมีคุณสมบัติเบื้องต้นคือ

1. ต้องจบการศึกษาด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหรือการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 บริบูรณ์

3. ผ่านการอบรมด้านการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์

4. เป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติที่เที่ยงตรงเหมาะสมต่อการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา

5. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการปฏิบัติหน้าที่ และ

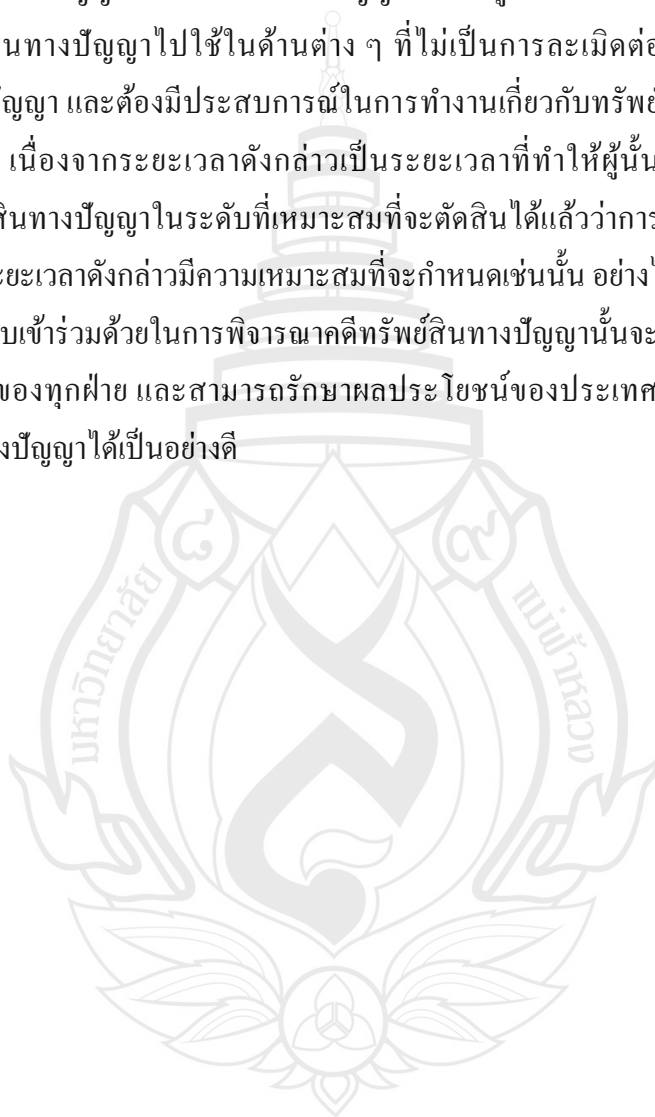
6. ต้องยึดมั่นต่ออุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองของ สปป.ลาว อย่างเคร่งครัด เป็นต้น

7. สำหรับวาระดำรงตำแหน่งนั้น เห็นควรให้ผู้พิพากษาสมทบทำหน้าที่เป็นรายคดีไป และทำหน้าที่ต่อเนื่องกันไปตลอดจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น จะทำให้ผู้พิพากษาสมทบใน สปป.ลาว มีความยืดหยุ่นมากกว่าการให้ดำรงตำแหน่งเป็นวาระที่มีกำหนดระยะเวลาแน่นอนอย่างประเทศไทย กล่าวคือ การกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบทำหน้าที่พิจารณาคดีเป็นรายคดีนั้นย่อมได้ผู้พิพากษาสมทบที่หลากหลาย และเหมาะสมกับคดี ๆ ไป ส่งผลดีต่อการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เน้นความรวดเร็ว และการให้สิทธิแต่ผู้เดียวแก่ผู้ทรงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างยิ่ง

เหตุที่ผู้เขียนเลือกใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบใน สปป.ลาว เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบจะมีอำนาจหน้าที่พิจารณาทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง ตลอดทั้งมีอำนาจทั้งหลายเสมือนดังที่ผู้พิพากษาประจำ เช่นนี้จะทำให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้าสู่ศาลได้รับการพิจารณาอย่างครบถ้วน และรวดเร็ว ส่วนลูกขุนนั้น จะมีหน้าที่พิจารณาเฉพาะข้อเท็จจริงในคดีเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีอำนาจอย่างเช่นผู้พิพากษา ทั้งลูกขุนต้องประกอบด้วยหลายคนที่เป็นจำนวนคี่ จึงจะเป็นองค์คณะ แต่บุคลากรภายในประเทศ สปป.ลาว ยังมีอย่างจำกัด ดังนั้นระบบลูกขุนจึงไม่เหมาะสมนักที่จะนำมาปรับใช้ใน สปป.ลาว

ทำให้การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาของ สปป.ลาว ในอนาคตนั้น นอกเหนือจากการมีผู้พิพากษาประจำศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาด้านข้อกฎหมายแล้ว ก็ควรให้มีบุคคลภายนอกผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งจะมีอำนาจในการวินิจฉัยด้าน

ข้อเท็จจริงในคดีร่วมกับผู้พิพากษาประจำ โดยที่ผู้พิพากษาสมทบนี้สามารถที่จะพิจารณาวินิจฉัยทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงไปพร้อม ๆ กัน ส่วนคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบนั้นก็ควรที่จะเป็นไปตามที่ได้เสนอมาช่างตน แต่อย่างไรก็ตาม ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของ สปป.ลาว ที่จะเลือกสรร แต่อย่างน้อยผู้ที่จะมาเป็นผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาได้ ต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาด้านทรัพย์สินทางปัญญา มีความรู้ความเข้าใจ และมีความเชี่ยวชาญด้านการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในด้านต่าง ๆ ที่ไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และต้องมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอย่างน้อยเป็นเวลา 10 ปี เนื่องจากระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่ทำให้ผู้นั้นได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่เหมาะสมที่จะตัดสินได้แล้วว่าการกระทำใดถูกหรือผิด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าระยะเวลาดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะกำหนดเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมช่วยในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะส่งผลดีต่อการผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมของทุกฝ่าย และสามารถรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้เป็นอย่างดี

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กฎกระทรวง (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539. (2540, 27 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 114, ตอนที่ 40 ก, 59-62.
- กฎหมายว่าด้วยองค์กรศาลประชาชน ค.ศ. 2002. (2002, 2 พฤษภาคม). ฉบับที่ 33/2002/QH10 ฮานอย (QUỐC HỘI. SỐ: 33/2002/QH10. CỘNG HOÀ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM. ĐỘC LẬP-TỰ DO-HẠNH PHÚC. Hà Nội, ngày 02 tháng 04 năm 2002).
- กระทรวงการต่างประเทศ. (ม.ป.ป.). ข้อมูลประเทศและเขตเศรษฐกิจในภูมิภาค (สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม). สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2558, จาก <http://www.eastasiawatch.in.th/information.php?id=14>
- คำธร กำประเสริฐ และสุเมธ จานประดับ. (2543). ประวัติศาสตร์และระบบกฎหมายหลัก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2557). กฎหมายแรงงาน (การบรรยายครั้งที่ 13 วันพุธที่ 20 สิงหาคม 2557), ใน รวมคำบรรยาย เล่มที่ 13, ภาคหนึ่ง สมัยที่ 67 ปีการศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2557). กฎหมายแรงงาน (การบรรยายครั้งที่ 15 วันพุธที่ 3 กันยายน 2557), ใน รวมคำบรรยาย เล่มที่ 15, ภาคหนึ่ง สมัยที่ 67 ปีการศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- จักรปาณิสริศติวิสุทธิ, หลวง. (2496, ธันวาคม). หลักประกันอันสุดท้ายของประชาชน. นิตยสาร กระทรวงยุติธรรม, 2, 37-40.
- ชุมพล จันทราทิพย์. (2550). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 13 แก้ไขเพิ่มเติมโดย สมลักษณ์ จัดกระบวนพล). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไชยยศ หะมะรัชตะ. (2548). *ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ไชยวัฒน์ บุญนาค. (2552). *อนุญาโตตุลาการ ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ทรัพย์สุรีย์.

ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า. (ม.ป.ป.). *รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2558, จาก <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศไทย>

รัชชัย ศุภผลศิริ. (2544). *ระบบทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา.

ธีระ ศรีธรรมรักษ์, ชุศักดิ์ ศิรินิล, เฉชา ศิริเจริญ และวิญญู วัณศิริ. (2543). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นพนธิ สุริยะ. (2557). *Lecture notes กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

นักรบ จิตตเกษม. (2551). *บทบาทผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะการตัดสินคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา. (2513, มกราคม). *ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา*. *บทบัญญัติ*, 27(1), 18-19.

นิรันดร์ ขอสว่างรัตน์. (2558, มีนาคม). *ริชาร์ดที่ 3 แห่งยอร์ก กุหลาบขาวเป็นเนื้อเลือดหรือถูกป้ายสีเลือด? ข้อกังขาในประวัติศาสตร์ราชวงศ์อังกฤษ*. *ศิลปวัฒนธรรม*, 36(5), 155-168.

บริษัท ที่ปรึกษา เอชเอ็นพี จำกัด. (2555). *รายงานฉบับสมบูรณ์: การศึกษาผลกระทบของนโยบายและกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีต่อ SMEs ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.).

บุญขวง ทวีศักดิ์ และทิพสร ลาดวงส์ไชย. (2012). *30 ปี แห่งการเติบโตใหญ่ขยายตัวของศาลประชาชนแห่ง สปป.ลาว 1982-2012*. นครหลวงเวียงจันทน์: ศาลประชาชนสูงสุด.

บุญเพราะ แสงเทียน. (2541). คำบรรยายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน.

ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

ประชุม โฉมฉาย. (2548). วิวัฒนาการของกฎหมายโรมัน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประทีป ทองลิมา. (2523). ระบบลูกขุนสำหรับประเทศไทย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ผกากรอง ศรีทองสุข. (2545). บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น. (2553). คำอธิบายกฎหมายแรงงานเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539. (2539, 25 ตุลาคม).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 113, ตอนที่ 55 ก, หน้า 1-12.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522. (2522, 11 พฤษภาคม).
ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ, เล่ม 96, ตอนที่ 76, หน้า 1-20.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543. (2543, 18 พฤษภาคม).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 117, ตอนที่ 44 ก, หน้า 13-45.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. (2553, 22 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 127, ตอนที่ 72 ก, หน้า 12-73.

พิชัย นิลทองคำ. (2552). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6 อาญา ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม. (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: อทตยา มิเลินเนียม.

พิชัย นิลทองคำ. (2552). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา พระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: อทตยา มิเลินเนียม.

ไพโรจน์ วายุภาพ. (2554). คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 8).
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชา ระบบกฎหมายไทยและ
ต่างประเทศ หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2546). เอกสารการสอนชุดวิชา: กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
หน่วยที่ 9-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2548). เอกสารการสอนชุดวิชา: กฎหมายแรงงาน หน่วยที่ 8-15
(ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). เอกสารการสอนชุดวิชา การเมืองการปกครองของ
ประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7 (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ.

มิถุนาวรรณ กองมณี. (2555). ความผิดฐาน “ทำผิดละงาน” ตามมาตรา 126 กฎหมายอาญาของ
สปป.ลาว: ศึกษาปัญหาและผลกระทบทางกฎหมาย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์.

รายงานการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศในอาเซียน. (ม.ป.ป.). ม.ป.ท.:
ม.ป.พ.

ลำพันธ์ ชัยนุราช. (2557). สิทธิของทนายโดยธรรมที่เป็นคนต่างด้าวในการสืบพยานคดีที่ดิน
ภายใต้กฎหมายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.

วรรณชัย บุญบำรุง, ธนกฤต วรรณชชากุล และสิริพันธ์ พลรบ. (2556). หลักและทฤษฎี กฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วิชัย อริยนันทกะ, (แปล). (2537, กันยายน), วงการกฎหมายทั่วไป: ประมวลจริยธรรมของตุลาการ
แห่งเนติบัณฑิตยสภาอเมริกัน. บทบัณฑิตย, 50(35), 107-125.

- เวียงวิไล เทียงจันชัย. (2006). *บทสอนการดำเนินคดีอาญา* (ฉบับปรับปรุง). นครหลวงเวียงจันทน์: มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2557). *แนวคิด หลักกฎหมายและคำพิพากษากฎหมายกับธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ศักดิ์ดา โมกขมรรคกุล. (2539, กันยายน). ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา. *บทบัญญัติ*, 52(3), 1-16.
- ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. (ม.ป.ป.). *ความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2558, จาก <http://www.ipitc.coj.go.th/info.php?info=about>
- สนั่น ผิววรรณ. (2555). *การระงับแห่งหนี้: ศักดิ์สิทธิการนำวิธีการวางทรัพย์มาใช้ในระบบกฎหมายของ สปป.ลาว*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.
- สภาแห่งชาติ. (2007, 24 ธันวาคม). *กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา ค.ศ. 2007*. เลขที่ 08/สภช.
- สภาแห่งชาติ. (2009, 26 พฤศจิกายน). *กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน ค.ศ. 2009*. ฉบับเลขที่ 09/สพช. นครหลวงเวียงจันทน์.
- สภาแห่งชาติ. (2005, 19 พฤษภาคม). *กฎหมายว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 2005*. เลขที่ 02/สภช.
- สมพร รุจิจิตติอังสุธร. (2553). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิบัตรยา: กรณีศึกษาการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.
- สมลักษณ์ จักระบวนพล. (2555). *ระบบศาลและหลักทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมหมาย ศรีอุดมพันธ์. (2004). *เอกสารการสอนกฎหมายมหาชน*. หลวงพระบาง: วิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (ม.ป.ป.). *ความสอดคล้องของกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.

สุกิจ พุนศรีเกษม. (2546). *ปัญหาการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

สุข หงสไกร. (ม.ป.ป.). *หน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2558, จาก http://elib.coj.go.th/Article/d9_2_3.pdf

สุนัย มโนมัยอุดม. (2555). *ระบบกฎหมายอังกฤษ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หุค แสงอุทัย. (2556). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (แก้ไขปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย) (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุดม เพื่องพูน. (2552). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 1*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

Black, E. A., & Bell, G. F., (Eds.). (2011). *Law and legal institutions of Asia: Traditions, adaptations and innovations*. London: Cambridge University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กฎกระทรวง (พ.ศ. 2540)

กฎกระทรวง

(พ.ศ. 2540)

ออกตามความในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 15 วรรคหนึ่ง แห่งพระบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ให้คณะกรรมการตุลาการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงนี้

ข้อ 2. บุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ผู้ใดประสงค์จะสมัครเข้ารับการคัดเลือกเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ ให้ยื่นใบสมัครตอบแบบที่กำหนดท้ายกฎกระทรวงนี้

ข้อ 3. บุคคลที่เป็นโรคดังต่อไปนี้เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามไม่ให้เข้ารับการคัดเลือกเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ

- (1) โรคเรื้อนในระยะติดต่อหรือในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม
- (2) วัณโรคในระยะอันตราย
- (3) โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม
- (4) โรคติดยาเสพติดให้โทษ
- (5) โรคพิษสุราเรื้อรัง

ข้อ 4. ให้คณะกรรมการตุลาการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการอบรมบุคคลที่ประสงค์จะเข้ารับการคัดเลือกเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ

การค้าระหว่างประเทศแต่ละแห่ง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกกระทรวง ยุติธรรมตามจำนวนที่คณะกรรมการตุลาการจะพิจารณาเห็นสมควร

คณะกรรมการดำเนินการอบรมตามวรรคหนึ่งมีหน้าที่จัดให้มีการอบรม ประเมินผลการอบรมพิจารณาความเหมาะสมของผู้เข้ารับการคัดเลือกและเสนอรายชื่อผู้ผ่านการ อบรมและการประเมินผลการอบรมพร้อมด้วยผลการพิจารณาความเหมาะสมไปยังคณะกรรมการ ตุลาการ

ข้อ 5. การอบรมแบ่งเป็น 3 หัวข้อ คือ

(1) การอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศ

(2) การอบรมเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(3) การอบรมเกี่ยวกับการดำรงตนในฐานะเป็นผู้พิพากษาสมทบ

ข้อ 6. การอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศให้มีหัวข้อและระยะเวลาการอบรมในแต่ละหัวข้อ ดังต่อไปนี้

(1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ 2 ชั่วโมง

(2) วิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ 4 ชั่วโมง

(3) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา 4 ชั่วโมง

(4) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการค้าระหว่างประเทศและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง 4 ชั่วโมง

ข้อ 7. การอบรมเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้ มีหัวข้อและระยะเวลาการอบรมในแต่ละหัวข้อ ดังต่อไปนี้

(1) อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ 3 ชั่วโมง

(2) ระบบการศาลของไทย 2 ชั่วโมง

(3) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 4 ชั่วโมง

(4) การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน 4 ชั่วโมง

(5) กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญาและหนี้ 3 ชั่วโมง

(6) ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ 2 ชั่วโมง

ข้อ 8. การอบรมเกี่ยวกับการดำรงตนในฐานะเป็นผู้พิพากษาสมทบให้มีหัวข้อและ ระยะเวลาการอบรมในแต่ละหัวข้อ ดังต่อไปนี้

(1) การดำรงตนในฐานะเป็นผู้พิพากษาสมทบ 2 ชั่วโมง

(2) ประมวลจริยธรรมของข้าราชการตุลาการ 2 ชั่วโมง

ข้อ 9. หัวข้อการอบรมและระยะเวลาการอบรมในแต่ละหัวข้อตามข้อ 5. ข้อ 6. และข้อ 7. นั้นคณะกรรมการดำเนินการอบรมอาจเพิ่มเติม งด หรือเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ตามความเหมาะสมของการอบรมแต่ละคราว

ข้อ 10. ให้คณะกรรมการดำเนินการอบรมเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกกระทรวงยุติธรรมมาเป็นผู้ให้การอบรมตามกฎหมายกระทรวงนี้

ข้อ 11. เมื่อมีผู้สมัครเป็นจำนวนตามที่คณะกรรมการดำเนินการอบรมเห็นสมควรแล้วก็ให้ดำเนินการจัดการอบรมทันที

ให้คณะกรรมการดำเนินการอบรมกำหนดวันเวลาและสถานที่ที่จะทำการอบรมให้เหมาะสมโดยจะจัดให้มีการอบรมนอกวันเวลาราชการก็ได้

ข้อ 12. เมื่อดำเนินการอบรมเสร็จสิ้นแล้วให้มีการทดสอบความรู้ตามวิธีการที่คณะกรรมการดำเนินการอบรมเห็นสมควร แล้วส่งรายชื่อผู้ผ่านการอบรมพร้อมทั้งผลการประเมินการอบรม และการพิจารณาความเหมาะสมไปยังคณะกรรมการตุลาการเพื่อพิจารณาคัดเลือกต่อไป

ข้อ 13. ในกรณีบุคคลซึ่งเคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบมาแล้วให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการดำเนินการอบรมที่จะเสนอคณะกรรมการตุลาการพิจารณานำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบโดยมิต้องรับการอบรมก็ได้

ข้อ 14. ในการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบคณะกรรมการตุลาการอาจเรียกให้ผู้แทนคณะกรรมการดำเนินการอบรมเข้าชี้แจงในที่ประชุมคณะกรรมการตุลาการได้

ให้ไว้ ณ วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2540

สุวิทย์ คุณกิตติ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ภาคผนวก ข

กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน

สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว
สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร

สภาแห่งชาติ

เลขที่ 09/สพช

นครหลวงเวียงจันทน์, 26 พฤศจิกายน 2009

กฎหมาย ว่าด้วยศาลประชาชน (ฉบับปรับปรุง)

ภาคที่ I บทบัญญัติทั่วไป

มาตรา 1 (ใหม่) จุดประสงค์

กฎหมายว่าด้วยศาลประชาชน กำหนดหลักการ ระเบียบการและมาตรการเกี่ยวกับการจัดตั้ง การดำเนิน การคุ้มครอง การติดตามตรวจสอบของศาลประชาชน รับประกันการปฏิบัติหน้าที่ของศาลให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และทำให้การดำเนินคดี เช่น การพิจารณาตัดสิน และพิพากษาคดีให้ภาวะวิสัยมีความถูกต้อง โปร่งใส ยุติธรรม เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของคู่ความ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมมีความสงบ เศรษฐกิจ-สังคมมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 2 (ใหม่) ศาลประชาชน

ศาลประชาชนเป็นองค์กรตุลาการที่ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินคดีอยู่ สปป.ลาว มีแต่ศาลเท่านั้นที่มีอำนาจพิจารณาตัดสินคดี บนพื้นฐานหลักฐานการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเข้มงวด

มาตรา 3 (ใหม่) การอธิบายคำศัพท์

คำศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้ในกฎหมายฉบับนี้มีความหมาย ดังนี้:

1. คำตกลงของศาล หมายถึง: คำสั่ง, คำชี้ขาด, คำตัดสินและคำพิพากษาของศาล.
2. คำสั่งของศาล หมายถึง คำตกลงประเภทหนึ่งของศาลเกี่ยวกับการดำเนินคดีเช่น คำสั่งยึดทรัพย์ หรือ อาณัติทรัพย์ คำสั่งชดเชยคดี คำสั่งจำคุกและอื่นๆ
3. คำชี้ขาดของศาล หมายถึง คำตกลงประเภทหนึ่งของศาลเกี่ยวกับคำชี้ขาดสิทธิอาจของศาล ของคณะศาล การไม่รับเอาคดีมาพิจารณา คำตัดสินประหารชีวิต และอื่นๆ
4. คำตัดสินของศาล หมายถึง คำตัดสินของศาลชั้นต้น
5. คำพิพากษาของศาล หมายถึง คำตัดสินของศาลชั้นอุทธรณ์และชั้นลงล่าง (ฎีกา)
6. คู่ความ หมายถึง โจทก์และจำเลย รวมทั้งบุคคลที่สามในคดี
7. ผู้ปกป้องอื่น หมายถึง ทนายความ บุคคลที่เป็นตัวแทนให้องค์กรจัดตั้งรัฐ สามี ภรรยา พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือ ยาทใกล้ชิด ที่เข้าร่วมในการดำเนินคดีเพื่อปกป้องสิทธิ และผลประโยชน์อันชอบธรรมของผู้ถูกหาหรือจำเลย ผู้ถูกเสียหาย โจทก์ทางแพ่ง หรือผู้รับผิดชอบทางแพ่ง.
8. ทนายความ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้เข้าร่วมในการดำเนินคดี เพื่อช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของคู่ความ ตามระเบียบกฎหมาย
9. หมายถึงของศาล หมายถึง หนังสือ ออกโดยศาล เพื่อเรียกตัวโจทก์, จำเลย, บุคคลที่สาม, พยานและผู้เข้าร่วมอื่นในการดำเนินคดี เข้ามาศาลตามวันเวลาและสถานที่ซึ่งกำหนดไว้ในหมายเรียก
10. ประณีสืบถาม หมายถึง คำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด เกี่ยวกับปัญหาใดหนึ่งในคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดชัดเจน คดีแพ่ง การค้า ครอบครัวและเด็กซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดหรือกำหนดแต่ไม่จะแจ้ง เพื่อเป็นบ่อนอิงให้ศาลประชาชนทุกชั้น ได้ปฏิบัติตาม
11. จำศาล หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ช่วยเรียกคณะศาล ในการประกอบและคุ้มครองสำนวนคดี บัญชีที่คำให้การ เตรียมและบัญชีที่ป้อน ประชุมศาลและเวียกงานอื่นๆ ตามการมอบหมายของคณะศาล

12. คำตัดสินที่ชี้ได้อย่างเด็ดขาด หมายถึง คำตัดสิน,คำพิพากษาของศาล ซึ่งโจทก์,จำเลย,บุคคลที่สาม มิได้ขออุทธรณ์,ลบล้างหรือ อัยการมิได้เสนอคัดค้าน ,คำพิพากษาของศาลชั้นลบล้างของศาลประชาชนปากแล้วศาลประชาชนสูงสุด

มาตรา 4 (ใหม่) นโยบายเกี่ยวกับเวียงงานของศาลประชาชน

รัฐส่งเสริมและสร้างเงื่อนไขสะดวก ให้แก่การเคลื่อนไหวปฏิบัติหน้าที่ของศาล ด้วยการวางนโยบาย ละเบียดกฎหมาย การสนองงบประมาณ,ประกอบบุคลากร พาหนะและสร้างพื้นฐานโครงสร้างให้เหมาะสม ตามความสามารถตัวจริง เพื่อให้การพิจารณาตัดสินและพิพากษาคดี มีความรวดเร็ว โปร่งใส ถูกต้องและรับประกันความยุติธรรมในสังคม

รัฐเอาใจใส่การโฆษณา,ศึกษาอบรมกฎหมาย ให้ประชาชนรับรู้เข้าใจและเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งชุกชีให้มีคณะศาลเคลื่อนที่

มาตรา 5 (ปรับปรุง) ขั้นตอนการพิจารณาตัดสินของศาล

ศาลประชาชนตัดสิน มี 3 ขั้นตอนคือ

- ขั้นต้น
- ชั้นอุทธรณ์
- ลบล้าง (ฎีกา)

คดีคู่ความรับรู้ร่วมกันแล้ว คดีที่มีลักษณะเบา หรือมูลค่าไม่สูงตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายการดำเนินคดีอาญา และการดำเนินคดีแพ่ง จะได้รับการพิจารณา เป็นขั้นต้น และชั้นอุทธรณ์เท่านั้น โดยมีให้มีสิทธิลบล้างหรือเสนอ คัดค้าน เว้นเสียแต่ได้รับคำตกลงของคณะประธานศาลอุทธรณ์ในกรณีมีการละเมิดกฎหมายเช่น การประกอบคณะศาล,ศาลไม่มีสิทธิอำนาจ หรือ ศาลตัดสินเกินสิทธิอำนาจ,การละเมิดหลักการของการได้สวนคดี,การตีความหมายของเหตุการณ์ หรือการนำใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง

ศาลประชาชนเขต ตัดสินตามขั้นต้นตามข้อมูลหลักฐานและตามกฎหมาย

ศาลประชาชนแขวง นคร ตัดสินตามขั้นต้นตามข้อมูลหลักฐานและตามกฎหมาย

- ขั้นต้น คดีที่มีได้อยู่ในสิทธิอำนาจของศาลประชาชนเขต,
- เป็นชั้นอุทธรณ์ คดีที่ศาลประชาชนเขต ได้ตัดสินเป็นขั้นต้นแล้ว ซึ่งถูกอุทธรณ์ โดยคู่ความ หรือเสนอ คัดค้านโดยอัยการประชาชน

ศาลประชาชนภาค พิจารณาคดีเป็นชั้นอุทธรณ์ ตามข้อมูลหลักฐานและตามกฎหมาย คดีที่ศาลประชาชนแขวง นคร ได้ตัดสินเป็นขั้นต้นแล้ว ซึ่งถูกอุทธรณ์ โดยคู่ความ หรือเสนอ คัดค้านโดยอัยการประชาชน; พิจารณาคดีเป็นชั้นลบล้าง ทางด้านกฎหมาย คดีที่ศาลประชาชนแขวง นคร

และศาลเด็ก ได้พิพากษาเป็นชั้นอุทธรณ์ ซึ่งถูกลบล้างโดยคู่ความ หรือเสนอ คัดค้านโดยอัยการประชาชน;

ศาลประชาชนสูงสุด พิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ คดีที่ศาลประชาชน ภาค ได้พิพากษาเป็นชั้นอุทธรณ์ ซึ่งถูกลบล้างโดยคู่ความ หรือเสนอ คัดค้านโดยอัยการประชาชน;

มาตรา 6 (ใหม่) การปกป้อง

ผู้พิพากษา เจ้าพนักงาน ของศาลประชาชน รวมทั้งผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดี ต้องได้รับการปกป้องตามระเบียบกฎหมาย จากการแกล้งแค้น ข่มขู่ต่อชีวิต สุขภาพ อิสรภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง ทรัพย์สินส่วนตัว หรือของครอบครัว

มาตรา 7 (ใหม่) การร่วมมือกับสากล

รัฐส่งเสริมการร่วมมือกับต่างประเทศ, ภาคพื้นและสากล เกี่ยงกับเวียงงานของศาลประชาชน เป็นต้นร่วมมือทางด้านกฎหมายและยุติธรรม ด้วยการแลกเปลี่ยนบทเรียน, ข้อมูลข่าวสาร, เทคโนโลยี, การฝึกอบรม หรือ สำนานา ยกระดับความรู้ความสามารถ ด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาเวียงงานการสอบสวนและประกอบหลักฐาน, การตัดสินและการพิพากาคดี ให้มีคุณภาพ, โปร่งใส และรับประกันความยุติธรรมในสังคม รวมทั้งการปฏิบัติสนธิสัญญาและสัญญาสากลที่ สปป.ลาว เป็นภาคี

ภาคที่ II

หลักการพื้นฐานในการดำเนินคดีอยู่ศาล

มาตรา 8 (ใหม่) หลักการพื้นฐานในการดำเนินคดีอยู่ศาล

ศาลประชาชน พิจารณาคดีอาญา, แพ่ง, การค้า, ครอบครัว, เด็กและคดีอื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

การดำเนินคดีอยู่ศาล ปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานดังนี้:

1. รับประกันความเนมอภาพของพลเมือง ต่อหน้ากฎหมายและศาล
2. รับประกันความเอกลาด ในเวลาดำเนินคดี
3. รับประกันสิทธิของพลเมือง. ในการต่อสู้คดี
4. เคารพและการปฏิบัติกฎหมาย ในการพิจารณาคดี
5. รับประกันการพิจารณาคดีเป็นหมู่คณะ
6. ให้ใช้ภาษาลาว ในการดำเนินคดี
7. รับประกันการพิจารณาคดี อยู่ที่ประชุมศาลอย่างเปิดเผย

8. การพและจัดตั้งปฏิบัติคำตัดสิน ที่ใช้ได้อย่างเด็ดขาดของศาลอย่างเข้มงวด

มาตรา 9 (ปรับปรุง) ความเสมอภาคของพลเมืองต่อนักกฎหมายและศาล

พลเมืองลาวทุกคนมีความเสมอภาคต่อนักกฎหมายและศาล โดยไม่จำแนก เกต เชื้อชาติ และสังคม ภาษา ระดับการศึกษา อาชีพ ความเชื่อถือ ภูมิฐานะและอื่น ๆ

พลเมืองลาว มีสิทธิร้องฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับข้อขัดแย้งทางแพ่ง และมีสิทธิร้องฟ้องต่อองค์การสืบสวน-สอบสวน หรืออัยการประชาชน เมื่อมีการละเมิดทางอาญา

คนต่างชาติ ชาวต่างด้าว และผู้ไม่มีสัญชาติที่อยู่ในดินแดน สปป.ลาว มีสิทธิเท่าเทียมกับพลเมืองลาว ถ้าหากกฎหมายมิได้กำหนดอย่างอื่น

มาตรา 10 (ปรับปรุง) สิทธิในการต่อสู้คดี

ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาและคู่ความในคดีแพ่ง มีสิทธิต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือให้ทนายความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ให้ผู้ปกป้องอื่นต่อสู้คดีเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของตน

ระเบียบการเข้าร่วมของทนายความ หรือผู้ปกป้องอื่นในการดำเนินคดี ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาและกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง

มาตรา 11 (ปรับปรุง) ความเป็นเอกราชของศาล

ในการไต่สวนและการพิจารณาคัดสินคดี ศาลมีความเป็นเอกราชและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเข้มงวด

มาตรา 12 (ปรับปรุง) การพิจารณาคดีตามกฎหมาย

ในการพิจารณาคัดสินคดี ศาลต้องอิงใส่หลักฐาน และปฏิบัติตามกฎหมาย แห่ง สปป.ลาว. ในกรณีที่มีปัญหาใดหนึ่ง หากมิได้กำหนดไว้ในกฎหมาย ศาลต้องตัดสินปัญหานั้น ให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม และประเพณีศาล สำหรับการกระทำที่มิได้กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่กำหนดโทษทางอาญานั้นศาลจะมาตัดสินลงโทษทางอาญามิได้

คำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด เกี่ยวกับปัญหาหนึ่งใด ในคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดมิชัดเจน,คดีแพ่ง,การค้า,ครอบครัวและเด็ก ซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดไว้หรือกำหนดแต่ไม่ จะแน่นั้นให้ถือเป็นประเพณีศาล ซึ่งศาลประชาชนทุกชั้นต้องได้ปฏิบัติตาม จนกว่าปัญหานั้นจะได้กำหนดไว้ในกฎหมาย สำหรับคำพิพากษาของศาลชั้นล่าง ของศาลประชาชนภาคนั้น จะเป็นประเพณีศาลได้ก็ต่อเมื่อมีคำแนะนำของศาลประชาชนสูงสุด

มาตรา 13 (ปรับปรุง) การพิจารณาคดีเป็นหมู่คณะ

คณะศาลตัดสินคดีของศาลประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนแขวง นคร ศาลประชาชนเขต และศาลทหาร ประกอบด้วยผู้พิพากษาสามคน ในนั้นผู้หนึ่งเป็นประธานและอีกสองคนเป็นคณะ

คำตกลงของคณะศาล ต้องถือเอาตามเสียงข้างมาก

การพิจารณาตัดสินคดีต้องรับประกันความลับ

มาตรา 14 ภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดี

ในการดำเนินคดี ให้ใช้ภาษาลาว ผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดีไม่รู้ภาษาลาว มีสิทธิใช้ภาษาตนเองหรือภาษาอื่นโดยผ่านผู้แปลภาษา

มาตรา 15 (ปรับปรุง) การพิจารณาคดีอยู่ที่ประชุมศาลอย่างเปิดเผย

การพิจารณาคดีอยู่ที่ประชุมศาล ต้องดำเนินอย่างเปิดเผย เว้นเสียแต่กรณีที่เกิดเหตุเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของรัฐ หรือของสังคมและคดีเด็กนั้นต้องดำเนินอย่างปิดลับ

มาตรา 16 ผลศักดิ์สิทธิ์ของคำตกลงของศาล

ศาล ออกคำตกลงในนาม สาธารณะรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

คำตัดสินของศาลประชาชน ที่ใช้ได้อย่างเด็ดขาดแล้วนั้น ทุกองค์การจัดตั้งของพรรค องค์การจัดตั้งของรัฐ แนวลาสร้างชาติ องค์การจัดตั้งมหาชน องค์การจัดตั้งสังคม วิชาชีพ และพลเมืองทุกคน ต้องเคารพ บุคคลและองค์การจัดตั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องปฏิบัติเข้มงวดตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 85 ของรัฐธรรมนูญ

คำตัดสินของศาลประชาชน ที่ใช้ได้อย่างเด็ดขาดแล้วนั้นมีผลบังคับปฏิบัติและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่อย่างใด เว้นเสียแต่กรณีพิเศษ เช่น มีหลักฐานใหม่ จึงมีสิทธิเสนอหรือฟื้นคดีตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

ภาคที่ III

การจัดตั้งศาลประชาชน

หมวดที่ 1

ที่ตั้ง บทบาท สิทธิ และหน้าที่

มาตรา 17 (ปรับปรุง) ที่ตั้งและบทบาทของศาลประชาชน

ศาลประชาชนเป็นองค์กรตุลาการ มีบทบาทดำเนินการพิจารณาตัดสินคดี คดี มุ่งศึกษา
อบรมพลเมืองให้มีน้ำใจรักชาติ รักระบอบประชาธิปไตย ประชาชน ปกป้องรักษาและเสริมขยายผล
ของการปฏิวัติ ระบอบการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมสังคม องค์การจัดตั้งของพรรค องค์การจัดตั้ง
ของรัฐ แนวลาสร้างชาติ องค์การจัดตั้งมหาชน และองค์การจัดตั้งสังคม ปกป้องรักษาสีท
ผลประโยชน์อันชอบธรรมของพลเมือง รับประกันความยุติธรรม ความสงบและความเป็นระเบียบ
เรียบร้อยของสังคม เพิ่มพูนวัฒนธรรม กำจัดและสกัดกั้นการละเมิดกฎหมาย

มาตรา 18 (ปรับปรุง) สิทธิและหน้าที่ของศาลประชาชน

ศาลประชาชน มีสิทธิและหน้าที่เบื้องต้นดังนี้

1. ศึกษาอบรม ไกล่เกลี่ยคู่ความ พิจารณาตัดสินคดี
2. โฆษณา เผยแพร่เบี่ยงกฎหมาย แสวงหา กำจัดสาเหตุและเงื่อนไขที่พาให้มีการ
กระทำผิด
3. ยกกระดับความรู้ทางด้านการเมือง สติเคราะห์และปฏิบัติระเบียบกฎหมายของ
พลเมืองให้สูงขึ้น
4. ผสานสมทบกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศในการ
ดำเนินงานปฏิบัติหน้าที่ของตน
5. ประสานงานและร่วมมือกับต่างประเทศเกี่ยวกับงานยุติธรรมและกฎหมาย
6. สรุปรายงานการเคลื่อนไหวและปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อหน่วยงานระดับสูงอย่าง
เป็นปกติ

หมวดที่ 2

ระบบการจัดตั้ง

มาตรา 19 (ปรับปรุง) ระบบการจัดตั้งของศาลประชาชน

ระบบการจัดตั้งของศาลประชาชนแห่ง สปป.ลาว ประกอบด้วย

1. ศาลประชาชนสูงสุด
2. ศาลประชาชนภาค
3. ศาลประชาชนแขวง นครและศาลเด็ก
4. ศาลประชาชนเขต
5. ศาลทหาร

ศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนแขวง นคร ศาลเด็ก และศาลทหาร ประชาชนเขต เรียกว่า
ศาลประประชาชนเขต เรียกว่าศาลประชาชนท้องถิ่น

มาตรา 20 (ปรับปรุง) ศาลประชาชนสูงสุด

ศาลประชาชนสูงสุด เป็นองค์กรพิพากษาสูงสุดของ สปป.ลาว มีบทบาทดำเนินการพิพากษาคดี คຸ້ມຄອງ ทางด้านการจัดตั้ง บริหาร ตรวจสอบด้านวิชาการ ชี้นำการดำเนินงาน การปฏิบัติหน้าที่ของศาลประชาชนท้องถิ่นและศาลทหารในทั่วประเทศตามที่ได้รับไว้ในกฎหมาย

ศาลประชาชนสูงสุด ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์

มาตรา 21 (ปรับปรุง) สิทธิและหน้าที่ของศาลประชาชนสูงสุด

ศาลประชาชนสูงสุด มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาเป็นชั้นฎีกา ทางด้านกฎหมาย คดีที่ศาลประชาชนภาคได้พิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ ซึ่งถูกลบล้างโดยคู่ความหรือเสนอคัดค้านโดยอัยการประชาชน
2. พิจารณาเป็นชั้นรื้อฟื้นคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสิน และคำพิพากษาของศาลที่ใช้ได้อย่างเด็ดขาดแล้ว
3. แนะนำทางด้านประเพณีศาล อธิบายเนื้อหาของกฎหมายในขอบเขตที่ตนรับผิดชอบ ให้ศาลประชาชนท้องถิ่น และศาลทหาร
4. แนะนำ และตรวจสอบความถูกต้อง และความเป็นเอกฉันท์ทางด้านกฎหมาย ในการดำเนินคดีของศาลประชาชนท้องถิ่นและศาลทหาร
5. ค้นคว้าเกี่ยวกับสิทธิอำนาจของศาลในทั่วประเทศ
6. ทำบทอธิบายมติดองประชุมใหญ่ผู้พิพากษา เพื่อให้ศาลประชาชนทุกชั้น และศาลทหารเข้าใจ และจัดตั้งปฏิบัติให้ถูกต้อง
7. ชี้นำงานค้นคว้า และเสนอร่างกฎหมาย นิติกรรมอื่น และเสนอการตีความกฎหมายต่อคณะประจำสภาแห่งชาติพิจารณา
8. ชี้นำ และคຸ້ມຄອງศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนแขวง นคร ศาลเด็กและศาลประชาชนเขต ทางด้านการจัดตั้งบริหารและตรวจสอบทางด้านการวิชาการของศาลดังกล่าว
9. วางมาตรการอันจำเป็น เกี่ยวกับปัญหาการจัดตั้ง การปรับปรุงและการบริหารศาล
10. ชี้นำงานแต่งตั้งผู้พิพากษา ผู้ช่วยผู้พิพากษา จำศาล และพนักงานของศาล
11. ตรวจสอบการจัดตั้งปฏิบัติงานของศาล ค้นคว้า และสังรวมการปฏิบัติของศาล จัดตั้งงานสถิติศาล ทำบทวิจัยสถิติศาลและงานอื่น ของศาล
12. ประสาน งานและร่วมมือกับต่างประเทศเกี่ยวกับงานยุติธรรมและกฎหมาย
13. สรุปและรายงานการดำเนินงานและการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อสภาแห่งชาติอย่างเป็นปกติ
14. ปฏิบัติสิทธิหน้าที่อื่นตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

มาตรา 22 (ปรับปรุง) ศาลประชาชนภาค

ศาลประชาชนภาคเป็นศาลหนึ่งในระบบศาลประชาชน มีบทบาทดำเนินการพิพากษาคดีเป็นชั้นอุทธรณ์ คดีที่ศาลประชาชนแขวงนคร ศาลเด็ก ได้ตัดสินเป็นขั้นต้น ซึ่งถูกขออุทธรณ์ เป็นชั้นฎีกา คดีที่ศาลประชาชนแขวง นคร ได้พิพากษาเป็นชั้นอุทธรณ์ ซึ่งถูกขออุทธรณ์โดยคู่ความหรือเสนอคัดค้าน โดยอัยการประชาชน

ศาลประชาชนภาค สร้างตั้งขึ้นอยู่ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ของ สปป.ลาว

บรรดาแขวง นคร ที่ขึ้นกับศาลประชาชนภาคและที่สร้างตั้งศาลประชาชนภาคนั้นได้กำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

มาตรา 23 (ปรับปรุง) สิทธิและหน้าที่ของศาลประชาชนภาค

ศาลประชาชนภาคมีสิทธิ และหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ คำสั่ง คำชี้ขาดและคดีที่ศาลประชาชนแขวง นคร และศาลเด็ก ได้ตัดสินเป็นขั้นต้น ซึ่งถูกขออุทธรณ์โดยคู่ความหรือเสนอคัดค้าน โดยอัยการประชาชน
2. พิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ คำสั่ง คำชี้ขาด และคดีที่ศาลประชาชนแขวง นคร ได้พิพากษาเป็นชั้นอุทธรณ์ ซึ่งถูกขออุทธรณ์โดยคู่ความหรือเสนอคัดค้านโดยอัยการประชาชน
3. ขอเอาคดีจากศาลประชาชนแขวง นคร มาดำเนินคดีและพิจารณาเป็นชั้นอุทธรณ์ด้วยตนเอง ถ้าเห็นว่าคดีนั้นมีความสำคัญหรือมีความยุ่งยากเป็นพิเศษ ตามระเบียบการด้วยการเห็นดีของคณะประธาน
4. ส่งเสริม คำแนะนำทางด้านกฎหมายและประเพณีศาลของศาลประชาชนสูงสุด ให้ศาลประชาชนแขวง นคร ศาลเด็กและศาลประชาชนเขต เพื่อรับประกันความถูกต้องและเป็นเอกภาพในการปฏิบัติกฎหมาย
5. คຸ້ມຄອງທາງດ້ານການຈັດຕັ້ງและการดำเนินงานของตน ตรวจตราทางด้านวิชาการของศาลประชาชนชั้นล่างที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน
6. คำนวณ รวบรวมการจัดตั้งปฏิบัติหน้าที่และเก็บสถิติคดีของศาล
7. ส่งคำสั่ง คำชี้ขาดและคำพิพากษาให้ศาลประชาชนสูงสุดและองค์การอัยการประชาชนภาคเพื่อตรวจตรา
8. ประสานงาน และร่วมมือกับต่างประเทศเกี่ยวกับงานยุติธรรมและกฎหมายตามกรมอบหมายของขึ้นบน
9. สรุปและรายงานการดำเนินงานและการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อศาลประชาชนสูงสุดอย่างเป็นปกติ
10. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่น ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

มาตรา 24 (ปรับปรุง) ศาลประชาชนแขวง นคร และศาลเด็ก

ศาลประชาชนแขวง นคร เป็นศาลหนึ่งในระบบศาลประชาชน มีบทบาทดำเนินการตัดสินคดีเป็นขั้นต้น คดีที่ไม่ขึ้นกับสิทธิอำนาจของศาลประชาชนเขตและพิพากษาเป็นขั้นอุทธรณ์ คดีที่ศาลประชาชนเขตได้ตัดสินเป็นขั้นต้นแล้ว

ในแต่ละแขวง นคร มีการจัดตั้งศาลประชาชนแขวง นคร และศาลเด็ก

สำหรับศาลเด็กนั้นถูกจัดตั้งขึ้น ตามการอนุมัติของคณะประจำสภาแห่งชาติ

มาตรา 25 (ปรับปรุง) สิทธิและหน้าที่ของศาลประชาชนแขวงนคร และศาลเด็ก

ศาลประชาชนแขวง นคร มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาออกคำสั่ง คำชี้ขาด และตัดสินเป็นขั้นต้น คดีที่ไม่ขึ้นกับสิทธิอำนาจของศาลประชาชนเขต
2. พิจารณาพิพากษาเป็นขั้นอุทธรณ์ คำสั่ง คำชี้ขาด และคดีที่ศาลประชาชนได้ตัดสินแล้ว ซึ่งถูกขออุทธรณ์โดยคู่ความหรือเสนอคัดค้านโดยอัยการประชาชน
3. ขอเอาสำนวนคดีที่เห็นว่า มีความสำคัญหรือมีความยุ่งยากเป็นพิเศษจากศาลประชาชนเขต มาดำเนินการพิจารณาตัดสินเป็นขั้นต้นด้วยตนเอง ตามระเบียบการด้วยการเห็นชอบของคณะประธาน
4. ส่งสำนวนคดีที่ศาลประชาชนเขตได้ตัดสินเป็นขั้นต้นแล้ว ซึ่งเห็นว่ามีความยุ่งยากและสับสนเพื่อให้ศาลประชาชนภาค ดำเนินการพิจารณาพิพากษาเป็นขั้นอุทธรณ์ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากประธานศาลประชาชนภาคนั้นเสียก่อน
5. สนับสนุนคำแนะนำทางด้านกฎหมายและทางด้านประเพณีศาลของศาลประชาชนสูงสุด ให้ศาลประชาชนเขต เพื่อรับประกันความถูกต้องและเป็นเอกภาพในการจัดตั้งปฏิบัติกฎหมาย
6. คุ้มครองทางด้านการจัดตั้ง การดำเนินการของตนและตรวจตราด้านวิชาการของศาลประชาชนที่ขึ้นกับตน
7. คำนวณ รวบรวมการจัดตั้งปฏิบัติหน้าที่การงาน เก็บสถิติคดี เพื่อรายงานให้ศาลชั้นสูงกว่าต่อไป
8. ส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสินและคำพิพากษาให้ศาลประชาชนชั้นบน และองค์กรอัยการประชาชนแขวง นคร เพื่อตรวจตรา
9. ส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสินและคำพิพากษาที่ใช้ได้อย่างเด็ดขาดของศาลให้ห้องการจัดตั้งปฏิบัติคำตัดสินของศาลและสถานที่กักตัว สถานที่กักขัง ศูนย์คัดสร้างและคล้ายคัดสร้าง ที่เกี่ยวข้องสำหรับโทษคดีอิสรภาพ

10. ประสานงานและร่วมมือกับต่างประเทศเกี่ยวกับงานยุติธรรมและกฎหมายตามการมอบหมายของชั้นบน

11. สรุปรายงานการดำเนินงานและการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อชั้นบนอย่างเป็นปกติ

12. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่น ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

สำหรับสิทธิและหน้าที่ของศาลเด็ก ได้กำหนดไว้ในนิติกรรมเฉพาะ

มาตรา 26 (ใหม่) ศาลประชาชนเขต

ศาลประชาชนเขตเป็นศาลหนึ่งในระบบศาลประชาชนมีบทบาทดำเนินการ พิจารณาตัดสินคดีเป็นชั้นต้น คดีที่อยู่ในขอบเขตสิทธิอำนาจของตนตามที่ได้กำหนดไว้ใน มาตรา 27 ของกฎหมายฉบับนี้

ศาลประชาชนเขต จัดตั้งขึ้น โดยเอาเมือง เทศบาลใดหนึ่งหรือหลายเมือง หลายเทศบาลมารวมเข้ากัน เป็นเขตหนึ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือมีคดีเกิดขึ้นมาก

บรรดาเมือง เทศบาล ที่ขึ้นกับศาลประชาชนเขตและที่จัดตั้งศาลประชาชนเขตนั้นได้กำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

มาตรา 27 (ใหม่) สิทธิและหน้าที่ของศาลประชาชนเขต

ศาลประชาชนเขตมีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. ศึกษาอบรม ไกล่เกลี่ยคู่ความในคดีเป็นต้นต่อ

2. พิจารณาตัดสินคดีในเบื้องต้น

- คดีที่มีมูลค่า ไม่เกิน 300 ล้านบาท และคดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาสินสมรส หนี้สินและบุตร

- คดีอาญา ที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 3 ปี ยกเว้นคดีเด็กกระทำความผิด

- คดีอื่นที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

3. คุ้มครองการจัดตั้งและการดำเนินงานของตน

4. คำนวณ รวบรวมการจัดตั้งปฏิบัติหน้าที่การงาน เก็บค่าสถิติคดีเพื่อรายงานให้ชั้น

บนทราบ

5. ส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสินและคำพิพากษาให้ศาลประชาชนชั้นบนและองค์การอัยการประชาชนเขตเพื่อตรวจตรา

6. ส่งคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสินและคำพิพากษาที่ใช้ได้อย่างเด็ดขาดของศาล ให้หน่วยงานจัดตั้งปฏิบัติคำตัดสินของศาลและสถานที่กักตัว สถานที่กักขัง ศูนย์คัดสร้างและที่คัดสร้างที่เกี่ยวข้องสำหรับโทษตัดอิสรภาพ

7. สรุปรายงานการดำเนินงานและการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อขึ้นบนอย่างเป็นปกติ
8. ปฏิบัติสิทธิ และหน้าที่อื่นตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

มาตรา 28 ศาลทหาร

ศาลทหาร เป็นศาลหนึ่งในระบบศาลประชาชน มีบทบาทดำเนินการตัดสินคดีอาญาเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในขงเขตงานการทหารหรือในขอบเขตที่ตั้งทัพของทหาร

มาตรา 29 (ใหม่) ระบบศาลทหาร

ศาลทหาร ประกอบด้วย

1. ศาลทหารชั้นสูง
2. ศาลทหารภาค

มาตรา 30 การเลื่อนไหวภารกิจของทหาร

การเลื่อนไหวภารกิจของทหาร กำหนดไว้ในนิติกรรมเฉพาะซึ่งคณะประจำสภาแห่งชาติเป็นผู้ตกลงตามการเสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุด ภายหลังจากที่ได้ประสานสมทบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงป้องกันประเทศ

หมวดที่ 3

โครงประกอบ การจัดตั้ง และบุคลากร

มาตรา 31 (ปรับปรุง) โครงประกอบการจัดตั้ง

เพื่อรับประกันการปฏิบัติหน้าที่ และการดำเนินงาน ศาลประชาชนมีโครงร่าง คือ ศาลประชาชนสูงสุด มี สภาผู้พิพากษา บรรดาคณะศาลและโครงร่างการบริหาร ศาลประชาชนภาค มี คณะประธาน บรรดาคณะศาลและโครงร่างการบริหาร ศาลประชาชนแขวง นคร มีคณะประธาน บรรดาคณะศาลและโครงร่างการบริหาร ศาลประชาชนเขต มี คณะประธาน บรรดาคณะศาลและโครงร่างการบริหาร สำหรับ โครงร่างการจัดตั้งและบุคลากรของศาลเด็กได้กำหนดไว้ในนิติกรรมเฉพาะ

มาตรา 32 (ปรับปรุง) สภาผู้พิพากษา

สภาผู้พิพากษา เป็นคณะหัวหน้าของศาลประชาชนสูงสุด ซึ่งประกอบด้วยประธาน บรรดารองประธาน บรรดาหัวหน้าคณะศาล และผู้พิพากษาจำนวนหนึ่งของศาลประชาชนสูงสุด ซึ่งเป็นคณะประจำสภาแห่งชาติเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้งตามการเสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุด

จำนวนสมาชิกสภาผู้พิพากษา ไม่ให้เกินสิบห้าคน

สภาผู้พิพากษา มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. คั่นคว่ำ ร่างกฎหมายและร่างนิติกรรมอื่น ของศาลประชาชน
 2. คั่นคว่ำ ร่างคำแนะนำของศาลประชาชนสูงสุด เกี่ยวกับการปฏิบัติกฎหมายและการดำเนินคดีของศาลประชาชนให้ถูกต้องและเป็นเอกฉันท์ทั่วประเทศ
 3. คั่นคว่ำ ร่างคำแนะนำ ทางด้านประเพณีของศาลประชาชนสูงสุด
 4. คั่นคว่ำ เกี่ยวกับการคัดสรรพิจารชีวิตของศาลประชาชนท้องถิ่นและศาลทหาร เพื่อเสนอให้ศาลประชาชนสูงสุดออกคำชี้ขาด
 5. คั่นคว่ำ คำเสนอหรือพินัยคดีของอัยการประชาชนสูงสุด
 6. คั่นคว่ำ เกี่ยวกับการแต่งตั้งหรือปลดตำแหน่ง รองประธานศาลประชาชนสูงสุด เพื่อให้ประธานศาลประชาชนสูงสุด เสนอต่อประธานประเทศพิจารณา
 7. คั่นคว่ำ เกี่ยวกับการแต่งตั้ง โยกย้ายหรือปลดตำแหน่งผู้พิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด ประธาน รองประธานและผู้พิพากษาของศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนแขวง นคร ศาลเด็กและศาลประชาชนเขต เพื่อให้ประธานศาลประชาชนสูงสุดเสนอต่อคณะประจำสภาแห่งชาติพิจารณา
 8. ตระเตรียมเนื้อหาและรูปแบบกองประชุมใหญ่ผู้พิพากษา
 9. สรุป ตีราคา และถอดถอนบทเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของศาล เป็นต้น การดำเนินคดี
 10. คั่นคว่ำร่างบทรายงานของประธานศาลประชาชนสูงสุดเกี่ยวกับการดำเนินงานของศาลเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมสภาแห่งชาติและคณะประจำสภาแห่งชาติ
 11. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่น ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย
 12. กองประชุมสภาผู้พิพากษา เปิดขึ้นอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง
 13. กองประชุมสภาผู้พิพากษา จะดำเนินได้ก็ต่อเมื่อหากมีสมาชิกเข้าร่วมอย่างน้อยสองส่วนสาม ของจำนวนสมาชิกสภาผู้พิพากษาทั้งหมด
- มติของที่ประชุมสภาผู้พิพากษา จะมีคุณค่าได้ ก็ต่อเมื่อได้รับคะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในที่ประชุม

มาตรา 33 (ปรับปรุง) คณะประธานศาลประชาชนท้องถิ่น

คณะประธานศาลประชาชนภาค แขวง นครและเขต เป็นคณะหัวหน้าของศาลประชาชนดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยประธาน บรรดารองประธานหัวหน้าคณะศาลและผู้พิพากษา จำนวนหนึ่ง

คณะประธานของศาลประชาชนภาค แขวง นครและเขต ถูกแต่งตั้งและปลดตำแหน่งโดยประธานศาลประชาชนสูงสุด ตามการเสนอของประธานศาลประชาชนที่เกี่ยวข้อง

กระประธานของศาลประชาชนภาค แขวง นครและเขตมีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. คำนวณปัญหาสำคัญ เช่น คดีประหารชีวิต และคดีอื่นที่มีความสำคัญ ซึ่งอยู่ในสิทธิอำนาจของตน
2. สรุป ตีราคา และถอดถอนบทเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของศาล เช่น การดำเนินคดี
3. คำนวณเอกสาร ที่จะนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษาและศาลประชาชนสูงสุด
4. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่น ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

มาตรา 34 (ปรับปรุง) คณะศาลของศาลประชาชน

คณะศาลของศาลประชาชนสูงสุด ภาคและแขวง นคร ประกอบด้วย คณะศาลอาญา คณะศาลแพ่ง คณะศาลการค้า คณะศาลครอบครัว คณะศาลเด็กและคณะศาลอื่น

คณะศาลของศาลประชาชนเขต ประกอบด้วย คณะศาลอาญา คณะศาลแพ่งและคณะศาลอื่น

แต่ละคณะศาลของศาลประชาชน มีหัวหน้าคณะศาล รองหัวหน้าคณะศาล ผู้พิพากษา ผู้ช่วยผู้พิพากษา จำศาลและพนักงานวิชาการ

คณะศาลของศาลประชาชนสูงสุด มีสิทธิและหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 1, 2, 5 และ 14 ของมาตรา 21 ของกฎหมายฉบับนี้

คณะศาลของศาลประชาชนภาค มีสิทธิและหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 1, 2, 3 และ 10 ของมาตรา 23 ของกฎหมายฉบับนี้

คณะศาลของศาลประชาชนแขวง นคร มีสิทธิและหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ใน ข้อ 1, 2, 3, 4 และ 12 ของมาตรา 25 ของกฎหมายฉบับนี้

คณะศาลของศาลประชาชนเขต มีสิทธิและหน้าที่ ตามที่ได้กำหนดไว้ใน ข้อ 1, 2 และ 8 ของมาตรา 27 ของกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 35 (ปรับปรุง) โครงสร้างบริหาร

เพื่อรับประกันการเคลื่อนไหวปฏิบัติหน้าที่ของตน ศาลประชาชนแต่ละชั้นมีโครงสร้างการบริหาร ดังนี้

ศาลประชาชนสูงสุดมีห้องกรรมาธิการ กรรมาจัดตั้งพนักงาน กรรมาคุ้มครองวิชาการและสถิติศาล สถาบันค้นคว้าและฝึกอบรม กรรมาการเงินและกรมตรวจตรา

ศาลประชาชนภาค มี ห้องกรรมา แผนกและแขนง

ศาลประชาชนแขวง นคร และศาลเด็ก มีห้องกรรมา แขนง

ศาลประชาชนเขต มีห้องกรรมาและหน่วยงาน

ในกรณีที่จำเป็น อิงตามความเรียกร้องต้องการของงานในแต่ละช่วง อาจจัดตั้งกรมและ
โครงสร้างบริหารอื่น ขึ้นก็ได้

โครงประกอบการจัดตั้ง จำนวนบุคลากร และการดำเนินงานของโครงสร้างบริหาร ได้
กำหนดไว้ในระเบียบภายในของศาลประชาชนแต่ละชั้น

มาตรา 36 (ปรับปรุง) โครงประกอบบุคคลกรของศาลประชาชน

ศาลประชาชนทุกชั้น ประกอบด้วย ประธาน บรรดารองประธาน ผู้พิพากษา ผู้ช่วยผู้
พิพากษา จำศาล พนักงานวิชาการและพนักงานบริหาร

มาตรา 37 (ปรับปรุง) การเลือกตั้ง แต่งตั้ง โยกย้ายและปลดตำแหน่ง

ประธานศาลประชาชนสูงสุด ถูกเลือกตั้งหรือปลดตำแหน่งโดยสภาแห่งชาติตามการเสนอ
ของประธานประเทศ และมีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับวาระการดำรงตำแหน่งของสภาแห่งชาติ

รองประธานศาลประชาชนสูงสุด ถูกแต่งตั้ง หรือปลดตำแหน่งโดยประธานประเทศตามการ
เสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุด

ผู้พิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด ประธาน รองประธาน และผู้พิพากษาของศาล
ประชาชนท้องถิ่น ถูกแต่งตั้ง โยกย้ายและปลดตำแหน่งโดยคณะประจำสภาแห่งชาติ ตามการเสนอ
ของประธานศาลประชาชนสูงสุด

มาตรา 38 (ปรับปรุง) สิทธิและหน้าที่ของประธานศาลประชาชนสูงสุด

ประธานศาลประชาชนสูงสุด มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. เป็นประธานในทุกคณะศาลตัดสิน ของศาลประชาชนสูงสุด
2. กำกับดูแลการทำงานของศาลประชาชนสูงสุด สภาผู้พิพากษา ที่ประชุมใหญ่ผู้
พิพากษา และเรียกโรมที่ประชุมสภาผู้พิพากษาและที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา
3. รายงานสภาพการจัดตั้งและการดำเนินงานของศาลประชาชนและศาลทหารต่อที่
ประชุมสภาแห่งชาติหรือคณะประจำสภาแห่งชาติในเวลาที่สภาแห่งชาติไม่ได้เปิดประชุม
4. เสนอให้ประธานประเทศแต่งตั้ง หรือปลดตำแหน่ง รองประธานศาลประชาชน
สูงสุด
5. กำหนดจำนวนผู้พิพากษาของศาลประชาชนทุกชั้นและเสนอแต่งตั้ง โยกย้าย หรือ
ปลดตำแหน่ง ผู้พิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด ประธาน รองประธาน และผู้พิพากษาของศาล
ประชาชนท้องถิ่น หัวหน้า รองหัวหน้าและผู้พิพากษาของศาลทหาร เพื่อให้คณะประจำสภา
แห่งชาติพิจารณา
6. กำหนดขอบเขต ความรับผิดชอบ และสถานที่ตั้งของศาลประชาชนเขต

7. ออกคำแนะนำ บทอธิบายกฎหมายและการดำเนินคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของศาลประชาชน เพื่อให้ถูกต้องและเป็นเอกภาพในขอบเขตทั่วประเทศ
8. ออกคำสั่งชี้ขาดเกี่ยวกับคำตัดสินประหารชีวิต ของศาลประชาชนท้องถิ่นและศาลทหาร
9. ออกคำสั่งชี้ขาดเกี่ยวกับสิทธิอำนาจของศาลทั่วประเทศ
10. แนะนำงาน คั่นคว้า และเสนอร่างกฎหมาย นิติกรรมอื่น และเสนอการตีความกฎหมาย ต่อคณะประจำสภาแห่งชาติพิจารณา
11. กำหนดโครงสร้างบริหารของศาลประชาชนสูงสุดและศาลประชาชนท้องถิ่น เพื่อนำเสนอต่อคณะประจำสภาแห่งชาติอนุมัติ
12. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่น ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

มาตรา 39 รองประธานศาลประชาชนสูงสุด

รองประธานศาลประชาชนสูงสุดมีสิทธิหนึ่งเป็นประธานในทุกคณะศาลตัดสินของศาลประชาชนสูงสุด

รองประธานศาลประชาชนสูงสุดมีหน้าที่ช่วยประธานศาลประชาชนสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และรับผิดชอบงานใดหนึ่งเฉพาะตามการมอบหมายของประธานศาลประชาชนสูงสุด

รองประธานศาลประชาชนสูงสุดคนหนึ่ง เป็นหัวหน้าศาลทหารชั้นสูงโดยตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานศาลประชาชนสูงสุดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานศาลประชาชนสูงสุดผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้ว่าการแทน

มาตรา 40 (ปรับปรุง) สิทธิและหน้าที่ของประธานศาลประชาชนท้องถิ่น

ประธานศาลประชาชนภาค แขวง นคร และเขตมีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. เป็นประธานในทุกคณะศาลตัดสิน อยู่ศาลประชาชนที่ตนรับผิดชอบ
2. แนะนำพาการจัดตั้ง และการดำเนินของศาลประชาชนที่ตนรับผิดชอบ
3. ได้รับการบำรุง ยกย่องเกี่ยวกับงานบริหารและวิชาการ
4. รายงานสภาพการจัดตั้งและการเคลื่อนไหวงานของศาลประชาชนชั้นของตนต่อที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา ศาลประชาชนสูงสุดและศาลประชาชนชั้นต่อไป
5. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

มาตรา 41 (ปรับปรุง) รองประธานศาลประชาชนท้องถิ่น

รองประธานศาลประชาชนภาค แขวง นคร และเขตมีสิทธิเป็นประธานในทุกคณะศาลตัดสิน ของศาลประชาชนชั้นที่ตนรับผิดชอบ

รองประธานศาลประชาชนภาค แขวง นครและเขต มีหน้าที่ช่วยประธานศาลประชาชนชั้นที่ตนรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และเขตมีหน้าที่ช่วยประธานศาลประชาชนชั้นนั้นในการปฏิบัติหน้าที่การงานและรับผิดชอบงานใดงานหนึ่งโดยเฉพาะ ตามการมอบหมายของประธานศาลประชาชนชั้นนั้นๆ

ในกรณีที่ประธานศาลประชาชนภาค แขวง นคร และเขต ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานศาลประชาชน ผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ว่าการแทน

มาตรา 42 (ปรับปรุง) สิทธิและหน้าที่ของผู้พิพากษา

ผู้พิพากษามีสิทธิ และหน้าที่ ดังนี้

1. คำนวณจำนวนคดีที่ได้รับมอบหมาย
2. เอาจudgeการของโจทก์ จำเลย และบุคคลอื่นที่เข้าร่วมในการดำเนินคดี
3. เก็บข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับคดี
4. ไกล่เกลี่ยคู่ความในคดี
5. นั่งเป็นคณะศาลตัดสินคดี
6. ได้รับการบำรุง ยกย่องเกี่ยวกับงานผู้พิพากษา
7. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่น ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

มาตรา 43 (ใหม่) สิทธิและหน้าที่ของผู้ช่วยผู้พิพากษา

1. ช่วยผู้พิพากษาในการคำนวณจำนวนคดี
2. ช่วยผู้พิพากษาในการเอาจudgeการของผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดี
3. เข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยคู่ความในคดี
4. สรุปรายงาน คดีที่ตนได้รับผิดชอบค้นคว้าต่อผู้พิพากษา
5. ช่วยผู้พิพากษาในการเขียนคำตัดสินและคำพิพากษาของศาล
6. ได้รับการบำรุง ยกย่องเกี่ยวกับงานผู้ช่วยผู้พิพากษา
7. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่น ตามการมอบหมาย

มาตรฐานของผู้ช่วยผู้พิพากษา ได้กำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

มาตรา 44 (ใหม่) สิทธิและหน้าที่ของจำศาล

จำศาล มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. รับคำร้องฟ้อง คำแก้ฟ้อง คำฟ้องแย้ง คำร้องขออุทธรณ์ คำร้องขอลดบิล้าง ประกอบ
สำนวนคดี ขึ้นฟ้อง ทำบัญชีคดี จัดเรียบเอกสารในสำนวนคดี
2. ออกหมายเรียก หมายเชิญ ตามการแนะนำของผู้พิพากษา
3. เข้าร่วมบันทึกในการเอาคำให้การและการไต่ถามไต่สวน
4. ตระเตรียม แจ้งระเบียบการและบันทึกสมุดประชุมศาลในที่ประชุมศาล
5. อธิบาย ชี้แจงเหตุผล ให้คู่ความในคดีเข้าใจเกี่ยวกับการตัดสินใจคดีหรือพิพากษาคดีของ
ศาล พร้อมทั้งแจ้งสิทธิในการขออุทธรณ์หรือขอลดบิล้าง
6. ลงรายชื่อยื่นขึ้นคำตัดสินหรือคำพิพากษาและเอกสารอื่น ตามระเบียบกฎหมาย
7. ทำบัญชี จัดเก็บของกลางคดีและคุ้มครองคำทำเนียบศาลตามระเบียบกฎหมาย สรุป
สถิติคดี ส่งคำตัดสินหรือคำพิพากษาให้ศาลประชาชนชั้นบนและองค์การอัยการประชาชนที่
เกี่ยวข้องเพื่อตรวจตรา
8. ได้รับการบำรุง ยกเว้นเกี่ยวกับงานจำศาล
9. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่น ตามการมอบหมาย
มาตรฐานของจำศาล ได้กำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

ภาคที่ IV

ผู้พิพากษา

หมวดที่ 1

มาตรฐาน ชัน ชันและการปกป้องผู้พิพากษา

มาตรา 45 (ใหม่) ผู้พิพากษา

ผู้พิพากษา เป็นผู้ที่มีมาตรฐานและได้รับการแต่งตั้งจากคณะประจําสภาแห่งชาติให้มีสิทธิ
พิจารณาตัดสินคดี

มีแต่ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายเท่านั้น จึงสามารถประกอบเข้าเป็นคณะศาล
ตัดสิน

มาตรา 46 (ปรับปรุง) มาตรฐานของผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาของศาลประชาชน ต้องมี มาตรฐานรวม ดังนี้

1. เป็นพลเมืองลาว โดยกำเนิด ที่มีอายุแต่ 25 ปีขึ้นไป
2. เป็นคนที่มีคุณธาดูการเมืองหนักแน่น

3. เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ ศีลธรรมปฏิบัติ มีจรรยาบรรณดี มีความซื่อสัตย์บริสุทธิ์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน

4. เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาด้านกฎหมาย แต่ขั้นสูงขึ้นไปและได้ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรสำหรับผู้พิพากษา

5. เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี

สำหรับมาตรฐานระเอียดของผู้พิพากษาที่บันจุไว้ในศาลประชาชนแต่ละชั้นกำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

มาตรา 47 (ใหม่) ชั้น ชั้น ของผู้พิพากษา

ผู้พิพากษามีชั้นและชั้นของตน ซึ่งได้กำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะโดยการรับรองเอาจากคณะประจำสภาแห่งชาติ

มาตรา 48 (ปรับปรุง) การปกป้องผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาจะถูกจับตัว หรือดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะประจำสภาแห่งชาติเสียก่อน

ในกรณีที่ได้จับตัวผู้พิพากษา ในการกระทำผิดซึ่งหน้าและรีบด่วนต้องรายงานต่อคณะประจำสภาแห่งชาติในทันที เพื่อขอความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีในขั้นต่อไป

นอกจากนี้การจับตัวผู้พิพากษาของศาลประชาชนภาค ศาลประชาชนแขวง นคร ศาลเด็ก และศาลประชาชนเขตนั้นต้องรายงานให้ประธานศาลประชาชนสูงสุดรับทราบด้วย

สำหรับการจับตัวผู้พิพากษาของศาลทหารนั้น ต้องรายงานให้ประธานศาลประชาชนสูงสุด และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงป้องกันประเทศทราบด้วย

หมวดที่ 2

ที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา

มาตรา 49 (ปรับปรุง) ที่ตั้งและบทบาทของที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา

ที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา เป็นการจัดตั้งสูงสุดขององค์กรตัดสินและพิพากษา มีบทบาทชี้แนะบรรดาศาลประชาชนในการปฏิบัติกฎหมายให้ถูกต้องและเป็นเอกภาพในทั่วประเทศ

ที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา ประกอบด้วย ประธานศาลประชาชนสูงสุดเป็นประธาน บรรดา รองประธาน และผู้พิพากษาทั้งหมดของศาลประชาชนสูงสุด บรรดาประธาน รองประธาน หัวหน้าคณะศาลของศาลประชาชนภาค ประธาน รองประธานศาลประชาชนแขวง นคร ศาลเด็ก ประธานศาลประชาชนเขต หัวหน้าศาลทหารชั้นสูงและศาลทหารภาค นอกจากนี้ ก็จะเชิญคณะนำของ

แผนงานอื่นที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมด้วย บุคคลที่ถูกเชิญเข้าร่วมนั้นมีสิทธิเสนอความคิดเห็น แต่ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียง

มาตรา 50 (ปรับปรุง) สิทธิและหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา

ที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. รับฟังรายงานของสภาผู้พิพากษาและคณะศาลของศาลประชาชนสูงสุด ของประธานศาลประชาชนปาก ศาลประชาชนแขวง นคร ศาลเด็ก ศาลประชาชนเขต และศาลทหารชั้นสูง เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศาล และแนวทางการดำเนินงานในครั้งต่อไป
2. ตีราคารวบรวมสถิติศาล การปฏิบัติงานและการนำใช้กฎหมายของศาล
3. ตีราคาค่า ค่าตกลงของศาลประชาชนทุกชั้น และศาลทหารที่มีข้อผิดพลาด เพื่อบริหารศาลที่มีสิทธิอำนาจเกี่ยวข้องแก้ไข
4. กำหนดทิศทางการปรับปรุงการจัดตั้งศาลประชาชน
5. ออกมติเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลและการปฏิบัติตามกฎหมายของศาล
6. พิจารณาปัญหาอื่นที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานของศาล

มาตรา 51 การเรียกรวมประชุมใหญ่ผู้พิพากษา

ที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา เปิดขึ้นอย่างน้อย 2 ปีต่อครั้ง โดยการเรียกรวมของประธานศาลประชาชนสูงสุด

ที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา จะดำเนินได้ ก็ต่อเมื่อหากมีสมาชิกเข้าร่วมอย่างน้อยสองส่วนสาม ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

มติที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษา จะมีคุณค่าได้ ก็ต่อเมื่อได้รับคะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม

ภาคที่ V

ระบบวิธีทำงาน

มาตรา 52 (ใหม่) ระบบการทำงาน

ศาลประชาชนทุกชั้น ประกอบเป็นระบบศาลประชาชน โดยศาลประชาชนสูงสุด คຸ້ມກອງທຸກດ້ານການຈັດຕັ້ງແລະບຶກຮອງຂອງສາລາປະຊາຊົນທຸກຄົນ ຈຶ່ງນຳການເຄື່ອນໄຫວປຶກສາຕົວຕົນແລະຕຽວຕຽມທາງດ້ານວິຊາການຂອງສາລາປະຊາຊົນທຸກຄົນແລະສາລາທຸກ

การทำงานของศาลประชาชน ต้องดำเนินบนพื้นฐานการเคารพความเป็นเอกราชของผู้พิพากษา โดยประสานสมทบกับหลักการทำงานเป็นคณะ สอดคล้องกับกฎหมาย เพื่อรับประกันการตัดสินและพิพากษาคดีให้มีความถูกต้องและยุติธรรม

ศาลประชาชนขึ้นบนตรวจสอบศาลประชาชนชั้นล่าง ในการตัดสินและพิพากษาคดี

มาตรา 53 (ใหม่) วิธีการงาน

ศาลประชาชน ปฏิบัติหน้าที่การงานเป็นหมู่คณะ โดยมีการแบ่งงาน แบ่งความรับผิดชอบ ให้แต่ละคณะศาล โครงสร้างการบริหารและบุคคล ทำงานอย่างมีแผนการ ตรวจสอบ สรุป ประเมินผล ถอดถอนบทเรียน รายงาน ขอความเห็นชี้แนะจากชั้นบนและมีการประสานสมทบกับแขนงการอื่นและองค์การปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 54 การเข้าร่วมและการติดตามตรวจตราของอัยการประชาชนในการดำเนินคดีของศาลประชาชน

อัยการประชาชน เข้าร่วมการดำเนินคดี อยู่ที่ประชุมศาลและติดตามตรวจตราการปฏิบัติตามกฎหมายของศาลประชาชน ตามระเบียบการและในขอบเขตที่กฎหมายได้กำหนดไว้

มาตรา 55 (ปรับปรุง) การเข้าร่วมของแนวลาสร้างชาติ องค์การจัดตั้งมหาชนและองค์การจัดตั้งสังคมในการดำเนินคดีของศาลประชาชน

ผู้ตงหน้าของแนวลาสร้างชาติ องค์การจัดตั้งมหาชนและองค์การจัดตั้งสังคมที่เกี่ยวข้องในคดี เข้าร่วมในการดำเนินคดี ตามการเสนอของศาลประชาชน เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของกลุ่มความหรือบุคคลที่อยู่ในการคุ้มครองของตน ด้วยการชี้แจง ให้ข้อมูล อธิบาย และให้เหตุผลเกี่ยวกับคดีที่เกี่ยวข้อง

ภาคที่ VI

ข้อห้าม

มาตรา 56 (ใหม่) ข้อห้ามสำหรับพนักงานศาลประชาชน

ห้าม พนักงานศาลประชาชน มี การกระทำ ดังนี้

1. สวยใช้น้ำที่ ตำแหน่ง สิทธิอำนาจ เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัว ครอบครัว หรือญาติพี่น้อง
2. บังคับ ช่มชู้ ปฏิบัติสิทธิ หน้าที่เกินขอบเขตหรือละเมิดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินคดี
3. ลำเอียงหรือเข้าข้างออกขา ที่พาให้มีการตัดสินคดีผิดพลาด

4. กักสำนวนคดี กดหนังสือเอกสาร เพื่อหาผลประโยชน์จากการดำเนินคดี
5. เปิดเผยความลับก่อนการตัดสินคดีเพื่อแลกกับผลประโยชน์ใดหนึ่ง
6. ทวง เรียก รับเอาสินบนจากคู่ความ
7. เป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมาย ยุ่งเกี่ยวกับคู่ความ เพื่อหาผลประโยชน์จากคดี
8. ปิดบัง ซุกซ่อนเอกสาร หลักฐานที่มีอยู่ในสำนวนคดี
9. มีการกระทำความผิดต่อจรรยาบรรณและละเมิดกฎหมาย

มาตรา 57 (ใหม่) ข้อห้ามสำหรับผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดี

ห้าม ผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดีมีการกระทำ ดังนี้

1. ขัดขวาง สร้างความยุ่งยาก บังคับ ข่มขู่พนักงานศาลประชาชน และผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดี
2. รายงาน สอนข้อมูล เอกสาร ไม่ถูกต้องกับความเป็นจริง ซุกซ่อนทำลายข้อมูล เอกสาร ที่เป็นหลักฐานในการดำเนินคดี
3. หลบหลีก การมาให้การต่อศาล
4. แทรกแทรก ชี้นำการดำเนินคดี
5. ให้สินบนพนักงานที่ดำเนินคดี
6. หมิ่นประมาท คำทอ นินทา ใส่ร้าย พนักงานศาลประชาชน
7. มีการกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดระเบียบกฎหมาย

มาตรา 58 (ใหม่) ข้อห้ามสำหรับบุคคลและการจัดตั้งอื่น

ห้าม บุคคลและการจัดตั้งอื่น มีการกระทำ ดังนี้

1. แทรกแทรก ก้าวท้าว และขัดขวางการดำเนินการตัดสินและพิพากษาคดี
2. ข่มขู่ ทำร้าย พนักงานศาลประชาชน
3. มีการกระทำที่ทำให้การตัดสินคดีไม่ได้รับความเป็นธรรม
4. หมิ่นประมาท คำทอ นินทา ว่าร้ายพนักงานศาลประชาชน
5. ปกปิด ซ่อนเร้น ทำลาย หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีและปกป้องผู้กระทำผิด
6. โยกย้ายผู้พิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด ประธาน รองประธานและผู้พิพากษาของศาลประชาชนท้องถิ่นและศาลทหาร โดยไม่มีมติตกลงของคณะประจําสภาแห่งชาติ
7. มีการกระทำความผิด ที่เป็นการละเมิดระเบียบกฎหมาย

ภาคที่ VII

วันสร้างตั้ง งบประมาณ เครื่องหมาย เครื่องแบบ ตราหมาย บัตรผู้พิพากษาและตาประทับ

มาตรา 59 (ใหม่) วันสร้างตั้งศาลประชาชน

วันสร้างตั้งศาลประชาชน เป็น วันที่ 15 สิงหาคม 1982

มาตรา 60 (ปรับปรุง) งบประมาณของศาลประชาชน

งบประมาณของศาลประชาชนทุกชั้น ให้ขึ้นกับสายตั้ง โดยผ่านศาลประชาชนสูงสุด เป็นผู้สร้างแผนและนำเสนอขออนุมัติตามระเบียบกฎหมาย

งบประมาณของศาลทหารนั้นขึ้นกับกระทรวงป้องกันประเทศ

ผู้พิพากษา ผู้ช่วยผู้พิพากษาและจำศาล มี คัดสรรขึ้นเงินเดือนเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดไว้ในระเบียบการต่างหาก

มาตรา 61 (ปรับปรุง) เครื่องหมาย เครื่องแบบ ตราหมายและบัตรผู้พิพากษา

เครื่องหมาย เครื่องแบบ ตราหมาย ของพนักงานศาลประชาชน เป็นคณะประจำสภาแห่งชาติ เป็นผู้ตกลง ตามการเสนอของประธานศาลประชาชนสูงสุด

บัตรผู้พิพากษา เป็นประธานศาลประชาชนสูงสุดเป็นผู้ออกให้

มาตรา 62 (ปรับปรุง) ตราประทับของศาลประชาชน

ตราประทับของประธาน และคณะของศาลประชาชนแต่ละชั้นกำหนด ดังนี้

ตราประทับของประธานศาล เป็นรูปวงกลม อยู่กลางวงกลม มีเครื่องหมายชาติ เนื้อหาอยู่ขอบบนวงกลม เขียนชื่อศาลประชาชนชั้นของตน ด้านล่างเขียนว่าประธาน ซึ่งขึ้นด้วยดาวห้ามุม

ตาประทับของคณะศาลเป็นรูปวงกลม อยู่กลางวงกลม มีเครื่องหมายชาติเนื้อหาอยู่ขอบบนวงกลม เขียนชื่อศาลประชาชนชั้นของตน ข้างล่างเขียน ชื่อคณะศาลซึ่งขึ้นด้วยดาวห้ามุม

ตราประทับของจำศาล เป็นรูปวงกลม อยู่กลางวงกลมเขียนว่า จำศาล เนื้อหาอยู่ขอบบนวงกลม เขียนชื่อศาลประชาชนชั้นของตน ด้านล่างเขียนชื่อคณะศาลซึ่งขึ้นด้วยดาวห้ามุม

ตาประทับของโครงสร้างบริหารของศาลประชาชน ได้กำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

ภาคที่ VIII

นโยบายต่อผู้มีผลงาน และมาตรการต่อผู้ละเมิด

มาตรา 63 (ใหม่) นโยบายต่อผู้มีผลงาน

พนักงานศาลประชาชนที่ได้ปฏิบัติกฎหมายฉบับนี้อย่างเข้มงวด ทำให้การตัดสินและพิพากษาคดีมีความถูกต้องและยุติธรรม และตั้งหน้าพัฒนากระบวนการประชาชนให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและทันสมัยจะได้รับการยกย่อง และนโยบายอื่นตามระเบียบการ

สำหรับผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดี บุคคลและการจัดตั้งอื่นหากมีความจริงใจให้ความร่วมมือต่อการดำเนินคดีและพัฒนากระบวนการประชาชนก็จะได้รับนโยบายตามระเบียบการ

มาตรา 64 (ใหม่) มาตรการต่อผู้ละเมิด

พนักงานศาลประชาชน ผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดี บุคคลและการจัดตั้งอื่น ซึ่งมีการกระทำที่ละเมิดกฎหมายฉบับนี้และก่อความเสียหายให้แก่ผลประโยชน์ของรัฐ สังคม เกียรติศรี ชื่อเสียง สิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของพลเมืองจะถูกปฏิบัติมาตรการศึกษาอบรม ปฏิบัติวินัย ปรับใหม่หรือดำเนินคดีตามมากรณีเบาหรือหนัก พร้อมทั้งทดแทนความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้นตามระเบียบการ

ภาคที่ IX บทบัญญัติสุดท้าย

มาตรา 65 (ปรับปรุง) การจัดตั้งปฏิบัติ

รัฐบาลและศาลประชาชนสูงสุดเป็นผู้จัดตั้งปฏิบัติกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 66 (ปรับปรุง) ผลศักดิ์สิทธิ์

กฎหมายฉบับนี้ มีผลศักดิ์สิทธิ์นับแต่วันประกาศนประเทศแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ออกคำรัฐประกาศใช้เป็นต้นไป

กฎหมายฉบับนี้ เปลี่ยนแทนกฎหมายว่าด้วยศาลประชาชนแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับเลขที่ 05/สพข ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2003

ข้อกำหนด บทบัญญัติใดที่ขัดกับกฎหมายฉบับนี้ล้วนแต่ถูกยกเลิก

ประธานประเทศ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายทองคำ ป้องปัญญา
วัน เดือน ปีเกิด	4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1983
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	หน่วย 7 บ้านผาโคม เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ หลวงพระบาง สปป.ลาว
ประวัติการทำงาน	อาจารย์ประจำวิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ หลวงพระบาง สปป.ลาว